

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

ศักยภาพการส่งออกข้าวไทย
: กรณีศึกษา ไทย - เวียดนาม

THE POTENTIAL REGARDING THE RICE EXPORT
: A CASE STUDY OF THAILAND AND VIETNAM

ฉน.
๘๖๖๒๕
๕๖๖๑

เลขหมู่.....
เลขทะเบียน..... 85361
วัน,เดือน,ปี..... 10 พ.ย. 2551

b. 12009292
i.....

การศึกษาอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
สาขาบริหารธุรกิจ
บัณฑิตวิทยาลัย
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

ศักยภาพการส่งออกข้าวไทย
: กรณีศึกษา ไทย - เวียดนาม

THE POTENTIAL REGARDING THE RICE EXPORT
: A CASE STUDY OF THAILAND AND VIETNAM

ฉน.
๘๖๖๘
๕๖๖๑

เลขหมู่.....
เลขทะเบียน.....85361.....
วัน,เดือน,ปี.....10 พ.ย. 2551.....

b. 12009292
i.

การศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
สาขาบริหารธุรกิจ
บัณฑิตวิทยาลัย
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พ.ศ. 2551

**THE POTENTIAL REGARDING THE RICE EXPORT
: A CASE STUDY OF THAILAND AND VIETNAM**

**AN INDEPENDENT STUDY SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENT FOR THE DEGREE OF
MASTER OF BUSINESS ADMINISTRATOR
IN BUSINESS MANAGEMENT
SCHOOL OF GRADUATE STUDIES
KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG**

2008

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

**THE POTENTIAL REGARDING THE RICE EXPORT
: A CASE STUDY OF THAILAND AND VIETNAM**

**AN INDEPENDENT STUDY SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENT FOR THE DEGREE OF
MASTER OF BUSINESS ADMINISTRATOR
IN BUSINESS MANAGEMENT
SCHOOL OF GRADUATE STUDIES
KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG**

2008

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

COPYRIGHT 2008

SCHOOL OF GRADUATE STUDIES

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

COPYRIGHT 2008

SCHOOL OF GRADUATE STUDIES

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชื่อเรื่อง	ศักยภาพการส่งออกข้าวไทย: กรณีศึกษาไทย - เวียดนาม
นักศึกษา	นายสมเกียรติ ทัดเที่ยง
รหัสนักศึกษา	50066143
ปริญญา	บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	บริหารธุรกิจ
พ.ศ.	2551
ประธานกรรมการศึกษาอิสระ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อภิสสิทธิ์ แก้วฉา
กรรมการศึกษาอิสระ	รองศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ แสงโนรี

บทคัดย่อ

การส่งออกข้าวมีความสำคัญต่อประเทศไทยซึ่งสร้างรายได้ให้กับประเทศเป็นอันดับต้นๆ และรัฐบาลไทยให้การสนับสนุน ทำให้การส่งออกข้าวและการผลิตข้าวมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง จากสถานการณ์ความต้องการบริโภคข้าวที่สูงขึ้นในขณะที่ปริมาณผลผลิตข้าวทั่วโลกไม่สามารถตอบสนองความต้องการดังกล่าวได้ ส่งผลให้ราคาข้าวปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องและเกิดการแข่งขันในตลาดการค้าข้าวระหว่างประเทศมากขึ้น โดยเฉพาะประเทศผู้ส่งออกข้าวอย่างเวียดนาม ซึ่งเป็นประเทศที่พัฒนาตนเองจากประเทศผู้นำเข้ามาเป็นผู้ส่งออกข้าวหมายเลขสองของโลกในระยะเวลาประมาณ 10 ปีที่ผ่านมา โดยสามารถเพิ่มส่วนแบ่งตลาดจากเดิมที่เป็นของไทย สหรัฐฯ เป็นต้น ปัจจุบันเวียดนามมีส่วนแบ่งการตลาดสูงถึงร้อยละ 13 นับได้ว่าเวียดนามเป็นประเทศที่มีศักยภาพการส่งออกข้าวประเทศหนึ่ง

เพื่อเป็นการรองรับความต้องการที่เพิ่มมากขึ้นและการแข่งขันที่สูงขึ้น ไทยจำเป็นต้องดำเนินนโยบายเชิงรับเพื่อรักษาส่วนแบ่งตลาดเดิมและนโยบายเชิงรุกเพื่อสร้างตลาดใหม่ การที่จะดำเนินการกำหนดนโยบายได้จะต้องทำการศึกษาศักยภาพการส่งออกข้าวไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง โดยเฉพาะเวียดนาม การทำการศึกษาไม่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการส่งออกข้าวเพียงอย่างเดียว แต่ได้ดำเนินการศึกษาในมิติอื่นด้วย คือ ภาคการผลิต และภาคการบริโภค ทั้งนี้มีมิติด้านการผลิตและการบริโภค เป็นปัจจัยที่จะส่งผลกระทบต่อ การส่งออกข้าว การศึกษาใช้ข้อมูล ทฤษฎีด้านการผลิต การบริโภค และการส่งออก ระหว่างปี พ.ศ. 2520 – 2548 จากองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าร้อยละเฉลี่ย การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค การวิเคราะห์ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ

ผลการศึกษาพบว่า (1) ภาคการผลิต ไทยมีปริมาณผลผลิตข้าวทั่วประเทศน้อยกว่าเวียดนาม แต่มีพื้นที่เพาะปลูกมากกว่าเวียดนาม แสดงให้เห็นว่า เวียดนามมีศักยภาพการผลิตข้าวสูงกว่าไทย เนื่องจากมีผลผลิตต่อพื้นที่เพาะปลูกสูงกว่า (2) ภาคการบริโภค ไทยมีปริมาณการบริโภคข้าวและ

ชื่อเรื่อง	ศักยภาพการส่งออกข้าวไทย: กรณีศึกษาไทย - เวียดนาม
นักศึกษา	นายสมเกียรติ ทัดเที่ยง
รหัสนักศึกษา	50066143
ปริญญา	บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	บริหารธุรกิจ
พ.ศ.	2551
ประธานกรรมการศึกษาอิสระ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อภิสิทธิ์ แก้วฉา
กรรมการศึกษาอิสระ	รองศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ แสงโนรี

บทคัดย่อ

การส่งออกข้าวมีความสำคัญต่อประเทศไทยซึ่งสร้างรายได้ให้กับประเทศเป็นอันดับต้นๆ และรัฐบาลไทยให้การสนับสนุน ทำให้การส่งออกข้าวและการผลิตข้าวมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง จากสถานการณ์ความต้องการบริโภคข้าวที่สูงขึ้นในขณะที่ปริมาณผลผลิตข้าวทั่วโลกไม่สามารถตอบสนองความต้องการดังกล่าวได้ ส่งผลให้ราคาข้าวปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องและเกิดการแข่งขันในตลาดการค้าข้าวระหว่างประเทศมากขึ้น โดยเฉพาะประเทศผู้ส่งออกข้าวอย่างเวียดนาม ซึ่งเป็นประเทศที่พัฒนาตนเองจากประเทศผู้นำเข้ามาเป็นผู้ส่งออกข้าวหมายเลขสองของโลกในระยะเวลาประมาณ 10 ปีที่ผ่านมา โดยสามารถเพิ่มส่วนแบ่งตลาดจากเดิมที่เป็นของไทย สหรัฐฯ เป็นต้น ปัจจุบันเวียดนามมีส่วนแบ่งการตลาดสูงถึงร้อยละ 13 นับได้ว่าเวียดนามเป็นประเทศที่มีศักยภาพการส่งออกข้าวประเทศหนึ่ง

เพื่อเป็นการรองรับความต้องการที่เพิ่มมากขึ้นและการแข่งขันที่สูงขึ้น ไทยจำเป็นต้องดำเนินนโยบายเชิงรับเพื่อรักษาส่วนแบ่งตลาดเดิมและนโยบายเชิงรุกเพื่อสร้างตลาดใหม่ การที่จะดำเนินการกำหนดนโยบายได้จะต้องทำการศึกษาศักยภาพการส่งออกข้าวไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง โดยเฉพาะเวียดนาม การทำการศึกษาไม่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการส่งออกข้าวเพียงอย่างเดียว แต่ได้ดำเนินการศึกษาในมิติอื่นด้วย คือ ภาคการผลิต และภาคการบริโภค ทั้งนี้มีมิติด้านการผลิตและการบริโภค เป็นปัจจัยที่จะส่งผลกระทบต่อ การส่งออกข้าว การศึกษาใช้ข้อมูล ทฤษฎีภูมิด้านการผลิต การบริโภค และการส่งออก ระหว่างปี พ.ศ. 2520 – 2548 จากองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าร้อยละเฉลี่ย การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค การวิเคราะห์ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ

ผลการศึกษาพบว่า (1) ภาคการผลิต ไทยมีปริมาณผลผลิตข้าวทั่วประเทศน้อยกว่าเวียดนาม แต่มีพื้นที่เพาะปลูกมากกว่าเวียดนาม แสดงให้เห็นว่า เวียดนามมีศักยภาพการผลิตข้าวสูงกว่าไทย เนื่องจากมีผลผลิตต่อพื้นที่เพาะปลูกสูงกว่า (2) ภาคการบริโภค ไทยมีปริมาณการบริโภคข้าวและ

สัดส่วนการบริโภคข้าวต่อปริมาณผลผลิตทั่วประเทศน้อยกว่าเวียดนาม ให้ได้ว่า จุดประสงค์หลักของการปลูกข้าวเพื่อการส่งออกมากกว่าเพื่อการบริโภคภายในประเทศ และ (3) ภาคการส่งออกไทยมีปริมาณและมูลค่าการส่งออกข้าวสูงกว่าเวียดนาม แต่เมื่อพิจารณาถึงการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนการส่งออกข้าวเปรียบเทียบกับปริมาณการส่งออกของตลาดโลก แสดงให้เห็นว่าเวียดนามมีสัดส่วนการเพิ่มขึ้นของส่วนแบ่งตลาดมากกว่าไทยอย่างชัดเจน เดิมมีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 0.44 ในช่วงปี พ.ศ. 2520 – 2531 จนสามารถเพิ่มส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 14.94 ในช่วงปี พ.ศ. 2543 – 2548 แสดงให้เห็นว่า เวียดนามมีศักยภาพการส่งออกข้าวสูง โดยที่มีปัจจัยสนับสนุนหลายปัจจัย เช่น ราคาข้าวในตลาด ต้นทุนการผลิต เป็นต้น ส่วนการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค พบว่า ไทยมีจุดแข็งคือคุณภาพข้าวที่เหนือกว่า จุดอ่อนคือการขาดสนับสนุนจากภาครัฐอย่างจริงจัง ในขณะที่กรอบความตกลงเขตการค้าเสรีสามารถเป็นได้ทั้งโอกาสและอุปสรรค การศึกษาค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของการส่งออกข้าวพบว่า ค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบมากกว่า 1 แต่แนวโน้มลดลงหลังจากปี พ.ศ. 2531 แต่ก็ยังมีค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบมากกว่า 1 การที่ค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบลดลงในปี พ.ศ. 2531 ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่เวียดนามมีบทบาทในการเป็นผู้ส่งออกลำดับต้นของโลก

จากผลการศึกษาศักยภาพการส่งออกข้าวไทย กรณีศึกษาไทยและเวียดนาม พบว่า ไทยมีศักยภาพการส่งออกดีกว่าเวียดนาม ในภาพรวมของการขยายส่วนแบ่งตลาด ปริมาณการผลิต และปริมาณการส่งออก จากการที่เวียดนามได้ดำเนินนโยบายการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต การวิจัยเพื่อพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่เพาะปลูกเพื่อเพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ให้สูงขึ้น ดังนั้นข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้จึงเชื่อมโยงกับภาครัฐ โดยตรงในการกำหนดนโยบายเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ดังนี้ (1) การพัฒนาระบบการผลิตเพื่อเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้เพิ่มมากขึ้นและลดต้นทุนการผลิต โดยการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ พัฒนาระบบชลประทานเพื่อตอบสนองต่อการขยายพื้นที่เพาะปลูกของเกษตรกร (2) กำหนดแผนแม่บทของการพัฒนาพันธุ์ข้าวคุณภาพสูง โดยเฉพาะการปรับปรุงมาตรฐานข้าวหอมมะลิไทยให้เป็นมาตรฐานสากลและสร้างความเชื่อมั่นในมาตรฐานข้าวไทย (3) การผลักดันการส่งออกข้าวโดยการนำระบบข้อมูลสารสนเทศมาพัฒนาระบบข้อมูลการส่งออกโดยการเชื่อมข้อมูลระหว่างหน่วยงานเอกชนกับหน่วยงานรัฐบาล และกลุ่มประเทศความร่วมมือต่างๆ เพื่อสร้างฐานข้อมูลครบวงจร

สัดส่วนการบริโภคข้าวต่อปริมาณผลผลิตทั่วประเทศน้อยกว่าเวียดนาม ให้ได้ว่า จุดประสงค์หลักของการปลูกข้าวเพื่อการส่งออกมากกว่าเพื่อการบริโภคภายในประเทศ และ (3) ภาคการส่งออกไทยมีปริมาณและมูลค่าการส่งออกข้าวสูงกว่าเวียดนาม แต่เมื่อพิจารณาถึงการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนการส่งออกข้าวเปรียบเทียบกับปริมาณการส่งออกของตลาดโลก แสดงให้เห็นว่าเวียดนามมีสัดส่วนการเพิ่มขึ้นของส่วนแบ่งตลาดมากกว่าไทยอย่างชัดเจน เดิมมีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 0.44 ในช่วงปี พ.ศ. 2520 – 2531 จนสามารถเพิ่มส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 14.94 ในช่วงปี พ.ศ. 2543 – 2548 แสดงให้เห็นว่า เวียดนามมีศักยภาพการส่งออกข้าวสูง โดยที่มีปัจจัยสนับสนุนหลายปัจจัย เช่น ราคาข้าวในตลาด ต้นทุนการผลิต เป็นต้น ส่วนการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค พบว่า ไทยมีจุดแข็งคือคุณภาพข้าวที่เหนือกว่า จุดอ่อนคือการขาดสนับสนุนจากภาครัฐอย่างจริงจัง ในขณะที่กรอบความตกลงเขตการค้าเสรีสามารถเป็นได้ทั้งโอกาสและอุปสรรค การศึกษาค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของการส่งออกข้าวพบว่า ค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบมากกว่า 1 แต่แนวโน้มลดลงหลังจากปี พ.ศ. 2531 แต่ก็ยังมีค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบมากกว่า 1 การที่ค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบลดลงในปี พ.ศ. 2531 ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่เวียดนามมีบทบาทในการเป็นผู้ส่งออกลำดับต้นของโลก

จากผลการศึกษาศักยภาพการส่งออกข้าวไทย กรณีศึกษาไทยและเวียดนาม พบว่า ไทยมีศักยภาพการส่งออกดีกว่าเวียดนามในภาพรวมของการขยายส่วนแบ่งตลาด ปริมาณการผลิต และปริมาณการส่งออก จากการที่เวียดนามได้ดำเนินนโยบายการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต การวิจัยเพื่อพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่เพาะปลูกเพื่อเพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ให้สูงขึ้น ดังนั้นข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้จึงเชื่อมโยงกับภาครัฐโดยตรงในการกำหนดนโยบายเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ดังนี้ (1) การพัฒนาระบบการผลิตเพื่อเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้เพิ่มมากขึ้นและลดต้นทุนการผลิต โดยการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ พัฒนาระบบชลประทานเพื่อตอบสนองต่อการขยายพื้นที่เพาะปลูกของเกษตรกร (2) กำหนดแผนแม่บทของการพัฒนาพันธุ์ข้าวคุณภาพสูง โดยเฉพาะการปรับปรุงมาตรฐานข้าวหอมมะลิไทยให้เป็นมาตรฐานสากลและสร้างความเชื่อมั่นในมาตรฐานข้าวไทย (3) การผลักดันการส่งออกข้าวโดยการนำระบบข้อมูลสารสนเทศมาพัฒนาระบบข้อมูลการส่งออกโดยการเชื่อมข้อมูลระหว่างหน่วยงานเอกชนกับหน่วยงานรัฐบาล และกลุ่มประเทศความร่วมมือต่างๆ เพื่อสร้างฐานข้อมูลครบวงจร

Title	The potential regarding the rice export: a case study of Thailand and Vietnam
Student	Mr. Somkiat Thadthiang
Student ID	50066143
Level of Study	Master of Business Administration
Major	Business Administration
Year	2008
Advisor	Assistant Professor Apisit Kaewcha
Co-Advisor	Associate Professor Dr. Amnuay Saengnorea

ABSTRACT

Rice export has an importance for Thailand, which generating high income to the nation. With supporting from Thai Government, rice export and production from Thailand have expanded continuously. According to higher demand in rice consumption, the supply of rice is insufficient to meet the global demand. Consequently, rice price has grown up continuously and created more competitive in international rice trading market, especially Vietnam. Vietnam, one of the rice exporters, is the country that develops itself from rice importer to the second largest rice exporter in the world within the past ten years. Moreover, Vietnam can increase its market share of rice export up to 13 percent, which is used to belong to the former players such as Thailand and USA. It indicates that Vietnam becomes one of the high potential rice exporters.

In order to meet with higher demand and more severe competition, Thailand is necessary to have a defensive policy to retain market share and a proactive policy to capture new markets. These policies can be formed up suitably when the study of potential rice export of Thailand comparing to its competitor, especially Vietnam, is achieved. The study is not only focused on rice export but also on both production and consumption, which is affecting rice export as well. The secondary data of the quantity of production, consumption, and export between year of 1917 and 2005 from Food and Agriculture Organization of the United Nations is contributed to the study. Data is analyzed by using statistics in average percentage, SWOT analysis and Revealed Comparative Advantage Index analysis.

The findings indicate that: (1) Production Sector: Thailand has less nationwide rice production than Vietnam whereas Thailand's rice cultivation areas are greater. As the result,

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Title	The potential regarding the rice export: a case study of Thailand and Vietnam
Student	Mr. Somkiat Thadthiang
Student ID	50066143
Level of Study	Master of Business Administration
Major	Business Administration
Year	2008
Advisor	Assistant Professor Apisit Kaewcha
Co-Advisor	Associate Professor Dr. Amnuay Saengnooree

ABSTRACT

Rice export has an importance for Thailand, which generating high income to the nation. With supporting from Thai Government, rice export and production from Thailand have expanded continuously. According to higher demand in rice consumption, the supply of rice is insufficient to meet the global demand. Consequently, rice price has grown up continuously and created more competitive in international rice trading market, especially Vietnam. Vietnam, one of the rice exporters, is the country that develops itself from rice importer to the second largest rice exporter in the world within the past ten years. Moreover, Vietnam can increase its market share of rice export up to 13 percent, which is used to belong to the former players such as Thailand and USA. It indicates that Vietnam becomes one of the high potential rice exporters.

In order to meet with higher demand and more severe competition, Thailand is necessary to have a defensive policy to retain market share and a proactive policy to capture new markets. These policies can be formed up suitably when the study of potential rice export of Thailand comparing to its competitor, especially Vietnam, is achieved. The study is not only focused on rice export but also on both production and consumption, which is affecting rice export as well. The secondary data of the quantity of production, consumption, and export between year of 1917 and 2005 from Food and Agriculture Organization of the United Nations is contributed to the study. Data is analyzed by using statistics in average percentage, SWOT analysis and Revealed Comparative Advantage Index analysis.

The findings indicate that: (1) Production Sector: Thailand has less nationwide rice production than Vietnam whereas Thailand's rice cultivation areas are greater. As the result,

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Vietnam is more rice productive per area than Thailand. (2) Consumption Sector: Thailand has less rice consumption and lower proportion of rice consumption to rice production than Vietnam, so it shows that major objective of rice cultivation in Thailand is for more export than domestic consumption. (3) Export Sector: Thailand exports more rice in both quantity and value than Vietnam, however Vietnam achieves more growth in proportion of export quantity compared to global export quantity than Thailand. Respectively, Vietnam is used to have market share at 0.44 percent during year of 1977 to 1988, and then its market share is increasing to 14.94 percent during year of 2000 to 2005. The supporting factors of Vietnam to become the high potential rice exporter are rice price and production cost. As SWOT analysis of rice export of Thailand, it indicates that higher quality of Thai rice is strength, whereas lacking of Thai government supports is weakness. Free trade zone agreement can be either opportunity or threat. The result of Revealed Comparative Advantage Index analysis of rice export of Thailand indicates that RCA index has been decreased since 1988 but the index is still greater than one, which means it still has an advantage. During the period, Vietnam has become the world high ranking rice exporter.

As the result of the study of potential rice export, a case study of Thailand and Vietnam, Thailand has less potential rice export in overall than Vietnam, because of a strong policy of Vietnam such as using a technology, more researching in term of seed rice development, which resulted to increase more rice productive per area. Therefore, the suggestion of the study on potential rice export would be followed as the result of study. The government seriously needs to defend the strong policy accordance with current situation, as following, (1) Developed the production management system and reducing the production cost by using the new technology and improving the irrigation system in order to increase more rice productive per area and it could reciprocate the rice cultivation areas. (2) Defined the master plan in order to develop the high quality of rice, which could create more confidence on Thai's rice export. (3) Impelled the Thai's rice export by using the information technology system in order to develop the data base system between private to government, in between government to government. All relevant parties must use strength and opportunity of Thai rice to create more potential rice export in order to prevent losing its own market share to its competitors.

Vietnam is more rice productive per area than Thailand. (2) Consumption Sector: Thailand has less rice consumption and lower proportion of rice consumption to rice production than Vietnam, so it shows that major objective of rice cultivation in Thailand is for more export than domestic consumption. (3) Export Sector: Thailand exports more rice in both quantity and value than Vietnam, however Vietnam achieves more growth in proportion of export quantity compared to global export quantity than Thailand. Respectively, Vietnam is used to have market share at 0.44 percent during year of 1977 to 1988, and then its market share is increasing to 14.94 percent during year of 2000 to 2005. The supporting factors of Vietnam to become the high potential rice exporter are rice price and production cost. As SWOT analysis of rice export of Thailand, it indicates that higher quality of Thai rice is strength, whereas lacking of Thai government supports is weakness. Free trade zone agreement can be either opportunity or threat. The result of Revealed Comparative Advantage Index analysis of rice export of Thailand indicates that RCA index has been decreased since 1988 but the index is still greater than one, which means it still has an advantage. During the period, Vietnam has become the world high ranking rice exporter.

As the result of the study of potential rice export, a case study of Thailand and Vietnam, Thailand has less potential rice export in overall than Vietnam, because of a strong policy of Vietnam such as using a technology, more researching in term of seed rice development, which resulted to increase more rice productive per area. Therefore, the suggestion of the study on potential rice export would be followed as the result of study. The government seriously needs to defend the strong policy accordance with current situation, as following, (1) Developed the production management system and reducing the production cost by using the new technology and improving the irrigation system in order to increase more rice productive per area and it could reciprocate the rice cultivation areas. (2) Defined the master plan in order to develop the high quality of rice, which could create more confidence on Thai's rice export. (3) Impelled the Thai's rice export by using the information technology system in order to develop the data base system between private to government, in between government to government. All relevant parties must use strength and opportunity of Thai rice to create more potential rice export in order to prevent losing its own market share to its competitors.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาอิสระครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิสิทธิ์ แก้วฉา ประธานกรรมการการศึกษาอิสระ และรองศาสตราจารย์ ดร.อำนวยการ แสงโนรี กรรมการการศึกษาอิสระ ที่กรุณาให้คำปรึกษา พร้อมทั้งให้คำแนะนำแนวทางในการศึกษา และแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆมาโดยตลอด ผู้ศึกษาขอขอบคุณอย่างยิ่งในความกรุณา ดังกล่าว ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเป็นอย่างมาก

นอกจากนี้ผู้ศึกษาต้องขอขอบพระคุณคณาจารย์ในโครงการหลักสูตรบริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังทุกท่าน ที่ได้ให้ความรู้ทางวิชาการซึ่งเป็นที่มาของงานวิจัย รวมถึงเจ้าหน้าที่ภาควิชาบริหารธุรกิจที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงานมาโดยตลอด

คุณค่าและประโยชน์ใดๆ ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ ขอขอบครูอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้แก่ผู้ศึกษา ทำให้การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

สมเกียรติ ทัดเที่ยง

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาอิสระครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิสิทธิ์ แก้วฉา ประธานกรรมการการศึกษาอิสระ และรองศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ แสงโนรี กรรมการการศึกษาอิสระ ที่กรุณาให้คำปรึกษา พร้อมทั้งให้คำแนะนำแนวทาง ในการศึกษา และแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆมาโดยตลอด ผู้ศึกษาขอขอบคุณอย่างยิ่งในความกรุณา ดังกล่าว ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเป็นอย่างมาก

นอกจากนี้ผู้ศึกษาต้องขอขอบพระคุณคณาจารย์ในโครงการหลักสูตรบริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังทุก ท่านที่ได้ให้ความรู้ทางวิชาการซึ่งเป็นสิ่งที่มีค่ายิ่ง รวมถึงเจ้าหน้าที่ภาควิชาบริหารธุรกิจที่ช่วย อำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงานมาโดยตลอด

คุณค่าและประโยชน์ใดๆ ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ ขอขอบครูอาจารย์ทุก ท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้แก่ผู้ศึกษา ทำให้การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

สมเกียรติ ทัดเที่ยง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	I
ABSTRACT.....	III
กิตติกรรมประกาศ.....	V
สารบัญ.....	VI
สารบัญตาราง.....	VIII
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความสำคัญและปัญหาของการศึกษา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	4
1.5 นิยามศัพท์.....	4
บทที่ 2 แนวความคิดและทฤษฎี.....	5
2.1 แนวคิด ทฤษฎี.....	5
2.2 วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
2.3 วิธีการศึกษา.....	14
บทที่ 3 การผลิต การบริโภค และการส่งออกข้าว	16
3.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับข้าว.....	16
3.2 ประเภทของการปลูกข้าว.....	17
3.3 พื้นที่การปลูกข้าวที่สำคัญ.....	19
3.4 มาตรฐานข้าวและวิธีการส่งออกต่างประเทศ.....	21
3.5 สถานการณ์การส่งออกข้าว.....	23
3.6 ภาคการผลิต การบริโภค และ การส่งออกข้าวไทยและเวียดนาม.....	28

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	I
ABSTRACT.....	III
กิตติกรรมประกาศ.....	V
สารบัญ.....	VI
สารบัญตาราง.....	VIII
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความสำคัญและปัญหาของการศึกษา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	4
1.5 นิยามศัพท์.....	4
บทที่ 2 แนวความคิดและทฤษฎี.....	5
2.1 แนวคิด ทฤษฎี.....	5
2.2 วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
2.3 วิธีการศึกษา.....	14
บทที่ 3 การผลิต การบริโภค และการส่งออกข้าว	16
3.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับข้าว.....	16
3.2 ประเภทของการปลูกข้าว.....	17
3.3 พื้นที่การปลูกข้าวที่สำคัญ.....	19
3.4 มาตรฐานข้าวและวิธีการส่งออกต่างประเทศ.....	21
3.5 สถานการณ์การส่งออกข้าว.....	23
3.6 ภาคการผลิต การบริโภค และ การส่งออกข้าวไทยและเวียดนาม.....	28

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 4	ผลการศึกษา.....	44
	4.1 ผลการศึกษาภาคการผลิต ภาคการบริโภค และภาคการส่งออก.....	44
	4.2 การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค.....	49
	4.3 การวิเคราะห์ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ.....	50
บทที่ 5	สรุปและข้อเสนอแนะ.....	54
	สรุป.....	54
	ข้อเสนอแนะ.....	55
บรรณานุกรม	57
ภาคผนวก	
	ความรู้เกี่ยวกับการส่งออกข้าว.....	58
ประวัติผู้เขียน	63

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 4	ผลการศึกษา.....	44
	4.1 ผลการศึกษาภาคการผลิต ภาคการบริโภค และภาคการส่งออก.....	44
	4.2 การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค.....	49
	4.3 การวิเคราะห์ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ.....	50
บทที่ 5	สรุปและข้อเสนอแนะ.....	54
	สรุป.....	54
	ข้อเสนอแนะ.....	55
บรรณานุกรม	57
ภาคผนวก	
	ความรู้เกี่ยวกับการส่งออกข้าว.....	58
ประวัติผู้เขียน	63

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1.1 ปริมาณผลผลิต สัตว์ปีกชำวปลายปี พ.ศ. 2545/46-2549/50.....	1
1.2 การส่งออกชำวของประเทศผู้ส่งออกรายสำคัญ พ.ศ. 2545/46-2549/50.....	2
3.1 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อราคาชำว.....	22
3.2 สัดส่วนการผลิตชำวของประเทศผู้ผลิตที่สำคัญ ในปี พ.ศ. 2551.....	23
3.3 ผลผลิตชำวโลก	30
3.4 พื้นที่เพาะปลูก ผลต่างการเพาะปลูก และปริมาณผลผลิตชำว ระหว่างปี พ.ศ. 2520 – 2548.....	32
3.5 ปริมาณการบริโภคชำวเฉลี่ย และสัดส่วนการบริโภคชำวต่อปริมาณผลผลิตชำวไทย และเวียดนาม ระหว่างปี พ.ศ. 2533 – 2547.....	35
3.6 ประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทยและเวียดนาม.....	37
3.7 ปริมาณการส่งออกชำว และมูลค่าการส่งออกชำว ระหว่างปี พ.ศ. 2520 – 2548.....	38
4.1 การเปรียบเทียบพื้นที่เพาะปลูก ผลผลิตต่อพื้นที่และปริมาณผลผลิตชำวของไทยและเวียดนามในแต่ละช่วงเวลา ระหว่างปี พ.ศ. 2520 – 2548.....	44
4.2 การเปรียบเทียบปริมาณการบริโภคชำวและสัดส่วนการบริโภคชำวต่อการผลิตแต่ละช่วงเวลา ระหว่างปี พ.ศ. 2533 – 2547.....	46
4.3 การเปรียบเทียบปริมาณและมูลค่าการส่งออกชำวในแต่ละช่วงเวลา ระหว่างปี พ.ศ. 2520–2548.....	47
4.4 การวิเคราะห์ประเด็นที่สำคัญจากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค.....	49
4.5 ดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของสินค้าชำว เมื่อเทียบกับสินค้าทั้งหมดของไทย และเวียดนาม พ.ศ. 2528 – 2546	51

สารบัญญัตราง

ตาราง	หน้า
1.1 ปริมาณผลผลิต สต็อกข้าวปลายปี พ.ศ. 2545/46-2549/50.....	1
1.2 การส่งออกข้าวของประเทศผู้ส่งออกรายสำคัญ พ.ศ. 2545/46-2549/50.....	2
3.1 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อราคาข้าว.....	22
3.2 สัดส่วนการผลิตข้าวของประเทศผู้ผลิตที่สำคัญ ในปี พ.ศ. 2551.....	23
3.3 ผลผลิตข้าวโลก	30
3.4 พื้นที่เพาะปลูก ผลต่างการเพาะปลูก และปริมาณผลผลิตข้าว ระหว่างปี พ.ศ. 2520 – 2548.....	32
3.5 ปริมาณการบริโภคข้าวเฉลี่ย และสัดส่วนการบริโภคข้าวต่อปริมาณผลผลิตข้าวไทย และเวียดนาม ระหว่างปี พ.ศ. 2533 – 2547.....	35
3.6 ประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทยและเวียดนาม.....	37
3.7 ปริมาณการส่งออกข้าว และมูลค่าการส่งออกข้าว ระหว่างปี พ.ศ. 2520 – 2548.....	38
4.1 การเปรียบเทียบพื้นที่เพาะปลูก ผลผลิตต่อพื้นที่และปริมาณผลผลิตข้าวของไทยและ เวียดนามในแต่ละช่วงเวลา ระหว่างปี พ.ศ. 2520 – 2548.....	44
4.2 การเปรียบเทียบปริมาณการบริโภคข้าวและสัดส่วนการบริโภคข้าวต่อการผลิตแต่ละ ช่วงเวลา ระหว่างปี พ.ศ. 2533 – 2547.....	46
4.3 การเปรียบเทียบปริมาณและมูลค่าการส่งออกข้าวในแต่ละช่วงเวลา ระหว่างปี พ.ศ. 2520–2548.....	47
4.4 การวิเคราะห์ประเด็นที่สำคัญจากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค.....	49
4.5 ดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของสินค้าข้าว เมื่อเทียบกับสินค้าทั้งหมดของไทย และเวียดนาม พ.ศ. 2528 – 2546	51

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและปัญหาของการศึกษา

ในช่วงไตรมาสแรกของปี พ.ศ. 2551 ราคาข้าวปรับขึ้นอย่างมาก คือ ปลายเดือนมีนาคม พ.ศ. 2551 ราคาข้าวไทยเพิ่มจากตันละ 400 เหรียญสหรัฐฯ เป็น 760 เหรียญสหรัฐฯ จากการที่ประเทศที่ส่งออกข้าว เช่น เวียดนาม และอินเดียชะลอการส่งออกข้าวลงอย่างมาก และการที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ของไทยออกมาคาดการณ์ว่าราคาข้าวจะปรับเพิ่มขึ้นโดยประมาณเป็น 1,000 เหรียญสหรัฐฯต่อตัน ทำให้ปริมาณข้าวที่เสนอขายในตลาดลดลง ซึ่งจากปัจจัยทางด้านราคาข้าวที่เปลี่ยนแปลงในทางที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประเทศผู้ส่งออกข้าว เช่น ไทย เวียดนาม จีน สหรัฐอเมริกา ปากีสถาน และพม่า เป็นต้น มีความพยายามที่จะส่งเสริมการผลิต การส่งออกเพื่อนำรายได้เข้าประเทศให้ได้มากขึ้น

การที่ผลผลิตและการบริโภคข้าวส่วนใหญ่อยู่ในทวีปเอเชีย เนื่องจากมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการผลิตข้าว พฤติกรรมการบริโภคข้าวของคนเอเชียซึ่งบริโภคข้าวเป็นอาหารหลักและการขยายตัวของประชากรอย่างรวดเร็วในภูมิภาคดังกล่าวเป็นปัจจัยเสริมให้มีความต้องการข้าวที่มากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการผลิตเพื่อการส่งออกเพื่อเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของประเทศ สถานะการผลิตข้าวของโลกมีการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นและลดลง ตามสภาวะการผลิตของแต่ละประเทศ ผู้ส่งออกและผู้นำเข้าข้าวที่สำคัญในตลาดโลก จากตารางที่ 1.1 แสดงผลผลิตข้าวของโลกในช่วงปีการผลิต พ.ศ. 2545/46 – 2549/50 มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีอัตราการเจริญเติบโตของผลผลิตเฉลี่ยร้อยละ 2.37 ขณะที่ความต้องการใช้ในประเทศที่เพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 0.61 ในขณะที่เดียวกันมีการขยายตัวการส่งออกและนำเข้าเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ย ร้อยละ 6.41 มีผลทำให้ปริมาณข้าวคงเหลือสะสมในสินค้าคงคลังปลายปีมีแนวโน้มลดลง

ตารางที่ 1.1 ปริมาณผลผลิต สินค้าคงคลังข้าวปลายปี พ.ศ. 2545/46-2549/50

(หน่วย: ล้านตัน)

ปีการผลิต	45/46	46/47	47/48	48/49	49/50
ผลผลิต	377.8	391.6	400.5	417.6	418.2
บริโภค	407.6	413	408.1	415.6	420
สต็อกปลายปี	103.6	82.1	74.5	76.5	74.8

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ทางการค้า
ที่มา : (กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา)
ไม่วารณใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามเผยแพร่เนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและปัญหาของการศึกษา

ในช่วงไตรมาสแรกของปี พ.ศ. 2551 ราคาข้าวปรับขึ้นอย่างมาก คือ ปลายเดือนมีนาคม พ.ศ. 2551 ราคาข้าวไทยเพิ่มจากตันละ 400 เหรียญสหรัฐฯ เป็น 760 เหรียญสหรัฐฯ จากการศึกษาประเทศที่ส่งออกข้าว เช่น เวียดนาม และอินเดียชะลอการส่งออกข้าวลงอย่างมาก และการที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ของไทยออกมาคาดการณ์ว่าราคาข้าวจะปรับเพิ่มขึ้น โดยประมาณเป็น 1,000 เหรียญสหรัฐฯ ต่อตัน ทำให้ปริมาณข้าวที่เสนอขายในตลาดลดลง ซึ่งจากปัจจัยทางด้านราคาข้าวที่เปลี่ยนแปลงในทางที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประเทศผู้ส่งออกข้าว เช่น ไทย เวียดนาม จีน สหรัฐอเมริกา ปากีสถาน และพม่า เป็นต้น มีความพยายามที่จะส่งเสริมการผลิต การส่งออกเพื่อนำรายได้เข้าประเทศให้ได้มากขึ้น

การที่ผลผลิตและการบริโภคข้าวส่วนใหญ่อยู่ในทวีปเอเชีย เนื่องจากมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการผลิตข้าว พฤติกรรมการบริโภคข้าวของคนเอเชียซึ่งบริโภคข้าวเป็นอาหารหลักและการขยายตัวของประชากรอย่างรวดเร็วในภูมิภาคดังกล่าวเป็นปัจจัยเสริมให้มีความต้องการข้าวที่มากขึ้น นอกจากนั้นยังมีการผลิตเพื่อการส่งออกเพื่อเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของประเทศ สถานะการผลิตข้าวของโลกมีการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นและลดลง ตามสภาวะการผลิตของแต่ละประเทศ ผู้ส่งออกและผู้นำเข้าข้าวที่สำคัญในตลาดโลก จากตารางที่ 1.1 แสดงผลผลิตข้าวของโลกในช่วงปีการผลิต พ.ศ. 2545/46 – 2549/50 มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีอัตราการเจริญเติบโตของผลผลิตเฉลี่ยร้อยละ 2.37 ขณะที่ความต้องการใช้ในประเทศที่เพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 0.61 ในขณะที่เดียวกันมีการขยายตัวการส่งออกและนำเข้าเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ย ร้อยละ 6.41 มีผลทำให้ปริมาณข้าวคงเหลือสะสมในสินค้าคงคลังปลายปีมีแนวโน้มลดลง

ตารางที่ 1.1 ปริมาณผลผลิต สินค้าคงคลังข้าวปลายปี พ.ศ. 2545/46-2549/50

(หน่วย: ล้านตัน)

ปีการผลิต	45/46	46/47	47/48	48/49	49/50
ผลผลิต	377.8	391.6	400.5	417.6	418.2
บริโภค	407.6	413	408.1	415.6	420
สต็อกปลายปี	103.6	82.1	74.5	76.5	74.8

ที่มา : (กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา)

ไม่วารณใดๆทั้งสิน อีกทั้งห้ามเห็ดดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พิจารณาด้านปัจจัยทางด้านการบริโภค ดังตารางที่ 1.1 พบว่า ผลผลิตข้าวเมื่อเทียบกับการขยายตัวทางด้านการบริโภคมิแนวโน้มในทิศทางเดียวกัน แต่อัตราการขยายตัวต่างกัน ซึ่งสามารถบ่งชี้ให้เห็นว่า ความต้องการข้าวของโลกกำลังมีความต้องการที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 1.2 การส่งออกข้าวของประเทศผู้ส่งออกรายสำคัญ ระหว่างปี พ.ศ. 2545/46-2549/50

(หน่วย : ล้านตัน)

ประเทศ	พ.ศ. 2545/46	พ.ศ. 2546/47	พ.ศ. 2547/48	พ.ศ. 2548/49	พ.ศ. 2549/50
ไทย	7.25	7.55	10.14	7.27	7.38
เวียดนาม	3.25	3.8	4.3	5.17	4.71
อินเดีย	6.65	4.42	3.17	4.69	4.54
ปากีสถาน	1.6	1.96	1.99	3.03	3.58
สหรัฐฯ	3.3	3.83	3.09	3.86	3.31

ที่มา : (Market & Trade, USDA, Jan 2008)

จากตารางที่ 1.2 พบว่า ประเทศผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ของโลก ได้แก่ ไทย เวียดนาม อินเดีย ปากีสถาน และสหรัฐฯ มีปริมาณการส่งออกปี พ.ศ. 2549/50 จำนวน 7.38 4.71 4.54 3.58 และ 3.31 ล้านตัน ตามลำดับ จากปริมาณการซื้อขายข้าวในตลาดโลกทั้งหมดจำนวน 28.89 ล้านตัน ซึ่งสามารถคิดสัดส่วนของส่วนแบ่งตลาดได้ดังต่อไปนี้ ไทยมีส่วนแบ่งการตลาดร้อยละ 25.5 เป็นอันดับที่ 1 เวียดนามมีส่วนแบ่งการตลาดร้อยละ 16.3 เป็นอันดับที่ 2 และอินเดียมีส่วนแบ่งการตลาดประมาณร้อยละ 15.7 เป็นอันดับที่ 3 จะเห็นได้ว่าการที่เวียดนามสามารถพัฒนาประเทศจากผู้นำเข้าข้าวในอดีตมาเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวอันดับสองของตลาดโลกในปัจจุบัน ถือได้ว่าเวียดนามเป็นผู้มีศักยภาพในการเพิ่มส่วนแบ่งการตลาดข้าวจากผู้ครอบครองส่วนแบ่งตลาดเดิม เช่น ไทย อินเดีย เป็นต้น

เวียดนามสามารถส่งออกข้าวได้มากขึ้นและการเติบโตของส่วนแบ่งตลาดมีแนวโน้มที่สูงขึ้น ทำให้เวียดนามกลายเป็นคู่แข่งที่สำคัญของไทย จากการศึกษาที่เวียดนามมีการลงทุนเพื่อพัฒนาระบบชลประทานและเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัยซึ่งได้จากงานค้นคว้าวิจัย ส่งผลให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เพิ่มขึ้น และเวียดนามเปลี่ยนจากประเทศที่ต้องพึ่งพิงการนำเข้าข้าวมาเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 หลังจากนั้นไม่นานเวียดนามก็กลายเป็นผู้ส่งออกข้าวอันดับสองของโลก กล่าวได้ว่าเวียดนามเป็นประเทศที่มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองสูงและต่อเนื่องตลอดเวลา

จากการพิจารณาข้อมูลการค้าข้าวกับประเทศคู่ค้าของไทยและเวียดนาม ข้าวไทยได้มีการส่งออกไปยังภูมิภาคต่างๆทั่วโลก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมทางการบริโภคของผู้บริโภคแต่ละประเทศ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการศึกษาเท่านั้น มิอนุญาตให้นำไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พิจารณาด้านปัจจัยทางด้านการบริโภค ดังตารางที่ 1.1 พบว่า ผลผลิตข้าวเมื่อเทียบกับการขยายตัวทางด้านการบริโภคมิแนวโน้มในทิศทางเดียวกัน แต่อัตราการขยายตัวต่างกัน ซึ่งสามารถบ่งชี้ให้เห็นว่า ความต้องการข้าวของโลกกำลังมีความต้องการที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 1.2 การส่งออกข้าวของประเทศผู้ส่งออกรายสำคัญ ระหว่างปี พ.ศ. 2545/46-2549/50

(หน่วย : ล้านตัน)

ประเทศ	พ.ศ. 2545/46	พ.ศ. 2546/47	พ.ศ. 2547/48	พ.ศ. 2548/49	พ.ศ. 2549/50
ไทย	7.25	7.55	10.14	7.27	7.38
เวียดนาม	3.25	3.8	4.3	5.17	4.71
อินเดีย	6.65	4.42	3.17	4.69	4.54
ปากีสถาน	1.6	1.96	1.99	3.03	3.58
สหรัฐฯ	3.3	3.83	3.09	3.86	3.31

ที่มา : (Market & Trade, USDA, Jan 2008)

จากตารางที่ 1.2 พบว่า ประเทศผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ของโลก ได้แก่ ไทย เวียดนาม อินเดีย ปากีสถาน และสหรัฐฯ มีปริมาณการส่งออกปี พ.ศ. 2549/50 จำนวน 7.38 4.71 4.54 3.58 และ 3.31 ล้านตัน ตามลำดับ จากปริมาณการซื้อขายข้าวในตลาดโลกทั้งหมดจำนวน 28.89 ล้านตัน ซึ่งสามารถคิดสัดส่วนของส่วนแบ่งตลาดได้ดังต่อไปนี้ ไทยมีส่วนแบ่งการตลาดร้อยละ 25.5 เป็นอันดับที่ 1 เวียดนามมีส่วนแบ่งการตลาดร้อยละ 16.3 เป็นอันดับที่ 2 และอินเดียมีส่วนแบ่งการตลาดประมาณร้อยละ 15.7 เป็นอันดับที่ 3 จะเห็นได้ว่าการที่เวียดนามสามารถพัฒนาประเทศจากผู้นำเข้าข้าวในอดีตมาเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวอันดับสองของตลาดโลกในปัจจุบัน ถือได้ว่าเวียดนามเป็นผู้มีศักยภาพในการเพิ่มส่วนแบ่งการตลาดข้าวจากผู้ครอบครองส่วนแบ่งตลาดเดิม เช่น ไทย อินเดีย เป็นต้น

เวียดนามสามารถส่งออกข้าวได้มากขึ้นและการเติบโตของส่วนแบ่งตลาดมีแนวโน้มที่สูงขึ้น ทำให้เวียดนามกลายเป็นคู่แข่งที่สำคัญของไทย จากการศึกษาที่เวียดนามมีการลงทุนเพื่อพัฒนาระบบชลประทานและเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัยซึ่งได้จากงานค้นคว้าวิจัย ส่งผลให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เพิ่มขึ้น และเวียดนามเปลี่ยนจากประเทศที่ต้องพึ่งพิงการนำเข้าข้าวมาเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 หลังจากนั้นไม่นานเวียดนามก็กลายเป็นผู้ส่งออกข้าวอันดับสองของโลก กล่าวได้ว่าเวียดนามเป็นประเทศที่มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองสูงและต่อเนื่องตลอดเวลา

จากการพิจารณาข้อมูลการค้าข้าวกับประเทศคู่ค้าของไทยและเวียดนาม ข้าวไทยได้มีการส่งออกไปยังภูมิภาคต่างๆทั่วโลก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมกรรมการบริโภคของแต่ละประเทศ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ การเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ว่านิคมบริโภคนิวคลีอิด เช่น สหรัฐอเมริกา และสิงคโปร์ ประชาชนนิคมบริโภคนิวคลีอิด 100% ประเทศในทวีปเอเชีย เช่น ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ประชาชนนิคมบริโภคนิวคลีอิด 5% และนิวคลีอิด 10% ส่วนปลายนิวคลีอิดนั้นได้รับความนิคมในกลุ่มประเทศแอฟริกา เช่น เซเนกัล และไนจีเรีย โดยตลาดข้าวของไทยส่วนมากจะเป็นตลาดข้าวคุณภาพสูง สำหรับตลาดข้าวของเวียดนามจะเป็นกลุ่มข้าวคุณภาพกลางและคุณภาพต่ำ มีตลาดส่งออกเป้าหมาย คือ เอเชีย แอฟริกา และคิวบา นอกจากนี้เวียดนามจะดำเนินการสร้างฐานลูกค้าใหม่โดยมุ่งเน้นตลาดข้าวคุณภาพสูง เช่น ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และออสเตรเลีย ทำให้เกิดการแข่งขันกันมากขึ้นกับประเทศผู้ส่งออกซึ่งมีส่วนแบ่งในตลาดข้าวคุณภาพสูง เช่น ไทย สหรัฐฯ และประเทศอื่น ๆ เป็นต้น

ปัจจุบันการแข่งขันในการเพิ่มส่วนแบ่งการตลาดส่งออกข้าวระหว่างไทยกับเวียดนามเริ่มรุนแรงมากขึ้น จากกรณีที่เวียดนามเริ่มเข้ามาแข่งขันในตลาดข้าวคุณภาพดี จากเดิมที่มุ่งเน้นเฉพาะตลาดข้าวคุณภาพปานกลางถึงต่ำ นับว่าเป็นสัญญาณเตือนให้ผู้ส่งออกข้าวของไทยและรัฐบาลไทยต้องเร่งกระตุ้นการพัฒนาคุณภาพการผลิตข้าวของไทย และสร้างกลยุทธ์เพื่อกระตุ้นการส่งออกข้าว ทั้งนี้เพื่อเตรียมพร้อมกับการขยายการส่งออกข้าวของเวียดนาม การศึกษาศักยภาพการส่งออกข้าวในครั้งนี้ จะสามารถใช้เป็นข้อมูลให้กับผู้เกี่ยวข้องได้รับรู้ถึงความเป็นไปได้ สถานการณ์การค้าข้าว ด้านการผลิต การบริโภค และการส่งออก เพื่อจะได้ดำเนินการวางแผนรับมือกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพในการแข่งขันของการค้าข้าวไทยและข้าวเวียดนามในตลาดข้าวระหว่างประเทศ

1. เพื่อศึกษาสภาพ แนวโน้ม และปัญหาในภาคของการผลิต การบริโภค และการส่งออก
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การส่งออกข้าว โดยใช้วิธีการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส และการวิเคราะห์ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถทำความเข้าใจการแข่งขันการค้าข้าวระหว่างไทยและเวียดนามในตลาดข้าวระหว่างประเทศ โดยการเปรียบเทียบในมิติที่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถแบ่งมิติเพื่อดำเนินการพิจารณาออกเป็น 3 มิติ คือ มิติด้านการผลิต มิติด้านการบริโภค และมิติ ด้านการส่งออก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ว่านิคมบริโภคข้าวชนิดใด เช่น สหรัฐอเมริกา และสิงคโปร์ ประชาชนนิคมบริโภคข้าวขาว 100% ประเทศในทวีปเอเชีย เช่น ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ประชาชนนิคมบริโภคข้าวขาว 5% และข้าวขาว 10% ส่วนปลายข้าวนั้นได้รับความนิยมในกลุ่มประเทศแอฟริกา เช่น เซเนกัล และไนจีเรีย โดยตลาดข้าวของไทยส่วนมากจะเป็นตลาดข้าวคุณภาพสูง สำหรับตลาดข้าวของเวียดนามจะเป็นกลุ่มข้าวคุณภาพกลางและคุณภาพต่ำ มีตลาดส่งออกเป้าหมาย คือ เอเชีย แอฟริกา และคิวบา นอกจากนี้เวียดนามจะดำเนินการสร้างฐานลูกค้าใหม่โดยมุ่งเน้นตลาดข้าวคุณภาพสูง เช่น ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และออสเตรเลีย ทำให้เกิดการแข่งขันกันมากขึ้นกับประเทศผู้ส่งออกซึ่งมีส่วนแบ่งในตลาดข้าวคุณภาพสูง เช่น ไทย สหรัฐฯ และประเทศอื่น ๆ เป็นต้น

ปัจจุบันการแข่งขันในการเพิ่มส่วนแบ่งการตลาดส่งออกข้าวระหว่างไทยกับเวียดนามเริ่มรุนแรงมากขึ้น จากการศึกษาที่เวียดนามเริ่มเข้ามาแข่งขันในตลาดข้าวคุณภาพดี จากเดิมที่มุ่งเน้นเฉพาะตลาดข้าวคุณภาพปานกลางถึงต่ำ นับว่าเป็นสัญญาณเตือนให้ผู้ส่งออกข้าวของไทยและรัฐบาลไทยต้องเร่งกระตุ้นการพัฒนาคุณภาพการผลิตข้าวของไทย และสร้างกลยุทธ์เพื่อกระตุ้นการส่งออกข้าว ทั้งนี้เพื่อเตรียมพร้อมกับการขยายการส่งออกข้าวของเวียดนาม การศึกษาศักยภาพการส่งออกข้าวในครั้งนี้ จะสามารถใช้เป็นข้อมูลให้กับผู้เกี่ยวข้องได้รับรู้ถึงความเป็นไปได้ สถานการณ์การค้าข้าว ด้านการผลิต การบริโภค และการส่งออก เพื่อจะได้ดำเนินการวางแผนรับมือกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์หลักในการศึกษาศักยภาพในการแข่งขันของการค้าข้าวไทยและข้าวเวียดนามในตลาดข้าวระหว่างประเทศ

1. เพื่อศึกษาสภาพ แนวโน้ม และปัญหาในภาคของการผลิต การบริโภค และการส่งออก
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การส่งออกข้าว โดยใช้วิธีการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส และการวิเคราะห์ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถทำความเข้าใจการแข่งขันการค้าข้าวระหว่างไทยและเวียดนามในตลาดข้าวระหว่างประเทศ โดยการเปรียบเทียบในมิติที่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถแบ่งมิติเพื่อดำเนินพิจารณาออกเป็น 3 มิติ คือ มิติด้านการผลิต มิติด้านการบริโภค และมิติ ด้านการส่งออก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. นำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินนโยบายการผลิตข้าวและการส่งออกของไทยให้สามารถรักษาส่วนแบ่งทางการตลาดของข้าวเดิม และกำหนดกลยุทธ์เพื่อเพิ่มส่วนแบ่งตลาดใหม่ที่มีศักยภาพในการซื้อสูง

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาสภาพปัจจุบันของการส่งออกในตลาดโลกและปัจจัยที่มีผลต่อการส่งออกข้าวของไทยและเวียดนาม โดยใช้หลักการความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค และการเปรียบเทียบข้อมูลในภาคการผลิต ภาคการบริโภค และภาคการส่งออกของไทยและเวียดนามตามลำดับ ในการศึกษาได้ทำการศึกษาข้าวขาวทุกประเภทรวมกัน โดยไม่ได้ทำการแยกประเภทและชนิดของข้าว โดยศึกษาข้อมูลระหว่างปี พ.ศ. 2520 – 2548 และแบ่งช่วงเวลาการศึกษาเป็น 3 ช่วง คือ พ.ศ. 2520 – 2531 พ.ศ. 2532 – 2542 และ พ.ศ. 2543 – 2548 ดังคำอธิบายเพิ่มเติมดังนี้

1. ช่วงที่ 1 : พ.ศ. 2520 – 2531 เป็นช่วงเวลาก่อนที่เวียดนามจะกลับเข้าสู่ตลาดข้าว
2. ช่วงที่ 2 : พ.ศ. 2532 – 2542 เป็นช่วงเวลาที่เวียดนามเข้าสู่ตลาดข้าว กระทั่ง พ.ศ. 2542 เวียดนามสามารถส่งออกข้าวได้ในปริมาณที่สูงถึง 4.5 ล้านตัน
3. ช่วงที่ 3 : พ.ศ. 2543 – 2548 เป็นการปรับตัวของเวียดนาม และเป็นช่วงเวลาที่เวียดนามเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวอันดับที่ 2 ในตลาดข้าวระหว่างประเทศ

1.5 นิยามศัพท์

1. ข้าว คือ ข้าวขาวทุกประเภทและทุกชนิดโดยไม่ได้ทำการแบ่งแยกตามระดับคุณภาพและลักษณะของข้าว
2. ข้าวคุณภาพดี คือ ข้าวขาว 100% และ 5% ข้าวหอม 100% และ 5%
3. ข้าวคุณภาพปานกลาง คือ ข้าวขาว 10% และ 15%
4. ข้าวคุณภาพต่ำ คือ ข้าวขาว 25% 30% และ 35% หรือข้าวที่มีส่วนผสมของการหักของเมล็ดมากกว่าร้อยละ 25

2. นำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินนโยบายการผลิตข้าวและการส่งออกของไทยให้สามารถรักษาส่วนแบ่งทางการตลาดของข้าวเดิม และกำหนดกลยุทธ์เพื่อเพิ่มส่วนแบ่งตลาดใหม่ที่มีศักยภาพในการซื้อสูง

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาสภาพปัจจุบันของการส่งออกในตลาดโลกและปัจจัยที่มีผลต่อการส่งออกข้าวของไทยและเวียดนาม โดยใช้หลักการความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค และการเปรียบเทียบข้อมูลในภาคการผลิต ภาคการบริโภค และภาคการส่งออกของไทยและเวียดนามตามลำดับ ในการศึกษาได้ทำการศึกษาข้าวขาวทุกประเภทรวมกัน โดยไม่ได้ทำการแยกประเภทและชนิดของข้าว โดยศึกษาข้อมูลระหว่างปี พ.ศ. 2520 – 2548 และแบ่งช่วงเวลาการศึกษาเป็น 3 ช่วง คือ พ.ศ. 2520 – 2531 พ.ศ. 2532 – 2542 และ พ.ศ. 2543 – 2548 ดังคำอธิบายเพิ่มเติมดังนี้

1. ช่วงที่ 1 : พ.ศ. 2520 – 2531 เป็นช่วงเวลาก่อนที่เวียดนามจะกลับเข้าสู่ตลาดข้าว
2. ช่วงที่ 2 : พ.ศ. 2532 – 2542 เป็นช่วงเวลาที่เวียดนามเข้าสู่ตลาดข้าว กระทั่ง พ.ศ. 2542 เวียดนามสามารถส่งออกข้าวได้ในปริมาณที่สูงถึง 4.5 ล้านตัน
3. ช่วงที่ 3 : พ.ศ. 2543 – 2548 เป็นการปรับตัวของเวียดนาม และเป็นช่วงเวลาที่เวียดนามเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวอันดับที่ 2 ในตลาดข้าวระหว่างประเทศ

1.5 นิยามศัพท์

1. ข้าว คือ ข้าวขาวทุกประเภทและทุกชนิดโดยไม่ได้ทำการแบ่งแยกตามระดับคุณภาพและลักษณะของข้าว
2. ข้าวคุณภาพดี คือ ข้าวขาว 100% และ 5% ข้าวหอม 100% และ 5%
3. ข้าวคุณภาพปานกลาง คือ ข้าวขาว 10% และ 15%
4. ข้าวคุณภาพต่ำ คือ ข้าวขาว 25% 30% และ 35% หรือข้าวที่มีส่วนผสมของการหักของเมล็ดมากกว่าร้อยละ 25

บทที่ 2

แนวความคิดและทฤษฎี

ในการศึกษาศักยภาพการส่งออกข้าวไทย กรณีศึกษา ไทย – เวียดนาม ได้ใช้แนวความคิดทฤษฎี ซึ่งประกอบด้วย แนวความคิดเกี่ยวกับการค้าข้าวระหว่างประเทศ แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ และ ทฤษฎีการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค ส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย การศึกษาเปรียบเทียบสถานการณ์การแข่งขันการส่งออกข้าวของไทยและเวียดนามไปยังตลาดเอเชีย ยุโรป อเมริกา ศึกษาการส่งออกข้าวไทยไปยังประเทศคู่ค้าที่สำคัญ การส่งออกข้าวหอมมะลิไทย และการศึกษาความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบการส่งออกข้าวหนึ่งของประเทศไทย

2.1 แนวคิด ทฤษฎี

2.1.1 ทฤษฎีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ

ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed comparative advantage: RCA) เป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศที่ได้รับความยอมรับอย่างกว้างขวาง ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบใช้ตอบคำถามถึงรูปแบบการค้าระหว่างประเทศ การคำนวณหาค่าความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบทำได้หลายวิธีขึ้นอยู่กับข้อมูลที่ใช้ เช่น ข้อมูลการผลิต การบริโภค และสถิติการค้า หรือใช้สถิติการค้าอย่างเดียว หรือการเบี่ยงเบนระหว่างมูลค่าผลผลิตและการบริโภคที่คาดหวัง ทฤษฎีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบเป็นทฤษฎีที่มีอิทธิพลต่อแนวนโยบายของรัฐบาล แต่ในทางปฏิบัติแล้วแนวคิดนี้มีข้อจำกัดด้านสมมติฐานอยู่บ้าง คือ

1. การกำหนดให้สินค้าไม่มีความแตกต่างกัน เช่น ส้มจากประเทศสหรัฐอเมริกาหรือประเทศฝรั่งเศสก็ไม่มีความแตกต่างกัน ข้าวจากประเทศไทยและประเทศเวียดนามก็เป็นข้าวเหมือนกันไม่มีความแตกต่าง
2. กำหนดให้มีการซื้อขายโดยวิธีแลกเปลี่ยนสินค้า ไม่ได้นำระบบเงินตรามาใช้ และเป็น การแลกเปลี่ยนสินค้า 2 ประเภท ใน 2 ประเทศ เท่านั้น

ในความเป็นจริงสินค้ามีความแตกต่างกันในความรู้สึกของผู้บริโภคหรืออาจแตกต่างกันโดยสภาพทางกายภาพของสินค้า การตลาดระหว่างประเทศพยายามสร้างคุณค่าให้แก่ลูกค้า โดยการสร้างให้สินค้าของคนมีความแตกต่างจากคู่แข่ง นอกเหนืออัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ สถานะการแข่งขัน และคู่แข่งก็มีผลกระทบต่อการค้าได้เช่นกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 2

แนวความคิดและทฤษฎี

ในการศึกษาศักยภาพการส่งออกข้าวไทย กรณีศึกษา ไทย – เวียดนาม ได้ใช้แนวความคิดทฤษฎี ซึ่งประกอบด้วย แนวความคิดเกี่ยวกับการค้าข้าวระหว่างประเทศ แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ และ ทฤษฎีการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค ส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย การศึกษาเปรียบเทียบสถานการณ์การแข่งขันการส่งออกข้าวของไทยและเวียดนามไปยังตลาดเอเชีย ยุโรป อเมริกา ศึกษาการส่งออกข้าวไทยไปยังประเทศคู่ค้าที่สำคัญ การส่งออกข้าวหอมมะลิไทย และการศึกษาความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบการส่งออกข้าวหนึ่งของประเทศไทย

2.1 แนวคิด ทฤษฎี

2.1.1 ทฤษฎีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ

ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed comparative advantage: RCA) เป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศที่ได้รับความยอมรับอย่างกว้างขวาง ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบใช้ตอบคำถามถึงรูปแบบการค้าระหว่างประเทศ การคำนวณหาค่าความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบทำได้หลายวิธีขึ้นอยู่กับข้อมูลที่ใช้ เช่น ข้อมูลการผลิต การบริโภค และสถิติการค้า หรือใช้สถิติการค้าอย่างเดียว หรือการเบี่ยงเบนระหว่างมูลค่าผลผลิตและการบริโภคที่คาดหวัง ทฤษฎีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบเป็นทฤษฎีที่มีอิทธิพลต่อแนวนโยบายของรัฐบาล แต่ในทางปฏิบัติแล้วแนวคิดนี้มีข้อจำกัดด้านสมมติฐานอยู่บ้าง คือ

1. การกำหนดให้สินค้าไม่มีความแตกต่างกัน เช่น ส้มจากประเทศสหรัฐอเมริกาหรือประเทศฝรั่งเศสก็ไม่มีความแตกต่างกัน ข้าวจากประเทศไทยและประเทศเวียดนามก็เป็นข้าวเหมือนกันไม่มีความแตกต่าง

2. กำหนดให้มีการซื้อขายโดยวิธีแลกเปลี่ยนสินค้า ไม่ได้นำระบบเงินตรามาใช้ และเป็น การแลกเปลี่ยนสินค้า 2 ประเภท ใน 2 ประเทศ เท่านั้น

ในความเป็นจริงสินค้ามีความแตกต่างกันในความรู้สึกของผู้บริโภคหรืออาจแตกต่างกันโดยสภาพทางกายภาพของสินค้า การตลาดระหว่างประเทศพยายามสร้างคุณค่าให้แก่ลูกค้า โดยการสร้างให้สินค้าของตนมีความแตกต่างจากคู่แข่ง นอกจากนี้อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ สถานะการแข่งขัน และคู่แข่งก็มีผลกระทบต่อการค้าได้เช่นกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ถวิล นิลใบ (2548) กล่าวถึงสูตรและวิธีการคำนวณค่าความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยใช้สูตรการคำนวณ ดังนี้

$$RCA_{ik} = \frac{X_{ik} / X_i}{X_{wk} / X_w}$$

โดยที่

RCA_{ik} คือ ดัชนีความได้เปรียบ โดยเปรียบเทียบของการส่งออกสินค้าชนิดที่ k ของประเทศ i

X_{ik} คือ มูลค่าการส่งออกสินค้าชนิด k ของประเทศ i

X_i คือ มูลค่าการส่งออกทั้งหมดของประเทศ i

X_{wk} คือ มูลค่าการส่งออกสินค้า k ของทั้งโลก

X_w คือ มูลค่าการส่งออกทั้งหมดของโลก

2.1.1.1 การแปลความหมายของค่าความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ

ถ้าความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ > 1 หมายความว่า ส่วนแบ่งตลาดของสินค้า k ของประเทศ i ของมูลค่าตลาดโลกของสินค้า k มากกว่าส่วนแบ่งตลาดส่งออกทั้งหมดของประเทศ i ต่อมูลค่าตลาดส่งออกทั้งหมดของโลก แสดงว่า ประเทศ i มีความสามารถในการผลิตเนื่องจากมีความเชี่ยวชาญเฉพาะสำหรับสินค้า k หรือมีความได้เปรียบในการส่งออกสินค้า k ในกรณีกลับกันถ้าความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ < 1 แสดงว่า ประเทศ i มีความสามารถในการผลิตตามความเชี่ยวชาญเฉพาะสินค้า k ลดลง หรือมีความเสียเปรียบในการส่งออกสินค้า k ลดลง อย่างไรก็ตามมีข้อจำกัดในการอธิบายความหมายของความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบอยู่หลายประการที่จะต้องคำนึง เช่น ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของการส่งออกสินค้า k ของประเทศที่มีการส่งออกสินค้าเกษตรกรรมเป็นหลัก จะมีค่าความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของการส่งออกสินค้า k ต่ำกว่าค่าความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศที่มีการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมเป็นหลัก ทั้งนี้เพราะมูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมโดยปกติจะมากกว่าส่งออกสินค้าเกษตร และการที่ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบมีค่ามากกว่าหรือน้อยกว่า 1 จะไม่สามารถทราบว่าเป็นเพราะปัจจัยใด เนื่องมาจากผลการคำนวณความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบที่ปรากฏในสมการไม่ได้พิจารณาการนำเข้า โดยเฉพาะในกรณีที่สินค้าส่งออกที่พิจารณาต้องนำเข้าปัจจัยการผลิตมาจากต่างประเทศ เป็นต้น

ถวิล นิลใบ (2548) กล่าวถึงสูตรและวิธีการคำนวณค่าความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยใช้สูตรการคำนวณ ดังนี้

$$RCA_{ik} = \frac{X_{ik} / X_i}{X_{wk} / X_w}$$

โดยที่

RCA_{ik} คือ ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของการส่งออกสินค้าชนิดที่ k ของประเทศ i

X_{ik} คือ มูลค่าการส่งออกสินค้าชนิด k ของประเทศ i

X_i คือ มูลค่าการส่งออกทั้งหมดของประเทศ i

X_{wk} คือ มูลค่าการส่งออกสินค้า k ของทั้งโลก

X_w คือ มูลค่าการส่งออกทั้งหมดของโลก

2.1.1.1 การแปลความหมายของค่าความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ

ถ้าความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ > 1 หมายความว่า ส่วนแบ่งตลาดของสินค้า k ของประเทศ i ของมูลค่าตลาดโลกของสินค้า k มากกว่าส่วนแบ่งตลาดส่งออกทั้งหมดของประเทศ i ต่อมูลค่าตลาดส่งออกทั้งหมดของโลก แสดงว่า ประเทศ i มีความสามารถในการผลิตเนื่องจากมีความเชี่ยวชาญเฉพาะสำหรับสินค้า k หรือมีความได้เปรียบในการส่งออกสินค้า k ในกรณีกลับกันถ้าความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ < 1 แสดงว่า ประเทศ i มีความสามารถในการผลิตตามความเชี่ยวชาญเฉพาะสินค้า k ลดลง หรือมีความเสียเปรียบในการส่งออกสินค้า k ลดลง อย่างไรก็ตามมีข้อจำกัดในการอธิบายความหมายของความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบอยู่หลายประการที่จะต้องคำนึง เช่น ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของการส่งออกสินค้า k ของประเทศที่มีการส่งออกสินค้าเกษตรกรรมเป็นหลัก จะมีค่าความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของการส่งออกสินค้า k ต่ำกว่าค่าความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศที่มีการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมเป็นหลัก ทั้งนี้เพราะมูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมโดยปกติจะมากกว่าส่งออกสินค้าเกษตร และการที่ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบมีค่ามากกว่าหรือน้อยกว่า 1 จะไม่สามารถทราบว่าเป็นเพราะปัจจัยใด เนื่องมาจากผลการคำนวณความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบที่ปรากฏในสมการไม่ได้พิจารณาการนำเข้า โดยเฉพาะในกรณีที่สินค้าส่งออกที่พิจารณาต้องนำเข้าปัจจัยการผลิตมาจากต่างประเทศ เป็นต้น

2.1.1.2 ข้อจำกัดของการใช้ดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ

วิเชียร แสงบุษราคัมโชติ (2548 : 8) วิธีการคำนวณเพื่อหาค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบได้จากมูลค่าทางการค้าที่ปรากฏ ซึ่งจะสามารถสะท้อนให้เห็นถึงต้นทุนเปรียบเทียบของแต่ละประเทศ ส่วนปัจจัยอื่นๆที่ทำให้การค้าเปลี่ยนแปลงไป เช่น การกำหนดปริมาณนำเข้า การเก็บภาษีศุลกากร การให้การอุดหนุนในลักษณะต่าง ๆ เช่น ค่าขนส่ง เป็นต้น ซึ่งค่าความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบไม่สามารถสะท้อนออกมาได้ และการที่สัดส่วนของสินค้าหนึ่งมีมูลค่าสูงก็ไม่ได้แสดงว่าสินค้านั้นมีความได้เปรียบสูงเสมอ เพราะโดยทั่วไปแล้วประเทศหนึ่งๆเมื่อมีการพัฒนาที่สูงขึ้นก็จะมีสินค้าส่งออกมากขึ้น และการกระจุกตัวของสินค้าส่งออกชนิดใดชนิดหนึ่งจะต่ำลง การวัดค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบและการเปรียบเทียบค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบเมื่อเวลาผ่านไปจะสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งตลาดของสินค้านั้นๆ ซึ่งอาจจะต้องศึกษาถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งตลาดดังกล่าวได้ ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบเป็นแนวคิดที่ใช้หลักการเปรียบเทียบประสิทธิภาพของปัจจัยการผลิตในเชิงสัมพัทธ์ ในทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ นักเศรษฐศาสตร์ได้นำแนวคิดนี้มาใช้ในการวิเคราะห์สาเหตุและวิธีการค้าระหว่างประเทศ สรุปว่าประเทศที่มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในการผลิตสินค้าใดประเทศนั้นก็ส่งสินค้านั้นเป็นสินค้าส่งออก และจะนำเข้าสินค้าที่ไม่มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ เช่น ในการผลิตสินค้าชนิดหนึ่ง หากประเทศ ก และประเทศ ข ใช้แรงงานในการผลิต 3 และ 12 ชั่วโมง ตามลำดับ เพื่อให้ได้สินค้าชนิดที่หนึ่ง 1 หน่วย ในขณะเดียวกัน ประเทศ ก และประเทศ ข จะต้องใช้แรงงานในการผลิตสินค้าชนิดที่สองจำนวน 1 หน่วย โดยใช้เวลา 6 และ 8 ชั่วโมง ตามลำดับ เห็นได้ว่าการผลิตสินค้าชนิดที่หนึ่ง ประเทศ ก สามารถผลิตสินค้าชนิดที่หนึ่งได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าประเทศ ข ถึง 4 เท่า (12/3 ชั่วโมง) และสามารถผลิตสินค้าชนิดที่สองได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าประเทศ ข ถึง 1.33 เท่า (8/6 ชั่วโมง) สามารถสรุปได้ว่า ประเทศ ก มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในการผลิตสินค้าชนิดที่หนึ่ง เนื่องจากสามารถผลิตสินค้าชนิดที่หนึ่งได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าประเทศ ข ถึง 4 เท่า และผลิตสินค้านี้เพื่อส่งออกไปยังประเทศ ข ในขณะที่ประเทศ ข แม้จะมีความเสียเปรียบเชิงสัมบูรณ์ในการผลิตสินค้าชนิดที่สอง แต่จะสามารถผลิตสินค้านี้เพื่อส่งออกไปยังประเทศ ก ได้ เนื่องจากประเทศ ข มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบจากการที่ประเทศ ก ให้ความสนใจไปผลิตสินค้าชนิดที่หนึ่งแทนที่จะผลิตสินค้าชนิดที่สอง แนวคิดแบบนี้มีจุดเด่นเหนือกว่าแนวคิดความได้เปรียบเชิงสัมบูรณ์ ตรงที่สามารถนำมาใช้อธิบายได้ว่าด้วยเหตุใดประเทศที่มีราคาของปัจจัยการผลิตสินค้าชนิดหนึ่งสูงกว่า ยังสามารถส่งออกสินค้าไปแข่งขันในตลาดโลกได้

2.1.1.2 ข้อจำกัดของการใช้ดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ

วิเชียร แสงบุษราคัม โชติ (2548 : 8) วิธีการคำนวณเพื่อหาค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบได้จากมูลค่าทางการค้าที่ปรากฏ ซึ่งจะสามารถสะท้อนให้เห็นถึงต้นทุนเปรียบเทียบของแต่ละประเทศ ส่วนปัจจัยอื่นๆที่ทำให้การค้าเปลี่ยนแปลงไป เช่น การกำหนดปริมาณนำเข้า การเก็บภาษีศุลกากร การให้การอุดหนุนในลักษณะต่าง ๆ เช่น ค่าขนส่ง เป็นต้น ซึ่งค่าความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบไม่สามารถสะท้อนออกมาได้ และการที่สัดส่วนของสินค้าหนึ่งมีมูลค่าสูงก็ไม่ได้แสดงว่าสินค้านั้นมีความได้เปรียบสูงเสมอ เพราะโดยทั่วไปแล้วประเทศหนึ่งๆเมื่อมีการพัฒนาที่สูงขึ้นก็จะมีสินค้าส่งออกมากขึ้น และการกระจุกตัวของสินค้าส่งออกชนิดใดชนิดหนึ่งจะต่ำลง การวัดค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบและการเปรียบเทียบค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบเมื่อเวลาผ่านไปจะสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งตลาดของสินค้านั้นๆ ซึ่งอาจจะต้องศึกษาถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งตลาดดังกล่าวได้ ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบเป็นแนวคิดที่ใช้หลักการเปรียบเทียบประสิทธิภาพของปัจจัยการผลิตในเชิงสัมพัทธ์ ในทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ นักเศรษฐศาสตร์ได้นำแนวคิดนี้มาใช้ในการวิเคราะห์สาเหตุและวิธีการค้าระหว่างประเทศ สรุปว่าประเทศที่มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในการผลิตสินค้าใดประเทศนั้นก็จะส่งสินค้านั้นเป็นสินค้าส่งออก และจะนำเข้าสินค้าที่ไม่มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ เช่น ในการผลิตสินค้าชนิดหนึ่ง หากประเทศ ก และประเทศ ข ใช้แรงงานในการผลิต 3 และ 12 ชั่วโมง ตามลำดับ เพื่อให้ได้สินค้าชนิดที่หนึ่ง 1 หน่วย ในขณะเดียวกัน ประเทศ ก และประเทศ ข จะต้องใช้แรงงานในการผลิตสินค้าชนิดที่สองจำนวน 1 หน่วย โดยใช้เวลา 6 และ 8 ชั่วโมง ตามลำดับ เห็นได้ว่าในการผลิตสินค้าชนิดที่หนึ่ง ประเทศ ก สามารถผลิตสินค้าชนิดที่หนึ่งได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าประเทศ ข ถึง 4 เท่า (12/3 ชั่วโมง) และสามารถผลิตสินค้าชนิดที่สองได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า 1.33 เท่า (8/6 ชั่วโมง) สามารถสรุปได้ว่า ประเทศ ก มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในการผลิตสินค้าชนิดที่หนึ่ง เนื่องจากสามารถผลิตสินค้าชนิดที่หนึ่งได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าประเทศ ข ถึง 4 เท่า และผลิตสินค้านี้เพื่อส่งออกไปยังประเทศ ข ในขณะที่ประเทศ ข แม้จะมีความเสียเปรียบเชิงสัมบูรณ์ในการผลิตสินค้าชนิดที่สอง แต่จะสามารถผลิตสินค้านี้เพื่อส่งออกไปยังประเทศ ก ได้ เนื่องจากประเทศ ข มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบจากการที่ประเทศ ก ให้ความสนใจไปผลิตสินค้าชนิดที่หนึ่งแทนที่จะผลิตสินค้าชนิดที่สอง แนวคิดแบบนี้มีจุดเด่นเหนือกว่าแนวคิดความได้เปรียบเชิงสัมบูรณ์ ตรงที่สามารถนำมาใช้อธิบายได้ว่าด้วยเหตุใดประเทศที่มีราคาของปัจจัยการผลิตสินค้าชนิดหนึ่งสูงกว่า ยังสามารถส่งออกสินค้าไปแข่งขันในตลาดโลกได้

2.1.2 ทฤษฎีการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค

การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค เป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์สำหรับองค์กร ซึ่งช่วยผู้บริหารกำหนดจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน โอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจนผลกระทบที่มีศักยภาพจากปัจจัยเหล่านี้ ต่อการทำงานขององค์กร การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค อธิบายได้ดังนี้

1. จุดเด่นหรือจุดแข็ง (Strengths) เป็นผลมาจากปัจจัยภายใน เป็นข้อดีที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายใน เช่น ด้านส่วนประสมทางการตลาด จุดแข็งด้านการเงิน ด้านการผลิต ด้านทรัพยากรบุคคล องค์กรจะต้องใช้ประโยชน์จากจุดแข็งในการกำหนดกลยุทธ์การตลาด
2. จุดด้อยหรือจุดอ่อน (Weaknesses) เป็นผลมาจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาหรือข้อบกพร่องที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในต่าง ๆ ขององค์กร ซึ่งองค์กรจะต้องหาวิธีในการแก้ปัญหานั้น
3. โอกาส (Opportunities) เกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นผลจากการที่สภาพแวดล้อมภายนอกขององค์กรเอื้อประโยชน์ ส่งเสริมการดำเนินงานขององค์กร โอกาสแตกต่างจากจุดแข็งตรงที่โอกาสนั้นเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมภายนอก แต่จุดแข็งนั้นเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมภายใน ซึ่งองค์กรจะต้องแสวงหาโอกาสอยู่เสมอ และใช้ประโยชน์จากโอกาสนั้น
4. อุปสรรค (Threats) เกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นข้อจำกัดที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งองค์กรจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์การตลาดให้สอดคล้องและขจัดอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น

การวิเคราะห์ด้วยหลักการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค สำหรับองค์กรสามารถยกตัวอย่างการวิเคราะห์ มีรายละเอียดดังนี้

1. ศักยภาพภายในที่เป็นจุดแข็ง
 - 1.1 หน่วยงานที่สำคัญต้องมีความสามารถหลัก
 - 1.2 มีทรัพยากรทางการเงินที่ดีพอ
 - 1.3 ผู้ซึ่งมีความคิดที่ดีต่อองค์กรหรือผลิตภัณฑ์
 - 1.4 ทุกคนทราบดีว่าองค์กรเป็นผู้นำทางการตลาด
 - 1.5 พนักงานทุกคนเข้าใจเป็นอย่างดีกับกลยุทธ์ของทุกหน่วยงาน
 - 1.6 การผลิตหรือการดำเนินการมีลักษณะการผลิตแบบประหยัดตามขนาด
 - 1.7 มีระบบป้องกันจากแรงกดดันของการแข่งขันที่รุนแรงจากภายนอก
 - 1.8 เป็นเจ้าของสิทธิบัตรทางด้านเทคโนโลยี
 - 1.9 มีข้อได้เปรียบทางด้านต้นทุน
 - 1.10 มีการรณรงค์เกี่ยวกับการโฆษณาที่ดีเยี่ยม
 - 1.11 มีทักษะทางด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.2 ทฤษฎีการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค

การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค เป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์สำหรับองค์กร ซึ่งช่วยผู้บริหารกำหนดจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน โอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจนผลกระทบที่มีศักยภาพจากปัจจัยเหล่านี้ ต่อการทำงานขององค์กร การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค อธิบายได้ดังนี้

1. จุดเด่นหรือจุดแข็ง (Strengths) เป็นผลมาจากปัจจัยภายใน เป็นข้อดีที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายใน เช่น ด้านส่วนประสมทางการตลาด จุดแข็งด้านการเงิน ด้านการผลิต ด้านทรัพยากรบุคคล องค์กรจะต้องใช้ประโยชน์จากจุดแข็งในการกำหนดกลยุทธ์การตลาด

2. จุดด้อยหรือจุดอ่อน (Weaknesses) เป็นผลมาจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาหรือข้อบกพร่องที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในต่าง ๆ ขององค์กร ซึ่งองค์กรจะต้องหาวิธีในการแก้ปัญหาเหล่านั้น

3. โอกาส (Opportunities) เกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นผลจากการที่สภาพแวดล้อมภายนอกขององค์กรเอื้อประโยชน์ ส่งเสริมการดำเนินงานขององค์กร โอกาสแตกต่างจากจุดแข็งตรงที่โอกาสนั้นเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมภายนอก แต่จุดแข็งนั้นเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมภายใน ซึ่งองค์กรจะต้องแสวงหาโอกาสอยู่เสมอ และใช้ประโยชน์จากโอกาสนั้น

4. อุปสรรค (Threats) เกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นข้อจำกัดที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งองค์กรจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์การตลาดให้สอดคล้องและขจัดอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น

การวิเคราะห์ด้วยหลักการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค สำหรับองค์กรสามารถยกตัวอย่างการวิเคราะห์ มีรายละเอียดดังนี้

1. ศักยภาพภายในที่เป็นจุดแข็ง
 - 1.1 หน่วยงานที่สำคัญต้องมีความสามารถหลัก
 - 1.2 มีทรัพยากรทางการเงินที่ดีพอ
 - 1.3 ผู้ซื้อมีความคิดที่ดีต่อองค์กรหรือผลิตภัณฑ์
 - 1.4 ทุกคนทราบดีว่าองค์กรเป็นผู้นำทางการตลาด
 - 1.5 พนักงานทุกคนเข้าใจเป็นอย่างดีกับกลยุทธ์ของทุกหน่วยงาน
 - 1.6 การผลิตหรือการดำเนินงานมีลักษณะการผลิตแบบประหยัดตามขนาด
 - 1.7 มีระบบป้องกันจากแรงกดดันของการแข่งขันที่รุนแรงจากภายนอก
 - 1.8 เป็นเจ้าของสิทธิบัตรทางด้านเทคโนโลยี
 - 1.9 มีข้อได้เปรียบทางด้านต้นทุน
 - 1.10 มีการรณรงค์เกี่ยวกับการโฆษณาที่ดีเยี่ยม
 - 1.11 มีทักษะทางด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- 1.12 มีการบริหารการจัดการตรวจสอบ
- 1.13 มีแนวโน้มในด้านความชำนาญที่เพิ่มขึ้น
- 1.14 มีขีดความสามารถในการผลิตที่ดีเยี่ยม

2. ศักยภาพภายในที่เป็นจุดอ่อน

- 2.1 ทิศทางของแผนกลยุทธ์ไม่มีความชัดเจน
- 2.2 อุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ล้าสมัย
- 2.3 ขาดการบริหารจัดการที่เจาะลึก และความรู้ความสามารถ
- 2.4 ขาดทักษะที่สำคัญบางประเภทไป หรือความสามารถในเชิงทักษะ
- 2.5 ไม่มีการจัดบันทึก การติดตามการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติ
- 2.6 มีปัญหาในการปฏิบัติงานภายในเกิดขึ้นทั่วทั้งองค์กร
- 2.7 ไม่มีการทำวิจัยและพัฒนา
- 2.8 สายงานของตัวผลิตภัณฑ์ มีลักษณะค่อนข้างแคบ
- 2.9 ทักษะทางการตลาดอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ย หรืออยู่ในเกณฑ์ต่ำ
- 2.10 ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงความจำเป็นทางการเงินในแผนกลยุทธ์ได้
- 2.11 ต้นทุนโดยรวมของหน่วยสูงกว่าคู่แข่งขั้นที่สำคัญ ๆ

3. ศักยภาพภายนอกที่เป็นโอกาส

- 3.1 ความสามารถการให้บริการกับลูกค้าหรือการขยายตลาดใหม่
- 3.2 เส้นทางการขยายผลิตภัณฑ์ให้เป็นไปตามพิสัยในแนวกว้างของความจำเป็น
- 3.3 ความสามารถในการถ่ายทอดทักษะหรือเทคโนโลยีเพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์
- 3.4 การบูรณาการแบบมองไปข้างหน้า หรือแบบมองไปข้างหลัง
- 3.5 การทำลายการปิดกั้นทางการค้า เพื่อดึงดูดใจตลาดต่างประเทศเข้ามาทำธุรกรรม
- 3.6 การสร้างความเจริญเติบโตได้อย่างรวดเร็ว เพราะตลาดมีอุปสงค์เพิ่มสูงขึ้น
- 3.7 มีการผสมผสานเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้าไปด้วย

4. ศักยภาพภายนอกที่เป็นข้อจำกัด

- 4.1 คู่แข่งขันชาวต่างชาติมีต้นทุนที่ต่ำกว่า
- 4.2 ผลิตภัณฑ์ทดแทนการนำเข้ามีราคาสูงขึ้น
- 4.3 ตลาดมีอัตราการเจริญเติบโตค่อนข้างช้า
- 4.4 อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศมีความผันผวนค่อนข้างมาก และนโยบาย

การค้าของรัฐบาลต่างประเทศมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง

- 4.5 ต้องการควบคุมทางด้านต้นทุน

- 4.6 มีสถานะถดถอย และวงจรธุรกิจขาดเสถียรภาพ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.12 มีการบริหารการจัดการตรวจสอบ

1.13 มีแนวโน้มในด้านความชำนาญที่สูงขึ้น

1.14 มีขีดความสามารถในการผลิตที่ดีเยี่ยม

2. ศักยภาพภายในที่เป็นจุดอ่อน

2.1 ทิศทางของแผนกลยุทธ์ไม่มีความชัดเจน

2.2 อุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ล้าสมัย

2.3 ขาดการบริหารจัดการที่เจาะลึก และความรู้ความสามารถ

2.4 ขาดทักษะที่สำคัญบางประเภทไป หรือความสามารถในเชิงทักษะ

2.5 ไม่มีการจัดบันทึก การติดตามการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติ

2.6 มีปัญหาในการปฏิบัติงานภายในเกิดขึ้นทั่วทั้งองค์กร

2.7 ไม่มีการทำวิจัยและพัฒนา

2.8 สายงานของตัวผลิตภัณฑ์ มีลักษณะค่อนข้างแคบ

2.9 ทักษะทางการตลาดอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ย หรืออยู่ในเกณฑ์ต่ำ

2.10 ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงความจำเป็นทางการเงินในแผนกลยุทธ์ได้

2.11 ต้นทุนโดยรวมของหน่วยสูงกว่าคู่แข่งที่สำคัญ ๆ

3. ศักยภาพภายนอกที่เป็นโอกาส

3.1 ความสามารถการให้บริการกับลูกค้าหรือการขยายตลาดใหม่

3.2 เส้นทางการขยายผลิตภัณฑ์ให้เป็นไปตามพิสัยในแนวกว้างของความจำเป็น

3.3 ความสามารถในการถ่ายทอดทักษะหรือเทคโนโลยีเพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์

3.4 การบูรณาการแบบมองไปข้างหน้า หรือแบบมองไปข้างหลัง

3.5 การทำลายการปิดกั้นทางการค้า เพื่อดึงดูดใจตลาดต่างประเทศเข้ามาทำธุรกรรม

3.6 การสร้างความเจริญเติบโตได้อย่างรวดเร็ว เพราะตลาดมีอุปสงค์เพิ่มสูงขึ้น

3.7 มีการผสมผสานเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้าไปด้วย

4. ศักยภาพภายนอกที่เป็นข้อจำกัด

4.1 คู่แข่งขันชาวต่างชาติมีต้นทุนที่ต่ำกว่า

4.2 ผลิตภัณฑ์ทดแทนการนำเข้ามีราคาสูงขึ้น

4.3 ตลาดมีอัตราการเจริญเติบโตค่อนข้างช้า

4.4 อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศมีความผันผวนค่อนข้างมาก และนโยบาย

การค้าของรัฐบาลต่างประเทศมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง

4.5 ต้องการควบคุมทางด้านต้นทุน

4.6 มีสถานะถดถอย และวงจรธุรกิจขาดเสถียรภาพ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- 4.7 มีอำนาจในการเจรจาต่อรองกับลูกค้าและผู้ส่งมอบมากยิ่งขึ้น
- 4.8 รสนิยม และความต้องการของลูกค้ามีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม
- 4.9 มีการเปลี่ยนแปลงประชากรเพิ่มมากยิ่งขึ้น

หลังจากดำเนินการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคแล้ว ก็สามารถดำเนินการจัดทำแผนกลยุทธ์ได้ต่อไป ซึ่งแผนกลยุทธ์สามารถแบ่งได้ออกเป็น 4 รูปแบบด้วยกัน คือ

1. แผนกลยุทธ์เชิงรุก (Aggressive Strategy)
2. แผนกลยุทธ์เชิงหลากหลายเพื่อลดความเสี่ยงทางธุรกิจ (Diversification Strategy)
3. แผนกลยุทธ์เชิงมุ่งเน้นรอบด้าน (Turnaround Oriented Strategy)
4. แผนกลยุทธ์เชิงป้องกัน (Defensive Strategy)

ที่มา : (วารสารกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม, กันยายน-ตุลาคม 2545)

จุมพจน์ วนิชกุล (2549) การวางแผนกลยุทธ์ขององค์กรนั้น มีความจำเป็นจะต้องประเมินสภาพแวดล้อมปัจจุบันภายในองค์กรในด้านจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กรหรือหน่วยงาน และประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกขององค์กรในด้านอุปสรรคและโอกาสด้วย การพิจารณาประเมินสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก มีสถานการณ์ 4 รูปแบบที่ควรพิจารณา คือ

สถานการณ์ที่ 1 (จุดแข็ง-โอกาส) สถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่พึงปรารถนามากที่สุด เนื่องจากองค์กรค่อนข้างที่จะมีจุดแข็งภายในค่อนข้างมาก ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมค่อนข้างที่จะให้โอกาสแก่องค์กรในหลายอย่าง ดังนั้นผู้บริหารขององค์กรควรกำหนดกลยุทธ์ในเชิงรุก ข้อเสนอแนะสิ่งที่ควรพิจารณาการประเมินจุดแข็ง ได้แก่ปัจจัยดังต่อไปนี้ (1) ความสามารถพิเศษ (2) ทรัพยากรการเงินเพียงพอ (3) ความสามารถทางการแข่งขันที่เพียงพอ (4) การแข่งขันที่รุนแรง (5) การพัฒนาเทคโนโลยีเฉพาะด้าน (6) ความได้เปรียบทางการแข่งขัน และ (7) ความได้เปรียบทางด้านทุน เป็นต้น

สถานการณ์ที่ 2 (จุดอ่อน-อุปสรรค) สถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุด เนื่องจากองค์กรกำลังเผชิญอยู่กับภัยอุปสรรคจากภายนอก และมีปัญหาจุดอ่อนภายในหลายประการ ดังนั้นทางเลือกที่ดีที่สุดสำหรับผู้บริหารองค์กร คือ กลยุทธ์การตั้งรับหรือป้องกันตัวเพื่อพยายามลดหรือหลบหลีกอุปสรรคต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น มาตรการที่ทำให้เกิดความสูญเสียน้อยที่สุด รวมทั้งแก้ไขปัญหาลดอุปสรรคภายในต่าง ๆ ข้อเสนอแนะสิ่งที่ควรพิจารณาประเมินจุดอ่อน ได้แก่ปัจจัยดังต่อไปนี้ (1) ทิศทางไม่ชัดเจน (2) ฐานะการแข่งขันถดถอยลง (3) เครื่องมืออุปกรณ์มีความล้าสมัย (4) การทำกำไรต่ำกว่ามาตรฐาน (5) ขาดความสามารถทางการบริหาร (6) การวิจัยพัฒนาล้าสมัย และ (7) ความเสียเปรียบทางด้านทุน เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.7 มีอำนาจในการเจรจาต่อรองกับลูกค้า และผู้ส่งมอบมากยิ่งขึ้น

4.8 รสนิยม และความต้องการของลูกค้ามีการเปลี่ยนแปลง ไปจากเดิม

4.9 มีการเปลี่ยนแปลงประชากรเพิ่มมากยิ่งขึ้น

หลังจากดำเนินการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคแล้ว ก็สามารถดำเนินการจัดทำแผนกลยุทธ์ได้ต่อไป ซึ่งแผนกลยุทธ์สามารถแบ่งได้ออกเป็น 4 รูปแบบด้วยกัน คือ

1. แผนกลยุทธ์เชิงรุก (Aggressive Strategy)
2. แผนกลยุทธ์เชิงหลากหลายเพื่อลดความเสี่ยงทางธุรกิจ (Diversification Strategy)
3. แผนกลยุทธ์เชิงมุ่งเน้นรอบด้าน (Turnaround Oriented Strategy)
4. แผนกลยุทธ์เชิงป้องกัน (Defensive Strategy)

ที่มา : (วารสารกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม, กันยายน-ตุลาคม 2545)

จุมพจน์ วณิชกุล (2549) การวางแผนกลยุทธ์ขององค์กรนั้น มีความจำเป็นจะต้องประเมินสภาพแวดล้อมปัจจุบันภายในองค์กรในด้านจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กรหรือหน่วยงาน และประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกขององค์กรในด้านอุปสรรคและโอกาสด้วย การพิจารณาประเมินสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก มีสถานการณ์ 4 รูปแบบที่ควรพิจารณา คือ

สถานการณ์ที่ 1 (จุดแข็ง-โอกาส) สถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่พึงปรารถนามากที่สุด เนื่องจากองค์กรค่อนข้างที่จะมีจุดแข็งภายในค่อนข้างมาก ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมค่อนข้างที่จะให้โอกาสแก่องค์กรในหลายอย่าง ดังนั้นผู้บริหารขององค์กรควรกำหนดกลยุทธ์ในเชิงรุก ข้อเสนอแนะสิ่งที่ควรพิจารณาการประเมินจุดแข็ง ได้แก่ปัจจัยดังต่อไปนี้ (1) ความสามารถพิเศษ (2) ทรัพยากรการเงินเพียงพอ (3) ความสามารถทางการแข่งขันที่เพียงพอ (4) การแข่งขันที่รุนแรง (5) การพัฒนาเทคโนโลยีเฉพาะด้าน (6) ความได้เปรียบทางการแข่งขัน และ (7) ความได้เปรียบทางด้านทุน เป็นต้น

สถานการณ์ที่ 2 (จุดอ่อน-อุปสรรค) สถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุด เนื่องจากองค์กรกำลังเผชิญอยู่กับภัยอุปสรรคจากภายนอก และมีปัญหาจุดอ่อนภายในหลายประการ ดังนั้นทางเลือกที่ดีที่สุดสำหรับผู้บริหารองค์กร คือ กลยุทธ์การตั้งรับหรือป้องกันตัวเพื่อพยายามลดหรือหลบหลีกอุปสรรคต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น มาตรการที่ทำให้เกิดความสูญเสียน้อยที่สุด รวมทั้งแก้ไขปัญหาลดอุปสรรคภายในต่าง ๆ ข้อเสนอแนะสิ่งที่ควรพิจารณาประเมินจุดอ่อน ได้แก่ปัจจัยดังต่อไปนี้ (1) ทิศทางไม่ชัดเจน (2) ฐานะการแข่งขันถดถอยลง (3) เครื่องมืออุปกรณ์มีความล้าสมัย (4) การทำกำไรต่ำกว่ามาตรฐาน (5) ขาดความสามารถทางการบริหาร (6) การวิจัยพัฒนาล้าสมัย และ (7) ความเสียเปรียบทางด้านทุน เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สถานการณ์ที่ 3 (จุดอ่อน – โอกาส) สถานการณ์นี้องค์กรจะมีโอกาสที่เป็นข้อได้เปรียบด้านการแข่งขันอยู่หลายประการ แต่ติดขัดที่มีปัญหาอุปสรรคภายในที่เป็นจุดอ่อนอยู่หลายอย่าง ดังนั้น ทางออกสำหรับผู้บริหารองค์กร คือ กลยุทธ์การพลิกตัว เพื่อแก้ไขจุดอ่อนภายในต่าง ๆ ให้พร้อมโดยการใช้โอกาสต่าง ๆ ที่เปิดให้ ข้อเสนอแนะในการพิจารณาการวิเคราะห์โอกาส ได้แก่ ปัจจัยต่อไปนี้ (1) ตอบสนองกลุ่มลูกค้าเพิ่มขึ้น (2) เข้าสู่ตลาดใหม่ (3) การขยายสายผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า (4) ความต้องการของลูกค้าเพิ่มขึ้น (5) การขยายผลิตภัณฑ์ใหม่ (6) การเพิ่มผลิตภัณฑ์ที่ใช้ร่วมกัน และ (7) การพึงพอใจระหว่างคู่แข่งกัน เป็นต้น

สถานการณ์ที่ 4 (จุดแข็ง – อุปสรรค) สถานการณ์นี้เกิดขึ้นจากการที่สภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงาน แต่องค์กรเองมีข้อได้เปรียบที่เป็นจุดแข็งอยู่หลายประการ ดังนั้น ผู้บริหารขององค์กรไม่ควรรองอนกระทั่งสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ผู้บริหารองค์กรสามารถเลือกกลยุทธ์การแตกตัวหรือกระจายกิจการเพื่อใช้ประโยชน์จากจุดแข็งที่มีอยู่ในการสร้างโอกาสในระยะยาวสำหรับองค์กร ข้อเสนอแนะที่ควรพิจารณาการวิเคราะห์อุปสรรค ได้แก่ ปัจจัยต่อไปนี้ (1) การเข้ามาของกลุ่มแข่งขันใหม่ (2) ยอดขายผลิตภัณฑ์ที่ใช้แทนกันได้ (3) การเจริญเติบโตของตลาดซ้าลง (4) ความไม่มั่นคงต่อการถดถอยทางเศรษฐกิจ (5) รสนิยมของลูกค้ากำลังเปลี่ยนแปลง (6) การเปลี่ยนแปลงของประชากรในทางตรงกันข้าม และ (7) นโยบายของรัฐบาลในทิศทางตรงกันข้าม เป็นต้น

โดยสรุป การวิเคราะห์ดังกล่าวเป็นแนวทางในการที่จะใช้เป็นฐานในการกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร และสามารถใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์ ณ เวลานั้น ๆ ได้เพื่อที่จะลดจุดอ่อนและอุปสรรคให้มัน้อยที่สุด และใช้จุดแข็งขององค์กรแสวงหาประโยชน์จากโอกาสให้มากที่สุด

2.2 วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประภาพร ศรีเหรา (2543) ได้ศึกษาเปรียบเทียบสถานภาพการแข่งขันการส่งออกข้าวของไทยและเวียดนามไปยังตลาดเอเชีย ยุโรป อเมริกา ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ส่วนแบ่งตลาดข้าวไทยลดลงเกือบทุกตลาด ในขณะที่ส่วนแบ่งตลาดข้าวเวียดนามกลับเพิ่มขึ้นเกือบทุกตลาด โดยตลาดที่ไทยมีส่วนแบ่งตลาดเพิ่มขึ้น คือ ทวีปเอเชีย ส่วนตลาดที่ไทยมีส่วนแบ่งตลาดลดลง คือ ทวีปยุโรป และอเมริกา ในกรณีประเทศไทยปัจจัยที่มีผลให้การส่งออกของข้าวไทยมีส่วนแบ่งการตลาดลดลง คือ ผลจากการแข่งขันและผลจากการกระจายตลาด ผลจากขนาดได้ช่วยพยุงให้ส่วนแบ่งตลาดข้าวของไทยโดยรวมยังคงเพิ่มขึ้นอยู่ กรณีเวียดนามมีเพียงผลกระจายเท่านั้นส่งผลให้ส่วนแบ่งตลาดข้าว

ลดลง ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อส่วนแบ่งตลาดส่งออกข้าวไทยเปรียบเทียบกับเวียดนามเป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า เวียดนาม พบว่า เครื่องหมายสัมประสิทธิ์ของตัวแปรต่างๆเป็นไปตามสมมุติฐานที่ได้กำหนดไว้ ไม่วารณใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สถานการณ์ที่ 3 (จุดอ่อน – โอกาส) สถานการณ์นี้องค์กรจะมีโอกาสที่เป็นข้อได้เปรียบด้านการแข่งขันอยู่หลายประการ แต่ติดขัดที่มีปัญหาอุปสรรคภายในที่เป็นจุดอ่อนอยู่หลายอย่าง ดังนั้น ทางออกสำหรับผู้บริหารองค์กร คือ กลยุทธ์การพลิกตัว เพื่อแก้ไขจุดอ่อนภายในต่าง ๆ ให้พร้อมโดยการใช้โอกาสต่าง ๆ ที่เปิดให้ ข้อเสนอแนะในการพิจารณาการวิเคราะห์โอกาส ได้แก่ ปัจจัยต่อไปนี้ (1) ตอบสนองกลุ่มลูกค้าเพิ่มขึ้น (2) เข้าสู่ตลาดใหม่ (3) การขยายสายผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า (4) ความต้องการของลูกค้าเพิ่มขึ้น (5) การขยายผลิตภัณฑ์ใหม่ (6) การเพิ่มผลิตภัณฑ์ที่ใช้ร่วมกัน และ (7) การพึงพอใจระหว่างคู่แข่งกัน เป็นต้น

สถานการณ์ที่ 4 (จุดแข็ง – อุปสรรค) สถานการณ์นี้เกิดขึ้นจากการที่สภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงาน แต่องค์กรเองมีข้อได้เปรียบที่เป็นจุดแข็งอยู่หลายประการ ดังนั้น ผู้บริหารขององค์กรไม่ควรรองนกระทั่งสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ผู้บริหารองค์กรสามารถเลือกกลยุทธ์การแตกตัวหรือกระจายกิจการเพื่อใช้ประโยชน์จากจุดแข็งที่มีอยู่ในการสร้างโอกาสในระยะยาวสำหรับองค์กร ข้อเสนอแนะที่ควรพิจารณาการวิเคราะห์อุปสรรค ได้แก่ ปัจจัยต่อไปนี้ (1) การเข้ามาของกลุ่มแข่งขันใหม่ (2) ยอดขายผลิตภัณฑ์ที่ใช้แทนกันได้ (3) การเจริญเติบโตของตลาดซ้าลง (4) ความไม่มั่นคงต่อการถดถอยทางเศรษฐกิจ (5) รสนิยมของลูกค้ากำลังเปลี่ยนแปลง (6) การเปลี่ยนแปลงของประชากรในทางตรงกันข้าม และ (7) นโยบายของรัฐบาลในทิศทางตรงกันข้าม เป็นต้น

โดยสรุป การวิเคราะห์ดังกล่าวเป็นแนวทางในการที่จะใช้เป็นฐานในการกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร และสามารถใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์ ณ เวลาหนึ่ง ๆ ได้เพื่อที่จะลดจุดอ่อนและอุปสรรคให้มัน้อยที่สุด และใช้จุดแข็งขององค์กรแสวงหาประโยชน์จากโอกาสให้มากที่สุด

2.2 วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประภาพร ศรีเหรา (2543) ได้ศึกษาเปรียบเทียบสถานภาพการแข่งขันการส่งออกข้าวของไทยและเวียดนามไปยังตลาดเอเชีย ยุโรป อเมริกา ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ส่วนแบ่งตลาดข้าวไทยลดลงเกือบทุกตลาด ในขณะที่ส่วนแบ่งตลาดข้าวเวียดนามกลับเพิ่มขึ้นเกือบทุกตลาด โดยตลาดที่ไทยมีส่วนแบ่งตลาดเพิ่มขึ้น คือ ทวีปเอเชีย ส่วนตลาดที่ไทยมีส่วนแบ่งตลาดลดลง คือ ทวีปยุโรป และอเมริกา ในกรณีประเทศไทยปัจจัยที่มีผลให้การส่งออกของข้าวไทยมีส่วนแบ่งการตลาดลดลง คือ ผลจากการแข่งขันและผลจากการกระจายตลาด ผลจากขนาดได้ช่วยพยุงให้ส่วนแบ่งตลาดข้าวของไทยโดยรวมยังคงเพิ่มขึ้นอยู่ กรณีเวียดนามมีเพียงผลกระจายเท่านั้นส่งผลให้ส่วนแบ่งตลาดข้าวลดลง ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อส่วนแบ่งตลาดส่งออกข้าวไทยเปรียบเทียบกับ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้า ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านธุรกิจ
เวียดนาม พบว่า เครื่องหมายสัมประสิทธิ์ของตัวแปรต่างๆเป็นไปตามสมมุติฐานที่ได้กำหนดไว้
ไม่วารณใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โดยที่อัตราส่วนของราคาส่งออกของไทยต่อราคาส่งออกของเวียดนามมีความยืดหยุ่นเท่ากับ -3.32 ตัวแปรดังกล่าวเป็นตัวแปรที่มีผลต่อความยืดหยุ่นแห่งการทดแทนกันในการส่งออกข้าวของไทยต่อเวียดนามมากที่สุด รองลงมาคือ อัตราส่วนของอุปทานเพื่อการส่งออกข้าวไทยต่อตลาดเวียดนาม และอัตราการพึ่งพาการนำเข้าข้าวของตลาดโลกที่มีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ 2.63 และ 0.68 ตามลำดับ

กัลยา พิมพ์เพราะ (2543) ได้ศึกษาการส่งออกข้าวไทยไปยังประเทศคู่ค้าที่สำคัญ ซึ่งจากผลการศึกษสามารถระบุได้ว่า ดัชนีความได้เปรียบของการส่งออกข้าวของไทยมีค่ามากกว่า 1 แต่มีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ หลังจากปี พ.ศ. 2533 เป็นต้นไป แต่ค่าที่ได้มีค่ามากกว่า 1 ส่วนผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลในการกำหนดอุปสงค์ต่อการส่งออกข้าวไทยไปยังคู่ค้าที่สำคัญได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย และสิงคโปร์ ปรากฏว่าปัจจัยที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงอุปสงค์การส่งออกข้าวไทยไปยังประเทศคู่ค้าสามารถอธิบายได้ด้วยปัจจัย โดยพิจารณาสมการอุปสงค์การส่งออกข้าวไทยไปยังอินโดนีเซีย มาเลเซีย และสิงคโปร์ ปรากฏดังนี้ กรณีศึกษาอินโดนีเซีย ปัจจัยที่กำหนดต่อการส่งออกข้าวได้แก่ จำนวนประชากร รายได้ที่แท้จริง และราคาส่งออกข้าวไทย โดยที่ปัจจัยดังกล่าวสามารถอธิบายปริมาณความต้องการข้าวไทยของอินโดนีเซียได้ร้อยละ 53.92 และมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับปริมาณความต้องการข้าวไทยของอินโดนีเซีย กรณีศึกษา มาเลเซีย ปัจจัยที่กำหนดการส่งออกข้าวได้แก่ รายได้ต่อหัว ปริมาณการส่งออกข้าวของประเทศคู่แข่ง และราคาส่งออกข้าวไทย โดยที่ปัจจัยดังกล่าวสามารถอธิบายปริมาณความต้องการข้าวไทยของมาเลเซียได้ร้อยละ 62.34 และมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับปริมาณความต้องการข้าวไทยของมาเลเซีย และกรณีศึกษาสิงคโปร์ปัจจัยที่กำหนดการส่งออก ได้แก่ อัตราแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์สิงคโปร์ต่อดอลลาร์สหรัฐฯ รายได้ที่แท้จริงของสิงคโปร์ ปริมาณการส่งออกข้าวเงิน และราคาส่งออกข้าวไทย ปัจจัยดังกล่าวสามารถอธิบายปริมาณความต้องการข้าวไทยของมาเลเซียได้ร้อยละ 83.94 และมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับปริมาณความต้องการข้าวไทยของสิงคโปร์

กฤษดา พัฒนพงษ์ไพบุลย์ (2546) ได้ศึกษาการส่งออกข้าวหอมมะลิไทยไปยังตลาดโลก ซึ่งผลการศึกษสามารถแบ่งออกได้ 3 ส่วน คือ ส่วนแรกการศึกษาปัจจัยที่กำหนดปริมาณการส่งออกข้าวหอมมะลิไทย พบว่า ราคาส่งออกข้าวหอมมะลิไทย ราคาส่งออกข้าวหอมมะลิเวียดนาม และรายได้ประชาชาติของโลก มีผลกระทบต่อการส่งออกข้าวหอมมะลิ ร้อยละ 58.44 และร้อยละ 41.56 เป็นอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยอื่น ๆ ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบพบว่า ไทยมีค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบช่วงปี พ.ศ 2538 – 2543 ลดลงเมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันในปี พ.ศ 2526 – 2531 และในปี พ.ศ 2532 – 2537 หมายความว่าไทยได้เปรียบทางการค้าลดลง ซึ่งมีสาเหตุเกิดจากการแข่งขันที่มากขึ้นของเวียดนามและสหรัฐฯ ทำให้สัดส่วน

เอกสาร เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โดยที่อัตราส่วนของราคาส่งออกของไทยต่อราคาส่งออกของเวียดนามมีความยืดหยุ่นเท่ากับ -3.32 ตัวแปรดังกล่าวเป็นตัวแปรที่มีผลต่อความยืดหยุ่นแห่งการทดแทนกันในการส่งออกข้าวของไทยต่อเวียดนามมากที่สุด รองลงมาคือ อัตราส่วนของอุปทานเพื่อการส่งออกข้าวไทยต่อตลาดเวียดนาม และอัตราราคาพึงพาการนำเข้าข้าวของตลาดโลกที่มีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ 2.63 และ 0.68 ตามลำดับ

กัลยา พิมพ์เพราะ (2543) ได้ศึกษาการส่งออกข้าวไทยไปยังประเทศคู่ค้าที่สำคัญ ซึ่งจากผลการศึกษสามารถระบุได้ว่า ดัชนีความได้เปรียบของการส่งออกข้าวของไทยมีค่ามากกว่า 1 แต่มีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ หลังจากปี พ.ศ. 2533 เป็นต้นไป แต่ค่าที่ได้มีค่ามากกว่า 1 ส่วนผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลในการกำหนดอุปสงค์ต่อการส่งออกข้าวไทยไปยังคู่ค้าที่สำคัญ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย และสิงคโปร์ ปรากฏว่าปัจจัยที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงอุปสงค์การส่งออกข้าวไทยไปยังประเทศคู่ค้าสามารถอธิบายได้ด้วยปัจจัย โดยพิจารณาสมการอุปสงค์การส่งออกข้าวไทยไปยังอินโดนีเซีย มาเลเซีย และสิงคโปร์ ปรากฏดังนี้ กรณีศึกษาอินโดนีเซีย ปัจจัยที่กำหนดต่อการส่งออกข้าวได้แก่ จำนวนประชากร รายได้ที่แท้จริง และราคาส่งออกข้าวไทย โดยที่ปัจจัยดังกล่าวสามารถอธิบายปริมาณความต้องการข้าวไทยของอินโดนีเซียได้ร้อยละ 53.92 และมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับปริมาณความต้องการข้าวไทยของอินโดนีเซีย กรณีศึกษา มาเลเซีย ปัจจัยที่กำหนดการส่งออกข้าวได้แก่ รายได้ต่อหัว ปริมาณการส่งออกข้าวของประเทศคู่แข่ง และราคาส่งออกข้าวไทย โดยที่ปัจจัยดังกล่าวสามารถอธิบายปริมาณความต้องการข้าวไทยของมาเลเซียได้ร้อยละ 62.34 และมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับปริมาณความต้องการข้าวไทยของมาเลเซีย และกรณีศึกษาสิงคโปร์ปัจจัยที่กำหนดการส่งออก ได้แก่ อัตราแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์สิงคโปร์ต่อดอลลาร์สหรัฐฯ รายได้ที่แท้จริงของสิงคโปร์ ปริมาณการส่งออกข้าวจีน และราคาส่งออกข้าวไทย ปัจจัยดังกล่าวสามารถอธิบายปริมาณความต้องการข้าวไทยของมาเลเซียได้ร้อยละ 83.94 และมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับปริมาณความต้องการข้าวไทยของสิงคโปร์

กฤษดา พัฒนพงษ์ไพบุลย์ (2546) ได้ศึกษาการส่งออกข้าวหอมมะลิไทยไปยังตลาดโลก ซึ่งผลการศึกษสามารถแบ่งออกได้ 3 ส่วน คือ ส่วนแรกการศึกษาปัจจัยที่กำหนดปริมาณการส่งออกข้าวหอมมะลิไทย พบว่า ราคาส่งออกข้าวหอมมะลิไทย ราคาส่งออกข้าวหอมมะลิเวียดนาม และรายได้ประชาชาติของโลก มีผลกระทบต่อส่งออกข้าวหอมมะลิ ร้อยละ 58.44 และร้อยละ 41.56 เป็นอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยอื่น ๆ ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบพบว่า ไทยมีค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบช่วงปี พ.ศ 2538 – 2543 ลดลงเมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันในปี พ.ศ 2526 – 2531 และในปี พ.ศ 2532 – 2537 หมายความว่าไทยได้เปรียบทางการค้าลดลง ซึ่งมีสาเหตุเกิดจากการแข่งขันที่มากขึ้นของเวียดนามและสหรัฐฯ ทำให้สัดส่วน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

มูลค่าการส่งออกลดลง และราคาที่สูงขึ้นเมื่อเทียบกับราคาของเวียดนามและสหรัฐฯ ค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของเวียดนามในช่วงปี พ.ศ 2532 – 2547 เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันในปี พ.ศ 2526 – 2531 และลดลงในปี พ.ศ 2538 – 2543 ดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของสหรัฐฯลดลงในช่วงปี พ.ศ 2538 – 2543 และในช่วงปี พ.ศ 2532 – 2537 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันในปี พ.ศ 2526 – 2531 และลดลงต่ำสุดเมื่อเปรียบเทียบกับค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของไทยและเวียดนาม ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงมูลค่าการส่งออกข้าวหอมมะลิด้วยแบบจำลองส่วนแบ่งการตลาดที่พบว่า ผลการวิเคราะห์ในช่วงปี พ.ศ 2526 – 2531 เปรียบเทียบกับปี พ.ศ 2532 – 2537 และปี พ.ศ 2532 – 2537 เปรียบเทียบกับปี พ.ศ 2538 – 2543 ผลจากอัตราการขยายตัวในตลาดโลกมีค่าเพิ่มขึ้นจาก 7,929.72 เป็น 14,955.54 เป็นผลเนื่องจากอัตราการการส่งออกของโลกมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ผลจากการกระจายตลาดมีค่าเพิ่มขึ้นจาก 1,781.05 เป็น 5,913.82 เป็นผลเนื่องจากช่วงระยะเวลาแรกไทยมีการส่งออกไปยังตลาดจีนน้อยมากและในช่วงหลังปริมาณการส่งออกไปตลาดจีนเพิ่มมากขึ้น ผลจากการแข่งขันมีค่าเพิ่มขึ้นจาก 3,896.49 เป็น 14,296.06 ซึ่งเป็นผลมาจากเวียดนามมีการส่งออกไปจีนมากขึ้นเนื่องจากราคานำเข้าข้าวจากเวียดนามต่ำกว่าไทย ส่งผลจากการปรับตัวการส่งออกมีค่าเพิ่มขึ้นจาก -14,495.07 เป็น 23,337.55 เป็นผลเนื่องจากช่วงแรกไทยมีการส่งออกไปยังตลาดที่ไม่มีการขยายตัวมากนัก โดยเฉพาะที่อิหร่าน และในช่วงหลังปริมาณการส่งออกไปตลาดจีนเพิ่มมากขึ้นซึ่งมีภาวะที่เศรษฐกิจเติบโตมากขึ้น จากการวิเคราะห์ช่วงปี พ.ศ 2532 – 2537 เปรียบเทียบกับปี พ.ศ 2526 – 2531 ไทยมีการดำเนินนโยบายส่งผลให้มีการขยายตัวการส่งออกข้าวหอมมะลิทิศทาง คือ ไทยมีการส่งออกไปยังตลาดที่ไม่มีการขยายตัวหรือขยายตัวน้อย โดยเฉพาะที่ประเทศในภูมิภาคตะวันออกกลาง เป็นตลาดที่ส่งออกข้าวหอมมะลิในตลาดโลกซึ่งยังไม่มีผู้ส่งออกไม่ให้ความสำคัญ ทำให้การแข่งขันในตลาดไม่สูงมาก ในช่วงปี พ.ศ 2538-2543 เทียบกับปี พ.ศ 2532-2537 ไทยมีความพยายามขยายตลาดข้าวหอมมะลิ โดยเฉพาะตลาดจีนซึ่งเป็นตลาดที่มีศักยภาพสูง

พิสมัย รัตนะ (2547) ได้ศึกษาการส่งออกข้าวหอมมะลิไทย ซึ่งจากผลการศึกษาสามารถระบุได้ว่า ไทยมีค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในช่วงปี พ.ศ 2543 – 2546 มีค่าสูงกว่า อินเดีย จีน และสหรัฐฯ โดยมีค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบเท่ากับ 24.62 22.34 26.04 และ 34.94 ตามลำดับ ซึ่งสูงกว่าค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของปีที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่าไทยมีความได้เปรียบในการส่งออกข้าวหอมมะลิที่เพิ่มขึ้นและเห็นว่าคู่แข่ง ซึ่งมีส่วนสาเหตุจาก 2 ปัจจัย คือ (1) คู่แข่งขันมีผลผลิตลดลงจากภาวะชะลอตัวของเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยเฉพาะสหรัฐฯ ที่ประสบปัญหาสงครามกับประเทศอิรัก และ (2) จีนมีการนำเข้าข้าวจากไทยอย่างไม่เคยมีปรากฏมาก่อน ส่งผลให้ประเทศอื่น ๆ นำเข้าข้าวจากไทยมากยิ่งขึ้น จากการวิเคราะห์ในเชิงกลยุทธ์และส่วนแบ่งตลาด (Growth Share Matrix: BCG) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพภายใน ภายนอก และอัตรา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์งานเพื่อการศึกษาค้นคว้า ไม่อนุญาตให้นำไปเผยแพร่บนสื่อออนไลน์
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

มูลค่าการส่งออกลดลง และราคาที่สูงขึ้นเมื่อเทียบกับราคาของเวียดนามและสหรัฐฯ ค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของเวียดนามในช่วงปี พ.ศ 2532 – 2547 เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันในปี พ.ศ 2526 – 2531 และลดลงในปี พ.ศ 2538 – 2543 ดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของสหรัฐฯลดลงในช่วงปี พ.ศ 2538 – 2543 และในช่วงปี พ.ศ 2532 – 2537 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันในปี พ.ศ 2526 – 2531 และลดลงต่ำสุดเมื่อเปรียบเทียบกับค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของไทยและเวียดนาม ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงมูลค่าการส่งออกข้าวหอมมะลิด้วยแบบจำลองส่วนแบ่งการตลาดพบว่า ผลการวิเคราะห์ในช่วงปี พ.ศ 2526 – 2531 เปรียบเทียบกับปี พ.ศ 2532 – 2537 และปี พ.ศ 2532 – 2537 เปรียบเทียบกับปี พ.ศ 2538 – 2543 ผลจากอัตราการขยายตัวในตลาดโลกมีค่าเพิ่มขึ้นจาก 7,929.72 เป็น 14,955.54 เป็นผลเนื่องจากอัตราการการส่งออกของโลกมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ผลจากการกระจายตลาดมีค่าเพิ่มขึ้นจาก 1,781.05 เป็น 5,913.82 เป็นผลเนื่องจากช่วงระยะเวลาแรกไทยมีการส่งออกไปยังตลาดจีนน้อยมากและในช่วงหลังปริมาณการส่งออกไปตลาดจีนเพิ่มมากขึ้น ผลจากการแข่งขันมีค่าเพิ่มขึ้นจาก 3,896.49 เป็น 14,296.06 ซึ่งเป็นผลมาจากเวียดนามมีการส่งออกไปจีนมากขึ้นเนื่องจากราคารานำเข้าข้าวจากเวียดนามต่ำกว่าไทย ส่งผลจากการปรับตัวการส่งออกมีค่าเพิ่มขึ้นจาก -14,495.07 เป็น 23,337.55 เป็นผลเนื่องจากช่วงแรกไทยมีการส่งออกไปยังตลาดที่ไม่มีการขยายตัวมากนัก โดยเฉพาะที่อิหร่าน และในช่วงหลังปริมาณการส่งออกไปตลาดจีนเพิ่มมากขึ้นซึ่งมีภาวะที่เศรษฐกิจเติบโตมากขึ้น จากการวิเคราะห์ช่วงปี พ.ศ 2532 – 2537 เปรียบเทียบกับปี พ.ศ 2526 – 2531 ไทยมีการดำเนินนโยบายส่งผลให้มีการขยายตัวการส่งออกข้าวหอมมะลิทิศทาง คือ ไทยมีการส่งออกไปยังตลาดที่ไม่มีการขยายตัวหรือขยายตัวน้อย โดยเฉพาะที่ประเทศในภูมิภาคตะวันออกกลาง เป็นตลาดที่ส่งออกข้าวหอมมะลิในตลาดโลกซึ่งยังไม่มีผู้ส่งออกไม่ให้ความสำคัญ ทำให้การแข่งขันในตลาดไม่สูงมาก ในช่วงปี พ.ศ 2538-2543 เทียบกับปี พ.ศ 2532-2537 ไทยมีความพยายามขยายตลาดข้าวหอมมะลิ โดยเฉพาะตลาดจีนซึ่งเป็นตลาดที่มีศักยภาพสูง

พิสมัย รัตนะ (2547) ได้ศึกษาการส่งออกข้าวหอมมะลิไทย ซึ่งจากผลการศึกษาสามารถระบุได้ว่า ไทยมีค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในช่วงปี พ.ศ 2543 – 2546 มีค่าสูงกว่า อินเดีย จีน และสหรัฐฯ โดยมีค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบเท่ากับ 24.62 22.34 26.04 และ 34.94 ตามลำดับ ซึ่งสูงกว่าค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของปีที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่าไทยมีความได้เปรียบในการส่งออกข้าวหอมมะลิที่เพิ่มขึ้นและเหนือว่าคู่แข่ง ซึ่งมีสาเหตุจาก 2 ปัจจัย คือ (1) คู่แข่งขันมีผลผลิตลดลงจากภาวะชะลอตัวของเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยเฉพาะสหรัฐฯ ที่ประสบปัญหาสงครามกับประเทศอิรัก และ (2) จีนมีการนำเข้าข้าวจากไทยอย่างไม่เคยมีปรากฏมาก่อน ส่งผลให้ประเทศอื่น ๆ นำเข้าข้าวจากไทยมากยิ่งขึ้น จากการวิเคราะห์ในเชิงกลยุทธ์และส่วนแบ่งตลาด (Growth Share Matrix: BCG) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพภายใน ภายนอก และอัตรา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้า เอนิณุญาติให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การเจริญเติบโตในการส่งออกข้าวไทย โดยเฉพาะข้าวหอมมะลิที่ยังมีความสามารถรองรับศักยภาพความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเหนือคู่แข่งและยังคงเป็นผู้นำในการตลาดได้

วิเชียร แสงบุรารัตน์โชติ (2548) ทำการศึกษาความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบการส่งออกข้าวหนึ่งของไทย จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ไทยมีความได้เปรียบการส่งออกข้าวหนึ่งไปตลาดที่สำคัญทุกประเทศที่ทำการศึกษา เมื่อดูจากผลการคำนวณค่าดัชนีดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ แม้ว่าการส่งออกไปซาอุดีอาระเบีย ไทยจะมีส่วนแบ่งการตลาดน้อยก็ตาม ส่วนปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ปัญหาด้านคุณภาพ ด้านราคา ด้านการส่งออก ไทยยังมีความได้เปรียบอยู่ด้วยเช่นกัน จากผลการศึกษาจะเป็นว่าการส่งออกข้าวหนึ่งของไทยในตลาดสำคัญ ๆ ไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการแข่งขัน และถ้ารัฐบาลส่งเสริมอุตสาหกรรมในการผลิตข้าวหนึ่งอย่างจริงจังและผู้ผลิตมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ไทยจะสามารถรักษาส่วนแบ่งการตลาดไว้ได้ อีกทั้งยังสามารถแข่งขันกับประเทศผู้ส่งออกในการส่งออกข้าวหนึ่งไปตลาดอื่น ๆ เพิ่มขึ้นในอนาคต

2.3 วิธีการศึกษา

2.3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาเรื่องศักยภาพการส่งออกข้าวไทย กรณีศึกษา ไทย – เวียดนาม ผู้ศึกษาได้ทำการรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาโดยการใช้ข้อมูลทุติยภูมิ จากบทความ นิตยสาร วารสารที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกข้าว เพื่อให้ทราบและได้ข้อมูลต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.3.1.1 ข้อมูลการผลิตข้าว จากภาคเกษตรกรรม จาก 2 แหล่ง คือ ศูนย์สารสนเทศการเกษตร และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

2.3.1.2 ข้อมูลสถิติการส่งออกข้าว จากศูนย์พัฒนาความรู้การซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย กรมการค้าระหว่างประเทศ

2.3.1.3 องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ สถิติการผลิต การบริโภค และการส่งออก ข้อมูลการค้าระหว่างประเทศ

2.3.1.4 อื่น ๆ จากส่วนงานที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร และการส่งออก

2.3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของการส่งออกข้าวไทยเปรียบเทียบกับเวียดนาม ประกอบด้วยการวิเคราะห์ ได้แก่

การเจริญเติบโตในการส่งออกข้าวไทย โดยเฉพาะข้าวหอมมะลิที่ยังมีความสามารถครองศักยภาพความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเหนือคู่แข่งและยังคงเป็นผู้นำในการตลาดได้

วิเชียร แสงบุษราคัม โชติ (2548) ทำการศึกษาความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบการส่งออกข้าวหนึ่งของไทย จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ไทยมีความได้เปรียบการส่งออกข้าวหนึ่งไปตลาดที่สำคัญทุกประเทศที่ทำการศึกษา เมื่อดูจากผลการคำนวณค่าดัชนีดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ แม้ว่าการส่งออกไปซาอุดีอาระเบีย ไทยจะมีส่วนแบ่งการตลาดน้อยก็ตาม ส่วนปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ปัญหาด้านคุณภาพ ด้านราคา ด้านการส่งออก ไทยยังมีความได้เปรียบอยู่ด้วยเช่นกัน จากผลการศึกษาจะเป็นว่าการส่งออกข้าวหนึ่งของไทยในตลาดสำคัญ ๆ ไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการแข่งขัน และถ้ารัฐบาลส่งเสริมอุตสาหกรรมในการผลิตข้าวอย่างจริงจังและผู้ผลิตมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ไทยจะสามารถรักษาส่วนแบ่งการตลาดไว้ได้ อีกทั้งยังสามารถแข่งขันกับประเทศผู้ส่งออกในการส่งออกข้าวหนึ่งไปตลาดอื่น ๆ เพิ่มขึ้นในอนาคต

2.3 วิธีการศึกษา

2.3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาเรื่องศักยภาพการส่งออกข้าวไทย กรณีศึกษา ไทย – เวียดนาม ผู้ศึกษาได้ทำการรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาโดยการใช้ข้อมูลทุติยภูมิ จากบทความ นิตยสาร วารสารที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกข้าว เพื่อให้ทราบและได้ข้อมูลต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.3.1.1 ข้อมูลการผลิตข้าว จากภาคเกษตรกรรม จาก 2 แหล่ง คือ ศูนย์สารสนเทศการเกษตร และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

2.3.1.2 ข้อมูลสถิติการส่งออกข้าว จากศูนย์พัฒนาความรู้การซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย กรมการค้าระหว่างประเทศ

2.3.1.3 องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ สถิติการผลิต การบริโภค และการส่งออก ข้อมูลการค้าระหว่างประเทศ

2.3.1.4 อื่น ๆ จากส่วนงานที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร และการส่งออก

2.3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของการส่งออกข้าวไทยเปรียบเทียบกับเวียดนาม ประกอบด้วยการวิเคราะห์ ได้แก่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.3.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลความเป็นมาในภาคการผลิต ภาคการบริโภค และภาคการส่งออกของข้าวไทยและเวียดนาม เพื่อศึกษาหาเปรียบเทียบข้อมูลที่มีอยู่ โดยใช้สถิติอย่างง่าย คือ อัตราส่วนร้อยละ

2.3.2.2 การวิเคราะห์ การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค ที่มีผลต่อศักยภาพของการผลิตและการส่งออกข้าวของไทยและเวียดนาม การทำการประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส เพื่อค้นหาความแตกต่างของจุดแข็งและจุดอ่อนระหว่างการส่งออกข้าวของไทยกับคู่แข่งชั้นทางการค้า สามารถทำการกำหนดกลยุทธ์ของไทยในตลาดข้าวโลก

2.3.2.3 การวิเคราะห์ขีดความสามารถในการแข่งขันในเชิงเปรียบเทียบ โดยใช้ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ ซึ่งจะแสดงให้เห็นความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบที่ปรากฏของการส่งออกข้าว เพื่อจัดอันดับความได้เปรียบทางการแข่งขันของการส่งออกข้าวของไทยและเวียดนามในตลาดโลก

2.3.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลความเป็นมาในภาคการผลิต ภาคการบริโภค และภาคการส่งออกของข้าวไทยและเวียดนาม เพื่อศึกษาหาเปรียบเทียบข้อมูลที่มีอยู่ โดยใช้สถิติอย่างง่าย คือ อัตราส่วนร้อยละ

2.3.2.2 การวิเคราะห์ การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค ที่มีผลต่อศักยภาพของการผลิตและการส่งออกข้าวของไทยและเวียดนาม การทำการประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส เพื่อค้นหาความแตกต่างของจุดแข็งและจุดอ่อนระหว่างการส่งออกข้าวของไทยกับคู่แข่งชั้นทางการค้า สามารถทำการกำหนดกลยุทธ์ของไทยในตลาดค้าข้าวโลก

2.3.2.3 การวิเคราะห์ขีดความสามารถในการแข่งขันในเชิงเปรียบเทียบ โดยใช้ดัชนีความได้เปรียบ โดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ ซึ่งจะแสดงให้เห็นความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบที่ปรากฏของการส่งออกข้าว เพื่อจัดอันดับความได้เปรียบทางการแข่งขันของการส่งออกข้าวของไทยและเวียดนามในตลาดโลก

บทที่ 3

การผลิต การบริโภค และการส่งออกข้าว

3.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับข้าว

ข้าวเป็นพืชอาหารที่สำคัญชนิดหนึ่งของโลก โดยเฉพาะประเทศในภูมิภาคเอเชียที่นิยมรับประทานข้าวเป็นอาหารประจำวันมากกว่าในภูมิภาคอื่น ๆ การผลิต การบริโภค และการค้าข้าวส่วนใหญ่จึงกระจุกตัวอยู่ในทวีปเอเชีย แต่ข้าวที่ผลิตได้ส่วนใหญ่จะใช้ในการบริโภคภายในประเทศ ทำให้มีข้าวเพียงร้อยละ 6 เท่านั้นที่เข้าสู่ตลาดการค้าข้าวระหว่างประเทศ โดยประเทศที่มีบทบาทมากที่สุดในการส่งออกข้าว คือไทย รองลงมาคือ อินเดีย เวียดนาม จีนและพม่า ตามลำดับ โดยไทยส่งออกข้าวปีละประมาณ 7 ล้านตัน เป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 30 ของการส่งออกข้าวทั้งหมดทั่วโลก

ข้าวที่นำมาปลูกเป็นอาหารนั้นแบ่งออกได้เป็น 2 ชนิด คือ ข้าว *Oryza Sativa* ปลูกในทวีปเอเชียและ *Oryza Glaberrima* ปลูกในทวีปแอฟริกา แต่ข้าวที่ค้าขายกันในตลาดโลกเกือบทั้งหมดเป็นข้าวที่ปลูกจากแถบเอเชีย โดยข้าวยังสามารถแบ่งได้ตามแหล่งปลูกอีก เช่น ข้าวอินดิกา มีลักษณะเมล็ดยาวรี ต้นสูง เป็นข้าวที่ปลูกในเอเชียเขตร้อน ตั้งแต่ จีน เวียดนาม ฟิลิปปินส์ ไทย อินโดนีเซีย อินเดีย และศรีลังกา ข้าวพันธุ์นี้ค้นพบครั้งแรกในอินเดียและต่อมาได้พัฒนาไปปลูกที่ทวีปอเมริกา สำหรับข้าวที่ปลูกในไทยเป็นพันธุ์ข้าวเมล็ดยาว คือ ข้าวอินดิกา แต่ประกอบด้วยหลายพันธุ์ทั้งที่มีการพัฒนาขึ้นใหม่ และข้าวพันธุ์พื้นเมืองซึ่งมีอยู่ประมาณ 3,500 พันธุ์ ซึ่งมีทั้งข้าวป่า ข้าวพื้นเมือง และข้าวพันธุ์ที่ผสมโดยมนุษย์ขึ้นมาใหม่ แต่ข้าวพันธุ์ที่สร้างชื่อเสียงให้กับไทยมากที่สุด คือ ข้าวหอมมะลิ ลักษณะของข้าวหอมมะลิหรือข้าวดอกมะลิเป็นข้าวที่มีความไวต่อช่วงแสง ซึ่งหมายความว่าพันธุ์ข้าวจะออกดอกในวันที่กลางคืนยาวกว่ากลางวัน คือ ช่วงฤดูหนาวทำให้สามารถปลูกได้เฉพาะนาปีเท่า ส่วนชื่อเรียกว่าข้าวหอมมะลินั้นมีที่มาจากสีของข้าวที่ขาวเหมือนดอกมะลิ แต่มีกลิ่นหอมเหมือนใบเตย ลักษณะที่สำคัญของข้าวหอมมะลิ คือเมื่อหุงหรือนึ่งสุกแล้วเมล็ดข้าวสุกจะอ่อนนุ่มมากกว่าข้าวเจ้าทั่วไป แต่่วนน้อยกว่าและมีกลิ่นหอม

ชนิดของข้าว สามารถแบ่งชนิดของข้าวทำได้หลายแบบ ดังต่อไปนี้

1. แบ่งตามประเภทของเนื้อแข็งในเมล็ดข้าวสาร แบ่งได้เป็นข้าวเจ้าและข้าวเหนียว ซึ่งมีต้นและลักษณะอย่างอื่นเหมือนกันทุกอย่าง แตกต่างกันที่ประเภทของเนื้อแข็งในเมล็ด เมล็ดข้าวเจ้าประกอบด้วยแป้งอมิโลส ประมาณร้อยละ 15-30 สำหรับส่วนเมล็ดข้าวเหนียวจะประกอบด้วยแป้งอมิโลเพคติน เป็นส่วนใหญ่และมีแป้งอมิโลสเพียงเล็กน้อยประมาณร้อยละ 5-7 เท่านั้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 3

การผลิต การบริโภค และการส่งออกข้าว

3.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับข้าว

ข้าวเป็นพืชอาหารที่สำคัญชนิดหนึ่งของโลก โดยเฉพาะประเทศในภูมิภาคเอเชียที่นิยมรับประทานข้าวเป็นอาหารประจำวันมากกว่าในภูมิภาคอื่น ๆ การผลิต การบริโภค และการค้าข้าวส่วนใหญ่จึงกระจุกตัวอยู่ในทวีปเอเชีย แต่ข้าวที่ผลิตได้ส่วนใหญ่จะใช้ในการบริโภคภายในประเทศ ทำให้มีข้าวเพียงร้อยละ 6 เท่านั้นที่เข้าสู่ตลาดการค้าข้าวระหว่างประเทศ โดยประเทศที่มีบทบาทมากที่สุดในการส่งออกข้าว คือ ไทย รองลงมาคือ อินเดีย เวียดนาม จีนและพม่า ตามลำดับ โดยไทยส่งออกข้าวปีละประมาณ 7 ล้านตัน เป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 30 ของการส่งออกข้าวทั้งหมดทั่วโลก

ข้าวที่นำมาปลูกเป็นอาหารนั้นแบ่งออกได้เป็น 2 ชนิด คือ ข้าว *Oryza Sativa* ปลูกในทวีปเอเชียและ *Oryza Glaberrima* ปลูกในทวีปแอฟริกา แต่ข้าวที่ค้าขายกันในตลาดโลกเกือบทั้งหมดเป็นข้าวที่ปลูกจากแถบเอเชีย โดยข้าวยังสามารถแบ่งได้ตามแหล่งปลูกอีก เช่น ข้าวอินดิกา มีลักษณะเมล็ดยาวรี ต้นสูง เป็นข้าวที่ปลูกในเอเชียเขตร้อน ตั้งแต่ จีน เวียดนาม ฟิลิปปินส์ ไทย อินโดนีเซีย อินเดีย และศรีลังกา ข้าวพันธุ์นี้ค้นพบครั้งแรกในอินเดียและต่อมาได้พัฒนาไปปลูกที่ทวีปอเมริกา สำหรับข้าวที่ปลูกในไทยเป็นพันธุ์ข้าวเมล็ดยาว คือ ข้าวอินดิกา แต่ประกอบด้วยหลายพันธุ์ทั้งที่มีการพัฒนาขึ้นใหม่ และข้าวพันธุ์พื้นเมืองซึ่งมีอยู่ประมาณ 3,500 พันธุ์ ซึ่งมีทั้งข้าวป่า ข้าวพื้นเมือง และข้าวพันธุ์ที่ผสมโดยมนุษย์ขึ้นมาใหม่ แต่ข้าวพันธุ์ที่สร้างชื่อเสียงให้กับไทยมากที่สุด คือ ข้าวหอมมะลิ ลักษณะของข้าวหอมมะลิหรือข้าวดอกมะลิเป็นข้าวที่มีความไวต่อช่วงแสง ซึ่งหมายความว่าพันธุ์ข้าวจะออกดอกในวันที่กลางคืนยาวกว่ากลางวัน คือ ช่วงฤดูหนาวทำให้สามารถปลูกได้เฉพาะนาปีเท่า ส่วนชื่อเรียกว่าข้าวหอมมะลินั้นมีที่มาจากสีของข้าวที่ขาวเหมือนดอกมะลิ แต่มีกลิ่นหอมเหมือนใบเตย ลักษณะที่สำคัญของข้าวหอมมะลิ คือ เมื่อบึ่งหรือหนึ่งสุกแล้วเมล็ดข้าวสุกจะอ่อนนุ่มมากกว่าข้าวเจ้าทั่วไป แต่ร่วนน้อยกว่าและมีกลิ่นหอม

ชนิดของข้าว สามารถแบ่งชนิดของข้าวทำได้หลายแบบ ดังต่อไปนี้

1. แบ่งตามประเภทของเนื้อแข็งในเมล็ดข้าวสาร แบ่งได้เป็นข้าวเจ้าและข้าวเหนียว ซึ่งมีต้นและลักษณะอย่างอื่นเหมือนกันทุกอย่าง แตกต่างกันที่ประเภทของเนื้อแข็งในเมล็ด เมล็ดข้าวเจ้าประกอบด้วยแป้งอมิโลส ประมาณร้อยละ 15-30 สำหรับส่วนเมล็ดข้าวเหนียวจะประกอบด้วยแป้งอมิโลเพคติน เป็นส่วนใหญ่และมีแป้งอมิโลสเพียงเล็กน้อยประมาณร้อยละ 5-7 เท่านั้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. แบ่งตามสภาพพื้นที่เพาะปลูก ดังนี้

2.1 ข้าวไร่ (Upland Rice) เป็นข้าวที่ปลูกได้ทั้งบนที่ราบและที่ลาดชันไม่ต้องทำคันนาเพื่อเก็บกักน้ำ นิยมปลูกกันมากในบริเวณที่ราบสูงตามไหล่เขา

2.2 ข้าวนาสวนหรือนาดำ (Lowland Rice) เป็นข้าวที่ปลูกในที่ลุ่มทั่ว ๆ ไปในสภาพที่มีน้ำหล่อเลี้ยงต้นข้าวตั้งแต่ปลูกจนกระทั่งก่อนเก็บเกี่ยว โดยที่สามารถรักษาระดับน้ำได้และระดับน้ำจะต้องไม่สูงเกิน 1 เมตร

2.3 ข้าวขึ้นน้ำหรือข้าวนาเมือง (Floating Rice) เป็นข้าวที่ปลูกในแหล่งที่ไม่สามารถรักษาระดับน้ำได้ บางครั้งระดับน้ำในบริเวณที่ปลูกอาจสูงกว่า 1 เมตร

3. แบ่งตามอายุการเก็บเกี่ยว แบ่งเป็น ข้าวเบา ข้าวกลางและข้าวหนัก ข้าวเบาอายุเก็บเกี่ยว 90-100 วัน ข้าวกลางมีอายุการเก็บเกี่ยว 100-120 วัน และข้าวหนักมีอายุการเก็บเกี่ยวมากกว่า 120 วัน อายุการเก็บเกี่ยวนับแต่วันเพาะกล้าหรือหว่านข้าวในนาจนเก็บเกี่ยว

4. แบ่งตามลักษณะความไวต่อช่วงแสง ข้าวที่ไวต่อช่วงแสงจะมีอายุการเก็บเกี่ยวที่ไม่แน่นอน คือไม่เป็นไปตามอายุของต้นข้าว เพราะจะออกดอกในช่วงเดือนที่มีความยาวของกลางวันสั้นกว่ากลางวัน ในประเทศไทยช่วงดังกล่าวเริ่มเดือนตุลาคม ฉะนั้นข้าวพวกนี้ต้องปลูกในฤดูนาปี (ฤดูฝน) เท่านั้น ส่วนข้าวที่ไม่ไวต่อช่วงแสงสามารถปลูกได้ทุกฤดูกาล

5. แบ่งตามรูปร่างของเมล็ดข้าวสาร ดังนี้

- 5.1 ข้าวเมล็ดสั้น (Short Grain) ความยาวของเมล็ดไม่เกิน 5.50 มิลลิเมตร
- 5.2 ข้าวเมล็ดยาวปานกลาง (Medium Grain) ความยาวเมล็ดตั้งแต่ 5.51-6.60 มิลลิเมตร
- 5.3 ข้าวเมล็ดยาว (Long Grain) ความยาวของเมล็ดตั้งแต่ 6.61-7.50 มิลลิเมตร
- 5.4 ข้าวเมล็ดยาวมาก (Extra-long Grain) ความยาวของเมล็ดมากกว่า 7.51 มิลลิเมตร

6. แบ่งตามฤดูปลูก ข้าวนาปี คือ ข้าวที่ปลูกในฤดูการทำนาปกติ เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงตุลาคมและเก็บเกี่ยวเสร็จสิ้นล่าสุดไม่เกินเดือนกุมภาพันธ์ และข้าวนาปรัง คือ ข้าวที่ปลูกนอกฤดูการทำนาปกติ เริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม

3.2 ประเภทของการปลูกข้าว

3.2.1 การทำนาดำ

เป็นวิธีการทำนามีการนำเมล็ดข้าวไปเพาะในแปลงที่เตรียมไว้ (แปลงกล้า) ให้งอกเป็นต้นกล้า แล้วถอนนำต้นกล้าไปปักลงในกระถางที่เตรียมเอาไว้ และมีการดูแลรักษาจนให้ผลผลิต การทำนาดำนิยมในพื้นที่ที่มีแรงงานเพียงพอ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.2.1.1 การเตรียมดิน การเตรียมดินสำหรับการทำนา ต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า เช่น นำ ภูมิอากาศ ลักษณะพื้นที่ ตลอดจนวิธีการทำนา และเครื่องมือการเตรียมดินที่แตกต่างกัน ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. แบ่งตามสภาพพื้นที่เพาะปลูก ดังนี้

2.1 ข้าวไร่ (Upland Rice) เป็นข้าวที่ปลูกได้ทั้งบนที่ราบและที่ลาดชันไม่ต้องทำคันนาเพื่อเก็บกักน้ำ นิยมปลูกกันมากในบริเวณที่ราบสูงตามไหล่เขา

2.2 ข้าวนาสวนหรือนาดำ (Lowland Rice) เป็นข้าวที่ปลูกในที่ลุ่มทั่ว ๆ ไปในสภาพที่มีน้ำหล่อเลี้ยงดินข้าวตั้งแต่ปลูกจนกระทั่งก่อนเก็บเกี่ยว โดยที่สามารถรักษาระดับน้ำได้และระดับน้ำจะต้องไม่สูงเกิน 1 เมตร

2.3 ข้าวขึ้นน้ำหรือข้าวนาเมือง (Floating Rice) เป็นข้าวที่ปลูกในแหล่งที่ไม่สามารถรักษาระดับน้ำได้ บางครั้งระดับน้ำในบริเวณที่ปลูกอาจสูงกว่า 1 เมตร

3. แบ่งตามอายุการเก็บเกี่ยว แบ่งเป็น ข้าวเบา ข้าวกลางและข้าวหนัก ข้าวเบาอายุเก็บเกี่ยว 90-100 วัน ข้าวกลางมีอายุการเก็บเกี่ยว 100-120 วัน และข้าวหนักมีอายุการเก็บเกี่ยวมากกว่า 120 วัน อายุการเก็บเกี่ยวนับแต่วันเพาะกล้าหรือหว่านข้าวในนาจนเก็บเกี่ยว

4. แบ่งตามลักษณะความไวต่อช่วงแสง ข้าวที่ไวต่อช่วงแสงจะมีอายุการเก็บเกี่ยวที่ไม่แน่นอน คือไม่เป็นไปตามอายุของต้นข้าว เพราะจะออกดอกในช่วงเดือนที่มีความยาวของกลางวันสั้นกว่ากลางวัน ในประเทศไทยช่วงดังกล่าวเริ่มเดือนตุลาคม ฉะนั้นข้าวพวกนี้ต้องปลูกในฤดูนาปี (ฤดูฝน) เท่านั้น ส่วนข้าวที่ไม่ไวต่อช่วงแสงสามารถปลูกได้ทุกฤดูกาล

5. แบ่งตามรูปร่างของเมล็ดข้าวสาร ดังนี้

5.1 ข้าวเมล็ดสั้น (Short Grain) ความยาวของเมล็ดไม่เกิน 5.50 มิลลิเมตร

5.2 ข้าวเมล็ดยาวปานกลาง (Medium Grain) ความยาวเมล็ดตั้งแต่ 5.51-6.60 มิลลิเมตร

5.3 ข้าวเมล็ดยาว (Long Grain) ความยาวของเมล็ดตั้งแต่ 6.61-7.50 มิลลิเมตร

5.4 ข้าวเมล็ดยาวมาก (Extra-long Grain) ความยาวของเมล็ดมากกว่า 7.51 มิลลิเมตร

6. แบ่งตามฤดูปลูก ข้าวนาปี คือ ข้าวที่ปลูกในฤดูการทำนาปกติ เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงตุลาคมและเก็บเกี่ยวเสร็จสิ้นล่าสุดไม่เกินเดือนกุมภาพันธ์ และข้าวนาปรัง คือ ข้าวที่ปลูกนอกฤดูการทำนาปกติ เริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม

3.2 ประเภทของการปลูกข้าว

3.2.1 การทำนาดำ

เป็นวิธีการทำนามีการนำเมล็ดข้าวไปเพาะในแปลงที่เตรียมไว้ (แปลงกล้า) ให้งอกเป็นต้นกล้า แล้วถอนนำต้นกล้าไปปักลงในกระถางนาที่เตรียมเอาไว้ และมีการดูแลรักษาจนให้ผลผลิต การทำนาดำนิยมในพื้นที่ที่มีแรงงานเพียงพอ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.2.1.1 การเตรียมดิน การเตรียมดินสำหรับการทำนา ต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า เช่น นำ ภูมิอากาศ ลักษณะพื้นที่ ตลอดจนวิธีการทำนา และเครื่องมือการเตรียมดินที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การเตรียมดินแยกได้เป็น 2 ขั้นตอนคือ การไถและไถแปร หลังจากนั้นจะเป็นการคราดหรือใช้ ลูกทูป เป็นการกำจัดวัชพืช ตลอดจนการทำให้ดินแตกตัวและเป็นเทือกพร้อมที่จะปักดำได้

3.2.1.2 การตกกล้า การเตรียมต้นกล้าให้ได้ต้นที่แข็งแรง เมื่อนำไปปักดำก็จะได้ข้าวที่ เจริญเติบโตได้รวดเร็ว และมีโอกาสให้ผลผลิตสูง ต้นกล้าที่แข็งแรงดีต้องมีการเจริญเติบโตและ ความสูงสม่ำเสมอทั้งแปลง มีกาบใบสั้น มีรากมากและรากขนาดใหญ่ ไม่มีโรคและแมลงทำลาย การตกกล้ามีหลายวิธีการขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและวัตถุประสงค์ ในที่นี้วิธีการตกกล้าจะกล่าวถึง 2 แบบ คือ (1) การหว่านข้าวแห้ง เป็นการหว่านเมล็ดพันธุ์ลงในแปลงโดยตรง ไม่ต้องเพาะเมล็ดให้ งอกก่อน การใช้อัตราเมล็ดพันธุ์สามารถใช้อัตราเมล็ดพันธุ์เช่นเดียวกับการตกกล้าเทือก แล้วคราด กลบเมล็ดพันธุ์ให้ จมดินพอประมาณ และ (2) การหว่านข้าวงอก เพาะเมล็ดในหังอกขนาดคุ่มตา อัตราเมล็ดพันธุ์เช่นเดียวกับการหว่านข้าวแห้ง ควรหว่านตอนบ่ายหรือเย็น จากนั้นคราดกลบและ รดน้ำให้ชุ่มทันทีหลังการหว่าน

3.2.2 การทำนาหว่าน

เป็นการปลูกข้าวโดยการหว่านเมล็ดลงไปในพื้นที่เตรียมพื้นที่ไว้แล้วโดยตรง เป็นวิธีการที่ นิยมมากขึ้นในปัจจุบัน เนื่องจากประหยัดแรงงานและเวลา การทำนาหว่าน แบ่งเป็น 2 วิธี คือ

3.2.2.1 นาหว่านข้าวแห้ง เป็นการหว่านเมล็ดข้าวเพื่อคอยฝน และมีชื่อเรียกปลักย่อย ไปตามวิธีปฏิบัติ คือ การหว่านตำราย เป็นการหว่านในสภาพดินแห้ง เนื่องจากฝนยังไม่ตก โดย หลังจากการไถแปรครั้งสุดท้ายแล้วหว่านเมล็ดข้าวลงไปโดยไม่ต้องคราดกลบ เมล็ดจะตกลงไปอยู่ ในระหว่างก้อนดิน เมื่อฝนตกลงมาเมล็ดข้าวจะงอกขึ้นมาเป็นต้น การหว่านหลังจี่ไถ เป็นการหว่าน ในสภาพที่มีฝนตกลงมา และน้ำเริ่มจะขังในกระตงนา

3.2.2.2 นาหว่านข้าวงอก หว่านน้าตามหรือหว่านเพาะเลย โดยการนำเอาเมล็ดพันธุ์ข้าว ที่ถูกเพาะให้งอก มีขนาดคุ่มตา ซึ่งมีรากงอกประมาณ 1-2 มิลลิเมตร แล้วจึงหว่านลงในกระตงนา การหว่านข้าวบางครั้งไม่สามารถหลีกเลี่ยงน้ำได้ จึงมีการหว่านที่เรียกว่า นาหว่านน้าตาม ลักษณะ การหว่านดังกล่าวเป็นการหว่านข้าวที่เพาะจนงอก ลงไปในกระตงนาที่มีน้ำขังอยู่มาก

3.2.3 การทำนาหยอด

เป็นวิธีการปลูกข้าวที่อาศัยน้ำฝน หยอดเมล็ดข้าวแห้ง ลงไปในดินเป็นหลุมๆ หรือโรยเป็น แถวแล้วกลบฝังเมล็ดข้าว เมื่อฝนตกลงมาดินจนมีความชื้นพอเหมาะ เมล็ดก็จะงอกเป็นต้น นิยมทำ ในพื้นที่ข้าวไร่ หรือนาในเขตที่การกระจายของฝนไม่แน่นอน

การเตรียมดินแยกได้เป็น 2 ขั้นตอนคือ การไถและไถแปร หลังจากนั้นจะเป็นการคราดหรือใช้ ลูกทูป เป็นการกำจัดวัชพืช ตลอดจนการทำให้ดินแตกตัวและเป็นเทือกพร้อมที่จะปักดำได้

3.2.1.2 การตกกล้า การเตรียมต้นกล้าให้ได้ต้นที่แข็งแรง เมื่อนำไปปักดำก็จะได้ข้าวที่ เจริญเติบโตได้รวดเร็ว และมีโอกาสให้ผลผลิตสูง ต้นกล้าที่แข็งแรงดีต้องมีการเจริญเติบโตและ ความสูงสม่ำเสมอทั้งแปลง มีกาบใบสั้น มีรากมากและรากขนาดใหญ่ ไม่มีโรคและแมลงทำลาย การตกกล้ามีหลายวิธีการขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและวัตถุประสงค์ ในที่นี้วิธีการตกกล้าจะกล่าวถึง 2 แบบ คือ (1) การหว่านข้าวแห้ง เป็นการหว่านเมล็ดพันธุ์ลงในแปลงโดยตรง ไม่ต้องเพาะเมล็ดให้ งอกก่อน การใช้อัตราเมล็ดพันธุ์สามารถใช้อัตราเมล็ดพันธุ์เช่นเดียวกับการตกกล้าเทือก แล้วคราด กลบเมล็ดพันธุ์ให้ จมดินพอประมาณ และ (2) การหว่านข้าวงอก เพาะเมล็ดในหิ้งอกขนาดคุ่มตา อัตราเมล็ดพันธุ์เช่นเดียวกับการหว่านข้าวแห้ง ควรหว่านตอนบ่ายหรือเย็น จากนั้นคราดกลบและ รดน้ำให้ชุ่มทันทีหลังการหว่าน

3.2.2 การทำนาหว่าน

เป็นการปลูกข้าวโดยการหว่านเมล็ดลงไปในพื้นที่เตรียมพื้นที่ไว้แล้วโดยตรง เป็นวิธีการที่ นิยมมากขึ้นในปัจจุบัน เนื่องจากประหยัดแรงงานและเวลา การทำนาหว่าน แบ่งเป็น 2 วิธี คือ

3.2.2.1 นาหว่านข้าวแห้ง เป็นการหว่านเมล็ดข้าวเพื่อคอยฝน และมีชื่อเรียกปลีกย่อย ไปตามวิธีปฏิบัติ คือ การหว่านตำราย เป็นการหว่านในสภาพดินแห้ง เนื่องจากฝนยังไม่ตก โดย หลังจากการไถแปรครั้งสุดท้ายแล้วหว่านเมล็ดข้าวลงไปโดยไม่ต้องคราดกลบ เมล็ดจะตกลงไปอยู่ ในระหว่างก้อนดิน เมื่อฝนตกลงมาเมล็ดข้าวจะงอกขึ้นมาเป็นต้น การหว่านหลังจี่ไถ เป็นการหว่าน ในสภาพที่มีฝนตกลงมา และน้ำเริ่มจะขังในกระตงนา

3.2.2.2 นาหว่านข้าวงอก หว่านนํ้าตามหรือหว่านเพาะเลย โดยการนำเอาเมล็ดพันธุ์ข้าว ที่ถูกเพาะในหิ้งอก มีขนาดคุ่มตา ซึ่งมีรากงอกประมาณ 1-2 มิลลิเมตร แล้วจึงหว่านลงในกระตงนา การหว่านข้าวบางครั้งไม่สามารถหลีกเลี่ยงน้ำได้ จึงมีการหว่านที่เรียกว่า นาหว่านนํ้าตาม ลักษณะ การหว่านดังกล่าวเป็นการหว่านข้าวที่เพาะงอก ลงไปในกระตงนาที่มีน้ำขังอยู่มาก

3.2.3 การทำนาหยอด

เป็นวิธีการปลูกข้าวที่อาศัยน้ำฝน หยอดเมล็ดข้าวแห้ง ลงไปในดินเป็นหลุมๆ หรือโรยเป็น แถวแล้วกลบฝังเมล็ดข้าว เมื่อฝนตกลงมาดินจนมีความชื้นพอเหมาะ เมล็ดก็จะงอกเป็นต้น นิยมทำ ในพื้นที่ข้าวไร่ หรือนาในเขตที่การกระจายของฝนไม่แน่นอน

3.3 พื้นที่การปลูกข้าวที่สำคัญ

3.3.1 ประเทศไทย

การเพาะปลูกข้าวในประเทศไทยสามารถปลูกได้ทุกภาคของประเทศ แต่แหล่งการผลิตข้าวที่สำคัญของไทยอยู่ในภาคกลาง เนื่องจากมีพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ ใกล้เคียงแหล่งน้ำธรรมชาติ มีระบบชลประทานที่ดี และมีแนวโน้มการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่สูงกว่าภาคอื่น ๆ ในอดีตไทยไม่มีปัญหาโรคพืชและแมลงระบาด จึงมีการปลูกข้าวพื้นเมืองไทยเป็นหลักที่เป็นข้าวเมล็ดยาวเรียวยาว แต่เมื่อได้มีการพัฒนาพันธุ์ข้าวใหม่ที่มีไซ้ข้าวพื้นเมืองทำให้มีผลผลิตสูงขึ้น ซึ่งนิยมปลูกในนาปรังและเริ่มมีการใช้เทคโนโลยีเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น ผลที่ตามมาคือการแพร่ระบาดของโรคพืชและแมลง เนื่องจากการปลูกพืชพันธุ์เดียวในวงกว้างทำให้โรคพืชและแมลงกระจายอย่างรวดเร็ว

ข้าวขาวดอกมะลินิยมปลูกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมีราคาสูงกว่าข้าวขาวดอกมะลิที่ปลูกในภาคอื่น ๆ มีหลายสาเหตุด้วยกัน คือ ข้าวขาวดอกมะลิที่ปลูกในภาคนี้เมล็ดข้าวจะสวย แกร่ง ยาวรี เป็นที่นิยมของผู้บริโภค และโดยเฉพาะข้าวขาวดอกมะลิเป็นข้าวที่มักจะทนแล้งได้ดี เหมาะกับพื้นที่ที่ไม่มีน้ำบริบูรณ์ เช่น ในภาคอีสานชาวนาจะทำนาปีละครั้งโดยอาศัยแหล่งน้ำจากฝนอย่างเดียว พอสิ้นฤดูฝนอากาศจะแห้งทำให้รวงข้าวแห้ง และความชื้นของข้าวจะถูกขจัดหายไป ข้าวจะมีการพัฒนาโดยธรรมชาติจะมีลักษณะแกร่งและยาวรี ถ้านำข้าวดอกมะลิมาปลูกในภาคอื่น เช่น ภาคกลางมีการทำนาปรังปีละหลายครั้ง พื้นที่ลุ่มน้ำขังในนาความชื้นสูงรวงข้าวไม่แห้งเพียงพอ จะทำให้เมล็ดข้าวอ้วน ไม่ได้รับความนิยมนจากผู้บริโภค แม้ว่าจะให้ผลผลิตต่อไร่สูง

แหล่งผลิตข้าวหลักของไทย พบว่า พื้นที่เพาะปลูกมากที่สุดอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้ ตามลำดับ มีรายละเอียด ดังนี้

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการผลิตทั้งข้าวเจ้าและข้าวเหนียว เป็นแหล่งผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดี โดยทำการผลิตข้าวเจ้าเพื่อจำหน่ายและผลิตข้าวเหนียวเพื่อการบริโภคในครัวเรือน และยังนำข้าวส่วนที่เหลือจากการบริโภคมาจำหน่าย แม้ว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีผลผลิตรวมมากกว่าภาคอื่น ๆ ในประเทศ เหตุผลเพียงเพราะการมีพื้นที่เพาะปลูกมากกว่าภูมิภาคอื่นเท่านั้น แต่ในขณะที่ผลผลิตข้าวต่อไร่เฉลี่ยกลับต่ำกว่าภูมิภาคมาก เพราะความไม่สมบูรณ์ของพื้นที่เพาะปลูกขาดแคลนน้ำและระบบชลประทานที่เพียงพอ ส่งผลให้ผลผลิตข้าวเฉลี่ยต่อไร่ออกมาต่ำ โดยแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญอยู่ในพื้นที่ทางตอนล่างของภาค ได้แก่ บุรีรัมย์ ยโสธร ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ สุรินทร์ และอุบลราชธานี นอกจากนี้ยังมีการปลูกในจังหวัดนครพนม อุตรธานี ขอนแก่น มหาสารคาม และนครราชสีมา

ภาคกลาง พบว่าในบางพื้นที่เป็นที่ดอนสามารถปลูกข้าวหอมมะลิได้ดี ทั้งนี้แหล่งผลิตที่สำคัญอยู่ในจังหวัดลพบุรี สระบุรี ชัยนาท กาญจนบุรี ฉะเชิงเทรา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.3 พื้นที่การปลูกข้าวที่สำคัญ

3.3.1 ประเทศไทย

การเพาะปลูกข้าวในประเทศไทยสามารถปลูกได้ทุกภาคของประเทศ แต่แหล่งการผลิตข้าวที่สำคัญของไทยอยู่ในภาคกลาง เนื่องจากมีพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ ใกล้เคียงแหล่งน้ำธรรมชาติ มีระบบการชลประทานที่ดี และมีแนวโน้มการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่สูงกว่าภาคอื่น ๆ ในอดีตไทยไม่มีปัญหาโรคพืชและแมลงระบาด จึงมีการปลูกข้าวพื้นเมืองไทยเป็นหลักที่เป็นข้าวเมล็ดยาวเรียวยาว แต่เมื่อได้มีการพัฒนาพันธุ์ข้าวใหม่ที่มีใช้ข้าวพื้นเมืองทำให้มีผลผลิตสูงขึ้น ซึ่งนิยมปลูกในนาปรังและเริ่มมีการใช้เทคโนโลยีเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น ผลที่ตามมาคือการแพร่ระบาดของโรคพืชและแมลง เนื่องจากการปลูกพืชพันธุ์เดียวในวงกว้างทำให้โรคพืชและแมลงกระจายอย่างรวดเร็ว

ข้าวขาวดอกมะลินิยมปลูกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมีราคาสูงกว่าข้าวขาวดอกมะลิที่ปลูกในภาคอื่น ๆ มีหลายสาเหตุด้วยกัน คือ ข้าวขาวดอกมะลิที่ปลูกในภาคนี้เมล็ดข้าวจะสวย แกร่ง ยาวรี เป็นที่นิยมของผู้บริโภค และโดยเฉพาะข้าวขาวดอกมะลิเป็นข้าวที่มักจะทนแล้งได้ดี เหมาะกับพื้นที่ที่ไม่มีน้ำบริบูรณ์ เช่น ในภาคอีสานชาวนาจะทำนาปีละครั้งโดยอาศัยแหล่งน้ำจากฝนอย่างเดียว พอสิ้นฤดูฝนอากาศจะแห้งทำให้รวงข้าวแห้ง และความชื้นของข้าวจะถูกขจัดหายไป ข้าวจะมีการพัฒนาโดยธรรมชาติจะมีลักษณะแกร่งและยาวรี ถ้านำข้าวดอกมะลิมาปลูกในภาคอื่น เช่น ภาคกลางมีการทำนาปรังปีละหลายครั้ง พื้นที่ลุ่มน้ำขังในนาความชื้นสูงรวงข้าวไม่แห้งเพียงพอ จะทำให้เมล็ดข้าวอ้วน ไม่ได้รับความนิยมนจากผู้บริโภค แม้ว่าจะให้ผลผลิตต่อไร่สูง

แหล่งผลิตข้าวหลักของไทย พบว่า พื้นที่เพาะปลูกมากที่สุดอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้ ตามลำดับ มีรายละเอียด ดังนี้

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการผลิตทั้งข้าวเจ้าและข้าวเหนียว เป็นแหล่งผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดี โดยทำการผลิตข้าวเจ้าเพื่อจำหน่ายและผลิตข้าวเหนียวเพื่อการบริโภคในครัวเรือน และยังนำข้าวส่วนที่เหลือจากการบริโภคมาจำหน่าย แม้ว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีผลผลิตรวมมากกว่าภาคอื่น ๆ ในประเทศ เหตุผลเพียงเพราะการมีพื้นที่เพาะปลูกมากกว่าภูมิภาคอื่นเท่านั้น แต่ในขณะที่ผลผลิตข้าวต่อไร่เฉลี่ยกลับต่ำกว่าภูมิภาคมาก เพราะความไม่สมบูรณ์ของพื้นที่เพาะปลูกขาดแคลนน้ำและระบบชลประทานที่เพียงพอ ส่งผลให้ผลผลิตข้าวเฉลี่ยต่อไร่ออกมาต่ำ โดยแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญอยู่ในพื้นที่ทางตอนล่างของภาค ได้แก่ บุรีรัมย์ ชัยภูมิ ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ สุรินทร์ และอุบลราชธานี นอกจากนี้ยังมีการปลูกในจังหวัดนครพนม อุตรดิตถ์ ขอนแก่น มหาสารคาม และนครราชสีมา

ภาคกลาง พบว่าในบางพื้นที่เป็นที่ดอนสามารถปลูกข้าวหอมมะลิได้ดี ทั้งนี้แหล่งผลิตที่

สำคัญอยู่ในจังหวัดลพบุรี สระบุรี ชัยนาท กาญจนบุรี ฉะเชิงเทรา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคเหนือ เป็นแหล่งผลิตข้าวเจ้า โดยเฉพาะทางภาคเหนือตอนล่าง คือ จังหวัดนครสวรรค์ พิจิตร กำแพงเพชร พิจนุโลก ส่วนภาคเหนือตอนบนเป็นแหล่งผลิตข้าวเหนียวที่สำคัญ ส่วนใหญ่เป็นการผลิตเพื่อการบริโภค และผลผลิตส่วนเกินจะถูกนำออกจำหน่าย เช่น ลำปาง สุโขทัย อุดรดิตถ์ เชียงใหม่ เชียงราย และพะเยา

ภาคใต้ เนื่องจากภาคใต้มีฝนตกชุกขณะเก็บเกี่ยว ทำให้ต้องมีการกำหนดเวลาและวิธีการปลูกที่เหมาะสม แหล่งปลูกที่สำคัญ ได้แก่ นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา และสุราษฎร์ธานี

3.3.2 เวียดนาม

เวียดนามตั้งอยู่ตอนกลางของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทิศเหนือติดกับจีน ทิศตะวันตกติดกับลาวและกัมพูชา ทิศตะวันออกและใต้ติดกับทะเล มีพื้นที่รวม 331,690 ตารางกิโลเมตร ชายฝั่งทะเลยาว 3,260 กิโลเมตร มีพรมแดนยาว 3,730 กิโลเมตร เวียดนามอยู่ในพื้นที่เขตร้อนและกึ่งร้อน ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมโดยตรง มีอุณหภูมิเฉลี่ย 22 – 27 องศาเซลเซียส เวียดนามตอนเหนือมี 2 ฤดู คือ ฤดูร้อนและฤดูหนาว ตอนใต้มี 2 ฤดู คือ ฤดูร้อนและฤดูฝน ปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ย 1,975 มิลลิเมตรต่อปี โดยตอนเหนืออยู่ระหว่าง 1,600 – 1,800 มิลลิเมตรต่อปี ส่วนตอนใต้อยู่ระหว่าง 1,500 – 2,000 มิลลิเมตรต่อปี

เวียดนามแบ่งเขตเศรษฐกิจการเกษตรออกเป็น 7 ภาค โดยข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจหลัก ดังนี้

1. เขตพื้นที่ภูเขาตอนกลางภาคเหนือ ประกอบด้วยพื้นที่ทางการเกษตร 1.21 ล้านเฮกตาร์
2. เขตที่ราบลุ่มปากแม่น้ำแดง มีพื้นที่ทางการเกษตรรวมทั้งสิ้น 721,500 เฮกตาร์
3. เขตชายฝั่งทะเลตอนกลางภาคเหนือ มีพื้นที่ทางการเกษตรรวม 690,600 เฮกตาร์
4. เขตชายฝั่งทะเลตอนกลางภาคใต้ มีพื้นที่ทางการเกษตร 639,200 เฮกตาร์
5. เขตที่ราบสูงตอนกลางมีพื้นที่ทางการเกษตร 875,000 เฮกตาร์
6. เขตภาคตะวันออกเฉียงใต้มีพื้นที่ทางการเกษตร 1.25 ล้านเฮกตาร์
7. เขตที่ราบลุ่มปากแม่น้ำโขงมีพื้นที่ทางการเกษตร 2.88 ล้านเฮกตาร์

โดยเขตที่ราบลุ่มปากแม่น้ำโขงเป็นพื้นที่เพาะปลูกข้าวเพื่อการส่งออกข้าวที่สำคัญ เพราะปริมาณข้าวร้อยละ 90 ของข้าวที่ส่งออกทั้งหมด ได้จากการผลิตในเขตที่ราบลุ่มนี้ ซึ่งประกอบด้วย 1 นคร และ 17 จังหวัด อยู่ทางตอนใต้ของเวียดนาม

เวียดนามเป็นประเทศเกษตรกรรมเช่นเดียวกับไทย ร้อยละ 76.5 ของประชากรในประเทศอาศัยอยู่ในชนบท มีพื้นที่ทางการเกษตรรวมทั้งสิ้น 11 ล้านเฮกตาร์ เป็นพื้นที่ปลูกพืชตามฤดูกาลประมาณ 8 ล้านไร่ และ 2 – 3 ล้านไร่ ปลูกพืชอื่น ๆ มีแรงงานในชนบทประมาณ 29 ล้านคน หรือประมาณมากกว่าร้อยละ 70 ของแรงงานทั้งประเทศ ซึ่งแรงงานภาคการเกษตรเพิ่มขึ้นประมาณปีละ 1 ล้านคน การผลิตทางการเกษตรได้รับการพัฒนาและปรับปรุงให้ทันสมัยขึ้นมีกำลังการผลิต

เอกรังที่เป็นเอกลักษณ์ที่สงวนไว้สำหรับใช้ในการสร้างเครื่องจักรกลเกษตรนั้น มีขนาดให้เข้าใจประโยชน์ด้านการค้า สำหรับเครื่องจักรทางการเกษตรทั้งประเทศ โดยแบ่งเป็นรถแทรกเตอร์ขนาดใหญ่ 39,000 คัน และไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคเหนือ เป็นแหล่งผลิตข้าวเจ้า โดยเฉพาะทางภาคเหนือตอนล่าง คือ จังหวัดนครสวรรค์ พิจิตร กำแพงเพชร พิจนุโลก ส่วนภาคเหนือตอนบนเป็นแหล่งผลิตข้าวเหนียวที่สำคัญ ส่วนใหญ่เป็นการผลิตเพื่อการบริโภค และผลผลิตส่วนเกินจะถูกนำออกจำหน่าย เช่น ลำปาง สุโขทัย อุดรดิตถ์ เชียงใหม่ เชียงราย และพะเยา

ภาคใต้ เนื่องจากภาคใต้มีฝนตกชุกขณะเก็บเกี่ยว ทำให้ต้องมีการกำหนดเวลาและวิธีการปลูกที่เหมาะสม แหล่งปลูกที่สำคัญ ได้แก่ นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา และสุราษฎร์ธานี

3.3.2 เวียดนาม

เวียดนามตั้งอยู่ตอนกลางของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทิศเหนือติดกับจีน ทิศตะวันตกติดกับลาวและกัมพูชา ทิศตะวันออกและใต้ติดกับทะเล มีพื้นที่รวม 331,690 ตารางกิโลเมตร ชายฝั่งทะเลยาว 3,260 กิโลเมตร มีพรมแดนยาว 3,730 กิโลเมตร เวียดนามอยู่ในพื้นที่เขตร้อนและกึ่งร้อน ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมโดยตรง มีอุณหภูมิเฉลี่ย 22 – 27 องศาเซลเซียส เวียดนามตอนเหนือมี 2 ฤดู คือ ฤดูร้อนและฤดูหนาว ตอนใต้มี 2 ฤดู คือ ฤดูร้อนและฤดูฝน ปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ย 1,975 มิลลิเมตรต่อปี โดยตอนเหนืออยู่ระหว่าง 1,600 – 1,800 มิลลิเมตรต่อปี ส่วนตอนใต้อยู่ระหว่าง 1,500 – 2,000 มิลลิเมตรต่อปี

เวียดนามแบ่งเขตเศรษฐกิจการเกษตรออกเป็น 7 ภาค โดยข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจหลัก ดังนี้

1. เขตพื้นที่ภูเขาตอนกลางภาคเหนือ ประกอบด้วยพื้นที่ทางการเกษตร 1.21 ล้านเฮกตาร์
2. เขตที่ราบลุ่มปากแม่น้ำแดง มีพื้นที่ทางการเกษตรรวมทั้งสิ้น 721,500 เฮกตาร์
3. เขตชายฝั่งทะเลตอนกลางภาคเหนือ มีพื้นที่ทางการเกษตรรวม 690,600 เฮกตาร์
4. เขตชายฝั่งทะเลตอนกลางภาคใต้ มีพื้นที่ทางการเกษตร 639,200 เฮกตาร์
5. เขตที่ราบสูงตอนกลางมีพื้นที่ทางการเกษตร 875,000 เฮกตาร์
6. เขตภาคตะวันออกเฉียงใต้มีพื้นที่ทางการเกษตร 1.25 ล้านเฮกตาร์
7. เขตที่ราบลุ่มปากแม่น้ำโขงมีพื้นที่ทางการเกษตร 2.88 ล้านเฮกตาร์

โดยเขตที่ราบลุ่มปากแม่น้ำโขงเป็นพื้นที่เพาะปลูกข้าวเพื่อการส่งออกข้าวที่สำคัญ เพราะปริมาณข้าวร้อยละ 90 ของข้าวที่ส่งออกทั้งหมด ได้จากการผลิตในเขตที่ราบลุ่มนี้ ซึ่งประกอบด้วย 1 นคร และ 17 จังหวัด อยู่ทางตอนใต้ของเวียดนาม

เวียดนามเป็นประเทศเกษตรกรรมเช่นเดียวกับไทย ร้อยละ 76.5 ของประชากรในประเทศอาศัยอยู่ในชนบท มีพื้นที่ทางการเกษตรรวมทั้งสิ้น 11 ล้านเฮกตาร์ เป็นพื้นที่ปลูกพืชตามฤดูกาลประมาณ 8 ล้านไร่ และ 2 – 3 ล้านไร่ ปลูกพืชอื่น ๆ มีแรงงานในชนบทประมาณ 29 ล้านคน หรือประมาณมากกว่าร้อยละ 70 ของแรงงานทั้งประเทศ ซึ่งแรงงานภาคการเกษตรเพิ่มขึ้นประมาณปีละ 1 ล้านคน การผลิตทางการเกษตรได้รับการพัฒนาและปรับปรุงให้ทันสมัยขึ้นมีกำลังการผลิต

สำหรับเครื่องจักรทางการเกษตรทั่วประเทศ โดยแบ่งเป็นรถแทรกเตอร์ขนาดใหญ่ 39,000 คัน และไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขนาดเล็ก 106,000 คัน เครื่องยนต์ดีเซลสำหรับการเกษตร 4,000 เครื่อง เครื่องปั้นไฟฟ้ารวม 18,000 เครื่อง เวียดนามมีการลงทุนในการก่อสร้างระบบชลประทานเพื่อเก็บกัก และส่งน้ำเป็นจำนวนมาก พื้นที่เพาะปลูกได้รับการก่อสร้างระบบชลประทานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีระยะทางคลองส่งน้ำรวมทั้งประเทศยาว 13,400 กิโลเมตร ประกอบไปด้วย คูส่งน้ำจากแม่น้ำต่าง ๆ ยาว 5,700 กิโลเมตร และคูคลองระบายน้ำลงทะเลยาว 2,000 กิโลเมตร ทั้งนี้เพื่อป้องกันอุทกภัย เพื่อการเพาะปลูก และเพื่ออุปโภคบริโภคของประชาชน

3.4 มาตรฐานข้าวและวิธีการส่งออกต่างประเทศ

3.4.1 มาตรฐานข้าวที่ส่งออกต่างประเทศ

มาตรฐานข้าวส่งออกไทยถูกกำหนดมาตรฐานถูกที่ประกาศไว้ในราชกิจจานุเบกษา โดยกรมการค้าต่างประเทศ ทำการแบ่งของข้าวออกเป็น 4 ชั้น คือ ข้าวเมล็ดยาวชั้น 1 ข้าวเมล็ดยาวชั้น 2 ข้าวเมล็ดยาวชั้น 3 และข้าวเมล็ดสั้น คุณภาพของการสีข้าวที่สัมพันธ์กับมาตรฐานของข้าว สามารถแยกออกเป็น 4 ระดับ คือ สีดีมาก สีดี สีค่อนข้างดี และสีปรกติ ส่วนการจำแนกสินค้าข้าวส่งออกในระบบการค้าระหว่างประเทศนั้น สอดคล้องกับการจำแนกมาตรฐานข้าวของกรมการค้าต่างประเทศ โดยแบ่งข้าวออกเป็น 4 ประเภท คือ ข้าวขาว ข้าวกล้อง ข้าวเหนียวขาว และข้าวหนึ่ง

3.4.2 ขั้นตอนการส่งออกข้าวจำหน่ายต่างประเทศ

ขั้นตอนการส่งออกข้าวแบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ การส่งออกข้าวทั่วไปและการส่งออกข้าวภายใต้โควตาของสหภาพยุโรป โดยการส่งออกข้าวทั่วไป จะอนุญาตให้ส่งออกโดยไม่จำกัดจำนวน ทั้งนี้ผู้ส่งออกจะต้องมีคุณสมบัติและปฏิบัติขั้นตอน ตาม พ.ร.บ. การค้าข้าว พ.ศ. 2489

3.4.3 ลักษณะการค้าข้าวกับตลาดต่างประเทศ

ในด้านการค้าข้าวกับต่างประเทศ จำแนกได้ 2 ประเภท คือ (1) การส่งออกโดยภาคเอกชนกับเอกชน โดยปรกติจะเป็นการค้าระหว่างบริษัทส่งออกข้าวของเอกชนไทย กับบริษัทนำเข้าข้าวของเอกชนในต่างประเทศ แม้ว่าการส่งออกของภาคเอกชนจะขายตรงไปยังรัฐบาลผู้ซื้อและผู้นำเข้าของประเทศผู้ซื้อมากขึ้น เพราะผู้ส่งออกส่วนใหญ่ยังต้องขายผ่านนายหน้าและบริษัทการค้าระหว่างประเทศข้าวที่ส่งออกส่วนมากมักมีราคาสูง (2) การส่งออกโดยรัฐบาลกับรัฐบาล เป็นการค้าข้าวที่รัฐบาลผู้ซื้อ ซื้อโดยตรงจากประเทศผู้ขายหรือเป็นการตกลงกันระหว่างกระทรวงพาณิชย์ของไทยกับรัฐบาลต่างประเทศ โดยทำสัญญาตามแบบฟอร์มของกรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ การค้าแบบนี้จัดว่าเป็นการค้าแบบผูกขาด คือรัฐบาลของทั้งสองประเทศผู้ซื้อและผู้ขายผูกขาดการนำเข้าและการส่งออก

ไม่มีการนับใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมีเหตุดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขนาดเล็ก 106,000 คัน เครื่องยนต์ดีเซลสำหรับการเกษตร 4,000 เครื่อง เครื่องปั่นไฟฟ้ารวม 18,000 เครื่อง เวียดนามมีการลงทุนในการก่อสร้างระบบชลประทานเพื่อเก็บกัก และส่งน้ำเป็นจำนวนมาก พื้นที่เพาะปลูกได้รับการก่อสร้างระบบชลประทานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีระยะทางคลองส่งน้ำรวมทั้งประเทศยาว 13,400 กิโลเมตร ประกอบไปด้วย คูส่งน้ำจากแม่น้ำต่าง ๆ ยาว 5,700 กิโลเมตร และคูคลองระบายน้ำลงทะเลยาว 2,000 กิโลเมตร ทั้งนี้เพื่อป้องกันอุทกภัย เพื่อการเพาะปลูก และเพื่ออุปโภคบริโภคของประชาชน

3.4 มาตรฐานข้าวและวิธีการส่งออกต่างประเทศ

3.4.1 มาตรฐานข้าวที่ส่งออกต่างประเทศ

มาตรฐานข้าวส่งออกไทยถูกกำหนดมาตรฐานถูกที่ประกาศไว้ในราชกิจจานุเบกษา โดยกรมการค้าต่างประเทศ ทำการแบ่งของข้าวออกเป็น 4 ชั้น คือ ข้าวเมล็ดยาวชั้น 1 ข้าวเมล็ดยาวชั้น 2 ข้าวเมล็ดยาวชั้น 3 และข้าวเมล็ดสั้น คุณภาพของการสีข้าวที่สัมพันธ์กับมาตรฐานของข้าว สามารถแยกออกเป็น 4 ระดับ คือ สีดีมาก สีดี สีค่อนข้างดี และสีปรกติ ส่วนการจำแนกสินค้าข้าวส่งออกในระบบการค้าระหว่างประเทศนั้น สอดคล้องกับการจำแนกมาตรฐานข้าวของกรมการค้าต่างประเทศ โดยแบ่งข้าวออกเป็น 4 ประเภท คือ ข้าวขาว ข้าวกล้อง ข้าวเหนียวขาว และข้าวหนึ่ง

3.4.2 ขั้นตอนการส่งออกข้าวจำหน่ายต่างประเทศ

ขั้นตอนการส่งออกข้าวแบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ การส่งออกข้าวทั่วไปและการส่งออกข้าวภายใต้โควตาของสหภาพยุโรป โดยการส่งออกข้าวทั่วไป จะอนุญาตให้ส่งออกโดยไม่จำกัดจำนวน ทั้งนี้ผู้ส่งออกจะต้องมีคุณสมบัติและปฏิบัติขั้นตอน ตาม พ.ร.บ. การค้าข้าว พ.ศ. 2489

3.4.3 ลักษณะการค้าข้าวกับตลาดต่างประเทศ

ในด้านการค้าข้าวกับต่างประเทศ จำแนกได้ 2 ประเภท คือ (1) การส่งออกโดยภาคเอกชนกับเอกชน โดยปกติจะเป็นการค้าระหว่างบริษัทส่งออกข้าวของเอกชนไทย กับบริษัทนำเข้าข้าวของเอกชนในต่างประเทศ แม้ว่าการส่งออกของภาคเอกชนจะขายตรงไปยังรัฐบาลผู้ซื้อและผู้นำเข้าของประเทศผู้ซื้อมากขึ้น เพราะผู้ส่งออกส่วนใหญ่ยังต้องขายผ่านนายหน้าและบริษัทการค้าระหว่างประเทศข้าวที่ส่งออกส่วนมากมักมีราคาสูง (2) การส่งออกโดยรัฐบาลกับรัฐบาล เป็นการค้าข้าวที่รัฐบาลผู้ซื้อ ซื้อโดยตรงจากประเทศผู้ขายหรือเป็นการตกลงกันระหว่างกระทรวงพาณิชย์ของไทยกับรัฐบาลต่างประเทศ โดยทำสัญญาตามแบบฟอร์มของกรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ การค้าแบบนี้จัดว่าเป็นการค้าแบบผูกขาด คือรัฐบาลของทั้งสองประเทศผู้ซื้อและผู้ขายผูกขาดการนำเข้าและการส่งออก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้ใช้โดยไม่มีการแก้ไขใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมีเหตุดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.4.4 ปัจจัยที่มีผลต่อราคาข้าว

ในภาพรวมปี พ.ศ. 2551 เป็นปีที่ราคาอาหารปรับตัวสูงขึ้นอย่างรวดเร็วมากเมื่อเปรียบเทียบกับอดีตที่ผ่านมา โดยเฉพาะราคาข้าว การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสร้างผลกระทบต่อการส่งออกข้าวไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และเป็นที่มาของวิกฤตอาหารของโลก ประเทศที่ยากจนไม่สามารถสั่งซื้อข้าวได้ในปริมาณที่เพียงพอเพื่อการบริโภคในประเทศ เนื่องจากการส่งออกข้าวเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากต่อทั้งเศรษฐกิจและสังคมไทย ดังนั้นจึงทำการศึกษาปัจจัยที่ทำให้ราคาข้าวมีการเปลี่ยนแปลง สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อราคาข้าว

ปัจจัยที่ทำให้ราคาเพิ่มขึ้น	ปัจจัยที่ทำให้ราคาลดลง
1. การขยายตัวต่อเนื่องของอุปสงค์จากการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา	1. ผลผลิตเพิ่มขึ้นจากการที่ประเทศผู้ส่งออกต้องการส่งออกมากขึ้น ขณะที่ประเทศผู้นำเข้าพัฒนาการปลูกพืชเพื่อเลี้ยงคนในประเทศ
2. การปรับรูปแบบการผลิตจากพืชอาหารมาเป็นพืชพลังงาน	2. การให้ความสำคัญมากขึ้นกับการพัฒนาและวิจัยและการเพิ่มขึ้นของผลผลิตและลด
3. ภัยธรรมชาติ ภาวะโลกร้อนทำให้การปลูกข้าว การเก็บเกี่ยว มีความผันผวนสูง	ต้นทุนเพื่อการผลิตพืชอาหาร
4. การเก็งกำไรในสินค้าเกษตร	3. ทำสัญญาล่วงหน้าระยะยาวในการซื้อขาย
	4. การเพิ่มปริมาณสำรองเฉพาะพืชที่จำเป็น

ที่มา : (ศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย)

ปัจจัยที่มีผลกระทบทำให้ราคาพืชอาหารโลกปรับตัวสูงขึ้น สามารถสรุปได้ออกเป็นประเด็นสำคัญ 3 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นปัจจัยพื้นฐาน ประกอบไปด้วย (1) การเพิ่มขึ้นของความต้องการข้าวจากการที่จำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น การขยายตัวทางด้านรายได้ ฐานะทางเศรษฐกิจและการอพยพย้ายถิ่นจากชนบทสู่เมือง (2) การลดลงของพื้นที่เพาะปลูกพืชอาหาร เพื่อลดภาระการซื้อน้ำมันซึ่งมีราคาสูงอย่างต่อเนื่อง ผลของทั้งสองปัจจัยพื้นฐานทำให้ภาวะราคาข้าวจะสูงขึ้นเรื่อยๆ ส่วนที่สองเป็นปัจจัยชั่วคราว ประกอบไปด้วย (1) ภัยธรรมชาติ ภาวะโลกร้อนทำให้การปลูกข้าวและการเก็บเกี่ยวมีความผันผวนสูง (2) การเก็งกำไรราคาพืชผลทางการเกษตร ทำให้ราคาข้าวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และส่วนที่สามเป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับการปรับตัวของประเทศทั้งผู้ส่งออกและผู้นำเข้าต่าง ๆ ซึ่งการเพิ่มขึ้นของราคาข้าวและพืชอาหารอย่างรวดเร็วเป็นสัญญาณบ่งบอกให้ผู้ส่วนกำหนดนโยบายเศรษฐกิจและเกษตรกรเองต้องให้ความสำคัญในการจัดการพืชอาหารมากขึ้น ตั้งแต่การเพิ่มผลผลิต การเพิ่มปริมาณข้าวสำรอง เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.4.4 ปัจจัยที่มีผลต่อราคาข้าว

ในภาพรวมปี พ.ศ. 2551 เป็นปีที่ราคาอาหารปรับตัวสูงขึ้นอย่างรวดเร็วมากเมื่อเปรียบเทียบกับอดีตที่ผ่านมา โดยเฉพาะราคาข้าว การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสร้างผลกระทบต่อการส่งออกข้าวไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และเป็นที่มาของวิกฤตอาหารของโลก ประเทศที่ยากจนไม่สามารถสั่งซื้อข้าวได้ในปริมาณที่เพียงพอเพื่อการบริโภคในประเทศ เนื่องจากการส่งออกข้าวเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากต่อทั้งเศรษฐกิจและสังคมไทย ดังนั้นจึงทำการศึกษาปัจจัยที่ทำให้ราคาข้าวมีการเปลี่ยนแปลง สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อราคาข้าว

ปัจจัยที่ทำให้ราคาเพิ่มขึ้น	ปัจจัยที่ทำให้ราคาลดลง
1. การขยายตัวต่อเนื่องของอุปสงค์จากการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา	1. ผลผลิตเพิ่มขึ้นจากการที่ประเทศผู้ส่งออกต้องการส่งออกมากขึ้น ขณะที่ประเทศผู้นำเข้าพัฒนาการปลูกพืชเพื่อเลี้ยงคนในประเทศ
2. การปรับรูปแบบการผลิตจากพืชอาหารมาเป็นพืชพลังงาน	2. การให้ความสำคัญมากขึ้นกับการพัฒนาและวิจัยและการเพิ่มขึ้นของผลผลิตและลดต้นทุนเพื่อการผลิตพืชอาหาร
3. ภัยธรรมชาติ ภาวะโลกร้อนทำให้การปลูกข้าว การเก็บเกี่ยว มีความผันผวนสูง	3. ทำสัญญาล่วงหน้าระยะยาวในการซื้อขาย
4. การเก็งกำไรในสินค้าเกษตร	4. การเพิ่มปริมาณสำรองเฉพาะพืชที่จำเป็น

ที่มา : (ศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย)

ปัจจัยที่มีผลกระทบทำให้ราคาพืชอาหาร โลกปรับตัวสูงขึ้น สามารถสรุปได้ออกเป็นประเด็นสำคัญ 3 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นปัจจัยพื้นฐาน ประกอบไปด้วย (1) การเพิ่มขึ้นของความต้องการข้าวจากการที่จำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น การขยายตัวทางด้านรายได้ ฐานะทางเศรษฐกิจ และการอพยพย้ายถิ่นจากชนบทสู่เมือง (2) การลดลงของพื้นที่เพาะปลูกพืชอาหาร เพื่อลดภาระการซื้อน้ำมันซึ่งมีราคาสูงอย่างต่อเนื่อง ผลของทั้งสองปัจจัยพื้นฐานทำให้ภาวะราคาข้าวจะสูงขึ้นเรื่อยๆ ส่วนที่สองเป็นปัจจัยชั่วคราว ประกอบไปด้วย (1) ภัยธรรมชาติ ภาวะโลกร้อนทำให้การปลูกข้าวและการเก็บเกี่ยวมีความผันผวนสูง (2) การเก็งกำไรราคาพืชผลทางการเกษตร ทำให้ราคาข้าวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และส่วนที่สามเป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับการปรับตัวของประเทศทั้งผู้ส่งออกและผู้นำเข้าต่าง ๆ ซึ่งการเพิ่มขึ้นของราคาข้าวและพืชอาหารอย่างรวดเร็วเป็นสัญญาณบ่งบอกให้ผู้ส่วนกำหนดนโยบายเศรษฐกิจและเกษตรกรเองต้องให้ความสำคัญในการจัดการพืชอาหารมากขึ้น ตั้งแต่การเพิ่มผลผลิต การเพิ่มปริมาณข้าวสำรอง เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.5 สถานการณ์การส่งออกข้าว

3.5.1 สถานการณ์การผลิตและการค้าข้าวโลก

ทั่วโลกมีประเทศที่ผลิตข้าวอยู่เกินกว่า 100 ประเทศ อย่างไรก็ตามกว่าร้อยละ 90 ของปริมาณผลผลิตข้าวโลกส่วนใหญ่จะมาจากพื้นที่ทางตะวันตกและตะวันออกของเอเชีย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จีน และอินเดีย ซึ่งเนื้อที่เก็บเกี่ยวรวมกันมีมากถึง ร้อยละ 48 ของเนื้อที่เก็บเกี่ยวข้าวทั้งหมดของโลก ส่วนไทยมีส่วนการผลิตเป็นผู้ผลิตข้าวรายสำคัญอันดับ 6 ของโลก รองจาก จีน อินเดีย อินโดนีเซีย บังคลาเทศ และเวียดนาม

ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2520 ปริมาณผลผลิตข้าวโลกมีประมาณ 350 ล้านตันต่อปี ก่อนจะเพิ่มจำนวนขึ้นเป็น 410 ล้านตัน ในปี พ.ศ. 2525 และหลังจากนั้นปริมาณผลผลิตข้าวโลกก็ค่อย ๆ เพิ่มปริมาณสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง กระทั่งปี พ.ศ. 2543 ปริมาณผลผลิตข้าวทั่วโลกมีสูงถึง 611 ล้านตัน ก่อนจะค่อย ๆ ปรับตัวลดลงเหลือเพียง 577 ล้านตัน ในปี พ.ศ. 2546 ซึ่งการลดลงของปริมาณผลผลิตข้าวโลกในช่วงเวลาดังกล่าว โดยมีสาเหตุมาจากแรงกดดันด้านพื้นที่เพาะปลูกและปริมาณน้ำที่ส่งผลให้พื้นที่เพาะปลูกข้าวในแถบพื้นที่ทางตะวันตกและตะวันออกของทวีปเอเชียลดลง สัดส่วนการผลิตของประเทศผู้ผลิตที่สำคัญในปี พ.ศ. 2551 ดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 สัดส่วนการผลิตข้าวของประเทศผู้ผลิตที่สำคัญ ในปี พ.ศ 2551

ประเทศผู้ผลิต	ปริมาณผลผลิต (ล้านตัน)	สัดส่วน (ร้อยละ)
จีน	129.5	30.6
อินเดีย	94	22.2
อินโดนีเซีย	34	8
บังคลาเทศ	28.4	6.7
เวียดนาม	23.26	5.5
ไทย	19.74	4.7
พม่า	10.66	2.5
ฟิลิปปินส์	10.4	2.5
บราซิล	7.99	1.9
สหรัฐฯ	6.31	1.5
อื่นๆ	58.68	13.9
ทั้งหมด	422.94	100

เอกสารนี้: (กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา) งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.5 สถานการณ์การส่งออกข้าว

3.5.1 สถานการณ์การผลิตและการค้าข้าวโลก

ทั่วโลกมีประเทศที่ผลิตข้าวอยู่เกินกว่า 100 ประเทศ อย่างไรก็ตามกว่าร้อยละ 90 ของปริมาณผลผลิตข้าวโลกส่วนใหญ่จะมาจากพื้นที่ทางตะวันตกและตะวันออกของเอเชีย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จีน และอินเดีย ซึ่งเนื้อที่เก็บเกี่ยวรวมกันมีมากถึง ร้อยละ 48 ของเนื้อที่เก็บเกี่ยวข้าวทั้งหมดของโลก ส่วนไทยมีสัดส่วนการผลิตเป็นผู้ผลิตข้าวรายสำคัญอันดับ 6 ของโลก รองจาก จีน อินเดีย อินโดนีเซีย บังคลาเทศ และเวียดนาม

ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2520 ปริมาณผลผลิตข้าวโลกมีประมาณ 350 ล้านตันต่อปี ก่อนที่จะเพิ่มจำนวนขึ้นเป็น 410 ล้านตัน ในปี พ.ศ. 2525 และหลังจากนั้นปริมาณผลผลิตข้าวโลกก็ค่อย ๆ เพิ่มปริมาณสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง กระทั่งปี พ.ศ. 2543 ปริมาณผลผลิตข้าวทั่วโลกมีสูงถึง 611 ล้านตัน ก่อนที่จะค่อย ๆ ปรับตัวลดลงเหลือเพียง 577 ล้านตัน ในปี พ.ศ. 2546 ซึ่งการลดลงของปริมาณผลผลิตข้าวโลกในช่วงเวลาดังกล่าว โดยมีสาเหตุมาจากแรงกดดันด้านพื้นที่เพาะปลูกและปริมาณน้ำที่ส่งผลให้พื้นที่เพาะปลูกข้าวในแถบพื้นที่ทางตะวันตกและตะวันออกของทวีปเอเชียลดลง สัดส่วนการผลิตของประเทศผู้ผลิตที่สำคัญในปี พ.ศ. 2551 ดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 สัดส่วนการผลิตข้าวของประเทศผู้ผลิตที่สำคัญ ในปี พ.ศ 2551

ประเทศผู้ผลิต	ปริมาณผลผลิต (ล้านตัน)	สัดส่วน (ร้อยละ)
จีน	129.5	30.6
อินเดีย	94	22.2
อินโดนีเซีย	34	8
บังคลาเทศ	28.4	6.7
เวียดนาม	23.26	5.5
ไทย	19.74	4.7
พม่า	10.66	2.5
ฟิลิปปินส์	10.4	2.5
บราซิล	7.99	1.9
สหรัฐฯ	6.31	1.5
อื่นๆ	58.68	13.9
ทั้งหมด	422.94	100

เอกสารนี้มา: (กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา) งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การผลิตข้าวในปี พ.ศ. 2550/2551 กระทรวงเกษตรสหรัฐฯ ได้ปรับประมาณการผลิตข้าวโลกเพิ่มขึ้นจากปริมาณ 420.6 ล้านตัน ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 เป็น 422.9 ล้านตัน ในเดือนมีนาคม 2551 เนื่องจากอินเดียมีผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้นจากประมาณการไว้ 2 ล้านตัน นอกจากนี้ได้ปรับการบริโภคข้าวลดลงจากปริมาณ 423.7 ล้านตัน ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 เป็น 422.5 ล้านตัน ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2551 เนื่องจากจีนบริโภคข้าวลดลงประมาณ 2.1 ล้านตัน แม้ว่าอินเดียบริโภคข้าวเพิ่มขึ้นจากประมาณการไว้ 1.1 ล้านตัน ส่งผลให้ผลผลิตข้าวโลกสูงกว่าการบริโภคประมาณ 0.4 ล้านตัน

ในปี พ.ศ. 2551 การค้าข้าวโลกยังคงอยู่ในระดับสูงประมาณ 29.4 ล้านตัน ทำให้ตลาดยังคงเป็นของประเทศผู้ส่งออก จากข้อมูลสถิติการส่งออกคาดการณ์ว่า ไทยจะส่งออกประมาณ 9 ล้านตัน เวียดนาม 5 ล้านตัน อินเดีย 3.5 ล้านตัน สหรัฐฯ 3.5 ล้านตัน และปากีสถาน 2.9 ล้านตัน แต่จากสถานการณ์การผลิตข้าวของประเทศผู้ส่งออกค่อนข้างตึงตัวและการเพิ่มขึ้นราคาข้าวภายในประเทศ ผู้ส่งออกจึงต้องดำเนินมาตรการชะลอการส่งออกข้าวเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชน อาจส่งผลให้ประเทศผู้ส่งออกส่วนใหญ่ส่งออกข้าวลดลงในปี พ.ศ. 2551 ในขณะที่ประเทศผู้นำเข้าหลักยังนำเข้าข้าวปริมาณมาก ได้แก่ ฟิลิปปินส์นำเข้ามากที่สุดประมาณ 1.9 ล้านตัน อินโดนีเซียและไนจีเรียประเทศละ 1.6 ล้านตัน อิรัก 1.1 ล้านตัน EU-27 1.1 ล้านตัน เป็นต้น

3.5.2 ความเคลื่อนไหวตลาดต่างประเทศที่สำคัญ

3.5.2.1 ประเทศผู้นำเข้า

1. ฟิลิปปินส์ เป็นประเทศหนึ่งที่น่าเข้าข้าวในลำดับต้น ๆ แม้ฟิลิปปินส์จะสามารถผลิตข้าวได้เองแต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการบริโภคในประเทศ เนื่องจากพื้นที่ส่วนมากเป็นพื้นที่ภูเขาทำให้มีพื้นที่ลุ่มไม่มากที่ปลูกข้าวได้ ฟิลิปปินส์จึงต้องทำการประมูลข้าวจากกลุ่มประเทศผู้ส่งออก ผลการประมูลเดือนมีนาคม พ.ศ. 2551 องค์การอาหารแห่งชาติ ตกลงซื้อข้าวจากเวียดนาม 185,000 ตัน ไทย 140,500 ตัน ปากีสถาน 10,000 ตัน รวมปริมาณทั้งหมด 335,500 ตัน ซึ่งต่ำกว่าที่กำหนดไว้ที่ 550,000 ตัน ทำให้องค์การอาหารแห่งชาติต้องเร่งนำเข้าเพิ่มเติม โดยจัดหาซื้อข้าวจากโครงการสำรองข้าวฉุกเฉินในกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จำนวน 25,000 ตัน และสั่งซื้อสินเชื่อกายใต้การส่งออก GSM-102 ของสหรัฐฯ ประมาณ 100,000 ตัน รวมทั้งอาจจะนำเข้าจากกัมพูชา โดยแผนงานระยะยาวรัฐบาลฟิลิปปินส์ได้ประกาศห้ามนำพื้นที่การเกษตรไปใช้สำหรับวัตถุประสงค์อื่น เช่น ปลูกสร้างโรงงานอุตสาหกรรม การจัดทำบ้านจัดสรร เป็นต้น เพื่อแก้ปัญหาขาดแคลนอาหาร ลดการนำเข้าข้าวจากต่างประเทศ เพื่อให้มีข้าวเพียงพอต่อประชากรที่กำลังเพิ่มขึ้นเป็น 90 ล้านคน

การผลิตข้าวในปี พ.ศ. 2550/2551 กระทรวงเกษตรสหรัฐฯ ได้ปรับประมาณการผลิตข้าวโลกเพิ่มขึ้นจากปริมาณ 420.6 ล้านตัน ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 เป็น 422.9 ล้านตัน ในเดือนมีนาคม 2551 เนื่องจากอินเดียมีผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้นจากประมาณการไว้ 2 ล้านตัน นอกจากนี้ได้ปรับการบริโภคข้าวลดลงจากปริมาณ 423.7 ล้านตัน ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 เป็น 422.5 ล้านตัน ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2551 เนื่องจากจีนบริโภคข้าวลดลงประมาณ 2.1 ล้านตัน แม้ว่าอินเดียบริโภคข้าวเพิ่มขึ้นจากประมาณการไว้ 1.1 ล้านตัน ส่งผลให้ผลผลิตข้าวโลกสูงกว่าการบริโภคประมาณ 0.4 ล้านตัน

ในปี พ.ศ. 2551 การค้าข้าวโลกยังคงอยู่ในระดับสูงประมาณ 29.4 ล้านตัน ทำให้ตลาดยังคงเป็นของประเทศผู้ส่งออก จากข้อมูลสถิติการส่งออกคาดการณ์ว่า ไทยจะส่งออกประมาณ 9 ล้านตัน เวียดนาม 5 ล้านตัน อินเดีย 3.5 ล้านตัน สหรัฐฯ 3.5 ล้านตัน และปากีสถาน 2.9 ล้านตัน แต่จากสถานการณ์การผลิตข้าวของประเทศผู้ส่งออกค่อนข้างตึงตัวและการเพิ่มขึ้นราคาข้าวภายในประเทศ ผู้ส่งออกจึงต้องดำเนินมาตรการชะลอการส่งออกข้าวเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชน อาจส่งผลให้ประเทศผู้ส่งออกส่วนใหญ่ส่งออกข้าวลดลงในปี พ.ศ. 2551 ในขณะที่ประเทศผู้นำเข้าหลักยังนำเข้าข้าวปริมาณมาก ได้แก่ ฟิลิปปินส์นำเข้ามากที่สุดประมาณ 1.9 ล้านตัน อินโดนีเซียและไนจีเรียประเทศละ 1.6 ล้านตัน อิรัก 1.1 ล้านตัน EU-27 1.1 ล้านตัน เป็นต้น

3.5.2 ความเคลื่อนไหวตลาดต่างประเทศที่สำคัญ

3.5.2.1 ประเทศผู้นำเข้า

1. ฟิลิปปินส์ เป็นประเทศหนึ่งที่น่าเข้าข้าวในลำดับต้น ๆ แม้ฟิลิปปินส์จะสามารถผลิตข้าวได้เองแต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการบริโภคในประเทศ เนื่องจากพื้นที่ส่วนมากเป็นพื้นที่ภูเขาทำให้มีพื้นที่ลุ่มไม่มากที่ปลูกข้าวได้ ฟิลิปปินส์จึงต้องทำการประมูลข้าวจากกลุ่มประเทศผู้ส่งออก ผลการประมูลเดือนมีนาคม พ.ศ. 2551 องค์การอาหารแห่งชาติ ตกลงซื้อข้าวจากเวียดนาม 185,000 ตัน ไทย 140,500 ตัน ปากีสถาน 10,000 ตัน รวมปริมาณทั้งหมด 335,500 ตัน ซึ่งต่ำกว่าที่กำหนดไว้ที่ 550,000 ตัน ทำให้องค์การอาหารแห่งชาติต้องเร่งนำเข้าเพิ่มเติม โดยจัดหาซื้อข้าวจากโครงการสำรองข้าวฉุกเฉินในกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จำนวน 25,000 ตัน และตั้งซื้อสินเชื่อกายใต้การส่งออก GSM-102 ของสหรัฐฯ ประมาณ 100,000 ตัน รวมทั้งอาจจะนำเข้าจากกัมพูชา โดยแผนงานระยะยาวรัฐบาลฟิลิปปินส์ได้ประกาศห้ามนำพื้นที่การเกษตร ไปใช้สำหรับวัตถุประสงค์อื่น เช่น ปลูกสร้างโรงงานอุตสาหกรรม การจัดทำบ้านจัดสรร เป็นต้น เพื่อแก้ปัญหาขาดแคลนอาหาร ลดการนำเข้าข้าวจากต่างประเทศ เพื่อให้มีข้าวเพียงพอต่อประชากรที่กำลังเพิ่มขึ้นเป็น 90 ล้านคน

2. อิรัก ในปี พ.ศ. 2551 กระทรวงการค้าอิรักมีแผนนำเข้าข้าว 1.5 ล้านตัน ขณะที่กระทรวงเกษตรสหรัฐฯ คาดว่า อิรักจะนำเข้าประมาณ 1.1 ล้านตัน สูงกว่าปีก่อนซึ่งมีประมาณ 0.613 ล้านตัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 79

3. เอกวาดอร์ ได้ประกาศนำเข้าข้าวในช่วงกลางเดือนเมษายน พ.ศ. 2551 เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนอาหารภายในประเทศ หลังจากภาวะน้ำท่วมได้สร้างความเสียหายแก่ผลผลิตข้าวไม่ต่ำกว่าร้อยละ 40 ของผลผลิตข้าวทั้งหมด

4. บังกลาเทศ ได้อนุมัติการเปิดประมูลนำเข้าและตกลงซื้อข้าวจากพม่า จำนวน 20,000 ตัน แต่ราคาข้าวภายในประเทศได้เพิ่มสูงขึ้นเป็นประวัติการณ์ หลังจากอินเดียกำหนดราคาส่งออกขั้นต่ำตันละ 650 เหรียญสหรัฐฯ

5. มาเลเซีย มีการนำเข้าข้าวเพื่อการบริโภคในประเทศ รัฐบาลมาเลเซียเตรียมทุ่มงบประมาณกว่า 1,290 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพื่อความมั่นคงทางอาหารในประเทศ โดยวิธีเพิ่มสต็อกอาหาร เพิ่มการปลูกข้าว พืชผัก และควบคุมเงินเฟ้อ พร้อมกับเตรียมดำเนินการให้รัฐชาราวักบนเกาะบอร์เนียวกลายเป็นพื้นที่ปลูกข้าวแห่งใหญ่ของประเทศเพื่อรับประกันว่า จะมีข้าวเพียงพอต่อการบริโภคสำหรับ 27 ล้านคน ปัจจุบันมาเลเซียมีการปลูกข้าวได้ในสัดส่วนร้อยละ 65-70 ของการบริโภคในประเทศ และต้องนำเข้าข้าวในสัดส่วน 1 ใน 3 ของข้าวกว่า 2 ล้านตัน ในแต่ละปี

6. สิงคโปร์ พบว่าปริมาณข้าวในสิงคโปร์ยังคงเพียงพอต่อความต้องการของประชาชน แม้ในขณะนี้มีความวิตกกังวลเพิ่มขึ้นว่าปริมาณอาหารภายในประเทศอยู่ในภาวะตึงตัว อย่างไรก็ตามรัฐบาลสิงคโปร์ยังคงอนุญาตให้ผู้นำเข้าข้าวเอกชนสามารถที่จะนำเข้าข้าวได้มากกว่าปกติ เพื่อป้องกันปัญหาขาดแคลนข้าวในอนาคต

3.5.2.2 ประเทศผู้ส่งออก

1. เวียดนาม ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2551 เวียดนามได้ลงนามความตกลงกับฟิลิปปินส์เกี่ยวกับการจัดส่งข้าวให้ฟิลิปปินส์ 1.5 ล้านตัน และเมื่อวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2551 เวียดนามชนะการประมูลข้าวของฟิลิปปินส์ จำนวน 185,000 ตัน สามารถจำแนกเป็นข้าวขาว 25% 5% และ 15% คิดเป็นปริมาณ 160,000 12,500 และ 12,500 ตัน ตามลำดับ ส่งผลให้ราคาส่งออกเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากการอ่อนค่าของเงินเหรียญสหรัฐฯ การเข้มงวดการปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์และการเพิ่มขึ้นของราคาข้าวภายในเวียดนาม ทำให้ผู้ส่งออกประสบปัญหาการขาดทุนอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราและราคาข้าวที่ทำสัญญาล่วงหน้า ข้าวเวียดนามขายดีทั่วโลกเนื่องจากสามารถขายได้ในราคาต่ำกว่าคู่แข่ง ระยะเวลาหลังผู้ส่งออกข้าวในเวียดนามเริ่มมองเห็นผลเสียจากการจำหน่ายข้าวราคาต่ำกว่าประเทศคู่แข่ง ซึ่งทำให้มูลค่าส่งออกโดยรวมต่ำมากหากเทียบกับข้าวไทย เมื่อถึงช่วงเวลาที่ราคาข้าวในตลาดโลกปรับตัวขึ้นสูง

2. อินเดีย เดือนมีนาคม พ.ศ. 2551 รัฐบาลอินเดียได้ประกาศราคาส่งออกขั้นต่ำข้าวขาวเพิ่มขึ้นจากตันละ 500 เหรียญสหรัฐฯ เป็นตันละ 650 เหรียญสหรัฐฯ และข้าวบาเลศตันละ 500 เหรียญสหรัฐฯ ไม่ว่าการณ์ใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. อิรัก ในปี พ.ศ. 2551 กระทรวงการค้าอิรักมีแผนนำเข้าข้าว 1.5 ล้านตัน ขณะที่กระทรวงเกษตรสหรัฐฯ คาดว่า อิรักจะนำเข้าประมาณ 1.1 ล้านตัน สูงกว่าปีก่อนซึ่งมีประมาณ 0.613 ล้านตัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 79

3. เอกวาดอร์ ได้ประกาศนำเข้าข้าวในช่วงกลางเดือนเมษายน พ.ศ. 2551 เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนอาหารภายในประเทศ หลังจากภาวะน้ำท่วมได้สร้างความเสียหายแก่ผลผลิตข้าวไม่ต่ำกว่าร้อยละ 40 ของผลผลิตข้าวทั้งหมด

4. บังกลาเทศ ได้อนุมัติการเปิดประมูลนำเข้าและตกลงซื้อข้าวจากพม่า จำนวน 20,000 ตัน แต่ราคาข้าวภายในประเทศได้เพิ่มสูงขึ้นเป็นประวัติการณ์ หลังจากอินเดียกำหนดราคาส่งออกขั้นต่ำตันละ 650 เหรียญสหรัฐฯ

5. มาเลเซีย มีการนำเข้าข้าวเพื่อการบริโภคในประเทศ รัฐบาลมาเลเซียเตรียมทุ่มงบประมาณกว่า 1,290 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพื่อความมั่นคงทางอาหารในประเทศ โดยวิธีเพิ่มสต็อกอาหาร เพิ่มการปลูกข้าว พืชผัก และควบคุมเงินเฟ้อ พร้อมกับเตรียมดำเนินการให้รัฐชาราวักบนเกาะบอร์เนียวกลายเป็นพื้นที่ปลูกข้าวแห่งใหญ่ของประเทศ เพื่อรับประกันว่า จะมีข้าวเพียงพอต่อการบริโภคสำหรับ 27 ล้านคน ปัจจุบันมาเลเซียมีการปลูกข้าวได้ในสัดส่วนร้อยละ 65-70 ของการบริโภคในประเทศ และต้องนำเข้าข้าวในสัดส่วน 1 ใน 3 ของข้าวกว่า 2 ล้านตัน ในแต่ละปี

6. สิงคโปร์ พบว่าปริมาณข้าวในสิงคโปร์ยังคงเพียงพอต่อความต้องการของประชาชน แม้ในขณะนี้มีความวิตกกังวลเพิ่มขึ้นว่าปริมาณอาหารภายในประเทศอยู่ในภาวะตึงตัว อย่างไรก็ตามรัฐบาลสิงคโปร์ยังคงอนุญาตให้ผู้นำเข้าข้าวเอกชนสามารถที่จะนำเข้าข้าวได้มากกว่าปกติ เพื่อป้องกันปัญหาขาดแคลนข้าวในอนาคต

3.5.2.2 ประเทศผู้ส่งออก

1. เวียดนาม ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2551 เวียดนามได้ลงนามความตกลงกับฟิลิปปินส์เกี่ยวกับการจัดส่งข้าวให้ฟิลิปปินส์ 1.5 ล้านตัน และเมื่อวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2551 เวียดนามชนะการประมูลข้าวของฟิลิปปินส์ จำนวน 185,000 ตัน สามารถจำแนกเป็นข้าวขาว 25% 5% และ 15% คิดเป็นปริมาณ 160,000 12,500 และ 12,500 ตัน ตามลำดับ ส่งผลให้ราคาส่งออกเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากการอ่อนค่าของเงินเหรียญสหรัฐฯ การเข้มงวดการปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์และการเพิ่มขึ้นของราคาข้าวภายในเวียดนาม ทำให้ผู้ส่งออกประสบปัญหาการขาดทุนอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราและราคาข้าวที่ทำสัญญาล่วงหน้า ข้าวเวียดนามขายดีทั่วโลกเนื่องจากสามารถขายได้ในราคาต่ำกว่าคู่แข่ง ระยะเวลาหลังผู้ส่งออกข้าวในเวียดนามเริ่มมองเห็นผลเสียจากการจำหน่ายข้าวราคาต่ำกว่าประเทศคู่แข่ง ซึ่งทำให้มูลค่าส่งออกโดยรวมต่ำมากหากเทียบกับข้าวไทย เมื่อถึงช่วงเวลาที่ราคาข้าวในตลาดโลกปรับตัวขึ้นสูง

2. อินเดีย เดือนมีนาคม พ.ศ. 2551 รัฐบาลอินเดียได้ประกาศราคาส่งออกขั้นต่ำ

ข้าวขาวเพิ่มขึ้นจากตันละ 500 เหรียญสหรัฐฯ เป็นตันละ 650 เหรียญสหรัฐฯ และข้าวบาสีมาคิดตันละ 600 เหรียญสหรัฐฯ ไม่มีการขึ้นดอกเบี้ยเงินกู้ยืมเงินบาทในขณะนั้น แต่การขึ้นดอกเบี้ยเงินกู้ยืมเงินบาทในขณะนั้นเป็นการขึ้นดอกเบี้ยเงินกู้ยืมเงินบาทในขณะนั้น แต่การขึ้นดอกเบี้ยเงินกู้ยืมเงินบาทในขณะนั้นเป็นการขึ้นดอกเบี้ยเงินกู้ยืมเงินบาทในขณะนั้น แต่การขึ้นดอกเบี้ยเงินกู้ยืมเงินบาทในขณะนั้นเป็นการขึ้นดอกเบี้ยเงินกู้ยืมเงินบาทในขณะนั้น

900 เหรียญสหรัฐ^๑ เดือนมีนาคม พ.ศ. 2551 รัฐบาลอินเดียกำหนดราคาข้าวขาวและข้าวบาสมาดิเพิ่มขึ้นจากตันละ 650 และ 900 เหรียญสหรัฐ^๑ เป็นตันละ 1,000 และ 1,100 เหรียญสหรัฐ^๑ ตามลำดับ การกำหนดราคาส่งออกขั้นต่ำเพิ่มขึ้นเป็นสิ่งบ่งบอกว่ารัฐบาลอินเดียไม่ส่งเสริมการส่งออกในสถานการณ์แบบนี้ ทำให้การส่งออกข้าวลดลงเหลือ 2.5 ล้านตัน ต่ำกว่าปีก่อนหน้าซึ่งมีประมาณการส่งออก 5.0 ล้านตัน ลดลงร้อยละ 50

3. อียิปต์ กัมพูชา และอินโดนีเซีย จากการเพิ่มขึ้นของราคาข้าวสารขายปลีกทางการอียิปต์จึงกำหนดอัตราภาษีการนำเข้าข้าวเพิ่มขึ้นจากตันละ 200 เป็น 300 ปอนด์อียิปต์ (หรือมีค่าเท่ากับ 54.84 เหรียญสหรัฐ^๑) หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 50 โดยก่อนหน้านี้รัฐบาลอียิปต์ได้ประกาศห้ามการส่งออกข้าวแบบสมัครใจ และห้ามการส่งออกข้าวในช่วง เดือนเมษายน – ตุลาคม พ.ศ. 2551 รวมทั้งกัมพูชาและอินโดนีเซียจะดำเนินการห้ามการส่งออกข้าวเพื่อป้องกันการขาดแคลนข้าวและลดภาวะเงินเฟ้อด้านอาหารภายในประเทศ

4. อินโดนีเซีย รัฐบาลได้ออกประกาศสั่งห้ามบริษัทเอกชนไม่ให้ส่งออกข้าวจนกว่าสต็อกข้าวของประเทศมีจำนวนเกินกว่า 3.0 ล้านตัน เพื่อรับประกันว่าจะมีอุปทานข้าวเพียงพอสำหรับบริโภคในประเทศ รัฐบาลคาดว่าในปีนี้มีผลผลิตข้าวประมาณ 32.63 ล้านตัน ในขณะที่ความต้องการบริโภคมีประมาณ 31.45 ล้านตัน ซึ่งปริมาณข้าวที่ผลิตได้น่าจะเพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศเท่านั้น รัฐบาลยังคงคาดการณ์ว่า จากสภาพอากาศที่เอื้ออำนวย และการที่รัฐได้แจกจ่ายเมล็ดพันธุ์ให้แก่ชาวนาอย่างทั่วถึง ทำให้ผลผลิตข้าวของอินโดนีเซียปีนี้น่าจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและน่าจะเพียงพอต่อความต้องการบริโภคในประเทศ แต่ยังไม่เพียงพอสำหรับการส่งออก

จากสถานการณ์ของกลุ่มประเทศผู้ส่งออกและผู้นำเข้าข้าวข้างต้น มีความสอดคล้องกับข้อมูลการผลิตและการค้าของโลก จะเห็นได้ว่าผลผลิตข้าวในแต่ละปีมีเพิ่มขึ้นสอดคล้องกับอัตราการเติบโตของการบริโภค จากสถิติปริมาณการบริโภคจะมีความต้องการมากกว่าปริมาณที่สามารถผลิตได้ จึงเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ราคาในตลาดโลกมีอัตราที่มีแนวโน้มสูงขึ้น ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวจะสร้างให้ตลาดเป็นของผู้ขาย ไม่ใช่เป็นตลาดของผู้บริโภค

3.5.3 สถานการณ์ข้าวไทยปี พ.ศ. 2551

การผลิตข้าวปี พ.ศ. 2550/51 ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2551 กระทรวงเกษตรฯยังคงประมาณการผลผลิตข้าวนาปรังปี พ.ศ. 2551 จะมีประมาณ 6.793 ล้านตัน และในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2551 การเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวนาปรังรุ่นแรกและจำหน่ายออกสู่ตลาดมีประมาณ 1.33 ล้านตัน และมีปริมาณมากที่สุดในเดือนเมษายน พ.ศ. 2551 ประมาณ 1.71 ล้านตัน โดยที่ตลาดต่างประเทศยังคงมีคำสั่งซื้อข้าวจากไทยอย่างต่อเนื่องเดือนละกว่า ล้านตัน ส่งผลให้ราคาข้าวโดยทั่วไปสูงสุดเป็นประวัติการณ์ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

900 เหรียญสหรัฐฯ เดือนมีนาคม พ.ศ. 2551 รัฐบาลอินเดียกำหนดราคาข้าวขาวและข้าวบาสมาดิเพิ่มขึ้นจากตันละ 650 และ 900 เหรียญสหรัฐฯ เป็นต้นละ 1,000 และ 1,100 เหรียญสหรัฐฯ ตามลำดับ การกำหนดราคาส่งออกขั้นต่ำเพิ่มขึ้นเป็นสิ่งบ่งบอกว่ารัฐบาลอินเดียไม่ส่งเสริมการส่งออกในสถานการณ์แบบนี้ ทำให้การส่งออกข้าวลดลงเหลือ 2.5 ล้านตัน ต่ำกว่าปีก่อนหน้าซึ่งมีประมาณการส่งออก 5.0 ล้านตัน ลดลงร้อยละ 50

3. อียิปต์ กัมพูชา และอินโดนีเซีย จากการเพิ่มขึ้นของราคาข้าวสารขายปลีกทางการอียิปต์จึงกำหนดอัตราภาษีการนำเข้าข้าวเพิ่มขึ้นจากตันละ 200 เป็น 300 ปอนด์อียิปต์ (หรือมีค่าเท่ากับ 54.84 เหรียญสหรัฐฯ) หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 50 โดยก่อนหน้านี้รัฐบาลอียิปต์ได้ประกาศห้ามการส่งออกข้าวแบบสมัครใจ และห้ามการส่งออกข้าวในช่วง เดือนเมษายน – ตุลาคม พ.ศ. 2551 รวมทั้งกัมพูชาและอินโดนีเซียจะดำเนินการห้ามการส่งออกข้าวเพื่อป้องกันการขาดแคลนข้าวและลดภาวะเงินเฟ้อด้านอาหารภายในประเทศ

4. อินโดนีเซีย รัฐบาลได้ออกประกาศสั่งห้ามบริษัทเอกชนไม่ให้ส่งออกข้าวจนกว่าสต็อกข้าวของประเทศไทยมีจำนวนเกินกว่า 3.0 ล้านตัน เพื่อรับประกันว่าจะมีอุปทานข้าวเพียงพอสำหรับบริโภคในประเทศ รัฐบาลคาดว่าในปีนี้มีผลผลิตข้าวประมาณ 32.63 ล้านตัน ในขณะที่ความต้องการบริโภคมีประมาณ 31.45 ล้านตัน ซึ่งปริมาณข้าวที่ผลิตได้น่าจะเพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศเท่านั้น รัฐบาลยังคงคาดการณ์ว่า จากสภาพอากาศที่เอื้ออำนวย และการที่รัฐได้แจกจ่ายเมล็ดพันธุ์ให้แก่ชาวนาอย่างทั่วถึง ทำให้ผลผลิตข้าวของอินโดนีเซียปีนี้น่าจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและน่าจะเพียงพอต่อความต้องการบริโภคในประเทศ แต่ยังไม่เพียงพอสำหรับการส่งออก

จากสถานการณ์ของกลุ่มประเทศผู้ส่งออกและผู้นำเข้าข้าวข้างต้น มีความสอดคล้องกับข้อมูลการผลิตและการค้าของโลก จะเห็นได้ว่าผลผลิตข้าวในแต่ละปีมีเพิ่มขึ้นสอดคล้องกับอัตราการเติบโตของการบริโภค จากสถิติปริมาณการบริโภคจะมีความต้องการมากกว่าปริมาณที่สามารถผลิตได้ จึงเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ราคาในตลาดโลกมีอัตราที่มีแนวโน้มสูงขึ้น ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวจะสร้างให้ตลาดเป็นของผู้ขาย ไม่ใช่เป็นตลาดของผู้บริโภค

3.5.3 สถานการณ์ข้าวไทยปี พ.ศ. 2551

การผลิตข้าวปี พ.ศ. 2550/51 ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2551 กระทรวงเกษตรฯยังคงประมาณการผลผลิตข้าวนาปรังปี พ.ศ. 2551 จะมีประมาณ 6.793 ล้านตัน และในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2551 การเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวนาปรังรุ่นแรกและจำหน่ายออกสู่ตลาดมีประมาณ 1.33 ล้านตัน และมีปริมาณมากที่สุดในเดือนเมษายน พ.ศ. 2551 ประมาณ 1.71 ล้านตัน โดยที่ตลาดต่างประเทศยังคงมีคำสั่งซื้อข้าวจากไทยอย่างต่อเนื่องเดือนละกว่า ล้านตัน ส่งผลให้ราคาข้าวโดยทั่วไปสูงสุดเป็นประวัติการณ์ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ด้านส่วนแบ่งทางการตลาด เวียดนามสามารถเพิ่มส่วนแบ่งตลาดจากเดิมที่เป็นตลาดของไทย จากเดิมสัดส่วนตลาดข้าวไทยในตลาดโลกปี พ.ศ. 2549 ลดลงเหลือร้อยละ 26.3 จากร้อยละ 30 ในช่วงเวลาที่ผ่านมา ขณะที่สัดส่วนตลาดเวียดนามเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 14.0 จากเดิมที่มีส่วนแบ่งตลาดเพียงร้อยละ 7.0 เมื่อพิจารณาแยกประเภทของข้าวพบว่าไทยและเวียดนามแข่งขันกันรุนแรงมากขึ้นในการส่งออกข้าวขาว โดยสัดส่วนการส่งออกข้าวขาวของไทยในตลาดโลกมีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 37.6 ในปี พ.ศ. 2547 เหลือเพียงร้อยละ 31.8 ในปี พ.ศ. 2549 ในขณะที่ส่วนแบ่งตลาดของเวียดนามเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 9.0 เป็น ร้อยละ 18.0 ข้าวที่มีการแข่งขันสูง คือ ข้าวขาว 25% และ 5%

ในปี พ.ศ. 2551 ข้าวเวียดนามกลับมาเป็นตัวแปรสำคัญที่จะกำหนดอนาคตการส่งออกข้าวของไทยทั้งในด้านปริมาณการส่งออกและราคา ทำให้ผู้ส่งออกข้าวของไทยยังคงต้องจับตาเวียดนามอย่างใกล้ชิด รวมถึงนโยบายการส่งออกข้าวของรัฐบาลเวียดนาม สำหรับในระยะยาวสิ่งที่ต้องติดตามคือ การวิจัยและพัฒนาข้าวของเวียดนาม โดยเฉพาะการปรับปรุงพันธุ์ข้าวหอมและ ข้าวพันธุ์ดี รวมทั้งการปรับปรุงระบบไซโล เทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยวข้าว การจัดมาตรฐานข้าว และการขนส่งที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ในอนาคตเวียดนามจะก้าวขึ้นมาแข่งขันกับไทยในการส่งออกข้าวคุณภาพดี โดยเฉพาะข้าวขาว 100% และข้าวหอม ปัจจุบันเวียดนามเป็นคู่แข่งของไทยในการส่งออกข้าวคุณภาพปานกลางถึงต่ำ ได้แก่ ข้าวขาว 25% และ 15% คิดเป็นร้อยละ 36.0 และ 22.5 ตามลำดับ ในขณะที่สัดส่วนข้าวคุณภาพสูง ได้แก่ ข้าวขาว 100% และข้าวหอม คิดเป็นร้อยละ 1.9 และ 0.5 ตามลำดับ

นอกจากนี้รัฐบาลเวียดนามยังเน้นการส่งเสริมและพัฒนาข้าวคุณภาพดีเพื่อการส่งออก โดยเขตที่จะส่งเสริมการปลูกข้าวคุณภาพดี คือ พื้นที่ปลูกข้าว 1 ล้านเฮกตาร์ในลุ่มแม่น้ำโขงและ พื้นที่ 0.3 ล้านเฮกตาร์ในลุ่มแม่น้ำแดง การพัฒนาคุณภาพข้าวของเวียดนามจะเป็นการเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันการส่งออกข้าวของเวียดนามให้สูงขึ้น และเพื่อเป็นทางเลือกให้กับประเทศผู้นำเข้าให้มากขึ้นด้วย เนื่องจากในระยะที่ผ่านมาการส่งออกข้าวของเวียดนามประสบปัญหาในเรื่องคุณภาพที่ไม่คงที่ ทำให้ราคาข้าวของเวียดนามจะอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำกว่าข้าวเกรดเดียวกันเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่ง โดยเฉพาะไทยและสหรัฐอเมริกา

3.6 ภาคการผลิต การบริโภค และการส่งออกข้าวระหว่างไทยและเวียดนาม

สถานการณ์ราคาข้าวที่มีการปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลมาจากปัจจัยสำคัญหลายๆปัจจัย เช่น การงดส่งออกข้าวของอินเดีย การชะลอการทำสัญญาส่งออกข้าวของเวียดนาม รวมถึงปัญหาภัยธรรมชาติ ทำให้พื้นที่การปลูกข้าวของทั้งสองประเทศซึ่งเป็นผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ของโลกเริ่มมีปัญหา ส่งผลให้ความต้องการข้าวในตลาดโลกในปี พ.ศ. 2551 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นไม่ทราบแน่ชัดทุกสิ้น อีกทั้งห้ามมีเหตุดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ด้านส่วนแบ่งทางการตลาด เวียดนามสามารถเพิ่มส่วนแบ่งตลาดจากเดิมที่เป็นตลาดของไทย จากเดิมสัดส่วนตลาดข้าวไทยในตลาดโลกปี พ.ศ. 2549 ลดลงเหลือร้อยละ 26.3 จากร้อยละ 30 ในช่วงเวลาที่ผ่านมา ขณะที่สัดส่วนตลาดเวียดนามเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 14.0 จากเดิมที่มีส่วนแบ่งตลาดเพียงร้อยละ 7.0 เมื่อพิจารณาแยกประเภทของข้าวพบว่าไทยและเวียดนามแข่งขันกันรุนแรงมากขึ้นในการส่งออกข้าวขาว โดยสัดส่วนการส่งออกข้าวขาวของไทยในตลาดโลกมีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 37.6 ในปี พ.ศ. 2547 เหลือเพียงร้อยละ 31.8 ในปี พ.ศ. 2549 ในขณะที่ส่วนแบ่งตลาดของเวียดนามเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 9.0 เป็น ร้อยละ 18.0 ข้าวที่มีการแข่งขันสูง คือ ข้าวขาว 25% และ 5%

ในปี พ.ศ. 2551 ข้าวเวียดนามกลับมาเป็นตัวแปรสำคัญที่จะกำหนดอนาคตการส่งออกข้าวของไทยทั้งในด้านปริมาณการส่งออกและราคา ทำให้ผู้ส่งออกข้าวของไทยยังคงต้องจับตาเวียดนามอย่างใกล้ชิด รวมถึงนโยบายการส่งออกข้าวของรัฐบาลเวียดนาม สำหรับในระยะยาวสิ่งที่ต้องติดตามคือ การวิจัยและพัฒนาข้าวของเวียดนาม โดยเฉพาะการปรับปรุงพันธุ์ข้าวหอมและข้าวพันธุ์ดี รวมทั้งการปรับปรุงระบบไซโล เทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยวข้าว การจัดการมาตรฐานข้าว และการขนส่งที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ในอนาคตเวียดนามจะก้าวขึ้นมาแข่งขันกับไทยในการส่งออกข้าวคุณภาพดี โดยเฉพาะข้าวขาว 100% และข้าวหอม ปัจจุบันเวียดนามเป็นคู่แข่งของไทยในการส่งออกข้าวคุณภาพปานกลางถึงต่ำ ได้แก่ ข้าวขาว 25% และ 15% คิดเป็นร้อยละ 36.0 และ 22.5 ตามลำดับ ในขณะที่สัดส่วนข้าวคุณภาพสูง ได้แก่ ข้าวขาว 100% และข้าวหอม คิดเป็นร้อยละ 1.9 และ 0.5 ตามลำดับ

นอกจากนี้รัฐบาลเวียดนามยังเน้นการส่งเสริมและพัฒนาข้าวคุณภาพดีเพื่อการส่งออก โดยเขตที่จะส่งเสริมการปลูกข้าวคุณภาพดี คือ พื้นที่ปลูกข้าว 1 ล้านเฮกตาร์ในลุ่มแม่น้ำโขงและ พื้นที่ 0.3 ล้านเฮกตาร์ในลุ่มแม่น้ำแดง การพัฒนาคุณภาพข้าวของเวียดนามจะเป็นการเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันการส่งออกข้าวของเวียดนามให้สูงขึ้น และเพื่อเป็นทางเลือกให้กับประเทศผู้นำเข้าให้มากขึ้นด้วย เนื่องจากในระยะที่ผ่านมาการส่งออกข้าวของเวียดนามประสบปัญหาในเรื่องคุณภาพที่ไม่คงที่ ทำให้ราคาข้าวของเวียดนามจะอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำกว่าข้าวเกรดเดียวกันเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่ง โดยเฉพาะไทยและสหรัฐอเมริกา

3.6 ภาคการผลิต การบริโภค และการส่งออกข้าวระหว่างไทยและเวียดนาม

สถานการณ์ราคาข้าวที่มีการปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลมาจากปัจจัยสำคัญหลายๆปัจจัย เช่น การงดส่งออกข้าวของอินเดีย การชะลอการทำสัญญาส่งออกข้าวของเวียดนาม รวมถึงปัญหาภัยธรรมชาติ ทำให้พื้นที่การปลูกข้าวของทั้งสองประเทศซึ่งเป็นผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ของโลกเริ่มมีปัญหา ส่งผลให้ความต้องการข้าวในตลาดโลกในปี พ.ศ. 2551 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นไม่वारณใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมีเหตุดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เวียดนามผู้ผลิตข้าวในปัจจุบันที่กลายมาเป็นตัวแปรสำคัญสำหรับการส่งออกข้าวของไทย ซึ่งเวียดนามดำเนินการปฏิวัติประเทศหลังสงครามเวียดนามสิ้นสุดลง เวียดนามมีการลงทุนในการพัฒนาระบบชลประทาน และเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย เวียดนามเปลี่ยนจากประเทศที่ต้องพึ่งพิงการนำเข้าข้าวมาเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวในปี พ.ศ. 2531 หลังจากนั้นไม่นานเวียดนามก็กลายเป็นผู้ส่งออกข้าวอันดับสามรองจากไทยและสหรัฐฯ ปัจจุบันเวียดนามเป็นผู้ส่งออกข้าวอันดับสองรองจากไทยที่มีศักยภาพในการส่งออกสูง ตลอดจนดำเนินการขยายตลาดเพื่อเพิ่มส่วนแบ่งตลาดจากประเทศผู้นำและผู้ตามที่ไม่สามารถรักษาคุณภาพผลผลิตได้ ไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่กำลังตกอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องดำเนินการป้องกันส่วนแบ่งตลาดเดิมจากการแข่งขันที่มากขึ้น การที่ไทยจะสามารถรักษาส่วนแบ่งตลาดหรือดำเนินนโยบายการขยายส่วนแบ่งตลาดได้นั้น จำเป็นที่จะต้องดำเนินการปรับปรุงกระบวนการผลิต คุณภาพผลผลิตและปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่จะช่วยในการยกระดับการผลิตของประเทศ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ

เวียดนามจึงเป็นประเทศที่น่าสนใจเพื่อเป็นกรณีศึกษา เพื่อศึกษาศักยภาพการส่งออกข้าวของไทยเปรียบเทียบกับเวียดนาม โดยการศึกษาจะดำเนินการเปรียบเทียบข้อมูลในภาคการผลิต ภาคการบริโภค และภาคการส่งออกของภาคเศรษฐกิจข้าว ตลาดส่งออกข้าวไทยและข้าวเวียดนาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ช่วงเวลา คือ (1) ช่วงเวลาก่อนที่เวียดนามจะกลับเข้าสู่ตลาดข้าวระหว่างประเทศ (2) ช่วงเวลาที่เวียดนามเข้าสู่ตลาดข้าวระหว่างประเทศจนสามารถส่งออกได้ในลำดับต้น ๆ ของโลก และ (3) ช่วงสุดท้ายเป็นช่วงของการปรับตัวในระยะหลังของเวียดนาม และเป็นช่วงเวลาที่เวียดนามเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวอันดับที่ 2 ในตลาดข้าวระหว่างประเทศ มีรายละเอียดดังนี้

1. ภาคการผลิต ทำการศึกษา 3 ประเด็น คือ พื้นที่เพาะปลูก ปริมาณผลต่างการเพาะปลูก และปริมาณผลผลิตข้าว
2. ภาคการบริโภค ทำการศึกษา 2 ประเด็น คือ ปริมาณการบริโภคข้าว และสัดส่วนการบริโภคข้าวต่อการผลิต
3. ภาคการส่งออก ทำการศึกษา 3 ประเด็น คือ ชนิดข้าวและตลาดส่งออก ปริมาณการส่งออก และมูลค่าการส่งออกข้าว

3.6.1 มิติภาคการผลิต

จากตารางที่ 3.3 พบว่า สภาวะการผลิตข้าวของโลกที่กระทรวงเกษตรของประเทศสหรัฐฯ ได้ประมาณผลผลิตโลกประจำปี พ.ศ. 2550/2551 จะมีผลผลิตประมาณ 422.94 ล้านตันข้าวสาร หรือ 630.2 ล้านตันข้าวเปลือก (วารสารภาวะเศรษฐกิจการเกษตรเดือนมีนาคม พ.ศ. 2551) ซึ่งเพิ่มขึ้นจาก 418.24 ล้านตันข้าวสาร หรือ 623 ล้านตันข้าวเปลือกของปี พ.ศ. 2549/2550 ร้อยละ 1.12

จากการเพิ่มขึ้นของผลผลิตของผู้บริโภคและผู้ส่งออกที่สำคัญของโลก เช่น บราซิล จีน อินเดีย

เวียดนาม และไทย เป็นต้น เอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่าการแก้ไขใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เวียดนามผู้ผลิตข้าวในปัจจุบันที่กลายมาเป็นตัวแปรสำคัญสำหรับการส่งออกข้าวของไทย ซึ่งเวียดนามดำเนินการปฏิวัติประเทศหลังสงครามเวียดนามสิ้นสุดลง เวียดนามมีการลงทุนในการพัฒนาระบบชลประทาน และเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย เวียดนามเปลี่ยนจากประเทศที่ต้องพึ่งพิงการนำเข้าข้าวมาเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวในปี พ.ศ. 2531 หลังจากนั้นไม่นานเวียดนามก็กลายเป็นผู้ส่งออกข้าวอันดับสามรองจากไทยและสหรัฐฯ ปัจจุบันเวียดนามเป็นผู้ส่งออกข้าวอันดับสองรองจากไทยที่มีศักยภาพในการส่งออกสูง ตลอดจนดำเนินการขยายตลาดเพื่อเพิ่มส่วนแบ่งตลาดจากประเทศผู้นำและผู้ตามที่ไม่สามารถรักษาคุณภาพผลผลิตได้ ไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่กำลังตกอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องดำเนินการป้องกันส่วนแบ่งตลาดเดิมจากการแข่งขันที่มากขึ้น การที่ไทยจะสามารถรักษาส่วนแบ่งตลาดหรือดำเนินนโยบายการขยายส่วนแบ่งตลาดได้นั้น จำเป็นที่จะต้องดำเนินการปรับปรุงกระบวนการผลิต คุณภาพผลผลิตและปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่จะช่วยในการยกระดับการผลิตของประเทศ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ

เวียดนามจึงเป็นประเทศที่น่าสนใจเพื่อเป็นกรณีศึกษา เพื่อศึกษาศักยภาพการส่งออกข้าวของไทยเปรียบเทียบกับเวียดนาม โดยการศึกษาจะดำเนินการเปรียบเทียบข้อมูลในภาคการผลิต ภาคการบริโภค และภาคการส่งออกของภาคเศรษฐกิจข้าว ตลาดส่งออกข้าวไทยและข้าวเวียดนาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ช่วงเวลา คือ (1) ช่วงเวลาก่อนที่เวียดนามจะกลับเข้าสู่ตลาดข้าวระหว่างประเทศ (2) ช่วงเวลาที่เวียดนามเข้าสู่ตลาดข้าวระหว่างประเทศจนสามารถส่งออกได้ในลำดับต้น ๆ ของโลก และ (3) ช่วงสุดท้ายเป็นช่วงของการปรับตัวในระยะหลังของเวียดนาม และเป็นช่วงเวลาที่เวียดนามเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวอันดับที่ 2 ในตลาดข้าวระหว่างประเทศ มีรายละเอียดดังนี้

1. ภาคการผลิต ทำการศึกษา 3 ประเด็น คือ พื้นที่เพาะปลูก ปริมาณผลต่างการเพาะปลูก และปริมาณผลผลิตข้าว
2. ภาคการบริโภค ทำการศึกษา 2 ประเด็น คือ ปริมาณการบริโภคข้าว และสัดส่วนการบริโภคข้าวต่อการผลิต
3. ภาคการส่งออก ทำการศึกษา 3 ประเด็น คือ ชนิดข้าวและตลาดส่งออก ปริมาณการส่งออก และมูลค่าการส่งออกข้าว

3.6.1 มิติภาคการผลิต

จากตารางที่ 3.3 พบว่า สภาวะการผลิตข้าวของโลกที่กระทรวงเกษตรของประเทศสหรัฐฯ ได้ประมาณผลผลิตโลกประจำปี พ.ศ. 2550/2551 จะมีผลผลิตประมาณ 422.94 ล้านตันข้าวสาร หรือ 630.2 ล้านตันข้าวเปลือก (วารสารภาวะเศรษฐกิจการเกษตรเดือนมีนาคม พ.ศ. 2551) ซึ่งเพิ่มขึ้นจาก 418.24 ล้านตันข้าวสาร หรือ 623 ล้านตันข้าวเปลือกของปี พ.ศ. 2549/2550 ร้อยละ 1.12 จากการเพิ่มขึ้นของผลผลิตของผู้บริโภคและผู้ส่งออกที่สำคัญของโลก เช่น บราซิล จีน อินโดนีเซีย

เอกรังนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3.3 ผลผลิตข้าวโลก

(หน่วย: ล้านตันข้าวสาร)

ประเทศ	ปี พ.ศ. 2545/46	ปี พ.ศ. 2546/47	ปี พ.ศ. 2547/48	ปี พ.ศ. 2548/49	ปี พ.ศ. 2549/50	ปี พ.ศ. 2550/51	ผลต่าง*
บังคลาเทศ	25.19	26.15	25.60	28.76	29.00	28.40	-2.07
บราซิล	7.05	8.71	9.00	7.87	7.70	7.99	3.77
พม่า	10.79	10.73	9.57	10.44	10.60	10.66	0.57
กัมพูชา	2.40	2.96	2.63	3.78	4.00	4.08	2.00
จีน	122.18	112.46	125.36	126.41	127.80	129.50	1.33
อียิปต์	3.71	3.90	4.13	4.14	4.38	4.38	-0.07
อินเดีย	71.82	88.53	83.13	91.79	93.35	94.00	0.70
อินโดนีเซีย	33.41	35.02	34.83	34.96	33.30	34.00	2.10
ญี่ปุ่น	8.09	7.09	7.94	8.26	7.79	7.94	2.02
เกาหลีใต้	4.93	4.45	5.00	4.77	4.68	4.41	-5.77
ไนจีเรีย	2.20	2.20	2.30	2.70	2.90	3.00	3.45
ปากีสถาน	4.48	4.85	5.03	5.55	5.20	5.40	3.85
ฟิลิปปินส์	8.45	9.02	9.43	9.82	10.09	10.40	3.07
เวียดนาม	21.53	22.08	22.72	22.77	22.89	23.26	1.62
ไทย	18.48	19.45	18.83	19.99	19.56	19.74	0.87
สหรัฐฯ	6.54	6.42	7.46	7.11	6.24	6.31	1.12
อื่นๆ	26.59	27.36	27.52	28.53	28.75	29.47	2.49
รวม	377.82	391.57	400.48	417.64	418.24	422.94	1.12

หมายเหตุ : ผลต่าง* หมายถึง ผลต่างของการผลิตในปี พ.ศ. 2550/51 กับ ปี พ.ศ. 2549/50

ที่มา : (สำนักเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์)

ไทยและเวียดนามก็เป็นประเทศหนึ่งที่สามารถปลูกข้าวเพื่อเป็นแหล่งอาหารของโลกและยังรักษาตำแหน่งความเป็นผู้นำในการเป็นผู้ส่งออกข้าวสู่ตลาดโลกมากที่สุดในลำดับต้น ๆ แต่เมื่อพิจารณาผลผลิตข้าวต่อไร่ของไทยถือว่าอยู่ในเกณฑ์ต่ำ เฉลี่ย 439 กิโลกรัมต่อไร่ และเวียดนามซึ่งเป็นคู่แข่งที่สำคัญของไทยมีผลผลิตสูงถึง 741 กิโลกรัมต่อไร่ แม้ผลผลิตต่อไร่ของเวียดนามจะสูงกว่า แต่เมื่อเปรียบเทียบกับผลผลิตของจีน พบว่าจีนมีผลผลิตเฉลี่ย 1,002 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งผลผลิตต่อไร่มากกว่าไทยประมาณ 1.2 เท่า มากกว่าเวียดนามประมาณ 0.4 เท่า การที่ไทยยังสามารถครอง

เอกลีขันธ์เป็นเอกลักษณ์ที่ส่งเสริมรายได้ทางเศรษฐกิจให้แก่เกษตรกรไทยได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามเกษตรกรต้องคำนึงถึงต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และต้องอาศัยถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3.3 ผลผลิตข้าวโลก

(หน่วย: ล้านตันข้าวสาร)

ประเทศ	ปี พ.ศ. 2545/46	ปี พ.ศ. 2546/47	ปี พ.ศ. 2547/48	ปี พ.ศ. 2548/49	ปี พ.ศ. 2549/50	ปี พ.ศ. 2550/51	ผลต่าง*
บังคลาเทศ	25.19	26.15	25.60	28.76	29.00	28.40	-2.07
บราซิล	7.05	8.71	9.00	7.87	7.70	7.99	3.77
พม่า	10.79	10.73	9.57	10.44	10.60	10.66	0.57
กัมพูชา	2.40	2.96	2.63	3.78	4.00	4.08	2.00
จีน	122.18	112.46	125.36	126.41	127.80	129.50	1.33
อียิปต์	3.71	3.90	4.13	4.14	4.38	4.38	-0.07
อินเดีย	71.82	88.53	83.13	91.79	93.35	94.00	0.70
อินโดนีเซีย	33.41	35.02	34.83	34.96	33.30	34.00	2.10
ญี่ปุ่น	8.09	7.09	7.94	8.26	7.79	7.94	2.02
เกาหลีใต้	4.93	4.45	5.00	4.77	4.68	4.41	-5.77
ไนจีเรีย	2.20	2.20	2.30	2.70	2.90	3.00	3.45
ปากีสถาน	4.48	4.85	5.03	5.55	5.20	5.40	3.85
ฟิลิปปินส์	8.45	9.02	9.43	9.82	10.09	10.40	3.07
เวียดนาม	21.53	22.08	22.72	22.77	22.89	23.26	1.62
ไทย	18.48	19.45	18.83	19.99	19.56	19.74	0.87
สหรัฐฯ	6.54	6.42	7.46	7.11	6.24	6.31	1.12
อื่นๆ	26.59	27.36	27.52	28.53	28.75	29.47	2.49
รวม	377.82	391.57	400.48	417.64	418.24	422.94	1.12

หมายเหตุ : ผลต่าง* หมายถึง ผลต่างของการผลิตใน ปี พ.ศ. 2550/51 กับ ปี พ.ศ. 2549/50

ที่มา : (สำนักเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์)

ไทยและเวียดนามก็เป็นประเทศหนึ่งที่สามารถปลูกข้าวเพื่อเป็นแหล่งอาหารของโลกและยังรักษาตำแหน่งความเป็นผู้นำในการเป็นผู้ส่งออกข้าวสู่ตลาดโลกมากที่สุดในด้านอันดับต้น ๆ แต่เมื่อพิจารณาผลผลิตข้าวต่อไร่ของไทยถือว่าอยู่ในเกณฑ์ต่ำ เฉลี่ย 439 กิโลกรัมต่อไร่ และเวียดนามซึ่งเป็นคู่แข่งที่สำคัญของไทยมีผลผลิตสูงถึง 741 กิโลกรัมต่อไร่ แม้ผลผลิตต่อไร่ของเวียดนามจะสูงกว่า แต่เมื่อเปรียบเทียบกับผลผลิตของจีน พบว่าจีนมีผลผลิตเฉลี่ย 1,002 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งผลผลิตต่อไร่มากกว่าไทยประมาณ 1.2 เท่า มากกว่าเวียดนามประมาณ 0.4 เท่า การที่ไทยยังสามารถครอง

เอกราชและอธิปไตยที่มั่นคงมาโดยตลอดได้เป็นผลมาจากความเข้มแข็งของเศรษฐกิจและการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่วนแบ่งการส่งออกข้าวได้มากที่สุด อาจจะเป็นเพราะปัจจัยที่เกี่ยวกับการผลิตและการบริโภค หรืออื่น ๆ เช่น การปรับปรุงและพัฒนาการผลิต เป็นต้น เมื่อทำการศึกษารายละเอียดมากขึ้นจะพบว่าประสิทธิภาพในการผลิตข้าวของไทยไม่สามารถแข่งขันกับเวียดนามได้ และจะเป็นอุปสรรคที่สำคัญด้านความสามารถในการแข่งขันในตลาดส่งออกข้าวต่อไป เช่น เวียดนามใช้พื้นที่เพาะปลูกข้าวน้อยกว่าไทยถึง 15 ล้านไร่ แต่ให้ผลผลิตสูงกว่าไทยประมาณ 4 ล้านตัน เป็นต้น

จากการศึกษาข้อมูลในมิติของภาคการผลิต สามารถทำการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาทำการศึกษาใน 3 ประเด็นย่อย โดยมีข้อมูลการศึกษา คือ พื้นที่เพาะปลูก ปริมาณผลต่างของการเพาะปลูก และปริมาณผลผลิตข้าว สรุปข้อมูลได้ดังตารางที่ 3.4

การวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อความแตกต่างของผลผลิตต่อพื้นที่เพาะปลูกระหว่างประเทศไทยและประเทศ มีด้วยกันหลายปัจจัย สามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

1. การยอมรับเทคโนโลยีใหม่และการแพร่กระจายของเทคโนโลยี การพัฒนาวิจัยพบว่าบางประเทศจะมีสถาบันวิจัยต่างๆ หรือบริษัทเอกชนที่สามารถผลิตหรือคิดค้นเทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น พันธุ์ข้าวที่ให้ผลผลิตต่อไร่สูง หรือการพัฒนาเครื่องจักรที่ทันสมัย ไม่ได้หมายความว่าเทคโนโลยีใหม่ๆ เหล่านั้นจะได้รับการยอมรับจากเกษตรกรเสมอไป ดังนั้น ในส่วนนี้มีประเด็นที่พิจารณาดด้วยกัน 2 ประเด็น คือ (1) การยอมรับเทคโนโลยี ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นแก่เกษตรกรแต่ละคน นับตั้งแต่ทราบว่ามีเทคโนโลยีใหม่จนกระทั่งตัดสินใจว่าจะยอมรับเทคโนโลยีดังกล่าวนั้นไปปฏิบัติในการผลิตหรือไม่ และ (2) การแพร่กระจายของเทคโนโลยี ซึ่งหมายถึง กระบวนการที่เกิดขึ้นที่เทคโนโลยีหนึ่งได้แพร่กระจายไปสู่ภาคเกษตรในท้องที่ต่างๆ จนกว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จะยอมรับเทคโนโลยีดังกล่าว การแพร่กระจายของเทคโนโลยีจะรวดเร็วมากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เช่น ผลตอบแทนที่สูงขึ้น สันเชื่อเพื่อการผลิต เป็นต้น

2. ความผิดพลาดในการดำเนินนโยบาย การดำเนินนโยบายในอดีตที่มุ่งเน้นลดขนาดของภาคเกษตร โดยเน้นเป้าหมายการเจริญเติบโตของภาคอุตสาหกรรมมากกว่า การดำเนินนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศ โดยให้สิทธิพิเศษด้านภาษีแก่ผู้ผลิตในภาคอุตสาหกรรม การตั้งกำแพงภาษีนำเข้าระดับสูงสำหรับปุ๋ยเคมีที่นำเข้าจากต่างประเทศ เพื่อเป็นการคุ้มครองอุตสาหกรรมปุ๋ยภายในประเทศ ซึ่งไม่ได้เป็นการผลิตตามความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ทำให้ต้นทุนปุ๋ยเคมีของเกษตรกรเพิ่มสูงขึ้น ขณะที่ผลผลิตข้าวเฉลี่ยที่ต่ำกว่าประเทศผู้ส่งออกข้าวรายอื่น ๆ ซึ่งสะท้อนถึงขีดความสามารถในการแข่งขันที่ลดลงของข้าวไทย และราคาข้าวภายในประเทศที่มีความผันผวนตามราคาและความต้องการข้าวในตลาดโลก การดำเนินนโยบายเสถียรภาพราคาเพื่อลดปัญหาเงินเฟ้อภายในประเทศ โดยการแทรกแซงราคาสินค้าเกษตรหลายรายการ ที่สำคัญก็คือข้าว มีผลโดยตรงต่อการกดราคาข้าวให้อยู่ในระดับต่ำ จึงส่งผลต่อการลดแรงจูงใจในการเพิ่มผลผลิตของเกษตรกร และทำให้เกิดการเปลี่ยนอาชีพของคนวัยหนุ่มสาวใน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ครัวเรือนเกษตรกรเข้าสู่ตัวเมือง เป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรมที่ให้ผลตอบแทนที่สูงกว่า
ไม่อาจกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่วนแบ่งการส่งออกข้าวได้มากที่สุด อาจจะเป็นเพราะปัจจัยที่เกี่ยวกับการผลิตและการบริโภค หรืออื่น ๆ เช่น การปรับปรุงและพัฒนาการผลิต เป็นต้น เมื่อทำการศึกษารายละเอียดมากขึ้นจะพบว่าประสิทธิภาพในการผลิตข้าวของไทยไม่สามารถแข่งขันกับเวียดนามได้ และจะเป็นอุปสรรคที่สำคัญด้านความสามารถในการแข่งขันในตลาดส่งออกข้าวต่อไป เช่น เวียดนามใช้พื้นที่เพาะปลูกข้าวน้อยกว่าไทยถึง 15 ล้านไร่ แต่ให้ผลผลิตสูงกว่าไทยประมาณ 4 ล้านตัน เป็นต้น

จากการศึกษาข้อมูลในมิติของภาคการผลิต สามารถทำการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาทำการศึกษาใน 3 ประเด็นย่อย โดยมีข้อมูลการศึกษา คือ พื้นที่เพาะปลูก ปริมาณผลต่างของการเพาะปลูก และปริมาณผลผลิตข้าว สรุปข้อมูลได้ดังตารางที่ 3.4

การวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อความแตกต่างของผลผลิตต่อพื้นที่เพาะปลูกระหว่างประเทศไทยและประเทศ มีด้วยกันหลายปัจจัย สามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

1. การยอมรับเทคโนโลยีใหม่และการแพร่กระจายของเทคโนโลยี การพัฒนาวิจัยพบว่าบางประเทศจะมีสถาบันวิจัยต่างๆ หรือบริษัทเอกชนที่สามารถผลิตหรือคิดค้นเทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น พันธุ์ข้าวที่ให้ผลผลิตต่อไร่สูง หรือการพัฒนาเครื่องจักรที่ทันสมัย ไม่ได้หมายความว่าเทคโนโลยีใหม่ๆ เหล่านั้นจะได้รับการยอมรับจากเกษตรกรเสมอไป ดังนั้น ในส่วนนี้มีประเด็นที่พิจารณาดูด้วยกัน 2 ประเด็น คือ (1) การยอมรับเทคโนโลยี ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นแก่เกษตรกรแต่ละคน นับตั้งแต่ทราบว่ามีเทคโนโลยีใหม่จนกระทั่งตัดสินใจว่าจะยอมรับเทคโนโลยีดังกล่าวนั้น ไปปฏิบัติในการผลิตหรือไม่ และ (2) การแพร่กระจายของเทคโนโลยี ซึ่งหมายถึง กระบวนการที่เกิดขึ้นที่เทคโนโลยีหนึ่งได้แพร่กระจายไปสู่ภาคเกษตรในท้องที่ต่างๆ จนกว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จะยอมรับเทคโนโลยีดังกล่าว การแพร่กระจายของเทคโนโลยีจะรวดเร็วมากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เช่น ผลตอบแทนที่สูงขึ้น สินเชื่อเพื่อการผลิต เป็นต้น

2. ความผิดพลาดในการดำเนินนโยบาย การดำเนินนโยบายในอดีตที่มุ่งเน้นลดขนาดของภาคเกษตร โดยเน้นเป้าหมายการเจริญเติบโตของภาคอุตสาหกรรมมากกว่า การดำเนินนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศ โดยให้สิทธิพิเศษด้านภาษีแก่ผู้ผลิตในภาคอุตสาหกรรม การตั้งกำแพงภาษีนำเข้าระดับสูงสำหรับปุ๋ยเคมีที่นำเข้าจากต่างประเทศ เพื่อเป็นการคุ้มครองอุตสาหกรรมปุ๋ยภายในประเทศ ซึ่งไม่ได้เป็นการผลิตตามความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ทำให้ต้นทุนปุ๋ยเคมีของเกษตรกรเพิ่มสูงขึ้น ขณะที่ผลผลิตข้าวเฉลี่ยที่ต่ำกว่าประเทศผู้ส่งออกข้าวรายอื่น ๆ ซึ่งสะท้อนถึงขีดความสามารถในการแข่งขันที่ลดลงของข้าวไทย และราคาข้าวภายในประเทศที่มีความผันผวนตามราคาและความต้องการข้าวในตลาดโลก การดำเนินนโยบายเสถียรภาพราคาเพื่อลดปัญหาเงินเฟ้อภายในประเทศ โดยการแทรกแซงราคาสินค้าเกษตรหลายรายการ ที่สำคัญก็คือข้าว มีผลโดยตรงต่อการกดราคาข้าวให้อยู่ในระดับต่ำ จึงส่งผลต่อการลดแรงจูงใจในการเพิ่มผลผลิตของเกษตรกร และทำให้เกิดการเปลี่ยนอาชีพของคนวัยหนุ่มสาวใน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ครัวเรือนเกษตรกรเข้าสู่ตัวเมือง เป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรมที่ให้ผลตอบแทนที่สูงกว่า
ไม่อาจกรรมใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3.4 พื้นที่เพาะปลูก ผลต่างการเพาะปลูก และปริมาณผลผลิตข้าว ระหว่างปี

พ.ศ. 2520 - 2548

ปี พ.ศ.	พื้นที่เพาะปลูก (พันเอเคตาร์)		ผลผลิตข้าว (พันตัน)		ผลผลิตข้าว/พื้นที่ (ตัน/เอเคตาร์)	
	ไทย	เวียดนาม	ไทย	เวียดนาม	ไทย	เวียดนาม
2520	8,750	5,469	13,921	10,597	1.59	1.94
2521	8,935	5,463	17,470	9,790	1.96	1.79
2522	8,654	5,485	15,758	11,363	1.82	2.07
2523	9,200	5,600	17,368	11,647	1.89	2.08
2524	9,105	5,652	17,774	12,415	1.95	2.20
2525	8,940	5,712	16,879	14,390	1.89	2.52
2526	9,606	5,612	19,549	14,743	2.04	2.63
2527	9,630	5,675	19,905	15,506	2.07	2.73
2528	9,833	5,718	20,264	15,875	2.06	2.78
2529	9,194	5,703	18,868	16,003	2.05	2.81
2530	9,147	5,603	18,428	15,103	2.01	2.70
2531	9,906	5,741	21,263	17,000	2.15	2.96
2532	9,879	5,911	20,601	18,996	2.09	3.21
2533	8,792	6,043	17,193	19,225	1.96	3.18
2534	9,053	6,303	20,400	19,622	2.25	3.11
2535	9,160	6,475	19,917	21,590	2.17	3.33
2536	8,482	6,559	18,447	22,837	2.17	3.48
2537	8,975	6,599	21,111	23,528	2.35	3.57
2538	9,113	6,766	22,016	24,964	2.42	3.69
2539	9,267	7,004	22,332	26,397	2.41	3.77
2540	9,913	7,100	23,580	27,524	2.38	3.88
2541	9,512	7,363	23,450	29,146	2.47	3.96
2542	9,970	7,654	24,172	31,394	2.42	4.10
2543	9,891	7,666	25,844	32,530	2.61	4.24
2544	10,125	7,493	26,523	32,108	2.62	4.29

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3.4 พื้นที่เพาะปลูก ผลต่างการเพาะปลูก และปริมาณผลผลิตข้าว ระหว่างปี

พ.ศ. 2520 - 2548

ปี พ.ศ.	พื้นที่เพาะปลูก (พันเอกตาร์)		ผลผลิตข้าว (พันตัน)		ผลผลิตข้าว/พื้นที่ (ตัน/เอกตาร์)	
	ไทย	เวียดนาม	ไทย	เวียดนาม	ไทย	เวียดนาม
2520	8,750	5,469	13,921	10,597	1.59	1.94
2521	8,935	5,463	17,470	9,790	1.96	1.79
2522	8,654	5,485	15,758	11,363	1.82	2.07
2523	9,200	5,600	17,368	11,647	1.89	2.08
2524	9,105	5,652	17,774	12,415	1.95	2.20
2525	8,940	5,712	16,879	14,390	1.89	2.52
2526	9,606	5,612	19,549	14,743	2.04	2.63
2527	9,630	5,675	19,905	15,506	2.07	2.73
2528	9,833	5,718	20,264	15,875	2.06	2.78
2529	9,194	5,703	18,868	16,003	2.05	2.81
2530	9,147	5,603	18,428	15,103	2.01	2.70
2531	9,906	5,741	21,263	17,000	2.15	2.96
2532	9,879	5,911	20,601	18,996	2.09	3.21
2533	8,792	6,043	17,193	19,225	1.96	3.18
2534	9,053	6,303	20,400	19,622	2.25	3.11
2535	9,160	6,475	19,917	21,590	2.17	3.33
2536	8,482	6,559	18,447	22,837	2.17	3.48
2537	8,975	6,599	21,111	23,528	2.35	3.57
2538	9,113	6,766	22,016	24,964	2.42	3.69
2539	9,267	7,004	22,332	26,397	2.41	3.77
2540	9,913	7,100	23,580	27,524	2.38	3.88
2541	9,512	7,363	23,450	29,146	2.47	3.96
2542	9,970	7,654	24,172	31,394	2.42	4.10
2543	9,891	7,666	25,844	32,530	2.61	4.24
2544	10,125	7,493	26,523	32,108	2.62	4.29

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3.4 (ต่อ)

ปี พ.ศ.	พื้นที่เพาะปลูก (พันเอเคอร์)		ผลผลิตข้าว (พันตัน)		ผลผลิตข้าว/พื้นที่ (ตัน/เอเคอร์)	
	ไทย	เวียดนาม	ไทย	เวียดนาม	ไทย	เวียดนาม
2545	9,988	7,504	26,057	34,447	2.61	4.59
2546	10,193	7,452	27,038	34,569	2.65	4.64
2547	9,200	7,444	23,860	35,888	2.59	4.82
2548	10,200	7,340	27,000	36,341	2.65	4.95

ที่มา : (องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ)

3. ความสมบูรณ์ของพื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศของไทย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่สามารถบ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศ ไทยมีเนื้อที่ของป่าไม้ร้อยละ 29.0 ของพื้นที่ทั้งหมด พิจารณาพื้นที่เพาะปลูกข้าวทั้งหมดของไทยมีจำนวน 62 ล้านไร่ เป็นพื้นที่เขตชลประทานเพียงร้อยละ 20.0 หรือประมาณ 11.5 ล้านไร่ พื้นที่เพาะปลูกข้าวส่วนใหญ่ยังอาศัยน้ำฝนตามฤดูกาล เมื่อพื้นที่น้ำข้าวประสบภัยแล้งหรือน้ำท่วม ทำให้ผลผลิตข้าวได้รับความเสียหายมากผลผลิตต่อไร่จึงลดลง ในขณะที่รัฐบาลเวียดนามมีการจัดการด้านระบบชลประทานให้ครอบคลุมพื้นที่เพาะปลูกส่วนใหญ่ของประเทศ โดยมีพื้นที่เพาะปลูกข้าวที่อยู่ในเขตชลประทานเฉลี่ยร้อยละ 53.0 ของพื้นที่เพาะปลูกข้าว 47 ล้านไร่ ทำให้พื้นที่เพาะปลูกข้าวได้รับน้ำสม่ำเสมอตลอดทั้งปี โดยพื้นที่ส่วนใหญ่สามารถเพาะปลูกข้าวได้ 2-3 ครั้งต่อปี รัฐบาลเวียดนามยังมีนโยบายเพิ่มพื้นที่ป่าของประเทศโดยตั้งเป้าหมายเพิ่มพื้นที่ป่าให้ได้ร้อยละ 43.0 ของพื้นที่ทั้งหมด ด้วยโครงการต่าง ๆ ที่จะรักษาสภาพของพื้นที่ป่าต้นน้ำ เพื่อความยั่งยืนของแหล่งน้ำ

4. ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยมีระบบตลาดค่อนข้างเสรีใช้กลไกตลาดในการตัดสินใจการใช้ทรัพยากรการผลิต พิจารณาในระดับเกษตรกรผลจากการที่ราคาข้าวที่ขายได้ต่ำ เกษตรกรจะคำนึงถึงต้นทุนค่าเสียโอกาสในการใช้พื้นที่เพาะปลูก จึงมีการปรับเปลี่ยนการใช้พื้นที่ไปปลูกพืชชนิดอื่นที่ให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า เช่น การขยายตัวของนาถั่ว ราคาข้าวที่ต่ำจะไม่จูงใจให้เกษตรกรยอมรับเทคโนโลยีใหม่เข้ามาเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าว ด้วยคำนึงว่าต้นทุนส่วนเพิ่มที่เสียไปในการปรับปรุงการผลิตสูงกว่าผลประโยชน์ส่วนเพิ่มที่จะได้รับ ในขณะที่เวียดนามมีระบบเศรษฐกิจตลาดแบบสังคมนิยมที่ใช้กลไกของรัฐแทนกลไกราคาใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่ของประเทศ ภาคเกษตรยังคงกำกับดูแลโดยส่วนกลางทั้งในเรื่องการตลาด การขายผลผลิต การจัดหาปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์ข้าว ปุ๋ยเคมี เป็นต้น รัฐบาลยังเข้าทำหน้าที่แทนเอกชนเป็นส่วนใหญ่ทำให้เกษตรกรอยู่ในฐานะผู้ได้รับการดูแลจากรัฐ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้า ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3.4 (ต่อ)

ปี พ.ศ.	พื้นที่เพาะปลูก (พันเอเคอร์)		ผลผลิตข้าว (พันตัน)		ผลผลิตข้าว/พื้นที่ (ตัน/เอเคอร์)	
	ไทย	เวียดนาม	ไทย	เวียดนาม	ไทย	เวียดนาม
2545	9,988	7,504	26,057	34,447	2.61	4.59
2546	10,193	7,452	27,038	34,569	2.65	4.64
2547	9,200	7,444	23,860	35,888	2.59	4.82
2548	10,200	7,340	27,000	36,341	2.65	4.95

ที่มา : (องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ)

3. ความสมบูรณ์ของพื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศของไทย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่สามารถบ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศ ไทยมีเนื้อที่ของป่าไม้ร้อยละ 29.0 ของพื้นที่ทั้งหมด พิจารณาพื้นที่เพาะปลูกข้าวทั้งหมดของไทยมีจำนวน 62 ล้านไร่ เป็นพื้นที่เขตชลประทานเพียงร้อยละ 20.0 หรือประมาณ 11.5 ล้านไร่ พื้นที่เพาะปลูกข้าวส่วนใหญ่ยังอาศัยน้ำฝนตามฤดูกาล เมื่อพื้นที่น้ำข้าวประสบภัยแล้งหรือน้ำท่วม ทำให้ผลผลิตข้าวได้รับความเสียหายมากผลผลิตต่อไร่จึงลดลง ในขณะที่รัฐบาลเวียดนามมีการจัดการด้านระบบชลประทานให้ครอบคลุมพื้นที่เพาะปลูกส่วนใหญ่ของประเทศ โดยมีพื้นที่เพาะปลูกข้าวที่อยู่ในเขตชลประทานเฉลี่ยร้อยละ 53.0 ของพื้นที่เพาะปลูกข้าว 47 ล้านไร่ ทำให้พื้นที่เพาะปลูกข้าวได้รับน้ำสม่ำเสมอตลอดทั้งปี โดยพื้นที่ส่วนใหญ่สามารถเพาะปลูกข้าวได้ 2-3 ครั้งต่อปี รัฐบาลเวียดนามยังมีนโยบายเพิ่มพื้นที่ป่าของประเทศโดยตั้งเป้าหมายเพิ่มพื้นที่ป่าให้ได้ร้อยละ 43.0 ของพื้นที่ทั้งหมด ด้วยโครงการต่าง ๆ ที่จะรักษาสภาพของพื้นที่ป่าต้นน้ำ เพื่อความยั่งยืนของแหล่งน้ำ

4. ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยมีระบบตลาดค่อนข้างเสรีใช้กลไกตลาดในการตัดสินใจการใช้ทรัพยากรการผลิต พิจารณาในระดับเกษตรกรผลจากการที่ราคาข้าวที่ขายได้ต่ำ เกษตรกรจะคำนึงถึงต้นทุนค่าเสียโอกาสในการใช้พื้นที่เพาะปลูก จึงมีการปรับเปลี่ยนการใช้พื้นที่ไปปลูกพืชชนิดอื่นที่ให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า เช่น การขยายตัวของนากุ้ง ราคาข้าวที่ต่ำจะไม่จูงใจให้เกษตรกรยอมรับเทคโนโลยีใหม่เข้ามาเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าว ด้วยคำนึงว่าต้นทุนส่วนเพิ่มที่เสียไปในการปรับปรุงการผลิตสูงกว่าผลประโยชน์ส่วนเพิ่มที่จะได้รับ ในขณะที่เวียดนามมีระบบเศรษฐกิจตลาดแบบสังคมนิยมที่ใช้กลไกของรัฐแทนกลไกราคาใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่ของประเทศ ภาคเกษตรยังคงกำกับดูแลโดยส่วนกลางทั้งในเรื่องการตลาด การขายผลผลิต การจัดหาปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์ข้าว ปุ๋ยเคมี เป็นต้น รัฐบาลยังเข้าทำหน้าที่แทนเอกชนเป็นส่วนใหญ่ทำให้เกษตรกรอยู่ในฐานะผู้ได้รับการดูแลจากรัฐ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้า ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5. ความไม่สมบูรณ์ของสารสนเทศ แม้ว่าจะมีการผลิตโดยใช้กลไกตลาด แต่ก็ยังมีความล้มเหลวของตลาดเกิดขึ้นอยู่เสมอ เกษตรกรไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอเพื่อเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจก่อนลงมือเพาะปลูก ขณะที่เกษตรกรรับรู้เพียงราคาซื้อขายที่แหล่งเพาะปลูก ไม่มีความรู้เกี่ยวกับกลไกตลาดว่าข้าวเปลือกที่ขายไปและราคาที่ปลายทางเมื่อถึงมือผู้บริโภค ราคาเป็นเท่าใด เป็นมูลค่าที่เกษตรกรผลิตได้เท่าใด มูลค่าเพิ่มทางการตลาดเมื่อผ่านการแปรรูปเป็นเท่าใด ผู้บริโภคมีรสนิยมแบบใด ต้องการคุณภาพข้าวระดับใด ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการผลิตในการเพาะปลูกข้าวที่เกษตรกรจะได้รับ หากเกษตรกรมีความรอบรู้เกี่ยวกับข่าวสารและการบริหารจัดการด้านการตลาดอย่างสมบูรณ์

จากการดำเนินการวิเคราะห์ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า เวียดนามได้ดำเนินการใช้ปัจจัยทั้ง 5 ด้านมาเป็นจุดแข็งในการผลิตโดยใช้เทคโนโลยีที่ยั่งยืน และการสนับสนุนการผลิตโดยการพัฒนาปรับปรุงปัจจัยพื้นฐาน เช่น ระบบชลประทาน การพัฒนาพันธุ์ข้าว เป็นต้น สิ่งต่างๆ เหล่านี้รัฐบาลไทยจะต้องกลับมาให้ความสำคัญอย่างจริงจัง ในการพัฒนาการผลิตข้าวทั้งระบบของเกษตรกรไทยในปัจจุบัน เพื่อให้ไทยยังคงความสามารถในการผลิตและแข่งขันกับคู่แข่งที่สำคัญอย่างเวียดนามได้

3.6.2 มิติภาคการบริโภค

จากการสำรวจอัตราการบริโภคข้าวของประชากรทั่วโลกพบว่า ประเทศที่มีอัตราการบริโภคข้าวมากที่สุดก็คือ จีน อินเดีย และอินโดนีเซีย ตามลำดับ ซึ่งประเทศเหล่านี้อยู่ในทวีปเอเชียทั้งสิ้น และยังเป็นประเทศที่มีประชากรมากเป็นอันดับต้นๆของโลก จึงเป็นเหตุผลที่มีอัตราการบริโภคข้าวสูงกว่าประเทศอื่น ๆ ในโลก สาเหตุที่ทำให้จีน อินเดีย และอินโดนีเซียมีอัตราการบริโภคข้าวสูง เนื่องด้วยทวีปเอเชียเป็นพื้นที่ที่ตั้งอยู่ในเขตร้อน สามารถเพาะปลูกข้าวเจ้าได้ผลผลิตดี จึงทำให้ข้าวเป็นอาหารหลักของประชากร ส่วนอัตราการบริโภคข้าวของทวีปอื่น ๆ นั้น ก็มีการบริโภคข้าวเช่นกัน แต่เป็นอัตราส่วนที่น้อยกว่าทวีปเอเชีย เนื่องด้วยทวีปอื่น ๆ เช่น ทวีปยุโรปและทวีปอเมริกา เป็นพื้นที่ที่มีอากาศหนาวแห้ง ไม่สามารถปลูกข้าวเจ้าได้ ดังนั้นอาหารหลักของประเทศเหล่านี้จึงเป็นอาหารจำพวกขนมปัง หรืออาหารจำพวกแป้ง ซึ่งทำมาจากข้าวสาลี

การศึกษาข้อมูลในภาคการบริโภค ได้ศึกษาใน 2 ประเด็น คือ ปริมาณการบริโภคข้าว และสัดส่วนการบริโภคข้าวต่อการผลิต พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคข้าว มีดังนี้ ประชากรที่เพิ่มขึ้น ค่านิยมของการบริโภคแต่ละพื้นที่ ภาวะเศรษฐกิจโดยภาพรวมของประเทศ ปัจจัยอื่น ๆ เช่น ลักษณะพื้นที่ รายได้ต่อหัวของประชากร เป็นต้น เหล่านี้เป็นปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณความต้องการข้าวเพื่อการบริโภคทั้งสิ้น สามารถสรุปข้อมูลได้ดังตารางที่ 3.5

5. ความไม่สมบูรณ์ของสารสนเทศ แม้ว่าจะมีการผลิตโดยใช้กลไกตลาด แต่ก็ยังมีความล้มเหลวของตลาดเกิดขึ้นอยู่เสมอ เกษตรกรไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอเพื่อเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจก่อนลงมือเพาะปลูก ขณะที่เกษตรกรรับรู้เพียงราคารับซื้อที่แหล่งเพาะปลูก ไม่มีความรู้เกี่ยวกับกลไกตลาดว่าข้าวเปลือกที่ขายไปและราคาที่ปลายทางเมื่อถึงมือผู้บริโภค ราคาเป็นเท่าใด เป็นมูลค่าที่เกษตรกรผลิตได้เท่าใด มูลค่าเพิ่มทางการตลาดเมื่อผ่านการแปรรูปเป็นเท่าใด ผู้บริโภคมีรสนิยมแบบใด ต้องการคุณภาพข้าวระดับใด ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการผลิตในการเพาะปลูกข้าวที่เกษตรกรจะได้รับ หากเกษตรกรมีความรอบรู้เกี่ยวกับข่าวสารและการบริหารจัดการด้านการตลาดอย่างสมบูรณ์

จากการดำเนินการวิเคราะห์ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า เวียดนามได้ดำเนินการใช้ปัจจัยทั้ง 5 ด้านมาเป็นจุดแข็งในการผลิตโดยใช้เทคโนโลยีที่ยั่งยืน และการสนับสนุนการผลิตโดยการพัฒนาปรับปรุงปัจจัยพื้นฐาน เช่น ระบบชลประทาน การพัฒนาพันธุ์ข้าว เป็นต้น สิ่งต่างๆ เหล่านี้รัฐบาลไทยจะต้องกลับมาให้ความสำคัญอย่างจริงจัง ในการพัฒนาการผลิตข้าวทั้งระบบของเกษตรกรไทยในปัจจุบัน เพื่อให้ไทยยังคงความสามารถในการผลิตและแข่งขันกับคู่แข่งที่สำคัญอย่างเวียดนามได้

3.6.2 มิติภาคการบริโภค

จากการสำรวจอัตราการบริโภคข้าวของประชากรทั่วโลกพบว่า ประเทศที่มีอัตราการบริโภคข้าวมากที่สุดก็คือ จีน อินเดีย และอินโดนีเซีย ตามลำดับ ซึ่งประเทศเหล่านี้อยู่ในทวีปเอเชียทั้งสิ้น และยังเป็นประเทศที่มีประชากรมากเป็นอันดับต้นๆ ของโลก จึงเป็นเหตุผลที่มีอัตราการบริโภคข้าวสูงกว่าประเทศอื่น ๆ ในโลก สาเหตุที่ทำให้จีน อินเดีย และอินโดนีเซียมีอัตราการบริโภคข้าวสูง เนื่องด้วยทวีปเอเชียเป็นพื้นที่ที่ตั้งอยู่ในเขตร้อน สามารถเพาะปลูกข้าวเจ้าได้ผลผลิตดี จึงทำให้ข้าวเป็นอาหารหลักของประชากร ส่วนอัตราการบริโภคข้าวของทวีปอื่น ๆ นั้น ก็มีการบริโภคข้าวเช่นกัน แต่เป็นอัตราส่วนที่น้อยกว่าทวีปเอเชีย เนื่องด้วยทวีปอื่น ๆ เช่น ทวีปยุโรปและทวีปอเมริกา เป็นพื้นที่ที่มีอากาศหนาวแห้ง ไม่สามารถปลูกข้าวเจ้าได้ ดังนั้นอาหารหลักของประเทศเหล่านี้จึงเป็นอาหารจำพวกขนมปัง หรืออาหารจำพวกแป้ง ซึ่งทำมาจากข้าวสาลี

การศึกษาข้อมูลในภาคการบริโภค ได้ศึกษาใน 2 ประเด็น คือ ปริมาณการบริโภคข้าว และสัดส่วนการบริโภคข้าวต่อการผลิต พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคข้าว มีดังนี้ ประชากรที่เพิ่มขึ้น ค่านิยมของการบริโภคแต่ละพื้นที่ ภาวะเศรษฐกิจโดยภาพรวมของประเทศ ปัจจัยอื่น ๆ เช่น ลักษณะพื้นที่ รายได้ต่อหัวของประชากร เป็นต้น เหล่านี้เป็นปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณความต้องการข้าวเพื่อการบริโภคทั้งสิ้น สามารถสรุปข้อมูลได้ดังตารางที่ 3.5

ตารางที่ 3.5 ปริมาณการบริโภคข้าวเฉลี่ย และสัดส่วนการบริโภคข้าวต่อปริมาณผลผลิตข้าวไทย และเวียดนาม ระหว่างปี พ.ศ. 2533 - 2547

ปี พ.ศ.	ปริมาณการบริโภคข้าวเฉลี่ย (พันตัน)		สัดส่วนการบริโภคข้าวต่อปริมาณ ผลผลิตข้าว (ร้อยละ)	
	ไทย	เวียดนาม	ไทย	เวียดนาม
2533	9,230	15,502	53.7	80.6
2534	9,147	15,819	44.8	80.6
2535	9,366	16,588	47.0	76.8
2536	9,068	17,099	49.2	74.9
2537	9,416	17,337	44.6	73.7
2538	9,473	17,872	43.0	71.6
2539	9,447	18,682	42.3	70.8
2540	9,417	19,109	39.9	69.4
2541	9,543	19,465	40.7	66.8
2542	9,744	19,848	40.3	63.2
2543	10,386	20,084	40.2	61.7
2544	10,100	20,148	38.1	62.7
2545	9,781	20,239	37.5	58.8
2546	10,047	20,865	37.2	60.4
2547	7,474	20,009	31.3	55.8

ที่มา : (องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ)

3.6.3 มติภาคการส่งออก

จากข้อมูลการส่งออกพบว่าประเทศผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ที่สุดของโลก 3 อันดับแรก ได้แก่ ไทย เวียดนาม และอินเดีย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549/50 เป็นต้นมา ปริมาณการส่งออกข้าวเพิ่มสูงขึ้นมาก มีปริมาณ 30.4 ล้านตัน จากประมาณ 15.0 ล้านตันในปี พ.ศ. 2535/36 โดยมีไทยซึ่งเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ที่สุดมากกว่าทศวรรษ แม้การส่งออกของไทยจะลดลงในบางช่วงเวลา แต่ไทยก็ยังสามารถรักษาสถานภาพผู้ส่งออกข้าวอันดับ 1 โดยมีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 26 – 28 ของปริมาณการค้าของโลก การศึกษาประเด็นที่เกี่ยวกับการส่งออกข้าว สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น คือ

ตารางที่ 3.5 ปริมาณการบริโภคข้าวเฉลี่ย และสัดส่วนการบริโภคข้าวต่อปริมาณผลผลิตข้าวไทย
และเวียดนาม ระหว่างปี พ.ศ. 2533 - 2547

ปี พ.ศ.	ปริมาณการบริโภคข้าวเฉลี่ย (พันตัน)		สัดส่วนการบริโภคข้าวต่อปริมาณ ผลผลิตข้าว (ร้อยละ)	
	ไทย	เวียดนาม	ไทย	เวียดนาม
2533	9,230	15,502	53.7	80.6
2534	9,147	15,819	44.8	80.6
2535	9,366	16,588	47.0	76.8
2536	9,068	17,099	49.2	74.9
2537	9,416	17,337	44.6	73.7
2538	9,473	17,872	43.0	71.6
2539	9,447	18,682	42.3	70.8
2540	9,417	19,109	39.9	69.4
2541	9,543	19,465	40.7	66.8
2542	9,744	19,848	40.3	63.2
2543	10,386	20,084	40.2	61.7
2544	10,100	20,148	38.1	62.7
2545	9,781	20,239	37.5	58.8
2546	10,047	20,865	37.2	60.4
2547	7,474	20,009	31.3	55.8

ที่มา : (องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ)

3.6.3 มิติภาคการส่งออก

จากข้อมูลการส่งออกพบว่าประเทศผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ที่สุดของโลก 3 อันดับแรก ได้แก่ ไทย เวียดนาม และอินเดีย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549/50 เป็นต้นมา ปริมาณการส่งออกข้าวเพิ่มสูงขึ้นมาก มีปริมาณ 30.4 ล้านตัน จากประมาณ 15.0 ล้านตันในปี พ.ศ. 2535/36 โดยมีไทยซึ่งเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ที่สุดนานกว่าทศวรรษ แม้การส่งออกของไทยจะลดลงในบางช่วงเวลา แต่ไทยก็ยังสามารถรักษาสถานภาพผู้ส่งออกข้าวอันดับ 1 โดยมีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 26 – 28 ของปริมาณการค้าของโลก การศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกข้าว สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น คือ

3.6.3.1 ชนิดข้าวที่ส่งออกและตลาดส่งออกข้าวไทย สามารถแบ่งตามพื้นที่ได้ดังนี้

1. ตลาดเอเชีย แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มที่ซื้อข้าวจากไทยเป็นประจำทุกปีในปริมาณค่อนข้างแน่นอน ได้แก่ ฮองกง สิงคโปร์ มาเลเซีย และ บรูไน โดยเฉพาะข้าวคุณภาพดี เช่น ข้าวขาว 100% และ 5% (2) กลุ่มที่ซื้อข้าวไทยเป็นครั้งคราว ได้แก่ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ข้าวที่ซื้อส่วนใหญ่เป็นข้าวคุณภาพต่ำ ได้แก่ ข้าวขาว 25% และ 35% (3) กลุ่มประเทศที่ซื้อข้าวจากไทยในปริมาณไม่มาก ได้แก่ ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้

2. ตลาดแอฟริกา เป็นตลาดส่งออกข้าวคุณภาพต่ำที่สำคัญของไทยมีความต้องการนำเข้าข้าวค่อนข้างสูง การที่ประเทศส่วนใหญ่ในแอฟริกาก่อนข้างยากจน จึงพิจารณาที่ราคาต่ำหรือการให้สินเชื่อระยะยาวได้ โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มที่ซื้อเป็นประจำทุกปีในปริมาณมาก ได้แก่ แอฟริกาใต้ เซเนกัล เป็นต้น (2) กลุ่มที่มีแนวโน้มซื้อข้าวไทยในปริมาณที่ลดลง ได้แก่ มาดากัสการ์ และแคเมอรูน เนื่องจากการนำเข้าข้าวราคาต่ำจากคู่แข่งกันมากขึ้น เช่น เวียดนาม พม่า และอินเดีย และ (3) กลุ่มที่ซื้อข้าวจากไทยเป็นครั้งคราวในปริมาณไม่แน่นอน ได้แก่ ไนจีเรีย แองโกลา โซมาเลีย เป็นต้น

3. ตลาดตะวันออกกลาง เป็นตลาดส่งออกข้าวคุณภาพดีที่สำคัญ ผู้บริโภคกลุ่มนี้มีรายได้สูง จึงให้ความสำคัญในเรื่องคุณภาพมากกว่าราคา แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มประเทศที่ซื้อข้าวคุณภาพดีเป็นประจำทุกปี เช่น อิหร่าน คูเวต และซาอุดีอาระเบีย และ (2) กลุ่มประเทศที่จะซื้อข้าวจากไทยเป็นครั้งคราว ได้แก่ เยเมน ซีเรีย ตุรกี อิรัก ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับผลผลิตในประเทศหรือนโยบายการเมืองของประเทศนั้น ๆ

4. ตลาดทวีปอเมริกา ประเทศผู้ซื้อข้าวไทย แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มประเทศที่ซื้อข้าวคุณภาพดีทุกปี ได้แก่ สหรัฐอเมริกา แคนาดา เนื่องจากการที่ชาวเอเชียที่นิยมบริโภคข้าวไทยอพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานในสหรัฐอเมริกามากขึ้น และ (2) กลุ่มประเทศที่ซื้อข้าวไทยเป็นครั้งคราว ได้แก่ คิวบา บราซิล และเม็กซิโก ซึ่งมีความต้องการนำเข้าข้าวมาก แต่ขาดแคลนเงินตราต่างประเทศ

5. ตลาดยุโรป เป็นตลาดข้าวคุณภาพดี แต่มีการนำเข้าข้าวไทยไม่มาก เนื่องจากชาวยุโรปนิยมบริโภคข้าวเมล็ดสั้น โดยเฉพาะข้าวจากสหรัฐฯ และไทยยังเสียเปรียบสหรัฐฯ ในเรื่องค่าขนส่งและภาษีนำเข้า ตลาดยุโรปนิยมนำเข้าข้าวกล้องมากกว่าข้าวขาวเนื่องจากเมื่อนำข้าวกล้องไปขัดสีจะมีผลพลอยได้คือปลายข้าวและรำ นอกเหนือจากสหภาพยุโรปที่นำเข้าข้าวจากไทยแล้ว รัสเซียและประเทศยุโรปตะวันออกอื่นๆก็เป็นตลาดข้าวที่สำคัญของไทยด้วยเช่นกัน

จากข้อมูลตลาดในแต่ละภูมิภาคและประเทศผู้นำเข้าข้าว สามารถทำการสรุปผลการศึกษาดังตารางที่ 3.6

3.6.3.1 ชนิดข้าวที่ส่งออกและตลาดส่งออกข้าวไทย สามารถแบ่งตามพื้นที่ได้ดังนี้

1. ตลาดเอเชีย แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มที่ซื้อข้าวจากไทยเป็นประจำทุกปีในปริมาณค่อนข้างแน่นอน ได้แก่ ฮองกง สิงคโปร์ มาเลเซีย และ บรูไน โดยเฉพาะข้าวคุณภาพดี เช่น ข้าวขาว 100% และ 5% (2) กลุ่มที่ซื้อข้าวไทยเป็นครั้งคราว ได้แก่ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ข้าวที่ซื้อส่วนใหญ่เป็นข้าวคุณภาพต่ำ ได้แก่ ข้าวขาว 25% และ 35% (3) กลุ่มประเทศที่ซื้อข้าวจากไทยในปริมาณไม่มาก ได้แก่ ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้

2. ตลาดแอฟริกา เป็นตลาดส่งออกข้าวคุณภาพต่ำที่สำคัญของไทยมีความต้องการนำเข้าข้าวค่อนข้างสูง การที่ประเทศส่วนใหญ่ในแอฟริกาก่อนข้างยากจน จึงพิจารณาที่ราคาต่ำหรือการให้สินเชื่อระยะยาวได้ โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มที่ซื้อเป็นประจำทุกปีในปริมาณมาก ได้แก่ แอฟริกาใต้ เซเนกัล เป็นต้น (2) กลุ่มที่มีแนวโน้มซื้อข้าวไทยในปริมาณที่ลดลง ได้แก่ มาดากัสการ์ และแคเมอรูน เนื่องจากมีการนำเข้าข้าวราคาต่ำจากคู่แข่งมากขึ้น เช่น เวียดนาม พม่า และอินเดีย และ (3) กลุ่มที่ซื้อข้าวจากไทยเป็นครั้งคราวในปริมาณไม่แน่นอน ได้แก่ ไนจีเรีย แองโกลา โซมาเลีย เป็นต้น

3. ตลาดตะวันออกกลาง เป็นตลาดส่งออกข้าวคุณภาพดีที่สำคัญ ผู้บริโภคกลุ่มนี้มีรายได้สูง จึงให้ความสำคัญในเรื่องคุณภาพมากกว่าราคา แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มประเทศที่ซื้อข้าวคุณภาพดีเป็นประจำทุกปี เช่น อิหร่าน คูเวต และซาอุดีอาระเบีย และ (2) กลุ่มประเทศที่จะซื้อข้าวจากไทยเป็นครั้งคราว ได้แก่ เยเมน ซีเรีย ตุรกี อิรัก ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับผลผลิตในประเทศหรือนโยบายการเมืองของประเทศนั้น ๆ

4. ตลาดทวีปอเมริกา ประเทศผู้ซื้อข้าวไทย แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มประเทศที่ซื้อข้าวคุณภาพดีทุกปี ได้แก่ สหรัฐอเมริกา แคนาดา เนื่องจากการที่ชาวเอเชียที่นิยมบริโภคข้าวไทยอพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานในสหรัฐอเมริกามากขึ้น และ (2) กลุ่มประเทศที่ซื้อข้าวไทยเป็นครั้งคราว ได้แก่ คิวบา บราซิล และเม็กซิโก ซึ่งมีความต้องการนำเข้าข้าวมาก แต่ขาดแคลนเงินตราต่างประเทศ

5. ตลาดยุโรป เป็นตลาดข้าวคุณภาพดี แต่มีการนำเข้าข้าวไทยไม่มาก เนื่องจากชาวยุโรปนิยมบริโภคข้าวเมล็ดสั้น โดยเฉพาะข้าวจากสหรัฐฯ และไทยยังเสียเปรียบสหรัฐฯ ในเรื่องค่าขนส่งและภาษีนำเข้า ตลาดยุโรปนิยมนำเข้าข้าวกล้องมากกว่าข้าวขาวเนื่องจากเมื่อนำข้าวกล้องไปขัดสีจะมีผลพลอยได้คือปลายข้าวและรำ นอกเหนือจากสหภาพยุโรปที่นำเข้าข้าวจากไทยแล้ว รัสเซียและประเทศยุโรปตะวันออกอื่นๆก็เป็นตลาดข้าวที่สำคัญของไทยด้วยเช่นกัน

จากข้อมูลตลาดในแต่ละภูมิภาคและประเทศผู้นำเข้าข้าว สามารถทำการสรุปผลการศึกษาดังตารางที่ 3.6

ตารางที่ 3.6 ประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทยและเวียดนาม

ตลาดข้าว	ประเทศคู่ค้า	
	ข้าวไทย	ข้าวเวียดนาม
เอเชีย	ฮ่องกง สิงคโปร์ มาเลเซีย บรูไน อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์	สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย
ตะวันออกกลาง	อิหร่าน คูไบ และซาอุดีอาระเบีย	อิหร่าน
แอฟริกา	แอฟริกาใต้ เซเนกัล	แทนซาเนีย แองโกลา โมซัมบิก
ยุโรป	เนเธอร์แลนด์ ฝรั่งเศส	รัสเซีย
อเมริกา	สหรัฐอเมริกา แคนาดา	คิวบา

ที่มา : (กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์)

3.6.3.2 ปริมาณและมูลค่าการส่งออก

ในภาพรวมของปี พ.ศ. 2551 นี้เป็นปีที่ราคาอาหารปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วมากเมื่อเทียบกับในอดีตที่ผ่านมา พืชอาหารที่สำคัญ เช่น ข้าว โปด ข้าวสาลี ข้าว เป็นต้น ต่างก็ปรับราคาสูงขึ้น เช่น ราคาข้าวสาลีจากสหรัฐฯ เหลือของเดือนมีนาคม พ.ศ. 2551 อยู่ที่ 481 ดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจาก 381 ดอลลาร์สหรัฐฯ ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2551 ราคาข้าวเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.0 ในปี พ.ศ. 2549 และร้อยละ 17.0 ในปี พ.ศ. 2550 แต่เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 14.0 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 และร้อยละ 17.0 ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2551 ซึ่งจะเป็นที่มาของวิกฤตด้านอาหารและส่งผลกระทบต่อประเทศยากจนและประเทศที่กำลังพัฒนาที่ไม่สามารถผลิตอาหารได้อย่างพอเพียง สถานการณ์ภาวะราคาข้าวได้มีการปรับตัวสูงขึ้น ทำให้ประเทศผู้นำเข้าได้พิจารณาถึงราคาเป็นปัจจัยหลัก กลยุทธ์ราคาถูกนำมาใช้เพื่อเป็นการเพิ่มส่วนแบ่งการตลาดก็เกิดขึ้น จากการที่ต้นทุนการผลิตและปัจจัยการผลิตอื่นถูกลง เช่น ระบบการชลประทาน การสนับสนุนจากภาครัฐบาล กลยุทธ์ราคามีอิทธิพลต่อการขายเมื่อเปรียบเทียบภาคของราคาและมูลค่าการส่งออก สำหรับกรณีศึกษาที่เวียดนามเป็นประเทศที่มีความน่าสนใจมากที่สุด ด้วยเหตุผลที่เวียดนามสามารถพัฒนาประเทศจากผู้นำเข้าข้าวมาเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ และกำลังดำเนินกลยุทธ์ในการเริ่มเข้ามาแบ่งส่วนแบ่งตลาดที่เดิมเป็นของไทยในปัจจุบัน การศึกษาประเด็นทางด้านปริมาณการส่งออกและมูลค่าการส่งออกของไทยและเวียดนามจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจ ซึ่งสามารถสรุปข้อมูลดังตารางที่ 3.7

ตารางที่ 3.6 ประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทยและเวียดนาม

ตลาดข้าว	ประเทศคู่ค้า	
	ข้าวไทย	ข้าวเวียดนาม
เอเชีย	ฮ่องกง สิงคโปร์ มาเลเซีย บรูไน อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์	สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย
ตะวันออกกลาง	อิหร่าน คูไบ และซาอุดีอาระเบีย	อิหร่าน
แอฟริกา	แอฟริกาใต้ เซเนกัล	แทนซาเนีย แองโกลา โมซัมบิก
ยุโรป	เนเธอร์แลนด์ ฝรั่งเศส	รัสเซีย
อเมริกา	สหรัฐอเมริกา แคนาดา	คิวบา

ที่มา : (กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์)

3.6.3.2 ปริมาณและมูลค่าการส่งออก

ในภาพรวมของปี พ.ศ. 2551 นี้เป็นปีที่ราคาอาหารปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วมากเมื่อเทียบกับในอดีตที่ผ่านมา พืชอาหารที่สำคัญ เช่น ข้าวโพด ข้าวสาลี ข้าว เป็นต้น ต่างก็ปรับราคาสูงขึ้น เช่น ราคาข้าวสาลีจากสหรัฐฯ เหลือของเดือนมีนาคม พ.ศ. 2551 อยู่ที่ 481 ดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจาก 381 ดอลลาร์สหรัฐฯ ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2551 ราคาข้าวเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.0 ในปี พ.ศ. 2549 และร้อยละ 17.0 ในปี พ.ศ. 2550 แต่เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 14.0 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 และร้อยละ 17.0 ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2551 ซึ่งจะเป็นที่มาของวิกฤตด้านอาหารและส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อประเทศยากจนและประเทศที่กำลังพัฒนาที่ไม่สามารถผลิตอาหารได้อย่างพอเพียง สถานการณ์ภาวะราคาข้าวได้มีการปรับตัวสูงขึ้น ทำให้ประเทศผู้นำเข้าได้พิจารณาถึงราคาเป็นปัจจัยหลัก กลยุทธ์ราคาถูกนำมาใช้เพื่อเป็นการเพิ่มส่วนแบ่งการตลาดก็เกิดขึ้น จากการที่ต้นทุนการผลิตและปัจจัยการผลิตอื่นถูกลง เช่น ระบบการชลประทาน การสนับสนุนจากภาครัฐบาล กลยุทธ์ราคามีอิทธิพลต่อการขายเมื่อเปรียบเทียบภาคของราคาและมูลค่าการส่งออก สำหรับกรณีศึกษาที่เวียดนามเป็นประเทศที่มีความน่าสนใจมากที่สุด ด้วยเหตุผลที่เวียดนามสามารถพัฒนาประเทศจากผู้นำเข้าข้าวมาเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ และกำลังดำเนินกลยุทธ์ในการเริ่มเข้ามาแบ่งส่วนแบ่งตลาดที่เดิมเป็นของไทยในปัจจุบัน การศึกษาประเด็นทางด้านปริมาณการส่งออกและมูลค่าการส่งออกของไทยและเวียดนามจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจ ซึ่งสามารถสรุปข้อมูลดังตารางที่ 3.7

ตารางที่ 3.7 ปริมาณการส่งออกข้าว และมูลค่าการส่งออกข้าว ระหว่างปี พ.ศ. 2520 - 2548

ปี พ.ศ.	ปริมาณการส่งออกข้าว (พันตัน)		มูลค่าการส่งออกข้าว (ล้านบาท)	
	ไทย	เวียดนาม	ไทย	เวียดนาม
2520	2,932	4	656.0	1.2
2521	1,607	17	512.7	5.3
2522	2,797	5	763.6	1.8
2523	2,797	33	952.7	10.1
2524	3,027	9	1,211.2	2.8
2525	3,783	17	978.7	6.0
2526	3,476	89	876.4	28.0
2527	4,616	83	1,100.6	22.0
2528	4,062	59	829.7	15.0
2529	4,524	132	772.7	21.6
2530	4,443	120	882.2	17.1
2531	5,267	91	1,371.0	27.2
2532	6,311	1,420	1,768.9	290.0
2533	4,017	1,624	1,086.3	304.6
2534	4,333	1,033	1,196.0	234.5
2535	5,151	1,946	1,425.8	417.7
2536	4,989	1,722	1,301.7	363.0
2537	4,859	1,983	1,558.2	425.0
2538	6,198	1,988	1,951.8	530.0
2539	5,454	3,003	1,999.9	855.0
2540	5,568	3,575	2,157.5	870.9
2541	6,537	3,730	2,097.9	1,019.7
2542	6,839	4,508	1,950.4	1,025.1
2543	6,141	3,477	1,638.4	666.7
2544	7,685	3,729	1,578.2	624.7
2545	7,338	3,241	1,632.0	725.5
2546	8,395	3,813	1,828.5	719.9

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3.7 ปริมาณการส่งออกข้าว และมูลค่าการส่งออกข้าว ระหว่างปี พ.ศ. 2520 - 2548

ปี พ.ศ.	ปริมาณการส่งออกข้าว (พันตัน)		มูลค่าการส่งออกข้าว (ล้านบาท)	
	ไทย	เวียดนาม	ไทย	เวียดนาม
2520	2,932	4	656.0	1.2
2521	1,607	17	512.7	5.3
2522	2,797	5	763.6	1.8
2523	2,797	33	952.7	10.1
2524	3,027	9	1,211.2	2.8
2525	3,783	17	978.7	6.0
2526	3,476	89	876.4	28.0
2527	4,616	83	1,100.6	22.0
2528	4,062	59	829.7	15.0
2529	4,524	132	772.7	21.6
2530	4,443	120	882.2	17.1
2531	5,267	91	1,371.0	27.2
2532	6,311	1,420	1,768.9	290.0
2533	4,017	1,624	1,086.3	304.6
2534	4,333	1,033	1,196.0	234.5
2535	5,151	1,946	1,425.8	417.7
2536	4,989	1,722	1,301.7	363.0
2537	4,859	1,983	1,558.2	425.0
2538	6,198	1,988	1,951.8	530.0
2539	5,454	3,003	1,999.9	855.0
2540	5,568	3,575	2,157.5	870.9
2541	6,537	3,730	2,097.9	1,019.7
2542	6,839	4,508	1,950.4	1,025.1
2543	6,141	3,477	1,638.4	666.7
2544	7,685	3,729	1,578.2	624.7
2545	7,338	3,241	1,632.0	725.5
2546	8,395	3,813	1,828.5	719.9

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3.7 (ต่อ)

ปี พ.ศ.	ปริมาณการส่งออกข้าว (พันตัน)		มูลค่าการส่งออกข้าว (ล้านบาท)	
	ไทย	เวียดนาม	ไทย	เวียดนาม
2547	9,990	4,087	2,696.2	950.4
2548	7,537	5,174	2,467.4	893.2

ที่มา : (องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ)

ปกติแล้วราคาส่งออกข้าวของเวียดนามจะต่ำกว่าไทย เวียดนามอาศัยราคาส่งออกข้าวที่ต่ำกว่านี้เป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มส่วนแบ่งตลาดข้าวจากไทย แต่ในปี พ.ศ. 2550 มีทั้งปัจจัยการผลิตในประเทศ ปริมาณความต้องการบริโภคข้าวของโลกและปัจจัยราคามีแนวโน้มสูงขึ้น ส่งผลให้ส่วนต่างระหว่างราคาข้าวไทยและเวียดนามลดลงอย่างมาก การแข่งขันทางด้านราคาจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้

รัฐบาลเวียดนามมีเป้าปริมาณการส่งออกข้าวปี พ.ศ. 2551 ไว้ที่ 4.8 - 4.9 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจาก 4.7 ล้านตันของปี 2550 จากคาดว่าผลผลิตข้าวในฤดูการผลิต พ.ศ. 2550/51 จะได้สูงถึง 36.5 ล้านตันข้าวเปลือก ซึ่งสูงกว่าปีที่ผ่านมาร้อยละ 1.3 ในขณะที่ไทยมีการขยายการผลิตข้าวเช่นกัน โดยคาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2550/51 ผลผลิตข้าวของไทยจะเพิ่มขึ้นเป็น 30.1 ล้านตันข้าวเปลือกหรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.6 เมื่อเทียบกับในปีที่ผ่านมา โดยสมาคมผู้ส่งออกข้าวต่างประเทศของไทยตั้งเป้าส่งออกข้าวในปี พ.ศ. 2551 ไว้สูงถึง 9.0 ล้านตัน คาดหมายได้ว่าในปี พ.ศ. 2551 การแข่งขันในการส่งออกข้าวระหว่างไทยและเวียดนามจะกลับมารุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะการแข่งขันทางด้านราคา ซึ่งไทยต้องเตรียมพร้อมที่จะรับมือ โดยเฉพาะมาตรการเจาะขยายตลาดใหม่และรักษาตลาดข้าวเดิม ไทยจะยังคงเป็นผู้ส่งออกข้าวอันดับหนึ่งของโลกเนื่องจากปริมาณการส่งออกข้าวของเวียดนามยังคงต่ำกว่าไทย และปัจจัยหนึ่งคือ การที่ไทยและเวียดนามจะลงนามในความร่วมมือการค้าข้าว โดยที่จะไม่แข่งขันกันด้านราคาข้าว ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ร่วมกันทั้งสองประเทศ

3.6.4 จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคการค้าข้าวของไทยและเวียดนาม

จากสภาพข้อเท็จจริงและปัญหาอุปสรรคของการผลิต การค้าข้าวของไทยและเวียดนาม ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว สามารถวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคข้าวไทยเพื่อประกอบการกำหนดยุทธศาสตร์ข้าวไทย ดังนี้

การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคของไทย

1. ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง

1.1 ไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม มีประชากรกลุ่มเกษตรกรเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ค่าแรงงานค่อนข้างต่ำ ช่วยลดต้นทุนในการผลิตสินค้าได้
แม้ว่ากรรมใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีเหตุผลเปลี่ยนแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3.7 (ต่อ)

ปี พ.ศ.	ปริมาณการส่งออกข้าว (พันตัน)		มูลค่าการส่งออกข้าว (ล้านบาท)	
	ไทย	เวียดนาม	ไทย	เวียดนาม
2547	9,990	4,087	2,696.2	950.4
2548	7,537	5,174	2,467.4	893.2

ที่มา : (องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ)

ปกติแล้วราคาส่งออกข้าวของเวียดนามจะต่ำกว่าไทย เวียดนามอาศัยราคาส่งออกข้าวที่ต่ำกว่านี้เป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มส่วนแบ่งตลาดข้าวจากไทย แต่ในปี พ.ศ. 2550 มีทั้งปัจจัยการผลิตในประเทศ ปริมาณความต้องการบริโภคข้าวของโลกและปัจจัยราคามีแนวโน้มสูงขึ้น ส่งผลให้ส่วนต่างระหว่างราคาข้าวไทยและเวียดนามลดลงอย่างมาก การแข่งขันทางด้านราคาจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้

รัฐบาลเวียดนามมีเป้าปริมาณการส่งออกข้าวปี พ.ศ. 2551 ไว้ที่ 4.8 - 4.9 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจาก 4.7 ล้านตันของปี 2550 จากคาดว่าผลผลิตข้าวในฤดูการผลิต พ.ศ. 2550/51 จะได้สูงถึง 36.5 ล้านตันข้าวเปลือก ซึ่งสูงกว่าปีที่ผ่านมาร้อยละ 1.3 ในขณะที่ไทยมีการขยายการผลิตข้าวเช่นกัน โดยคาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2550/51 ผลผลิตข้าวของไทยจะเพิ่มขึ้นเป็น 30.1 ล้านตันข้าวเปลือกหรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.6 เมื่อเทียบกับในปีที่ผ่านมา โดยสมาคมผู้ส่งออกข้าวออกต่างประเทศของไทยตั้งเป้าส่งออกข้าวในปี พ.ศ. 2551 ไว้สูงถึง 9.0 ล้านตัน คาดหมายได้ว่าในปี พ.ศ. 2551 การแข่งขันในการส่งออกข้าวระหว่างไทยและเวียดนามจะกลับมารุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะการแข่งขันทางด้านราคา ซึ่งไทยต้องเตรียมพร้อมที่จะรับมือ โดยเฉพาะมาตรการเจาะขยายตลาดใหม่และรักษาตลาดข้าวเดิม ไทยจะยังคงเป็นผู้ส่งออกข้าวอันดับหนึ่งของโลกเนื่องจากปริมาณการส่งออกข้าวของเวียดนามยังคงต่ำกว่าไทย และปัจจัยหนึ่งคือ การที่ไทยและเวียดนามจะลงนามในความร่วมมือการค้าข้าว โดยที่จะไม่แข่งขันกันด้านราคาข้าว ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ร่วมกันทั้งสองประเทศ

3.6.4 จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคการค้าข้าวของไทยและเวียดนาม

จากสภาพข้อเท็จจริงและปัญหาอุปสรรคของการผลิต การค้าข้าวของไทยและเวียดนาม ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว สามารถวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคข้าวไทยเพื่อประกอบการกำหนดยุทธศาสตร์ข้าวไทย ดังนี้

การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคของไทย

1. ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง

1.1 ไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม มีประชากรกลุ่มเกษตรกรเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สถาบันวิจัยและพัฒนาเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นับผูกพันไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ค่าแรงงานค่อนข้างต่ำ ช่วยลดต้นทุนในการผลิตสินค้าได้
ไม่มีการผิดใจทางสนธิสัญญาที่มีเหตุเปลี่ยนแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.2 ไทยสามารถผลิตข้าวที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะข้าวหอมมะลิซึ่งเป็นข้าวที่มีความเหนียวนุ่ม รสชาติอร่อย ถือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของข้าวหอมมะลิที่สร้างภาพพจน์และชื่อเสียงอย่างมาก

1.3 ไทยมีพื้นที่ปลูกข้าวจำนวนมากและประกอบกับสภาพภูมิประเทศเอื้ออำนวยให้ทำการเพาะปลูกข้าวและเพิ่มผลผลิตได้มากกว่าเมื่อเทียบกับต่างประเทศ

1.4 ไทยสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประเทศคู่ค้ามานาน ทำให้ได้รับการยอมรับและความเชื่อถือด้วยดีตลอดมา การที่ราคาขายข้าวไทยจะยังคงสูงกว่าประเทศคู่แข่ง แต่ด้วยความสัมพันธ์และความเชื่อถือทำให้ไทยยังคงสามารถครองความเป็นผู้นำในการส่งออกเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

1.5 ไทยมีสภาพภูมิประเทศที่ไม่ค่อยได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์วิบัติภัยทางธรรมชาติมากนัก ทำให้พื้นที่ทางการเกษตรไม่ได้รับผลกระทบมากนัก

2. ผลการวิเคราะห์จุดอ่อน

2.1 เกษตรกรไทยนิยมทำการเก็บเกี่ยวแบบดั้งเดิม โดยใช้แรงงานคน ส่งผลให้เกิดความล่าช้าและผลผลิตได้รับความเสียหาย การนำเอาเทคโนโลยีมาใช้จึงมีน้อย

2.2 ผลผลิตข้าวส่วนหนึ่งจะขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ ระดับความรุนแรงของสถานการณ์ภัยแล้ง ขาดการจัดการระบบน้ำที่มีประสิทธิภาพ และขาดระบบชลประทานที่ทั่วถึง

2.3 การขาดจรรยาบรรณของผู้ส่งออกบางราย โดยการปลอมปนข้าวทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ไม่ดีต่อการส่งออกข้าวและลดความน่าเชื่อถือในข้าวที่ส่งออกจากไทย

2.4 นโยบายการประกันราคาข้าวของภาครัฐเพื่อช่วยเหลือทางภาคเกษตรกร ซึ่งทำให้ราคาข้าวสูงขึ้น ส่งผลให้ราคาส่งออกจึงสูงตามไปด้วย โดยเฉพาะข้าวคุณภาพสูง เช่น ข้าวหอมมะลิ ข้าวขาว 100% ซึ่งประเทศคู่ค้าบางประเทศตัดสินใจซื้อบนพื้นฐานของราคามากกว่าคุณภาพข้าว

2.5 ความล่าช้าในการพัฒนาสายพันธุ์ข้าว ขาดการสนับสนุนทางการเงินและกระตุ้นจากรัฐบาล ความล่าช้าดังกล่าวจะส่งผลให้ไทยเสียโอกาสในการแข่งขันในตลาดข้าวคุณภาพสูง และยังมีเสี่ยงต่อการถูกแย่งส่วนแบ่งตลาดจากประเทศคู่แข่งได้ในอนาคต

2.6 การขาดการประชาสัมพันธ์และการขาดการเข้าถึงระบบสารสนเทศของเกษตรกร เกษตรกรไทยไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอเพื่อเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจก่อนลงมือเพาะปลูก หากเกษตรกรมีความรอบรู้เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารและการบริหารจัดการด้านการตลาดอย่างสมบูรณ์ ย่อมเป็นการเพิ่มทางเลือกแก่เกษตรกรในการเข้าถึงความต้องการของผู้บริโภค ตลาดปัจจัยการผลิต เทคโนโลยีการผลิตใหม่ๆ แหล่งสินเชื่อที่ต้นทุนต่ำ

3. ผลการวิเคราะห์โอกาส

3.1 การเปิดตลาดเสรีกับจีน ซึ่งเป็นประเทศที่มีประชากรมากเป็นอันดับหนึ่งของโลก
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า และมีอุปสงค์ต่อข้าวในปริมาณสูง ในขณะที่อุปทานข้าวที่จีนสามารถผลิตได้เอง ไม่เพียงพอต่อ
ไม่วาทกรรมใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.2 ไทยสามารถผลิตข้าวที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะข้าวหอมมะลิซึ่งเป็นข้าวที่มีความเหนียวนุ่ม รสชาติอร่อย ถือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของข้าวหอมมะลิที่สร้างภาพพจน์และชื่อเสียงอย่างมาก

1.3 ไทยมีพื้นที่ปลูกข้าวจำนวนมากและประกอบกับสภาพภูมิประเทศเอื้ออำนวยให้ทำการเพาะปลูกข้าวและเพิ่มผลผลิตได้มากกว่าเมื่อเทียบกับต่างประเทศ

1.4 ไทยสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประเทศคู่ค้ามานาน ทำให้ได้รับการยอมรับและความเชื่อถือด้วยดีตลอดมา การที่ราคาขายข้าวไทยจะยังคงสูงกว่าประเทศคู่แข่ง แต่ด้วยความสัมพันธ์และความเชื่อถือทำให้ไทยยังคงสามารถครองความเป็นผู้นำในการส่งออกเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

1.5 ไทยมีสภาพภูมิประเทศที่ไม่ค่อยได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์วิกฤติภัยทางธรรมชาติมากนัก ทำให้พื้นที่ทางการเกษตรไม่ได้รับผลกระทบมากนัก

2. ผลการวิเคราะห์จุดอ่อน

2.1 เกษตรกรไทยนิยมทำการเก็บเกี่ยวแบบดั้งเดิม โดยใช้แรงงานคน ส่งผลให้เกิดความล่าช้าและผลผลิตได้รับความเสียหาย การนำเอาเทคโนโลยีมาใช้จึงมีน้อย

2.2 ผลผลิตข้าวส่วนหนึ่งจะขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ ระดับความรุนแรงของสถานการณ์ภัยแล้ง ขาดการจัดการระบบน้ำที่มีประสิทธิภาพ และขาดระบบชลประทานที่ทั่วถึง

2.3 การขาดจรรยาบรรณของผู้ส่งออกบางราย โดยการปลอมปนข้าวทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ไม่ดีต่อการส่งออกข้าวและลดความน่าเชื่อถือในข้าวที่ส่งออกจากไทย

2.4 นโยบายการประกันราคาข้าวของภาครัฐเพื่อช่วยเหลือทางภาคเกษตรกร ซึ่งทำให้ราคาข้าวสูงขึ้น ส่งผลให้ราคาส่งออกจึงสูงตามไปด้วย โดยเฉพาะข้าวคุณภาพสูง เช่น ข้าวหอมมะลิ ข้าวขาว 100% ซึ่งประเทศคู่ค้าบางประเทศตัดสินใจซื้อบนพื้นฐานของราคามากกว่าคุณภาพข้าว

2.5 ความล่าช้าในการพัฒนาสายพันธุ์ข้าว ขาดการสนับสนุนทางการเงินและกระตุ้นจากรัฐบาล ความล่าช้าดังกล่าวจะส่งผลให้ไทยเสียโอกาสในการแข่งขันในตลาดข้าวคุณภาพสูง และยังเสี่ยงต่อการถูกแย่งส่วนแบ่งตลาดจากประเทศคู่แข่งได้ในอนาคต

2.6 การขาดการประชาสัมพันธ์และการขาดการเข้าถึงระบบสารสนเทศของเกษตรกรไทยไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอเพื่อเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจก่อนลงมือเพาะปลูก หากเกษตรกรมีความรอบรู้เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารและการบริหารจัดการด้านการตลาดอย่างสมบูรณ์ ย่อมเป็นการเพิ่มทางเลือกแก่เกษตรกรในการเข้าถึงความต้องการของผู้บริโภค ตลาดปัจจัยการผลิต เทคโนโลยีการผลิตใหม่ๆ แหล่งสินเชื่อที่ต้นทุนต่ำ

3. ผลการวิเคราะห์โอกาส

3.1 การเปิดตลาดเสรีกับจีน ซึ่งเป็นประเทศที่มีประชากรมากเป็นอันดับหนึ่งของโลก และมีการนำเข้าข้าวในปริมาณสูง ในขณะที่อุปทานข้าวที่จีนสามารถผลิตได้เองไม่เพียงพอต่อความต้องการบริโภค อีกทั้งยังมีเหตุผลเชิงนโยบาย และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความต้องการบริโภคภายในประเทศ การขยายตัวทางภาคเศรษฐกิจในอัตราที่สูงซึ่งแรงงานจีนเข้ามาทำงานในอุตสาหกรรมมากขึ้น ดังนั้นการที่จีนจะสามารถมีผลผลิตข้าวที่พอเพียงภายในประเทศค่อนข้างมีความเป็นไปได้น้อย การนำเข้าข้าวจึงเป็นสิ่งจำเป็น

3.2 การจลดัชนีชี้วัดข้าวหอมมะลิไทย การจำกัดโควตาในการส่งออก ทำให้ราคาข้าวคุณภาพดีมีราคาสูง และรสนิยมการบริโภคข้าวของบางประเทศที่ต้องการบริโภคเฉพาะข้าวคุณภาพเท่านั้น จึงเป็นช่องทางที่จะสามารถเพิ่มการส่งออกได้

3.3 การที่ส่วนต่างราคาข้าวในตลาดโลกระหว่างไทยกับเวียดนามลดต่ำลง ทำให้ประเทศผู้ซื้อใช้เกณฑ์คุณภาพข้าวเป็นตัวแปรในการเลือกซื้อข้าวมากขึ้น ซึ่งจะเป็นโอกาสให้ผู้ส่งออกไทยสามารถสร้างตลาดใหม่ๆ ได้

3.4 นโยบายส่งเสริมการส่งออกข้าวภายใต้ค่าเสรีกับประเทศอื่นๆ สามารถให้ผู้ส่งออกของไทยก้าวเข้ามาเปิดตลาดและแข่งขันกับประเทศคู่แข่งอื่นได้ และส่งเป็นผลให้ผู้ส่งออกจากไทยสามารถสร้างตลาดใหม่ได้

3.5 ความต้องการอาหารเพื่อสุขภาพมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น โดยผลการวิจัยระบุว่าข้าวสามารถสกัดสารที่มีประโยชน์สามารถนำไปผลิตเป็นอาหารเสริมและยาได้

3.6 การจัดตั้งตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า ทำให้ไทยมีโอกาสพัฒนาเป็นศูนย์กลางการค้าข้าวในภูมิภาคเอเชีย

4. ผลการวิเคราะห์อุปสรรค

4.1 มาตรการตรวจสอบการนำเข้าสินค้าอย่างเข้มงวดจากประเทศคู่ค้า เพื่อป้องกันการปลอมปนข้าว ทำให้การส่งออกทำได้ยากขึ้นและเกิดขึ้นตอนการซบซ้นทำให้ปริมาณการส่งออกข้าวหอมมะลิได้น้อยลง

4.2 การชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก อันเนื่องมาจากภาวะหลังสงครามอิรักและสหรัฐฯ ปัญหาราคาน้ำมันดิบที่ปรับตัวสูงขึ้น ปัญหาร้ายทางธรรมชาติจากภาวะโลกร้อนทำให้ผลผลิตทางการเกษตรมีผลผลิตที่ลดลง ซึ่งภาวะเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อ การส่งออกข้าวไทยทั้งสิ้น

4.3 การผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนค่าเงินบาท โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อค่าเงินบาทแข็ง จะทำให้เกิดผลกระทบต่อผู้ส่งออก ซึ่งจะทำให้เกิดการชะลอการส่งออก

4.4 การแทรกแซงราคาของประเทศคู่แข่ง ส่งผลกระทบต่อราคาส่งออกข้าวของไทย และเมื่อมีความผันผวนของราคาข้าวจะส่งผลให้ประเทศคู่ค้าขาดความมั่นใจทางด้านราคาและจะทำให้เกิดการชะลอการนำเข้าข้าว

4.5 การปรับเปลี่ยนนโยบายของประเทศคู่แข่ง เช่น เวียดนาม ซึ่งประกาศที่จะเพิ่มพื้นที่ปลูกข้าวเพื่อเน้นการส่งออกมากขึ้น ทำให้ประเทศคู่ค้าสามารถมีทางเลือกในการบริโภคข้าวได้หลากหลายขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความต้องการบริโภคภายในประเทศ การขยายตัวทางภาคเศรษฐกิจในอัตราที่สูงซึ่งแรงงานจีนเข้ามาทำงานในอุตสาหกรรมมากขึ้น ดังนั้นการที่จีนจะสามารถมีผลผลิตข้าวที่พอเพียงภายในประเทศค่อนข้างมีความเป็นไปได้น้อย การนำเข้าข้าวจึงเป็นสิ่งจำเป็น

3.2 การจลลขสิทธิ์ข้าวหอมมะลิไทย การจำกัดโควตาในการส่งออก ทำให้ราคาข้าวคุณภาพดีมีราคาสูง และรสนิยมการบริโภคข้าวของบางประเทศที่ต้องการบริโภคเฉพาะข้าวคุณภาพเท่านั้น จึงเป็นช่องทางที่จะสามารถเพิ่มการส่งออกได้

3.3 การที่ส่วนต่างราคาข้าวในตลาดโลกระหว่างไทยกับเวียดนามลดต่ำลง ทำให้ประเทศผู้ซื้อใช้เกณฑ์คุณภาพข้าวเป็นตัวแปรในการเลือกซื้อข้าวมากขึ้น ซึ่งจะเป็นโอกาสให้ผู้ส่งออกไทยสามารถสร้างตลาดใหม่ๆ ได้

3.4 นโยบายส่งเสริมการส่งออกข้าวภายใต้ค่าเสรีกับประเทศอื่นๆ สามารถให้ผู้ส่งออกของไทยก้าวเข้ามาเปิดตลาดและแข่งขันกับประเทศคู่แข่งได้ และส่งเป็นผลให้ผู้ส่งออกจากไทยสามารถสร้างตลาดใหม่ได้

3.5 ความต้องการอาหารเพื่อสุขภาพมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น โดยผลการวิจัยระบุว่าข้าวสามารถสกัดสารที่มีประโยชน์สามารถนำไปผลิตเป็นอาหารเสริมและยาได้

3.6 การจัดตั้งตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า ทำให้ไทยมีโอกาสพัฒนาเป็นศูนย์กลางการค้าข้าวในภูมิภาคเอเชีย

4. ผลการวิเคราะห์อุปสรรค

4.1 มาตรการตรวจสอบการนำเข้าสินค้าอย่างเข้มงวดจากประเทศคู่ค้า เพื่อป้องกันการปลอมปนข้าว ทำให้การส่งออกทำได้ยากขึ้นและเกิดขึ้นตอนการซบซ้นทำให้ปริมาณการส่งออกข้าวหอมมะลิต้นน้อยลง

4.2 การชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก อันเนื่องมาจากภาวะหลังสงครามอิรักและสหรัฐฯ ปัญหาราคาน้ำมันดิบที่ปรับตัวสูงขึ้น ปัญหาร้ายทางธรรมชาติจากภาวะโลกร้อนทำให้ผลผลิตทางการเกษตรมีผลผลิตที่ลดลง ซึ่งภาวะเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อการค้าส่งออกข้าวไทยทั้งสิ้น

4.3 การผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนค่าเงินบาท โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อค่าเงินบาทแข็งจะทำให้เกิดผลกระทบต่อผู้ส่งออก ซึ่งจะทำให้เกิดการชะลอการส่งออก

4.4 การแทรกแซงราคาของประเทศคู่แข่ง ส่งผลกระทบต่อราคาส่งออกข้าวของไทย และเมื่อมีความผันผวนของราคาข้าวจะส่งผลให้ประเทศคู่ค้าขาดความมั่นใจทางด้านราคาและจะทำให้เกิดการชะลอการนำเข้าข้าว

4.5 การปรับเปลี่ยนนโยบายของประเทศคู่แข่ง เช่น เวียดนาม ซึ่งประกาศที่จะเพิ่มพื้นที่ปลูกข้าวเพื่อนำการส่งออกมากขึ้น ทำให้ประเทศคู่ค้าสามารถมีทางเลือกในการบริโภคข้าวได้หลากหลายขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.6 นโยบายภาษีศุลกากรที่ไม่เท่าเทียมกันในบางประเทศ ส่งผลให้ราคาข้าวแต่ละประเทศแตกต่างกันไป ประเทศที่ได้สิทธิพิเศษทางการค้าก็สามารถขายของได้ในราคาต่ำกว่าประเทศที่มีได้สิทธิพิเศษนั้นๆ

4.7 ประเทศต่างๆ ตื่นตัวในการวิจัยพันธุ์ข้าวที่ให้ผลผลิตสูง รวมทั้งพันธุ์ข้าวที่มีลักษณะคล้ายข้าวหอมมะลิของไทยแข่งขันกับไทยเพิ่มขึ้น

4.8 ประเทศผู้นำเข้าส่วนใหญ่ซึ่งเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลกมักไม่นำข้อกำหนดตามพันธะสัญญาไปเป็นข้อตกลงในการนำเข้ามาปฏิบัติ

ที่มา: (กรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์)

การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคของเวียดนาม

1. ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง

1.1 เวียดนามมีชายฝั่งทะเลเป็นระยะทาง 3,440 กิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศของเวียดนามมีลักษณะเหมือนคล้ายตัว S ซึ่งเหมาะเป็นเส้นทางขนส่งสินค้าไปยังประเทศต่างๆ ที่มีพรมแดนชายฝั่งทะเล ทำเรือสำคัญๆ คือ ทำเรือคานัง ทำเรือไฮฟอง และทำเรือไซ่ง่อน เป็นต้น

1.2 เวียดนามจำนวนประชากร 84.5 ล้านคน เป็นประเทศที่มีจำนวนประชากรสูงและมีอายุเฉลี่ยของประชากรในเวียดนามมีอายุต่ำกว่า 30 ปี ถึงร้อยละ 60 ทำให้มีประชากรส่วนใหญ่อยู่ในวัยแรงงานประมาณ 42.6 ล้านคน และค่าแรงงานเวียดนามมีค่าจ้างที่ต่ำกว่าไทย

1.3 เวียดนามมีเสถียรภาพทางการเมืองและความปลอดภัยสูง ความมีเสถียรภาพทางการเมืองของเวียดนามเกิดจากการปกครองโดยพรรคการเมืองเดียวในระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ คือ พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ทำให้เวียดนามมีนโยบายทางเศรษฐกิจที่มั่นคงและพัฒนาอย่างไปอย่างรวดเร็ว

1.4 มีทรัพยากรพลังงานที่อุดมสมบูรณ์ เช่น น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ ถ่านหิน และทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ที่อุดมสมบูรณ์ซึ่งกระจายอยู่ทั่วภูมิภาค จึงทำให้เวียดนามเป็นจุดหมายการลงทุนของนักลงทุนต่างชาติที่ต้องการแสวงหาทรัพยากรและวัตถุดิบเพื่อใช้ในการผลิตสินค้าและบริการ

1.5 เวียดนามมีการนำเอาเทคโนโลยีใหม่มาใช้เพื่อช่วยในการเพิ่มผลผลิต ซึ่งจะมีสถาบันวิจัยต่างๆ หรือบริษัทเอกชนที่สามารถผลิต หรือคิดค้นเทคโนโลยีใหม่ๆ ได้ตลอดเวลา เช่น พันธุ์ข้าวที่ให้ผลผลิตต่อไร่สูง หรือการพัฒนาเครื่องมือเครื่องจักรที่ทันสมัย

2. ผลการวิเคราะห์จุดอ่อน

2.1 เวียดนามแม้ว่าจะสามารถก้าวมาเป็นหมายเลขสองของการค้าข้าวในตลาดโลกแต่เวียดนามเพิ่งจะเข้ามาในตลาดค้าข้าวระหว่างประเทศด้วยระยะเวลาไม่นานนัก ประเทศคู่ค้าจึงยังให้เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษานำงาน ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ความเชื่อถือในระดับที่ต่ำเมื่อเทียบความน่าเชื่อถือที่มีต่อข้าวไทย ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.6 นโยบายภาษีศุลกากรที่ไม่เท่าเทียมกันในบางประเทศ ส่งผลให้ราคาข้าวแต่ละประเทศแตกต่างกันไป ประเทศที่ได้สิทธิพิเศษทางการค้าก็สามารถขายของได้ในราคาต่ำกว่าประเทศที่มีได้สิทธิพิเศษนั้นๆ

4.7 ประเทศต่างๆ คืบตัวในการวิจัยพันธุ์ข้าวที่ให้ผลผลิตสูง รวมทั้งพันธุ์ข้าวที่มีลักษณะคล้ายข้าวหอมมะลิของไทยแข่งขันกับไทยเพิ่มขึ้น

4.8 ประเทศผู้นำเข้าส่วนใหญ่ซึ่งเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลกมักไม่นำข้อกำหนดตามพันธะสัญญาไปเป็นข้อตกลงในการนำเข้ามาปฏิบัติ
ที่มา: (กรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์)

การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคของเวียดนาม

1. ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง

1.1 เวียดนามมีชายฝั่งทะเลเป็นระยะทาง 3,440 กิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศของเวียดนามมีลักษณะเหมือนคล้ายตัว S ซึ่งเหมาะเป็นเส้นทางขนส่งสินค้าไปยังประเทศต่างๆ ที่มีพรมแดนชายฝั่งทะเล ท่าเรือสำคัญๆ คือ ท่าเรือดานัง ท่าเรือไฮฟอง และท่าเรือไซ่ง่อน เป็นต้น

1.2 เวียดนามจำนวนประชากร 84.5 ล้านคน เป็นประเทศที่มีจำนวนประชากรสูงและมีอายุเฉลี่ยของประชากรในเวียดนามมีอายุต่ำกว่า 30 ปี ถึงร้อยละ 60 ทำให้มีประชากรส่วนใหญ่อยู่ในวัยแรงงานประมาณ 42.6 ล้านคน และค่าแรงงานเวียดนามมีค่าจ้างที่ต่ำกว่าไทย

1.3 เวียดนามมีเสถียรภาพทางการเมืองและความปลอดภัยสูง ความมีเสถียรภาพทางการเมืองของเวียดนามเกิดจากการปกครองโดยพรรคการเมืองเดียวในระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ คือ พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ทำให้เวียดนามมีนโยบายทางเศรษฐกิจที่มั่นคงและพัฒนาอย่างรวดเร็ว

1.4 มีทรัพยากรพลังงานที่อุดมสมบูรณ์ เช่น น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ ถ่านหิน และทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ที่อุดมสมบูรณ์ซึ่งกระจายอยู่ทั่วภูมิภาค จึงทำให้เวียดนามเป็นจุดหมายการลงทุนของนักลงทุนต่างชาติที่ต้องการแสวงหาทรัพยากรและวัตถุดิบเพื่อใช้ในการผลิตสินค้าและบริการ

1.5 เวียดนามมีการนำเอาเทคโนโลยีใหม่มาใช้เพื่อช่วยในการเพิ่มผลผลิต ซึ่งจะมีสถาบันวิจัยต่างๆ หรือบริษัทเอกชนที่สามารถผลิต หรือคิดค้นเทคโนโลยีใหม่ๆ ได้ตลอดเวลา เช่น พันธุ์ข้าวที่ให้ผลผลิตต่อไร่สูง หรือการพัฒนาเครื่องมือเครื่องจักรที่ทันสมัย

2. ผลการวิเคราะห์จุดอ่อน

2.1 เวียดนามแม้ว่าจะสามารถก้าวมาเป็นหมายเลขสองของการค้าข้าวในตลาดโลกแต่เวียดนามเพิ่งจะเข้ามาในตลาดค้าข้าวระหว่างประเทศด้วยระยะเวลาไม่นานนัก ประเทศคู่ค้าจึงยังให้ความเชื่อถือในระดับที่ต่ำเมื่อเทียบความน่าเชื่อถือที่มีต่อข้าวไทย
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.2 เวียดนามมีชายฝั่งทะเลเป็นระยะทาง 3,440 กิโลเมตร ซึ่งเหมาะเป็นเส้นทาง การขนส่งสินค้าไปยังประเทศต่างๆ จากพรมแดนที่ติดชายฝั่งทะเลซึ่งเป็นจุดแข็ง แต่ในจุดแข็งก็มี จุดอ่อน คือ เวียดนามมักจะประสบปัญหาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศอยู่บ่อยครั้ง มัก ประสบปัญหาพายุลมแรง อันเนื่องมาจากสภาพภูมิประเทศที่ตั้งอยู่ในแนวลมมรสุม

2.3 ข้าวเวียดนามนั้นยังมีคุณภาพไม่คงที่และมีการปลอมปนข้าวประเภทอื่นๆอยู่มาก จะทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ไม่ดีต่อการส่งออกข้าวและลดความน่าเชื่อถือในข้าวที่ส่งออกจาก เวียดนาม

2.4 การขาดสภาพคล่องของผู้ส่งออกข้าวของเวียดนาม เนื่องจากธนาคารในเวียดนาม ลดวงเงินสินเชื่อ

2.5 นโยบายการขายตัดราคาทำให้เวียดนามสูญเสียโอกาสของการสร้างรายได้ที่สูงขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับการขายของข้าง ไทยในปริมาณที่เท่ากัน

3. ผลการวิเคราะห์โอกาส

3.1 การเข้าเป็นสมาชิกเขตการค้าเสรีอาเซียนของเวียดนาม เมื่อเขตการค้าเสรีอาเซียนมี ผลบังคับใช้เต็มที่ เวียดนามและประเทศในแถบเอเชียเป็นเสมือนประเทศเดียวกัน โดยไม่มีกำแพง ภาษีกีดกัน

3.2 การที่ราคาข้าวในตลาดโลกของเวียดนามต่ำกว่าราคาข้าวของไทย ทำให้ประเทศผู้ ซื้อให้ความสนใจซื้อข้าวของเวียดนามมากขึ้นในกลุ่มของตลาดระดับกลางและระดับล่าง

3.3 นโยบายส่งเสริมการส่งออกข้าว ภายใต้คำเสรีกับประเทศอื่นๆ การลดอัตราภาษี ศุลกากรที่เหมาะสม สามารถให้ผู้ส่งออกของเวียดนามก้าวเข้ามาเปิดตลาดและแข่งขันกับคู่แข่ง ได้ โดยผู้ส่งออกจากเวียดนามสามารถสร้างตลาดใหม่ได้

4. ผลการวิเคราะห์อุปสรรค

4.1 มาตรการการกำหนดโควตาการส่งออกของรัฐบาล ทำให้ส่งผลกระทบต่อ การส่งออกข้าวของทางภาคเอกชน

4.2 การชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก อันเนื่องมาจากภาวะหลังสงครามอิรักและสหรัฐฯ ปัญหาราคาน้ำมันดิบที่ปรับตัวสูงขึ้น ปัญหาภัยทางธรรมชาติจากภาวะ โลกร้อนทำให้ผลผลิตทาง การเกษตรมีผลผลิตที่ลดลง เป็นต้น

4.3 นโยบายภาษีศุลกากรที่ไม่เท่าเทียมกันในบางประเทศ ส่งผลให้ราคาข้าวแต่ละ ประเทศแตกต่างกันไป ประเทศที่ได้สิทธิพิเศษทางการค้าก็สามารถขายของได้ในราคาต่ำกว่า ประเทศที่มีได้สิทธิพิเศษนั้นๆ

ที่มา: (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม การลงทุนของเวียดนาม)

2.2 เวียดนามมีชายฝั่งทะเลเป็นระยะทาง 3,440 กิโลเมตร ซึ่งเหมาะสมเป็นเส้นทาง การขนส่งสินค้าไปยังประเทศต่างๆ จากพรมแดนที่ติดชายฝั่งทะเลซึ่งเป็นจุดแข็ง แต่ในจุดแข็งก็มี จุดอ่อน คือ เวียดนามมักจะประสบปัญหาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศอยู่บ่อยครั้ง มัก ประสบปัญหาพายุรุนแรง อันเนื่องมาจากสภาพภูมิประเทศที่ตั้งอยู่ในแนวลมมรสุม

2.3 ข้าวเวียดนามนั้นยังมีคุณภาพไม่คงที่และมีการปลอมปนข้าวประเภทอื่นๆอยู่มาก จะทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ไม่ดีต่อการส่งออกข้าวและลดความน่าเชื่อถือในข้าวที่ส่งออกจาก เวียดนาม

2.4 การขาดสภาพคล่องของผู้ส่งออกข้าวของเวียดนาม เนื่องจากธนาคารในเวียดนาม ลดวงเงินสินเชื่อ

2.5 นโยบายการขายตัดราคาทำให้เวียดนามสูญเสียโอกาสของการสร้างรายได้ที่สูงขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับการขายของข้าง ไทยในปริมาณที่เท่ากัน

3. ผลการวิเคราะห์โอกาส

3.1 การเข้าเป็นสมาชิกเขตการค้าเสรีอาเซียนของเวียดนาม เมื่อเขตการค้าเสรีอาเซียนมี ผลบังคับใช้เต็มที่ เวียดนามและประเทศในแถบเอเชียเป็นเสมือนประเทศเดียวกัน โดยไม่มีกำแพง ภาษีกีดกัน

3.2 การที่ราคาข้าวในตลาดโลกของเวียดนามต่ำกว่าราคาข้าวของไทย ทำให้ประเทศผู้ ซื้อให้ความสนใจซื้อข้าวของเวียดนามมากขึ้นในกลุ่มของตลาดระดับกลางและระดับล่าง

3.3 นโยบายส่งเสริมการส่งออกข้าว ภายใต้คำเสรีกับประเทศอื่นๆ การลดอัตราภาษี ศุลกากรที่เหมาะสม สามารถให้ผู้ส่งออกของเวียดนามก้าวเข้ามาเปิดตลาดและแข่งขันกับคู่แข่ง ได้ โดยผู้ส่งออกจากเวียดนามสามารถสร้างตลาดใหม่ได้

4. ผลการวิเคราะห์อุปสรรค

4.1 มาตรการการกำหนดโควตาการส่งออกของรัฐบาล ทำให้ส่งผลกระทบต่อ การส่งออกข้าวของทางภาคเอกชน

4.2 การชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก อันเนื่องมาจากภาวะหลังสงครามอิรักและสหรัฐฯ ปัญหาราคาน้ำมันดิบที่ปรับตัวสูงขึ้น ปัญหาภัยทางธรรมชาติจากภาวะ โลกร้อนทำให้ผลผลิตทางการ เกษตรมีผลผลิตที่ลดลง เป็นต้น

4.3 นโยบายภาษีศุลกากรที่ไม่เท่าเทียมกันในบางประเทศ ส่งผลให้ราคาข้าวแต่ละ ประเทศแตกต่างกันไป ประเทศที่ได้สิทธิพิเศษทางการค้าก็สามารถขายของได้ในราคาต่ำกว่า ประเทศที่มีได้สิทธิพิเศษนั้นๆ

ที่มา: (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม การลงทุนของเวียดนาม)

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเปรียบเทียบศักยภาพในการแข่งขันระหว่างไทยและเวียดนามในตลาดข้าวระหว่างประเทศ แบ่งประเด็นการศึกษา ดังนี้ (1) ผลการศึกษาข้อมูลภาคการผลิต ภาคการบริโภค และภาคการส่งออก (2) การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค และ (3) การวิเคราะห์ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ

4.1 ผลการศึกษาภาคการผลิต ภาคการบริโภค ภาคการส่งออก

4.1.1 ผลการศึกษาในภาคการผลิต

การศึกษาข้อมูลทางด้านการผลิตระหว่างไทยและเวียดนาม สามารถสรุปผลการเปรียบเทียบ ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 การเปรียบเทียบพื้นที่เพาะปลูก ผลผลิตต่อพื้นที่และปริมาณผลผลิตข้าวของไทยและเวียดนามในแต่ละช่วงเวลา ระหว่างปี พ.ศ. 2520 – 2548

ปี พ.ศ.	พื้นที่เพาะปลูกข้าวเฉลี่ย (พันเฮกตาร์)		ผลผลิตต่อพื้นที่เฉลี่ย (ตัน/เฮกตาร์)		ปริมาณผลผลิตข้าว เฉลี่ย (พันตัน)	
	ไทย	เวียดนาม	ไทย	เวียดนาม	ไทย	เวียดนาม
2520-2531	9,242	5,619	1.96	2.43	18,121	13,703
2532-2542	9,283	6,707	2.28	3.57	21,202	24,111
2543-2548	9,933	7,483	2.62	4.59	26,054	34,314

จากตารางที่ 4.1 พบว่า โดยภาพรวมของการผลิตของไทยและเวียดนามมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เมื่อพิจารณาการเปรียบเทียบข้อมูลแต่ละประเด็น สามารถแสดงให้เห็นผลของการเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มในแต่ละช่วงเวลาที่ทำการศึกษา อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

1. พื้นที่เพาะปลูกข้าว ปริมาณการใช้ที่ดินในการเพาะปลูกข้าวของไทยมีพื้นที่เพาะปลูกโดยเฉลี่ย 9,242 9,283 และ 9,933 พันเฮกตาร์ ตามลำดับ โดยมีสัดส่วนที่ค่อนข้างคงที่ จะมีในบางช่วงเวลาที่พื้นที่ทางการเกษตรจะลดลงเพียงระยะเวลาอันสั้นเท่านั้น โดยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการ

ไม่ว่าการณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเปรียบเทียบศักยภาพในการแข่งขันระหว่างไทยและเวียดนามในตลาดข้าวระหว่างประเทศ แบ่งประเด็นการศึกษา ดังนี้ (1) ผลการศึกษาข้อมูลภาคการผลิต ภาคการบริโภค และภาคการส่งออก (2) การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค และ (3) การวิเคราะห์ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ

4.1 ผลการศึกษาภาคการผลิต ภาคการบริโภค ภาคการส่งออก

4.1.1 ผลการศึกษาในภาคการผลิต

การศึกษาข้อมูลทางด้านการผลิตระหว่างไทยและเวียดนาม สามารถสรุปผลการเปรียบเทียบ ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 การเปรียบเทียบพื้นที่เพาะปลูก ผลผลิตต่อพื้นที่และปริมาณผลผลิตข้าวของไทยและเวียดนามในแต่ละช่วงเวลา ระหว่างปี พ.ศ. 2520 – 2548

ปี พ.ศ.	พื้นที่เพาะปลูกข้าวเฉลี่ย (พันเฮกตาร์)		ผลผลิตต่อพื้นที่เฉลี่ย (ตัน/เฮกตาร์)		ปริมาณผลผลิตข้าว เฉลี่ย (พันตัน)	
	ไทย	เวียดนาม	ไทย	เวียดนาม	ไทย	เวียดนาม
2520-2531	9,242	5,619	1.96	2.43	18,121	13,703
2532-2542	9,283	6,707	2.28	3.57	21,202	24,111
2543-2548	9,933	7,483	2.62	4.59	26,054	34,314

จากตารางที่ 4.1 พบว่า โดยภาพรวมของการผลิตของไทยและเวียดนามมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เมื่อพิจารณาการเปรียบเทียบข้อมูลแต่ละประเด็น สามารถแสดงให้เห็นผลของการเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มในแต่ละช่วงเวลาที่ทำการศึกษา อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

1. พื้นที่เพาะปลูกข้าว ปริมาณการใช้ที่ดินในการเพาะปลูกข้าวของไทยมีพื้นที่เพาะปลูกโดยเฉลี่ย 9,242 9,283 และ 9,933 พันเฮกตาร์ ตามลำดับ โดยมีสัดส่วนที่ค่อนข้างคงที่ จะมีในบางช่วงเวลาที่พื้นที่ทางการเกษตรจะลดลงเพียงระยะเวลาอันสั้นเท่านั้น โดยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการ

ลดลงของพื้นที่ทางการเกษตรเกี่ยวกับการย้ายถิ่นฐานของคนในชนบทเข้ามาสู่การทำงานภาคอุตสาหกรรมมากขึ้นเนื่องจากนโยบายการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม หรือเป็นผลกระทบจากราคาข้าวในประเทศที่ตกต่ำทำให้เกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงไปปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นที่ราคาดีกว่า การใช้พื้นที่ของเวียดนาม พบว่า มีพื้นที่เพาะปลูกโดยเฉลี่ย 5,619 6,707 และ 7,483 พันเฮกตาร์ ตามลำดับ ปริมาณการใช้พื้นที่เพื่อการเพาะปลูกข้าวนั้นเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะพื้นที่เพาะปลูกโดยเฉลี่ยระหว่างปี พ.ศ. 2532 - 2542 เมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างปี พ.ศ. 2520 - 2530 มีพื้นที่เพิ่มขึ้นโดยประมาณ 1,100 พันเฮกตาร์ ปริมาณพื้นที่ที่เพิ่มขึ้นมีความสอดคล้องกับการที่เวียดนามเข้ามามีบทบาทในฐานะผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่สู่ตลาดโลก

2. ผลผลิตต่อพื้นที่ พบว่า ผลผลิตข้าวเฉลี่ยต่อพื้นที่ของไทยมีปริมาณ 1.96 2.28 และ 2.62 ตันต่อเฮกตาร์ ตามลำดับ โดยสัดส่วนการเติบโตของผลผลิตต่อพื้นที่ของไทยจากช่วงเวลา 1 เทียบกับช่วงเวลา 2 เพิ่มขึ้นร้อยละ 16.0 และช่วงเวลา 2 เทียบกับช่วงเวลา 3 เพิ่มขึ้นร้อยละ 15.0 ผลผลิตข้าวเฉลี่ยต่อพื้นที่ของเวียดนามมีปริมาณ 2.43 3.57 และ 4.59 ตันต่อเฮกตาร์ ตามลำดับ โดยสัดส่วนการเติบโตของผลผลิตต่อพื้นที่ของเวียดนามเพิ่มขึ้นร้อยละ 47.0 และ 28.0 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาจากข้อมูลพบว่าผลผลิตข้าวต่อพื้นที่ของไทยและเวียดนามมีอัตราการเพิ่มขึ้นในทิศทางบวก แต่ผลผลิตเวียดนามมีอัตราการเพิ่มขึ้นมากกว่าไทย โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเพิ่มขึ้นของผลผลิต คือ การใช้เทคโนโลยี การพัฒนาสายพันธุ์ข้าว การชลประทาน เป็นต้น โดยรัฐบาลเวียดนามมีการจัดการด้านระบบชลประทานให้ครอบคลุมพื้นที่เพาะปลูกส่วนใหญ่ของประเทศ และภาคเกษตรยังคงกำกับดูแลโดยส่วนกลางทั้งในเรื่องการตลาด การขายผลผลิต การขนส่ง การจัดหาปัจจัยการผลิต และรัฐบาลยังเข้าทำหน้าที่แทนเอกชนเป็นส่วนใหญ่ เกษตรกรจึงอยู่ในฐานะผู้ได้รับการดูแลจากรัฐมากกว่าที่เกษตรกรไทยได้รับจากรัฐบาลไทย

3. ปริมาณผลผลิตข้าว พบว่า ปริมาณผลผลิตข้าวเฉลี่ยของไทยมีปริมาณ 18,121 21,202 และ 26,054 พันตัน ตามลำดับ โดยสัดส่วนการเติบโตของผลผลิตของไทยจากช่วงเวลา 1 เทียบกับช่วงเวลา 2 เพิ่มขึ้นร้อยละ 17.0 และช่วงเวลา 2 เทียบกับช่วงเวลา 3 เพิ่มขึ้นร้อยละ 22.0 ส่วนผลผลิตข้าวเฉลี่ยของเวียดนามมีปริมาณ 13,703 24,111 และ 34,314 พันตัน ตามลำดับ โดยสัดส่วนการเติบโตของผลผลิตของเวียดนามเพิ่มขึ้นร้อยละ 75.0 และ 42.0 ตามลำดับ ปัจจัยหลักเกี่ยวข้องกับการเพิ่มขึ้นของผลผลิตข้าวเวียดนามเมื่อเปรียบเทียบกับไทย คือ การพัฒนาระบบชลประทาน และเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย การยอมรับเทคโนโลยีใหม่และการแพร่กระจายของเทคโนโลยีที่ช่วยในการเพาะปลูก และความสมบูรณ์ของพื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศเวียดนาม โดยเป็นกลยุทธ์ที่เวียดนามให้ความสำคัญในการพัฒนาการเกษตร

ลดลงของพื้นที่ทางการเกษตรเกี่ยวกับการย้ายถิ่นฐานของคนในชนบทเข้ามาสู่การทำงานภาคอุตสาหกรรมมากขึ้นเนื่องจากนโยบายการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม หรือเป็นผลกระทบจากราคาข้าวในประเทศที่ตกต่ำทำให้เกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงไปปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นที่ราคาดีกว่า การใช้พื้นที่ของเวียดนาม พบว่า มีพื้นที่เพาะปลูกโดยเฉลี่ย 5,619 6,707 และ 7,483 พันเฮกตาร์ ตามลำดับ ปริมาณการใช้พื้นที่เพื่อการเพาะปลูกข้าวนั้นเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะพื้นที่เพาะปลูกโดยเฉลี่ยระหว่างปี พ.ศ. 2532 - 2542 เมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างปี พ.ศ. 2520 - 2530 มีพื้นที่เพิ่มขึ้นโดยประมาณ 1,100 พันเฮกตาร์ ปริมาณพื้นที่ที่เพิ่มขึ้นมีความสอดคล้องกับการที่เวียดนามเข้ามามีบทบาทในฐานะผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่สุดตลาดโลก

2. ผลผลิตต่อพื้นที่ พบว่า ผลผลิตข้าวเฉลี่ยต่อพื้นที่ของไทยมีปริมาณ 1.96 2.28 และ 2.62 ตันต่อเฮกตาร์ ตามลำดับ โดยสัดส่วนการเติบโตของผลผลิตต่อพื้นที่ของไทยจากช่วงเวลาที่ 1 เทียบกับช่วงเวลาที่ 2 เพิ่มขึ้นร้อยละ 16.0 และช่วงเวลาที่ 2 เทียบกับช่วงเวลาที่ 3 เพิ่มขึ้นร้อยละ 15.0 ผลผลิตข้าวเฉลี่ยต่อพื้นที่ของเวียดนามมีปริมาณ 2.43 3.57 และ 4.59 ตันต่อเฮกตาร์ ตามลำดับ โดยสัดส่วนการเติบโตของผลผลิตต่อพื้นที่ของเวียดนามเพิ่มขึ้นร้อยละ 47.0 และ 28.0 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาจากข้อมูลพบว่าผลผลิตข้าวต่อพื้นที่ของไทยและเวียดนามมีอัตราการเพิ่มขึ้นในทิศทางบวก แต่ผลผลิตเวียดนามมีอัตราการเพิ่มขึ้นมากกว่าไทย โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเพิ่มขึ้นของผลผลิต คือ การใช้เทคโนโลยี การพัฒนาสายพันธุ์ข้าว การชลประทาน เป็นต้น โดยรัฐบาลเวียดนามมีการจัดการด้านระบบชลประทานให้ครอบคลุมพื้นที่เพาะปลูกส่วนใหญ่ของประเทศ และภาคเกษตรยังคงกำกับดูแลโดยส่วนกลางทั้งในเรื่องการตลาด การขายผลผลิต การขนส่ง การจัดหาปัจจัยการผลิต และรัฐบาลยังเข้าทำหน้าที่แทนเอกชนเป็นส่วนใหญ่ เกษตรกรจึงอยู่ในฐานะผู้ได้รับการดูแลจากรัฐมากกว่าที่เกษตรกรไทยได้รับจากรัฐบาลไทย

3. ปริมาณผลผลิตข้าว พบว่า ปริมาณผลผลิตข้าวเฉลี่ยของไทยมีปริมาณ 18,121 21,202 และ 26,054 พันตัน ตามลำดับ โดยสัดส่วนการเติบโตของผลผลิตของไทยจากช่วงเวลาที่ 1 เทียบกับช่วงเวลาที่ 2 เพิ่มขึ้นร้อยละ 17.0 และช่วงเวลาที่ 2 เทียบกับช่วงเวลาที่ 3 เพิ่มขึ้นร้อยละ 22.0 ส่วนผลผลิตข้าวเฉลี่ยของเวียดนามมีปริมาณ 13,703 24,111 และ 34,314 พันตัน ตามลำดับ โดยสัดส่วนการเติบโตของผลผลิตของเวียดนามเพิ่มขึ้นร้อยละ 75.0 และ 42.0 ตามลำดับ ปัจจัยหลักเกี่ยวข้องกับการเพิ่มขึ้นของผลผลิตข้าวเวียดนามเมื่อเปรียบเทียบกับไทย คือ การพัฒนาระบบชลประทาน และเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย การยอมรับเทคโนโลยีใหม่และการแพร่กระจายของเทคโนโลยีที่ช่วยในการเพาะปลูก และความสมบูรณ์ของพื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศเวียดนาม โดยเป็นกลยุทธ์ที่เวียดนามให้ความสำคัญในการพัฒนาการเกษตร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.1.2 ผลการศึกษาในภาคการบริโภค

การศึกษาข้อมูลทางด้านการบริโภคระหว่างไทยและเวียดนาม สามารถสรุปผลการเปรียบเทียบ ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 การเปรียบเทียบปริมาณการบริโภคข้าวและสัดส่วนการบริโภคข้าวต่อการผลิต
แต่ละช่วงเวลา ระหว่างปี พ.ศ. 2533 – 2547

ปี พ.ศ.	ปริมาณการบริโภคข้าวเฉลี่ย (พันตัน)		สัดส่วนการบริโภคข้าวต่อปริมาณ ผลผลิตข้าว (ร้อยละ)	
	ไทย	เวียดนาม	ไทย	เวียดนาม
2533-2542	9,358	17,732	44.56	72.84
2543-2547	9,557	20,269	36.86	59.87
2533-2547	9,443	18,578	41.99	68.52

จากตารางที่ 4.2 พบว่าโดยภาพรวมของมิติของการบริโภคของไทยและเวียดนามมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นผลของการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลาที่ทำการศึกษา ดังนี้

1. ปริมาณการบริโภค พบว่า ปริมาณการบริโภคข้าวเฉลี่ยของไทยมีปริมาณ 9,358 9,557 และ 9,443 พันตัน ตามลำดับ โดยสัดส่วนการเติบโตของบริโภคข้าวของไทยจากช่วงเวลาที่ 1 เทียบกับช่วงเวลาที่ 2 เพิ่มขึ้นร้อยละ 2 และช่วงเวลาที่ 2 เทียบกับช่วงเวลาที่ 3 ลดลงร้อยละ 1 ปริมาณการบริโภคข้าวของเวียดนามมีปริมาณ 17,732 20,269 และ 18,578 พันตัน ตามลำดับ โดยสัดส่วนการเติบโตของการบริโภคข้าวของเวียดนามเพิ่มขึ้นร้อยละ 14 และลดลงร้อยละ 8 ตามลำดับ พิจารณาปริมาณการบริโภคข้าวไทยเฉลี่ยมีแนวโน้มคงที่ ในขณะที่สัดส่วนการบริโภคต่อการผลิตมีสัดส่วนลดลงจากการที่ปริมาณการผลิตที่เพิ่มขึ้นอย่างมาก

2. สัดส่วนการบริโภคข้าวต่อปริมาณผลผลิตข้าว พบว่าไทยและเวียดนามมีสัดส่วนลดลงไปในทิศทางเดียวกัน เนื่องมาจากปริมาณการผลิตข้าวที่เพิ่มมากขึ้น จำนวนประชากรและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เติบโตอย่างมาก และนโยบายการผลิตข้าว จากเดิมเวียดนามต้องการผลิตข้าวเพื่อการบริโภคภายในประเทศมากกว่าเพื่อการส่งออก แต่หลังจากปี พ.ศ. 2532 เป็นต้นมาเวียดนามได้เปลี่ยนนโยบายมาเป็นการผลิตเพื่อส่งออกมากขึ้น ทำให้มีสัดส่วนการบริโภคเทียบกับปริมาณการผลิตในแต่ละช่วงเวลาที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน ส่วนของบริโภคของไทยจะแตกต่างจากเวียดนามในบางประเด็น คือ ปริมาณความต้องการบริโภคในแต่ละปีสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น ราคาข้าว ราคาสินค้าการบริโภค และพฤติกรรมบริโภค

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.1.2 ผลการศึกษาในภาคการบริโภค

การศึกษาข้อมูลทางด้านการบริโภคระหว่างไทยและเวียดนาม สามารถสรุปผลการเปรียบเทียบ ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 การเปรียบเทียบปริมาณการบริโภคข้าวและสัดส่วนการบริโภคข้าวต่อการผลิต
แต่ละช่วงเวลา ระหว่างปี พ.ศ. 2533 – 2547

ปี พ.ศ.	ปริมาณการบริโภคข้าวเฉลี่ย (พันตัน)		สัดส่วนการบริโภคข้าวต่อปริมาณ ผลผลิตข้าว (ร้อยละ)	
	ไทย	เวียดนาม	ไทย	เวียดนาม
2533-2542	9,358	17,732	44.56	72.84
2543-2547	9,557	20,269	36.86	59.87
2533-2547	9,443	18,578	41.99	68.52

จากตารางที่ 4.2 พบว่าโดยภาพรวมของมิติของการบริโภคของไทยและเวียดนามมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นผลของการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลาที่ทำการศึกษา ดังนี้

1. ปริมาณการบริโภค พบว่า ปริมาณการบริโภคข้าวเฉลี่ยของไทยมีปริมาณ 9,358 9,557 และ 9,443 พันตัน ตามลำดับ โดยสัดส่วนการเติบโตของบริโภคข้าวของไทยจากช่วงเวลาที่ 1 เทียบกับช่วงเวลาที่ 2 เพิ่มขึ้นร้อยละ 2 และช่วงเวลาที่ 2 เทียบกับช่วงเวลาที่ 3 ลดลงร้อยละ 1 ปริมาณการบริโภคข้าวของเวียดนามมีปริมาณ 17,732 20,269 และ 18,578 พันตัน ตามลำดับ โดยสัดส่วนการเติบโตของการบริโภคข้าวของเวียดนามเพิ่มขึ้นร้อยละ 14 และลดลงร้อยละ 8 ตามลำดับ พิจารณาปริมาณการบริโภคข้าวไทยเฉลี่ยมีแนวโน้มคงที่ ในขณะที่สัดส่วนการบริโภคต่อการผลิตมีสัดส่วนลดลงจากการที่ปริมาณการผลิตที่เพิ่มขึ้นอย่างมาก

2. สัดส่วนการบริโภคข้าวต่อปริมาณผลผลิตข้าว พบว่าไทยและเวียดนามมีสัดส่วนลดลงไปในทิศทางเดียวกัน เนื่องมาจากปริมาณการผลิตข้าวที่เพิ่มมากขึ้น จำนวนประชากรและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เติบโตอย่างมาก และนโยบายการผลิตข้าว จากเดิมเวียดนามต้องการผลิตข้าวเพื่อการบริโภคภายในประเทศมากกว่าเพื่อการส่งออก แต่หลังจากปี พ.ศ. 2532 เป็นต้นมาเวียดนามได้เปลี่ยนนโยบายมาเป็นการผลิตเพื่อส่งออกมากขึ้น ทำให้มีสัดส่วนการบริโภคเทียบกับปริมาณการผลิตในแต่ละช่วงเวลาที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน ส่วนของบริโภคของไทยจะแตกต่างจากเวียดนามในบางประเด็น คือ ปริมาณความต้องการบริโภคในแต่ละปีสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น ราคาข้าว ราคาสินค้าการบริโภค และพฤติกรรมกรบริโภค

ไม่ว่าการณ์ใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.1.3 ผลการศึกษาในภาคการส่งออก

4.1.3.1 ชนิดข้าวที่ส่งออกและตลาดส่งออกข้าว จากการศึกษาพบว่าตลาดส่งออกข้าวไทยและเวียดนาม จะเป็นตลาดเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ แต่จะมีความแตกต่างกันที่ระดับคุณภาพข้าวส่งออก ข้าวไทยส่วนใหญ่ที่ส่งออกจะเป็นข้าวคุณภาพสูงและคุณภาพกลาง ในขณะที่เวียดนามจะส่งออกข้าวคุณภาพปานกลางและคุณภาพต่ำ ทั้งนี้ค่านิยมและรสนิยมของผู้บริโภคเป็นตัวกำหนดคุณภาพข้าวว่าแต่ละประเทศคู่ค้า นั้น ๆ จะนำเข้าข้าวประเภทใดและชนิดใด อย่างไรก็ตามเวียดนามได้ดำเนินการพัฒนาคุณภาพข้าว เพื่อเพิ่มโอกาสการได้ส่วนแบ่งตลาดในข้าวคุณภาพสูงเพื่อเป็นทางเลือกของประเทศคู่ค้าได้มากขึ้น จากนโยบายดังกล่าวสร้างผลกระทบต่อการส่งออกข้าวคุณภาพสูงของไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รัฐบาลไทยจำเป็นต้องดำเนินนโยบายเชิงป้องกันเพื่อรักษาส่วนแบ่งตลาดข้าวคุณภาพสูง และนโยบายเชิงรุกเพื่อการส่งออกไปสู่ตลาดใหม่ซึ่งมีศักยภาพในการซื้อข้าวให้มากขึ้น

4.1.3.2 ปริมาณการส่งออกข้าวและมูลค่าการส่งออก การศึกษาประเด็นด้านปริมาณการส่งออกและมูลค่าการส่งออกข้าวของไทยและเวียดนาม สามารถทำการสรุปผลการเปรียบเทียบดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 การเปรียบเทียบปริมาณและมูลค่าการส่งออกข้าวในแต่ละช่วงเวลา ระหว่างปี พ.ศ. 2520-2548

ปี พ.ศ.	ปริมาณการส่งออกข้าวเฉลี่ย (พันตัน)		สัดส่วนของปริมาณการส่งออกข้าวเฉลี่ย (ร้อยละ)		มูลค่าการส่งออกข้าวเฉลี่ย (ล้านเหรียญสหรัฐ)	
	ไทย	เวียดนาม	ไทย	เวียดนาม	ไทย	เวียดนาม
2520-2531	3,611	55	29.74	0.44	909	13
2532-2542	5,478	2,412	29.7	12.31	1,681	576
2543-2548	7,769	4,103	28.29	14.94	1,875	737

จากตารางที่ 4.3 พบว่าโดยภาพรวมของมิติการส่งออกของไทยและเวียดนามมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น หากพิจารณาการเปรียบเทียบข้อมูลแต่ละประเด็นย่อย สามารถแสดงให้เห็นผลของการเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มในแต่ละช่วงเวลาที่ทำการศึกษา อธิบายได้ดังนี้

1. ปริมาณการส่งออกข้าว พบว่าปริมาณการส่งออกของไทยและเวียดนามมีความแตกต่างกันจากการแบ่งช่วงเวลากำรศึกษาออกเป็น 3 ช่วง โดยช่วงที่ 1 ก่อนปี พ.ศ. 2531 ซึ่งพบว่าเวียดนามการค้าไม่ว่าการณ์ใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.1.3 ผลการศึกษาในภาคการส่งออก

4.1.3.1 ชนิดข้าวที่ส่งออกและตลาดส่งออกข้าว จากการศึกษาพบว่าตลาดส่งออกข้าวไทยและเวียดนาม จะเป็นตลาดเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ แต่จะมีความแตกต่างกันที่ระดับคุณภาพข้าวส่งออก ข้าวไทยส่วนใหญ่ที่ส่งออกจะเป็นข้าวคุณภาพสูงและคุณภาพกลาง ในขณะที่เวียดนามจะส่งออกข้าวคุณภาพปานกลางและคุณภาพต่ำ ทั้งนี้ค่านิยมและรสนิยมของผู้บริโภคเป็นตัวกำหนดคุณภาพข้าวว่าแต่ละประเทศคู่ค้านั้น ๆ จะนำเข้าข้าวประเภทใดและชนิดใด อย่างไรก็ตามเวียดนามได้ดำเนินการพัฒนาคุณภาพข้าว เพื่อเพิ่มโอกาสการได้ส่วนแบ่งตลาดในข้าวคุณภาพสูงเพื่อเป็นทางเลือกของประเทศคู่ค้าได้มากขึ้น จากนโยบายดังกล่าวสร้างผลกระทบต่อการส่งออกข้าวคุณภาพสูงของไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รัฐบาลไทยจำเป็นต้องดำเนินนโยบายเชิงป้องกันเพื่อรักษาส่วนแบ่งตลาดข้าวคุณภาพสูง และนโยบายเชิงรุกเพื่อการส่งออกไปสู่ตลาดใหม่ซึ่งมีศักยภาพในการซื้อข้าวให้มากขึ้น

4.1.3.2 ปริมาณการส่งออกข้าวและมูลค่าการส่งออก การศึกษาประเด็นด้านปริมาณการส่งออกและมูลค่าการส่งออกข้าวของไทยและเวียดนาม สามารถทำการสรุปผลการเปรียบเทียบดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 การเปรียบเทียบปริมาณและมูลค่าการส่งออกข้าวในแต่ละช่วงเวลา ระหว่างปี พ.ศ. 2520-2548

ปี พ.ศ.	ปริมาณการส่งออกข้าวเฉลี่ย (พันตัน)		สัดส่วนของปริมาณการส่งออกข้าวเฉลี่ย (ร้อยละ)		มูลค่าการส่งออกข้าวเฉลี่ย (ล้านเหรียญสหรัฐ)	
	ไทย	เวียดนาม	ไทย	เวียดนาม	ไทย	เวียดนาม
2520-2531	3,611	55	29.74	0.44	909	13
2532-2542	5,478	2,412	29.7	12.31	1,681	576
2543-2548	7,769	4,103	28.29	14.94	1,875	737

จากตารางที่ 4.3 พบว่าโดยภาพรวมของมิติการส่งออกของไทยและเวียดนามมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น หากพิจารณาการเปรียบเทียบข้อมูลแต่ละประเด็นย่อย สามารถแสดงให้เห็นผลของการเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มในแต่ละช่วงเวลาที่ทำการศึกษา อธิบายได้ดังนี้

1. ปริมาณการส่งออกข้าว พบว่าปริมาณการส่งออกของไทยและเวียดนามมีความแตกต่างกันจากการแบ่งช่วงเวลาศึกษาออกเป็น 3 ช่วง โดยช่วงที่ 1 ก่อนปี พ.ศ. 2531 ซึ่งพบว่าเวียดนามการค้าไม่ว่การณ์ใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

มีการส่งออกข้าวน้อยมากเพียง 55,000 ตัน ซึ่งเป็นช่วงที่เวียดนามกำลังปรับตัวจากสถานการณ์ภายในประเทศที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป ช่วงที่ 2 หลังปี พ.ศ. 2532 เป็นช่วงที่เวียดนามสามารถพัฒนาจนมาเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวชั้นนำของโลกได้ในระยะเวลาประมาณ 10 ปี โดยมีปริมาณการส่งออกเพิ่มจาก 55,000 ตัน เป็น 2,412 พันตันโดยเฉลี่ย ซึ่งเวียดนามเข้าสู่ตลาดข้าวระหว่างประเทศจนเต็มตัวจนเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ของโลก และช่วงสุดท้าย ช่วงที่ 3 พ.ศ. 2543 เวียดนามเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวอันดับที่ 2 ในตลาดข้าวระหว่างประเทศ โดยมีปริมาณการส่งออกเพิ่มจาก 2,412 มาเป็น 4,103 พันตันโดยเฉลี่ย ในขณะที่ปริมาณการส่งออกของไทยในช่วงเวลาเดียวกัน โดยมีปริมาณการส่งออกโดยเฉลี่ย 3,611 5,478 และ 7,769 พันตัน ตามลำดับ เห็นได้ว่าข้าวไทยก็มีความสามารถในการเพิ่มปริมาณการส่งออก แม้จะไม่ได้เป็นการพัฒนาแบบก้าวกระโดดเหมือนเวียดนามก็ตาม

2. มูลค่าการส่งออกข้าว พบว่า ไทยมีมูลค่าการส่งออก 909 1,681 และ 1,875 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ โดยสัดส่วนการเติบโตของการส่งออกข้าวไทยจากช่วงเวลาที่ 1 เทียบกับช่วงเวลาที่ 2 เพิ่มขึ้นร้อยละ 84.0 และช่วงเวลาที่ 2 เทียบกับช่วงเวลาที่ 3 เพิ่มขึ้นร้อยละ 11.0 การที่สัดส่วนการเติบโตของมูลค่าการส่งออกข้าวระหว่างช่วงเวลาที่ 2 และ 3 เพิ่มขึ้นไม่มาก เนื่องจากการเข้ามาในตลาดของข้าวเวียดนามและราคาข้าวที่ต่ำกว่าข้าวไทย ทำให้ประเทศผู้นำเข้าข้าวมีทางเลือกมากขึ้น โดยเวียดนามมีส่วนแบ่งการตลาดสูงถึงร้อยละ 12-14 และมูลค่าการส่งออกข้าวของเวียดนามมีมูลค่า 13 576 และ 737 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ โดยสัดส่วนการเติบโตของการบริโภคข้าวของเวียดนามเพิ่มขึ้นร้อยละ 430.0 ในระหว่างช่วงเวลาที่ 1 เทียบกับช่วงเวลาที่ 2 และเพิ่มขึ้นร้อยละ 28.0 ในระหว่างช่วงเวลาที่ 2 เทียบกับช่วงเวลาที่ 3 การที่มูลค่าการส่งออกข้าวเวียดนามเพิ่มขึ้นสูงกว่าร้อยละ 430.0 เป็นช่วงเวลาที่เวียดนามเริ่มปรับเปลี่ยนนโยบายการค้าข้าวกับต่างประเทศ โดยการส่งเสริมการส่งออกข้าวที่เหลือจากการบริโภคภายในประเทศให้มากขึ้น โดยมูลค่าการส่งออกที่เพิ่มขึ้นของไทยและเวียดนามมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องอยู่ 2 ปัจจัย คือ ปริมาณการส่งออก และราคาข้าวในตลาดโลก ซึ่งราคาข้าวต้องขึ้นอยู่กับความต้องการข้าวในตลาดโลกและสภาพแวดล้อมการผลิต เมื่อผลผลิตน้อยลงก็จะทำให้อุปสงค์และอุปทานขาดความสมดุล ส่งผลให้ราคาในตลาดโลกเกิดความไม่มีเสถียรภาพ เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านราคาระหว่างข้าวไทยและข้าวเวียดนาม พบว่า ราคาส่งออกข้าวของเวียดนามต่ำกว่าไทย และเวียดนามอาศัยความเหลื่อมล้ำในด้านราคาส่งออกข้าวที่ต่ำกว่านี้เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างส่วนแบ่งตลาด ซึ่งเดิมเป็นตลาดข้าวของไทย แต่ในช่วงปี พ.ศ. 2544 เป็นต้นมาพบว่ามีทั้งปัจจัยการผลิตในประเทศ ปริมาณความต้องการบริโภคข้าวของโลก และปัจจัยราคามีแนวโน้มสูงขึ้น ส่งผลให้ส่วนต่างระหว่างราคาข้าวไทยและเวียดนามในตลาดโลกลดลงอย่างมาก ทำให้การแข่งขันทางด้านราคาและคุณภาพของข้าวเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

มีการส่งออกข้าวน้อยมากเพียง 55,000 ตัน ซึ่งเป็นช่วงที่เวียดนามกำลังปรับตัวจากสถานการณ์ภายในประเทศที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป ช่วงที่ 2 หลังปี พ.ศ. 2532 เป็นช่วงที่เวียดนามสามารถพัฒนาจนมาเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวชั้นนำของโลกได้ในระยะเวลาประมาณ 10 ปี โดยมีปริมาณการส่งออกเพิ่มจาก 55,000 ตัน เป็น 2,412 พันตันโดยเฉลี่ย ซึ่งเวียดนามเข้าสู่ตลาดข้าวระหว่างประเทศจนเต็มตัวจนเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ของโลก และช่วงสุดท้าย ช่วงที่ 3 พ.ศ. 2543 เวียดนามเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวอันดับที่ 2 ในตลาดข้าวระหว่างประเทศ โดยมีปริมาณการส่งออกเพิ่มจาก 2,412 มาเป็น 4,103 พันตันโดยเฉลี่ย ในขณะที่ปริมาณการส่งออกของไทยในช่วงเวลาเดียวกัน โดยมีปริมาณการส่งออกโดยเฉลี่ย 3,611 5,478 และ 7,769 พันตัน ตามลำดับ เห็นได้ว่าข้าวไทยก็มีความสามารถในการเพิ่มปริมาณการส่งออก แม้จะไม่ได้เป็นการพัฒนาแบบก้าวกระโดดเหมือนเวียดนามก็ตาม

2. มูลค่าการส่งออกข้าว พบว่า ไทยมีมูลค่าการส่งออก 909 1,681 และ 1,875 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ โดยสัดส่วนการเติบโตของการส่งออกข้าวไทยจากช่วงเวลาที่ 1 เทียบกับช่วงเวลาที่ 2 เพิ่มขึ้นร้อยละ 84.0 และช่วงเวลาที่ 2 เทียบกับช่วงเวลาที่ 3 เพิ่มขึ้นร้อยละ 11.0 การที่สัดส่วนการเติบโตของมูลค่าการส่งออกข้าวระหว่างช่วงเวลาที่ 2 และ 3 เพิ่มขึ้นไม่มาก เนื่องจากการเข้ามาในตลาดของข้าวเวียดนามและราคาข้าวที่ต่ำกว่าข้าวไทย ทำให้ประเทศผู้นำเข้าข้าวมีทางเลือกมากขึ้น โดยเวียดนามมีส่วนแบ่งการตลาดสูงถึงร้อยละ 12-14 และมูลค่าการส่งออกข้าวของเวียดนามมีมูลค่า 13 576 และ 737 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ โดยสัดส่วนการเติบโตของการบริโภคข้าวของเวียดนามเพิ่มขึ้นร้อยละ 430.0 ในระหว่างช่วงเวลาที่ 1 เทียบกับช่วงเวลาที่ 2 และเพิ่มขึ้นร้อยละ 28.0 ในระหว่างช่วงเวลาที่ 2 เทียบกับช่วงเวลาที่ 3 การที่มูลค่าการส่งออกข้าวเวียดนามเพิ่มขึ้นสูงกว่าร้อยละ 430.0 เป็นช่วงเวลาที่เวียดนามเริ่มปรับเปลี่ยนนโยบายการค้าข้าวกับต่างประเทศ โดยการส่งเสริมการส่งออกข้าวที่เหลือจากการบริโภคภายในประเทศให้มากขึ้น โดยมูลค่าการส่งออกที่เพิ่มขึ้นของไทยและเวียดนามมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องอยู่ 2 ปัจจัย คือ ปริมาณการส่งออก และราคาข้าวในตลาดโลก ซึ่งราคาข้าวต้องขึ้นอยู่กับความต้องการข้าวในตลาดโลกและสภาพแวดล้อมการผลิต เมื่อผลผลิตน้อยลงก็จะทำให้อุปสงค์และอุปทานขาดความสมดุล ส่งผลให้ราคาในตลาดโลกเกิดความไม่มีเสถียรภาพ เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านราคาระหว่างข้าวไทยและข้าวเวียดนาม พบว่า ราคาส่งออกข้าวของเวียดนามต่ำกว่าไทย และเวียดนามอาศัยความเหลื่อมล้ำในด้านราคาส่งออกข้าวที่ต่ำกว่านี้เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างส่วนแบ่งตลาด ซึ่งเดิมเป็นตลาดข้าวของไทย แต่ในช่วงปี พ.ศ. 2544 เป็นต้นมาพบว่ามีทั้งปัจจัยการผลิตในประเทศ ปริมาณความต้องการบริโภคข้าวของโลก และปัจจัยราคามีแนวโน้มสูงขึ้น ส่งผลให้ส่วนต่างระหว่างราคาข้าวไทยและเวียดนามในตลาดโลกลดลงอย่างมาก ทำให้การแข่งขันทางด้านราคาและคุณภาพของข้าวเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยง

4.2 การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค

จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ของไทยและเวียดนาม เห็นได้ว่าทั้งไทยและเวียดนามมีจุดแข็งจุดอ่อนที่แตกต่างกันไป

ตารางที่ 4.4 การวิเคราะห์ประเด็นที่สำคัญ จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค

การวิเคราะห์	ไทย	เวียดนาม
จุดแข็ง	<ol style="list-style-type: none"> 1. คุณภาพข้าวที่เหนือกว่า 2. สภาพภูมิประเทศที่ได้เปรียบ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สัดส่วนประชากรวัยทำงานมีมากและค่าแรงงานถูก 2. การสนับสนุนจากภาครัฐ
จุดอ่อน	<ol style="list-style-type: none"> 1. การยอมรับเทคโนโลยีใหม่เพื่อปรับใช้ในการผลิต 2. การขาดสนับสนุนจากภาครัฐ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ขาดพันธ้วินิจฉัยคุณภาพดี 2. สภาพภูมิประเทศที่เสียเปรียบด้านภัยธรรมชาติ
โอกาส	<ol style="list-style-type: none"> 1. กรอบความตกลงเขตการค้าเสรี 2. ความต้องการอาหารเพื่อสุขภาพขยายตัวเพิ่มมากขึ้น 	<ol style="list-style-type: none"> 1. กรอบความตกลงเขตการค้าเสรี 2. ราคาข้าวที่ต่ำกว่าคู่แข่ง
อุปสรรค	<ol style="list-style-type: none"> 1. การชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก 2. การปรับเปลี่ยนนโยบายของประเทศคู่แข่ง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก 2. การปรับเปลี่ยนนโยบายของประเทศคู่แข่ง

ที่มา : (การสรุป, หน้า 39-43)

จากตารางที่ 4.4 พบว่า จุดแข็งที่เด่นชัดของข้าวไทย คือ คุณภาพข้าว ซึ่งได้รับการยอมรับจากประเทศคู่ค้าอย่างมาก ในขณะที่เวียดนามมีจุดแข็งที่ต้นทุนแรงงานและการสนับสนุนจากภาครัฐ ซึ่งส่งผลให้ต้นทุนการผลิตโดยรวมต่ำกว่าไทย แต่หากพิจารณาที่โอกาสและอุปสรรค ทั้งไทยและเวียดนามบางส่วนที่เหมือนกัน เช่น การชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก ความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน นโยบายเขตการค้าเสรีทั้งในระดับทวิภาคีหรือพหุภาคี โดยในส่วนของนโยบายเขตการค้าเสรีนี้สามารถพิจารณาให้เป็นโอกาสและอุปสรรคได้ ขึ้นอยู่กับมาตรการรองรับที่แต่ละประเทศเตรียมไว้ หากมาตรการรองรับสามารถครอบคลุมผลกระทบที่จะตามมาได้ นโยบายเขตการค้าเสรีก็สามารถเปลี่ยนเป็นโอกาสในการรักษาส่วนแบ่งตลาดและสร้างตลาดใหม่ให้กับประเทศที่สามารถรักษาความได้เปรียบไว้ได้ และในขณะที่เขตการค้าเสรีก็สามารถเป็นอุปสรรค

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.2 การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค

จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ของไทยและเวียดนาม เห็นได้ว่าทั้งไทยและเวียดนามมีจุดแข็งจุดอ่อนที่แตกต่างกันไป

ตารางที่ 4.4 การวิเคราะห์ประเด็นที่สำคัญ จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค

การวิเคราะห์	ไทย	เวียดนาม
จุดแข็ง	<ol style="list-style-type: none"> 1. คุณภาพข้าวที่เหนือกว่า 2. สภาพภูมิประเทศที่ได้เปรียบ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สัดส่วนประชากรวัยทำงานมีมากและค่าแรงงานถูก 2. การสนับสนุนจากภาครัฐ
จุดอ่อน	<ol style="list-style-type: none"> 1. การยอมรับเทคโนโลยีใหม่เพื่อปรับใช้ในการผลิต 2. การขาดสนับสนุนจากภาครัฐ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ขาดพันธ์ข้าวคุณภาพดี 2. สภาพภูมิประเทศที่เสียเปรียบด้านภัยธรรมชาติ
โอกาส	<ol style="list-style-type: none"> 1. กรอบความตกลงเขตการค้าเสรี 2. ความต้องการอาหารเพื่อสุขภาพขยายตัวเพิ่มมากขึ้น 	<ol style="list-style-type: none"> 1. กรอบความตกลงเขตการค้าเสรี 2. ราคาข้าวที่ต่ำกว่าคู่แข่ง
อุปสรรค	<ol style="list-style-type: none"> 1. การชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก 2. การปรับเปลี่ยนนโยบายของประเทศคู่แข่ง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก 2. การปรับเปลี่ยนนโยบายของประเทศคู่แข่ง

ที่มา : (การสรุป, หน้า 39-43)

จากตารางที่ 4.4 พบว่า จุดแข็งที่เด่นชัดของข้าวไทย คือ คุณภาพข้าว ซึ่งได้รับการยอมรับจากประเทศคู่ค้าอย่างมาก ในขณะที่เวียดนามมีจุดแข็งที่ต้นทุนแรงงานและการสนับสนุนจากภาครัฐ ซึ่งส่งผลให้ต้นทุนการผลิตโดยรวมต่ำกว่าไทย แต่หากพิจารณาที่โอกาสและอุปสรรค ทั้งไทยและเวียดนามบางส่วนที่เหมือนกัน เช่น การชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก ความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน นโยบายเขตการค้าเสรีทั้งในระดับทวิภาคีหรือพหุภาคี โดยในส่วนของนโยบายเขตการค้าเสรีนี้สามารถพิจารณาให้เป็นโอกาสและอุปสรรคได้ ขึ้นอยู่กับมาตรการรองรับที่แต่ละประเทศเตรียมไว้ หากมาตรการรองรับสามารถครอบคลุมผลกระทบที่จะตามมาได้ นโยบายเขตการค้าเสรีก็สามารถเปลี่ยนเป็นโอกาสในการรักษาส่วนแบ่งตลาดและสร้างตลาดใหม่ให้กับประเทศที่สามารถรักษาความได้เปรียบไว้ได้ และในขณะที่เขตการค้าเสรีก็สามารถเป็นอุปสรรค

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ให้กับประเทศคู่แข่ง ซึ่งจะทำให้ช่องว่างของราคาข้าวลดต่ำลงโดยอัตโนมัติ ทำให้จะเกิดการ
แข่งขันทางด้านราคาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

4.3 การวิเคราะห์ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ

การวิเคราะห์ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบที่ปรากฏ ในสินค้าข้าวของประเทศผู้ส่งออก
ข้าวที่สำคัญของโลก คือ ไทยและเวียดนาม ใช้ข้อมูลการค้าข้าวในส่วนของกาส่งออกระหว่างปี
พ.ศ. 2528 – 2546 โดยแบ่งระยะเวลาการศึกษาเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงแรกระหว่างปี พ.ศ. 2528 – 2533
ช่วงที่สองระหว่างปี พ.ศ. 2534 – 2539 และช่วงสุดท้ายช่วงที่สามระหว่างปี พ.ศ. 2540 – 2546

การพิจารณาค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในที่นี้จะพิจารณาโดยใช้กฎของ
Balassa's Revealed Comparative Advantage Index ซึ่งสามารถเขียนเป็นสูตรคณิตศาสตร์ในการ
คำนวณหาค่าความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบดังนี้

$$RCA_{ik} = \frac{X_{ik} / X_i}{X_{wk} / X_w}$$

โดยที่

RCA_{ik} คือ ค่า RCA การส่งออกสินค้าชนิดที่ k ของประเทศ i

X_{ik} คือ มูลค่าการส่งออกสินค้าชนิด k ของประเทศ i

X_i คือ มูลค่าการส่งออกทั้งหมดของประเทศ i

X_{wk} คือ มูลค่าการส่งออกสินค้า k ของทั้งโลก

X_w คือ มูลค่าการส่งออกทั้งหมดของโลก

หมายเหตุ : สินค้าที่ใช้ในการเปรียบเทียบคือข้าว และประเทศที่นำมาพิจารณาคือ ไทยและเวียดนาม

การศึกษาความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบการส่งออกข้าวของไทยและเวียดนามสามารถ
สรุปผลการเปรียบเทียบ ดังตารางที่ 4.5 เป็นการสรุปค่าความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของการ
ส่งออกข้าวของไทยและเวียดนามแต่ละปี

ให้กับประเทศคู่แข่ง ซึ่งจะทำให้ช่องว่างของราคาข้าวลดต่ำลงโดยอัตโนมัติ ทำให้จะเกิดการ
แข่งขันทางด้านราคาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

4.3 การวิเคราะห์ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ

การวิเคราะห์ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบที่ปรากฏ ในสินค้าข้าวของประเทศผู้ส่งออก
ข้าวที่สำคัญของโลก คือ ไทยและเวียดนาม ใช้ข้อมูลการค้าข้าวในส่วนของกาส่งออกระหว่างปี
พ.ศ. 2528 – 2546 โดยแบ่งระยะเวลาการศึกษาเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงแรกระหว่างปี พ.ศ. 2528 – 2533
ช่วงที่สองระหว่างปี พ.ศ. 2534 – 2539 และช่วงสุดท้ายช่วงที่สามระหว่างปี พ.ศ. 2540 – 2546

การพิจารณาค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในที่นี้จะพิจารณาโดยใช้กฎของ
Balassa's Revealed Comparative Advantage Index ซึ่งสามารถเขียนเป็นสูตรคณิตศาสตร์ในการ
คำนวณหาค่าความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบดังนี้

$$RCA_{ik} = \frac{X_{ik} / X_i}{X_{wk} / X_w}$$

โดยที่

RCA_{ik} คือ ค่า RCA การส่งออกสินค้าชนิดที่ k ของประเทศ i

X_{ik} คือ มูลค่าการส่งออกสินค้าชนิด k ของประเทศ i

X_i คือ มูลค่าการส่งออกทั้งหมดของประเทศ i

X_{wk} คือ มูลค่าการส่งออกสินค้า k ของทั้งโลก

X_w คือ มูลค่าการส่งออกทั้งหมดของโลก

หมายเหตุ : สินค้าที่ใช้ในการเปรียบเทียบคือข้าว และประเทศที่นำมาพิจารณาคือ ไทยและเวียดนาม

การศึกษาความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบการส่งออกข้าวของไทยและเวียดนามสามารถ
สรุปผลการเปรียบเทียบ ดังตารางที่ 4.5 เป็นการสรุปค่าความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของการ
ส่งออกข้าวของไทยและเวียดนามแต่ละปี

ตารางที่ 4.5 คำนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของสินค้าข้าว เมื่อเทียบกับสินค้าทั้งหมดของไทยและเวียดนาม พ.ศ. 2528 – 2546

ปี พ.ศ.	ค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ	
	ไทย	เวียดนาม
2528	6,899	1,271
2529	5,673	1,785
2530	4,967	1,464
2531	6,061	1,847
2532	5,471	9,258
2533	3,970	10,685
2534	3,285	8,774
2535	3,083	11,367
2536	2,549	8,795
2537	2,325	7,165
2538	2,361	6,651
2539	2,496	8,198
2540	2,571	6,764
2541	2,186	6,235
2542	2,397	6,389
2543	2,356	4,506
2544	2,183	3,633
2545	2,382	3,565
2546	2,460	3,801

หมายเหตุ : องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติมีข้อมูลถึงปี พ.ศ. 2546

ที่มา : (การสัมมนางานวิจัยเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)

จากตารางที่ 4.5 พบว่าการส่งออกข้าวไทยและเวียดนามมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในภาพรวม โดยมีการเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มในแต่ละช่วงเวลาที่ทำการศึกษา อธิบายได้ดังนี้

1. ค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของการส่งออกข้าวไทย พบว่า ภาพรวมของไทยมีค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบมากกว่า 1 หมายความว่าไทยมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในสินค้าข้าว พิจารณาค่าความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบแต่ละช่วงเวลา พบว่า ไทยมีไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.5 ดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของสินค้าข้าว เมื่อเทียบกับสินค้าทั้งหมดของไทยและเวียดนาม พ.ศ. 2528 – 2546

ปี พ.ศ.	ค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ	
	ไทย	เวียดนาม
2528	6,899	1,271
2529	5,673	1,785
2530	4,967	1,464
2531	6,061	1,847
2532	5,471	9,258
2533	3,970	10,685
2534	3,285	8,774
2535	3,083	11,367
2536	2,549	8,795
2537	2,325	7,165
2538	2,361	6,651
2539	2,496	8,198
2540	2,571	6,764
2541	2,186	6,235
2542	2,397	6,389
2543	2,356	4,506
2544	2,183	3,633
2545	2,382	3,565
2546	2,460	3,801

หมายเหตุ : องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติมีข้อมูลถึงปี พ.ศ. 2546

ที่มา : (การสัมมนางานวิจัยเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)

จากตารางที่ 4.5 พบว่าการส่งออกข้าวไทยและเวียดนามมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในภาพรวม โดยมีการเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มในแต่ละช่วงเวลาที่ทำการศึกษา อธิบายได้ดังนี้

1. ค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของการส่งออกข้าวไทย พบว่า ภาพรวมของไทยมีค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบมากกว่า 1 หมายความว่าไทยมีความได้เปรียบเชิง

เปรียบเทียบในสินค้าข้าว พิจารณาค่าความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบแต่ละช่วงเวลา พบว่า ไทยมีไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบที่ลดลง โดยที่ไทยมีดัชนีความได้เปรียบสูงสุดในปี พ.ศ. 2528 และมีการชะลอตัวลงอย่างต่อเนื่อง และมีการชะลอตัวมากที่สุดในปี พ.ศ. 2541 ทั้งนี้ค่าความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบที่ลดลงของไทยช่วงปี พ.ศ. 2532-2536 มีความสอดคล้องกับการที่เวียดนามเข้ามามีบทบาทการค้าข้าวในตลาดโลกมากขึ้น โดยไทยสูญเสียส่วนแบ่งการตลาดข้าวให้กับเวียดนามจากการที่ดำเนินนโยบายที่ผิดพลาด โดยการเน้นการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมมากกว่าภาคเกษตรกรรม

2. ค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของการส่งออกข้าวเวียดนาม พบว่า ภาพรวมของเวียดนามมีค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบมากกว่า 1 หมายความว่าเวียดนามก็มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในสินค้าข้าว สำหรับค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของการส่งออกข้าวของเวียดนามมีความได้เปรียบสูงสุดในปี พ.ศ. 2535 และ ช่วงเวลาปี พ.ศ. 2528 – 2535 มีแนวโน้มดัชนีความได้เปรียบสูงขึ้นตามลำดับ แต่หลังจากปี พ.ศ. 2536 พบว่า ดัชนีความได้เปรียบมีการชะลอตัวต่ำลงอย่างต่อเนื่อง และมีการชะลอตัวมากที่สุดในปี พ.ศ. 2545 จากการที่ประเทศผู้ส่งออกรายอื่นมีการเพิ่มปริมาณการผลิต โดยมีเหตุจูงใจทางด้านราคาที่ปรับตัวสูงขึ้นมาก ส่งผลให้เกิดการแข่งขันทางด้านตลาดข้าวสูงขึ้น ทั้งนี้ค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของเวียดนามช่วงปี พ.ศ. 2532 – 2536 ก็มีความสอดคล้องกับการที่เวียดนามเข้ามามีบทบาทในการค้าข้าวในตลาดโลกมากขึ้น โดยปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้นำเข้าข้าวมาเป็นผู้ส่งออกข้าวในลำดับต้นของโลก

3. ค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของการส่งออกข้าวไทยและเวียดนาม พบว่า ภาพรวมของไทยและเวียดนาม มีค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบมากกว่า 1 หมายความว่าประเทศทั้งสองมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในสินค้าข้าว ทำการพิจารณาค่าความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ ตามตารางที่ 4.5 พบว่า ไทยและเวียดนามมีแนวโน้มค่าความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบลดลงไปในทิศทางเดียวกัน คือ มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในตลาดโลกที่ลดลง ซึ่งเป็นสัญญาณบ่งบอกถึงศักยภาพในการแข่งขันที่ลดลง การที่ราคาข้าวมีการปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากความต้องการข้าวของโลกมีมากกว่าปริมาณที่ผลิตได้จริง ทำให้ผู้ผลิตข้าวรายสำคัญๆ เริ่มปรับเปลี่ยนการผลิตดั้งเดิม และเปลี่ยนมาใช้เทคโนโลยีมาประยุกต์ในการผลิตมากขึ้น เพื่อให้สามารถเพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่การผลิต ในขณะเดียวกันต้องดำเนินการรักษาระดับต้นทุนการผลิตให้คงที่ หรือลดต่ำลงให้มากที่สุดเท่าที่ปัจจัยการผลิตจะเอื้ออำนวย และเมื่อสามารถเพิ่มผลผลิตข้าวและรักษาต้นทุนการผลิตได้ จะส่งผลให้เกิดการแข่งขันในด้านการส่งออกข้าวมากขึ้น ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่สนับสนุนการเพิ่มช่องทางการตลาด เพื่อการกระจายข้าวออกสู่ตลาดใหม่ คือ การเปิดเขตการค้าเสรีทั้งในระดับภูมิภาคหรือพหุภาคี และระดับประเทศกับประเทศหรือทวีปภาคี ทำให้ผู้ขายมีโอกาสขยายช่องทางการขายมากขึ้น และผู้นำเข้าข้าวก็มีทางเลือกได้มากขึ้นเช่นกัน การเปิดตลาดเสรีจะช่วยลดช่องว่างที่เกิดจากอัตราภาษีที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศเพื่อให้เกิดการค้าที่เป็นธรรมมากขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบที่ลดลง โดยที่ไทยมีดัชนีความได้เปรียบสูงสุดในปี พ.ศ. 2528 และมีการชะลอตัวลงอย่างต่อเนื่อง และมีการชะลอตัวมากที่สุดในปี พ.ศ. 2541 ทั้งนี้ค่าความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบที่ลดลงของไทยช่วงปี พ.ศ. 2532–2536 มีความสอดคล้องกับการที่เวียดนามเข้ามามีบทบาทการค้าข้าวในตลาดโลกมากขึ้น โดยไทยสูญเสียส่วนแบ่งการตลาดข้าวให้กับเวียดนามจากการที่ดำเนินนโยบายที่ผิดพลาด โดยการเน้นการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมมากกว่าภาคเกษตรกรรม

2. ค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของการส่งออกข้าวเวียดนาม พบว่า ภาพรวมของเวียดนามมีค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบมากกว่า 1 หมายความว่าเวียดนามก็มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในสินค้าข้าว สำหรับค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของการส่งออกข้าวของเวียดนามมีความได้เปรียบสูงสุดในปี พ.ศ. 2535 และ ช่วงเวลาปี พ.ศ. 2528 – 2535 มีแนวโน้มดัชนีความได้เปรียบสูงขึ้นตามลำดับ แต่หลังจากปี พ.ศ. 2536 พบว่า ดัชนีความได้เปรียบมีการชะลอตัวต่ำลงอย่างต่อเนื่อง และมีการชะลอตัวมากที่สุดในปี พ.ศ. 2545 จากการที่ประเทศผู้ส่งออกรายอื่นมีการเพิ่มปริมาณการผลิต โดยมีเหตุจูงใจทางด้านราคาที่ปรับตัวสูงขึ้นมาก ส่งผลให้เกิดการแข่งขันทางด้านตลาดข้าวสูงขึ้น ทั้งนี้ค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของเวียดนามช่วงปี พ.ศ. 2532 – 2536 ก็มีความสอดคล้องกับการที่เวียดนามเข้ามามีบทบาทในการค้าข้าวในตลาดโลกมากขึ้น โดยปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้นำเข้าข้าวมาเป็นผู้ส่งออกข้าวในลำดับต้นของโลก

3. ค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของการส่งออกข้าวไทยและเวียดนาม พบว่า ภาพรวมของไทยและเวียดนาม มีค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบมากกว่า 1 หมายความว่าประเทศทั้งสองมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในสินค้าข้าว ทำการพิจารณาค่าความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ ตามตารางที่ 4.5 พบว่า ไทยและเวียดนามมีแนวโน้มค่าความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบลดลงไปในทิศทางเดียวกัน คือ มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในตลาดโลกที่ลดลง ซึ่งเป็นสัญญาณบ่งบอกถึงศักยภาพในการแข่งขันที่ลดลง การที่ราคาข้าวมีการปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากความต้องการข้าวของโลกมีมากกว่าปริมาณที่ผลิตได้จริง ทำให้ผู้ผลิตข้าวรายสำคัญๆ เริ่มปรับเปลี่ยนการผลิตดั้งเดิม และเปลี่ยนมาใช้เทคโนโลยีมาประยุกต์ในการผลิตมากขึ้น เพื่อให้สามารถเพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่การผลิต ในขณะที่เดียวกันต้องดำเนินการรักษาระดับต้นทุนการผลิตให้คงที่ หรือลดต่ำลงให้มากที่สุดเท่าที่ปัจจัยการผลิตจะเอื้ออำนวย และเมื่อสามารถเพิ่มผลผลิตข้าวและรักษาต้นทุนการผลิตได้ จะส่งผลให้เกิดการแข่งขันในด้านการส่งออกข้าวมากขึ้น ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่สนับสนุนการเพิ่มช่องทางการตลาด เพื่อการกระจายข้าวออกสู่ตลาดใหม่ คือ การเปิดเขตการค้าเสรีทั้งในระดับภูมิภาคหรือพหุภาคี และระดับประเทศกับประเทศหรือทวีปภาคี ทำให้ผู้ขายมีโอกาสขยายช่องทางการขายมากขึ้น และผู้นำเข้าข้าวก็มีทางเลือกได้มากขึ้นเช่นกัน การเปิดตลาดเสรีจะช่วยลดช่องว่างที่เกิดจากอัตราภาษีที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศเพื่อให้เกิดการค้าที่เป็นธรรมมากขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบที่ลดต่ำลงสะท้อนถึงความได้เปรียบทางการค้าที่ลดลงด้วย ดังนั้นจำเป็นที่จะต้องดำเนินการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน รัฐบาลจะต้องสร้างความมั่นคงและมั่นคงให้กับเกษตรกรผู้ผลิตข้าว วิธีการที่ดีที่สุด คือ การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Competitive Advantage) ซึ่งเป็นหัวใจของการวางแผนกลยุทธ์ ความได้เปรียบทางการแข่งขัน หมายถึง ความสามารถในการค้าของประเทศตนเองได้ดีกว่าประเทศคู่แข่ง นั่นคือ สามารถสร้างกำไรได้สูงกว่ามาตรฐานของอุตสาหกรรมนั้น ในการดำเนินการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันขึ้นอยู่กับความสามารถที่เป็นเลิศใน 3 ด้านคือ ขายสินค้าหรือให้บริการที่ดีกว่า ขายสินค้าที่ถูกกว่า และตอบสนองต่อลูกค้าได้เร็วกว่าคู่แข่ง ซึ่งจำเป็นที่จะต้องสร้างสิ่งที่ดีกว่าคู่แข่ง คำว่าสินค้าและให้บริการที่ดีกว่า เรียกว่า ขายสินค้าหรือให้บริการที่แตกต่าง (Differentiation) การขายสินค้าที่ถูกกว่าจะต้องผลิตด้วยต้นทุนต่ำกว่า (Cost Leadership) และตอบสนองต่อลูกค้าได้เร็วกว่า (Quick Response) คำว่าสินค้าและบริการที่แตกต่างไปจากองค์การอื่น หมายถึง สินค้าและบริการที่พิเศษไปจากสินค้าและบริการของคู่แข่งไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง หรือหลายๆ ทาง และความแตกต่างนี้ทำให้ผู้ซื้ออยากใช้สินค้านั้นและยินดีจะจ่ายซื้อสินค้านั้นในราคาที่สูงกว่าสินค้าอื่น ซึ่งความเป็นเลิศทั้งสามด้านจะสามารถสร้างความได้เปรียบในการค้าข้าวของโลกได้

ค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบที่ลดต่ำลงสะท้อนถึงความได้เปรียบทางการค้าที่ลดลงด้วย ดังนั้นจำเป็นที่จะต้องดำเนินการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน รัฐบาลจะต้องสร้างความมั่นคงและมั่นคงให้กับเกษตรกรผู้ผลิตข้าว วิธีการที่ดีที่สุด คือ การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Competitive Advantage) ซึ่งเป็นหัวใจของการวางแผนกลยุทธ์ ความได้เปรียบทางการแข่งขัน หมายถึง ความสามารถที่การดำเนินการค้าของประเทศตนเองได้ดีกว่าประเทศคู่แข่ง นั่นคือ สามารถสร้างกำไรได้สูงกว่ามาตรฐานของอุตสาหกรรมนั้น ในการดำเนินการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันขึ้นอยู่กับความสามารถที่เป็นเลิศใน 3 ด้านคือ ขายสินค้าหรือให้บริการที่ดีกว่า ขายสินค้าที่ถูกลงกว่า และตอบสนองต่อลูกค้าได้เร็วกว่าคู่แข่ง ซึ่งจำเป็นที่จะต้องสร้างสิ่งที่ดีกว่าคู่แข่ง คำว่าสินค้าและให้บริการที่ดีกว่า เรียกว่า ขายสินค้าหรือให้บริการที่แตกต่าง (Differentiation) การขายสินค้าที่ถูกลงกว่าจะต้องผลิตด้วยต้นทุนต่ำกว่า (Cost Leadership) และตอบสนองต่อลูกค้าได้เร็วกว่า (Quick Response) คำว่าสินค้าและบริการที่แตกต่างไปจากองค์การอื่น หมายถึง สินค้าและบริการที่พิเศษไปจากสินค้าและบริการของคู่แข่งไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง หรือหลายๆ ทาง และความแตกต่างนี้ทำให้ผู้ซื้ออยากใช้สินค้านั้นและยินดีจะจ่ายซื้อสินค้านั้นในราคาที่สูงกว่าสินค้าอื่น ซึ่งความเป็นเลิศทั้งสามด้านจะสามารถสร้างความได้เปรียบในการค้าข้าวของโลกได้

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

ข้าว นับเป็นผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญที่สุดของประเทศไทย มีความสำคัญกับวิถีชีวิตคนไทยหลายสิบล้านคนมาเป็นเวลานาน ความเป็นอยู่ของประชาชนคนไทยส่วนใหญ่ต้องพึ่งพิงกับผลผลิตและราคาข้าว ถ้าปลูกได้ข้าวมาก ผลผลิตดี และข้าวมีราคาดีประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศก็จะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีตามไปด้วย การเปลี่ยนแปลงในเวทีการค้าโลกจะมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนชาวนาระดับรากหญ้าทั้งทางตรงและทางอ้อม ปัจจุบันสถานการณ์ข้าวโลกกำลังจะมีการพัฒนาถึงจุดที่จะมีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ จากการค้าข้าวในตลาดโลกที่กำลังแข่งขันกันอย่างรุนแรงมากยิ่งขึ้นอันเนื่องจากวิกฤตอาหาร ราคาข้าวที่สูงขึ้นจากการผลิตข้าวที่ไม่พอเพียงต่อความต้องการบริโภค ทำให้ต้องทำความเข้าใจและวิเคราะห์ถึงทิศทางการค้าข้าวไทยในตลาดระดับโลก รวมถึงการศึกษาศักยภาพการส่งออกข้าวเวียดนามซึ่งเป็นผู้ส่งออกอันดับสองรองจากไทย เพื่อนำผลการศึกษามากำหนดแนวทางการค้าข้าวของไทยให้มีการพัฒนา และสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์การแข่งขันในปัจจุบันได้

การศึกษาศักยภาพในการส่งออกข้าวไทย กรณีศึกษาไทยและเวียดนามครั้งนี้สามารถสรุปผลการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน คือ (1) การศึกษาข้อมูลในภาคการผลิต ภาคการบริโภค และภาคการส่งออก และ (2) ทำการศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค และ (3) ทำการศึกษาความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบเพื่อศึกษาส่งออกข้าวของไทยและเวียดนาม โดยทำการศึกษาข้อมูลระหว่างช่วงปี พ.ศ.2520 - 2548

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปได้ว่า (1) ไทยมีประสิทธิภาพการผลิตน้อยกว่าเวียดนามเมื่อเปรียบเทียบผลผลิตต่อพื้นที่การผลิตและผลผลิตข้าวทั้งหมด แต่เมื่อเทียบพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมดไทยมีพื้นที่เพาะปลูกข้าวมากกว่าเวียดนาม (2) ไทยมีการบริโภคข้าวโดยเฉลี่ยน้อยกว่าเวียดนาม แสดงให้เห็นว่าไทยปลูกข้าวเพื่อการส่งออกมากกว่าเพื่อใช้บริโภคในประเทศเพียงอย่างเดียว โดยปริมาณการบริโภคที่น้อยลงสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบริโภคของประชาชน และรสนิยมที่เปลี่ยนแปลงไป (3) ไทยมีปริมาณส่งออกและมูลค่าการส่งออกข้าวสูงกว่าเวียดนามเนื่องจากปัจจัยทางด้านปริมาณการบริโภคภายในประเทศ และคุณภาพข้าวที่เป็นที่ต้องการของประเทศคู่ค้า แม้อาชีพไทยยังคงสูงกว่าของเวียดนามซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ปริมาณการส่งออกข้าวลดลง แต่เนื่องจากตลาดข้าวไทยมุ่งเน้นตลาดข้าวคุณภาพดีและปานกลาง ทำให้

ไทยยังคงรักษาส่วนแบ่งตลาดข้าวไว้ได้ (4) การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคไม่อาจรวมได้ทั้งหมด อีกทั้งห้ามมิให้คัดลอกเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

ข้าว นับเป็นผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญที่สุดของประเทศไทย มีความสำคัญกับวิถีชีวิตคนไทยหลายสิบล้านคนมาเป็นเวลานาน ความเป็นอยู่ของประชาชนคนไทยส่วนใหญ่ต้องพึ่งพิงกับผลผลิตและราคาข้าว ถ้าปลูกได้ข้าวมาก ผลผลิตดี และข้าวมีราคาดีประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศก็จะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีตามไปด้วย การเปลี่ยนแปลงในเวทีการค้าโลกจะมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนชาวนาระดับรากหญ้าทั้งทางตรงและทางอ้อม ปัจจุบันสถานการณ์ข้าวโลกกำลังจะมีการพัฒนาถึงจุดที่จะมีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ จากการค้าข้าวในตลาดโลกที่กำลังแข่งขันกันอย่างรุนแรงมากยิ่งขึ้นอันเนื่องจากวิกฤตอาหาร ราคาข้าวที่สูงขึ้นจากการผลิตข้าวที่ไม่พอเพียงต่อความต้องการบริโภค ทำให้ต้องทำความเข้าใจและวิเคราะห์ถึงทิศทางการค้าข้าวไทยในตลาดระดับโลก รวมถึงการศึกษาศักยภาพการส่งออกข้าวเวียดนามซึ่งเป็นผู้ส่งออกอันดับสองรองจากไทย เพื่อนำผลการศึกษามากำหนดแนวทางการค้าข้าวของไทยให้มีการพัฒนา และสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์การแข่งขันในปัจจุบันได้

การศึกษาศักยภาพในการส่งออกข้าวไทย กรณีศึกษาไทยและเวียดนามครั้งนี้สามารถสรุปผลการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน คือ (1) การศึกษาข้อมูลในภาคการผลิต ภาคการบริโภค และภาคการส่งออก และ (2) ทำการศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค และ (3) ทำการศึกษาความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบเพื่อศึกษาส่งออกข้าวของไทยและเวียดนาม โดยทำการศึกษาข้อมูลระหว่างช่วงปี พ.ศ.2520 - 2548

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปได้ว่า (1) ไทยมีประสิทธิภาพการผลิตน้อยกว่าเวียดนามเมื่อเปรียบเทียบผลผลิตต่อพื้นที่การผลิตและผลผลิตข้าวทั้งหมด แต่เมื่อเทียบพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมดไทยมีพื้นที่เพาะปลูกข้าวมากกว่าเวียดนาม (2) ไทยมีการบริโภคข้าวโดยเฉลี่ยน้อยกว่าเวียดนาม แสดงให้เห็นว่าไทยปลูกข้าวเพื่อการส่งออกมากกว่าเพื่อใช้บริโภคในประเทศเพียงอย่างเดียว โดยปริมาณการบริโภคที่น้อยลงสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบริโภคของประชาชน และรสนิยมที่เปลี่ยนแปลงไป (3) ไทยมีปริมาณส่งออกและมูลค่าการส่งออกข้าวสูงกว่าเวียดนามเนื่องจากปัจจัยทางด้านปริมาณการบริโภคภายในประเทศ และคุณภาพข้าวที่เป็นที่ต้องการของประเทศคู่ค้า แม้อาชีพข้าวไทยยังคงสูงกว่าของเวียดนามซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ปริมาณการส่งออกข้าวลดลง แต่เนื่องจากตลาดข้าวไทยมุ่งเน้นตลาดข้าวคุณภาพดีและปานกลาง ทำให้ไทยยังคงรักษาส่วนแบ่งตลาดข้าวไว้ได้ (4) การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ไม่ว่าการณ์ใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดลอกเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พบว่า จุดแข็งการค้าข้าวไทยอยู่ที่คุณภาพของข้าวที่มีคุณภาพดีกว่าเวียดนาม ขณะที่เวียดนามมีจุดแข็งทางด้านต้นทุนการผลิตต่ำ ด้านจุดอ่อนของไทยเกี่ยวข้องกับนโยบายประกันราคาข้าว และการขาดส่งเสริมสนับสนุนที่ยั่งยืนทำให้ต้นทุนสูงขึ้น จุดอ่อนของข้าวเวียดนามอยู่ที่คุณภาพข้าวคือยกว่าข้าวไทย ด้านอุปสรรคและโอกาส พบว่าไทยและเวียดนามพบปัญหาในแนวทางเดียวกัน คือ ปัญหาด้านเศรษฐกิจของโลกที่เข้าสู่ภาวะถดถอยเนื่องจากปัจจัยราคาพลังงานปรับตัวสูงขึ้นเป็นอุปสรรคต่อประเทศกำลังพัฒนา และเขตการค้าเสรีที่สามารถเป็นได้ทั้งโอกาสและอุปสรรคต่อการค้าข้าวของทั้งไทยและเวียดนาม และ (5) ค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ พบว่าไทยและเวียดนามมีความได้เปรียบในอดีตมากกว่าในปัจจุบัน การที่ค่าความได้เปรียบของทั้งสองประเทศลดลงในปัจจุบันเนื่องจากการแข่งขันการค้าที่รุนแรงมากขึ้น จากการศึกษาที่ประเทศผู้ซื้อต้องการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารให้กับคนในประเทศให้มากขึ้น โดยเน้นการเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนในประเทศ ซึ่งส่งผลให้ปริมาณความต้องการในตลาดโลกลดลงและประเทศผู้ขายจะสามารถส่งออกได้น้อยลงเช่นกัน

ผลการศึกษารูปได้ว่าเวียดนามมีศักยภาพการส่งออกมากกว่าไทยทั้งในด้านการพัฒนาตลาด การผลิต และการส่งออก การที่เวียดนามสามารถสร้างความได้เปรียบทางการส่งออกมากกว่าไทยเนื่องจากเวียดนามให้ความสำคัญกับการพัฒนาการผลิต การมีต้นทุนต่ำจากจุดแข็งด้านต้นทุนแรงงาน และการให้ความสำคัญกับการพัฒนาพันธุ์ข้าวเพื่อให้ได้ข้าวคุณภาพสูงเหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ เพื่อเพิ่มโอกาสในการสร้างตลาดใหม่ ไทยจำเป็นต้องตระหนักถึงสภาพการณ์ในปัจจุบัน เพื่อกำหนดทิศทางการเพิ่มศักยภาพการส่งออกให้มากขึ้น ภาครัฐจำเป็นต้องดำเนินนโยบายเชิงรับเพื่อรักษาส่วนแบ่งตลาดเดิม และสร้างนโยบายเชิงรุกสร้างตลาดใหม่ เพื่อส่งเสริมและผลักดันการส่งออกข้าวไทยสู่ตลาดโลก ไทยจะต้องเร่งพัฒนาระบบการเกษตร และคุณภาพของผลผลิต เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ เพื่อก้าวสู่การเป็นผู้นำทั้งในด้านการผลิตและคุณภาพ เพื่อความมั่นคงของประเทศ และความเป็นผู้นำตลาดข้าวต่อไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษารูปเป็นข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มศักยภาพการค้าข้าวไทย ซึ่งมีข้อเสนอแนะซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1. จากการศึกษาข้อมูลภาคการผลิต ภาคการบริโภค และภาคการส่งออก แสดงให้เห็นว่าภาคการผลิตของไทยยังขาดความแข็งแรง ดังนั้นรัฐบาลจะต้องส่งเสริมจัดระบบการผลิตใหม่ และสนับสนุนเกษตรกร โดยเน้นการถ่ายทอดเทคโนโลยีใหม่ เพื่อให้ผลผลิตต่อไร่สูงขึ้น ที่สำคัญคือการผลิตต้นทุนการผลิตให้มากที่สุด ภาคการส่งออกต้องได้รับการดูแลจากภาครัฐมากขึ้นในการผลักดัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ทางการค้า การส่งออกข้าว โดยการเพิ่มการประชาสัมพันธ์ข้าวไทยในตลาดต่างประเทศให้มากขึ้น เพิ่มโอกาสไม่วางกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมีเหตุดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พบว่า จุดแข็งการค้าข้าวไทยอยู่ที่คุณภาพของข้าวที่มีคุณภาพดีกว่าเวียดนาม ขณะที่เวียดนามมีจุดแข็งทางด้านต้นทุนการผลิตต่ำ ด้านจุดอ่อนของไทยเกี่ยวข้องกับนโยบายประกันราคาข้าว และการขาดส่งเสริมสนับสนุนที่ยั่งยืนทำให้ต้นทุนสูงขึ้น จุดอ่อนของข้าวเวียดนามอยู่ที่คุณภาพข้าวด้อยกว่าข้าวไทย ด้านอุปสรรคและโอกาส พบว่าไทยและเวียดนามพบปัญหาในแนวทางเดียวกัน คือ ปัญหาด้านเศรษฐกิจของโลกที่เข้าสู่ภาวะถดถอยเนื่องจากปัจจัยราคาด้านพลังงานปรับตัวสูงขึ้นเป็นอุปสรรคต่อประเทศกำลังพัฒนา และเขตการค้าเสรีที่สามารถเป็นได้ทั้งโอกาสและอุปสรรคต่อการค้าข้าวของทั้งไทยและเวียดนาม และ (5) ค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ พบว่า ไทยและเวียดนามมีความได้เปรียบในอดีตมากกว่าในปัจจุบัน การที่ค่าความได้เปรียบของทั้งสองประเทศลดลงในปัจจุบันเนื่องจากการแข่งขันการค้าที่รุนแรงมากขึ้น จากการที่ประเทศผู้ซื้อต้องการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารให้กับคนในประเทศให้มากขึ้น โดยเน้นการเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนในประเทศ ซึ่งส่งผลให้ปริมาณความต้องการในตลาดโลกลดลงและประเทศผู้ขายจะสามารถส่งออกได้น้อยลงเช่นกัน

ผลการศึกษาสรุปลงได้ว่าเวียดนามมีศักยภาพการส่งออกมากกว่าไทยทั้งในด้านการพัฒนาตลาด การผลิต และการส่งออก การที่เวียดนามสามารถสร้างความได้เปรียบทางการส่งออกมากกว่าไทยเนื่องจากเวียดนามให้ความสำคัญกับการพัฒนาการผลิต การมีต้นทุนต่ำจากจุดแข็งด้านต้นทุนแรงงาน และการให้ความสำคัญกับการพัฒนาพันธุ์ข้าวเพื่อให้ได้ข้าวคุณภาพสูงเหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ เพื่อเพิ่มโอกาสในการสร้างตลาดใหม่ ไทยจำเป็นต้องตระหนักถึงสภาพการณ์ในปัจจุบัน เพื่อกำหนดทิศทางการเพิ่มศักยภาพการส่งออกให้มากขึ้น ภาครัฐจำเป็นต้องดำเนินนโยบายเชิงรับเพื่อรักษาส่วนแบ่งตลาดเดิม และสร้างนโยบายเชิงรุกสร้างตลาดใหม่ เพื่อส่งเสริมและผลักดันการส่งออกข้าวไทยสู่ตลาดโลก ไทยจะต้องเร่งพัฒนาระบบการเกษตร และคุณภาพของผลผลิต เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ เพื่อก้าวสู่การเป็นผู้นำทั้งในด้านการผลิตและคุณภาพ เพื่อความมั่นคงของประเทศ และความเป็นผู้นำตลาดข้าวต่อไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาสามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มศักยภาพการค้าข้าวไทย ซึ่งมีข้อเสนอแนะซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษา ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. จากการศึกษาข้อมูลภาคการผลิต ภาคการบริโภค และภาคการส่งออก แสดงให้เห็นว่าภาคการผลิตของไทยยังขาดความแข็งแกร่ง ดังนั้นรัฐบาลจะต้องส่งเสริมจัดระบบการผลิตใหม่ และสนับสนุนเกษตรกร โดยเน้นการถ่ายทอดเทคโนโลยีใหม่ เพื่อให้ผลผลิตต่อไร่สูงขึ้น ที่สำคัญคือการลดต้นทุนการผลิตให้มากที่สุด ภาคการส่งออกต้องได้รับการดูแลจากภาครัฐมากขึ้นในการผลักดันการส่งออกข้าวโดยการเพิ่มการประชาสัมพันธ์ข้าวไทยในตลาดต่างประเทศให้มากขึ้น เพิ่มโอกาส

การเข้าถึงฐานข้อมูลโดยการนำระบบข้อมูลสารสนเทศมาพัฒนาระบบข้อมูลการส่งออกโดยการเชื่อมข้อมูลระหว่างหน่วยงานเอกชนกับหน่วยงานรัฐบาล

2. จากการศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลจะต้องใช้จุดแข็งของข้าวไทยในเรื่องคุณภาพข้าว จะต้องกำหนดแผนแม่บทที่ชัดเจนของการพัฒนาพันธุ์ข้าวคุณภาพสูง โดยเฉพาะการปรับปรุงมาตรฐานข้าวหอมมะลิไทยให้เป็นมาตรฐานสากลและสร้างความเชื่อมั่นในมาตรฐานข้าวไทย และดำเนินการเปิดตลาดข้าวใหม่โดยใช้เขตการค้าเสรีเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประเทศผู้มีความต้องการในการซื้อข้าวคุณภาพสูง เช่น กลุ่มประเทศในภาคตะวันออกเฉียงกลางซึ่งพิจารณาเรื่องคุณภาพมากกว่าราคา เพื่อเป็นการสร้างช่องทางการส่งออกให้กับผู้ส่งออกมากขึ้น

3. จากการศึกษาความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ แสดงให้เห็นว่า การแข่งขันในตลาดข้าวระหว่างประเทศที่มีความรุนแรงมากขึ้น ในการเพิ่มดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ จำเป็นต้องเพิ่มศักยภาพการแข่งขันให้กับผู้ส่งออกทั้งในด้านราคา คุณภาพ และการเปิดตลาดใหม่เพื่อเพิ่มโอกาสทางการค้าข้าว โดยเฉพาะข้าวคุณภาพสูงซึ่งจะช่วยสร้างมูลค่าตลาดให้เพิ่มขึ้นได้ และภาครัฐต้องทำการกำหนดแผนแม่บทการรักษาสวนแบ่งตลาดข้าวเดิมไว้ด้วย เพื่อเป็นแนวทางการทำดำเนินงานที่ชัดเจนสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ส่งออกข้าวของไทยเอง

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้ทำการศึกษาเฉพาะในส่วน เช่น การผลิต การบริโภค และการส่งออก โดยการเปรียบเทียบเฉพาะข้อมูลที่ปรากฏระหว่างไทยและเวียดนาม แต่ไม่ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบให้เกิดข้อแตกต่างในการผลิต การบริโภค และการส่งออก ซึ่งในครั้งต่อไปควรมีการศึกษาลงในรายละเอียดของปัจจัยที่ส่งผลกระทบ และสามารถระบุถึงสาเหตุที่แท้จริงต่อไป

2. การทำการศึกษาในครั้งนี้ทำการศึกษาการส่งออกข้าวขาวทั้งหมด มิได้ระบุเฉพาะเจาะจงข้าวที่ศึกษาว่าเป็นข้าวขาวประเภทใด เช่น กลุ่มข้าวขาว 5% 10% 25% 100% หรือกลุ่มข้าวคุณภาพดี เช่น ข้าวหอมมะลิ ดังนั้นการศึกษารายละเอียดต่อไปควรทำการศึกษาความได้เปรียบเฉพาะในแต่ละกลุ่มของข้าว เช่น กลุ่มข้าวคุณภาพสูง คุณภาพปานกลาง และคุณภาพต่ำ

การเข้าถึงฐานข้อมูลโดยการนำระบบข้อมูลสารสนเทศมาพัฒนาระบบข้อมูลการส่งออกโดยการเชื่อมข้อมูลระหว่างหน่วยงานเอกชนกับหน่วยงานรัฐบาล

2. จากการศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลจะต้องใช้จุดแข็งของข้าวไทยในเรื่องคุณภาพข้าว จะต้องกำหนดแผนแม่บทที่ชัดเจนของการพัฒนาพันธุ์ข้าวคุณภาพสูง โดยเฉพาะการปรับปรุงมาตรฐานข้าวหอมมะลิไทยให้เป็นมาตรฐานสากลและสร้างความเชื่อมั่นในมาตรฐานข้าวไทย และดำเนินการเปิดตลาดข้าวใหม่โดยใช้เขตการค้าเสรีเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประเทศผู้มีความศักยภาพในการซื้อข้าวคุณภาพสูง เช่น กลุ่มประเทศในภาคตะวันออกเฉียงกลางซึ่งพิจารณาเรื่องคุณภาพมากกว่าราคา เพื่อเป็นการสร้างช่องทางการส่งออกให้กับผู้ส่งออกมากขึ้น

3. จากการศึกษาความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ แสดงให้เห็นว่า การแข่งขันในในตลาดข้าวระหว่างประเทศที่มีความรุนแรงมากขึ้น ในการเพิ่มดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ จำเป็นต้องเพิ่มศักยภาพการแข่งขันให้กับผู้ส่งออกทั้งในด้านราคา คุณภาพ และการเปิดตลาดใหม่เพื่อเพิ่มโอกาสทางการค้าข้าว โดยเฉพาะข้าวคุณภาพสูงซึ่งจะช่วยสร้างมูลค่าตลาดให้เพิ่มขึ้นได้ และภาครัฐต้องทำการกำหนดแผนแม่บทการรักษาส่วนแบ่งตลาดข้าวเดิมไว้ด้วย เพื่อเป็นแนวทางการทำดำเนินงานที่ชัดเจนสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ส่งออกข้าวของไทยเอง

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้ทำการศึกษาเฉพาะในส่วน เช่น การผลิต การบริโภค และการส่งออก โดยการเปรียบเทียบเฉพาะข้อมูลที่ปรากฏระหว่างไทยและเวียดนาม แต่ไม่ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบให้เกิดข้อแตกต่างในการผลิต การบริโภค และการส่งออก ซึ่งในครั้งต่อไปควรมีการศึกษาลงในรายละเอียดของปัจจัยที่ส่งผลกระทบ และสามารถระบุถึงสาเหตุที่แท้จริงต่อไป

2. การทำการศึกษาในครั้งนี้ทำการศึกษาการส่งออกข้าวขาวทั้งหมด มิได้ระบุเฉพาะเจาะจงข้าวที่ศึกษาว่าเป็นข้าวขาวประเภทใด เช่น กลุ่มข้าวขาว 5% 10% 25% 100% หรือกลุ่มข้าวคุณภาพดี เช่น ข้าวหอมมะลิ ดังนั้นการศึกษากครั้งต่อไปควรทำการศึกษาความได้เปรียบเฉพาะในแต่ละกลุ่มของข้าว เช่น กลุ่มข้าวคุณภาพสูง คุณภาพปานกลาง และคุณภาพต่ำ

บรรณานุกรม

กฤษดา พัฒนพงษ์ไพบุลย์. 2546. “การส่งออกข้าวหอมมะลิไทยไปตลาดโลก.”

วิทยานิพนธ์ปริญญาโท เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิตสาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ,
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

กรมการค้าต่างประเทศ. ข้อมูลทั่วไปเรื่องข้าว. ข้อมูลเข้าถึงได้จาก www.dft.moc.go.th

กัลยา พิมพ์เพราะ. 2543. “การส่งออกข้าวไทยไปยังประเทศคู่ค้าที่สำคัญ.”

วิทยานิพนธ์ปริญญาโท เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิตสาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ,
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

นราทิพย์ ชุตินวงศ์. 2537. **ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปรีดา นาคเนาทิม. 2541. **เศรษฐศาสตร์จุลภาค 1**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร:

มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พิสมัย รัตนะ. 2547. “การส่งออกข้าว” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

มูลนิธิข้าวไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. **ข้อมูลทั่วไปเรื่องข้าว** ข้อมูลเข้าถึงได้จาก

www.thairice.org

วิเชียร แสงบุญราศัมโชติ. 2548. “การส่งออกข้าวหอมมะลิไทยไปตลาดโลก”

วิทยานิพนธ์ปริญญาโท เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิตสาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ,
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ศูนย์พัฒนาความรู้การซื้อขายเกษตรล่วงหน้า. **สถิติการส่งออก โครงสร้างตลาดโลก ราคา ปริมาณ**

ความต้องการ ข้อมูลทั่วไปเรื่องข้าว, ข้อมูลเข้าถึงได้จาก www.aftc.or.th

สมาคมโรงสีข้าวไทย. **สถิติการส่งออก**, ข้อมูลเข้าถึงได้จาก www.thairicemillers.com

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. **สถิติการส่งออก การผลิต**

เข้าถึงได้จาก www.oae.go.th

องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ. **สถิติการผลิต การบริโภค และส่งออก**

ข้อมูลการค้าระหว่างประเทศ, ข้อมูลเข้าถึงได้จาก www.faostat.fao.org

Vietnam Investment Information BOI. 2008. **การวิเคราะห์ จุดอ่อน จุดแข็งโอกาสและอุปสรรค**

ข้อมูลการส่งออก, ข้อมูลเข้าถึงได้จาก www.vvg-vietnam.com

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม

กฤษฎา พัฒนพงษ์ไพบุลย์. 2546. “การส่งออกข้าวหอมมะลิไทยไปตลาดโลก.”

วิทยานิพนธ์ปริญญาโท เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิตสาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ,
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

กรมการค้าต่างประเทศ. ข้อมูลทั่วไปเรื่องข้าว. ข้อมูลเข้าถึงได้จาก www.dft.moc.go.th

กัลยา พิมพ์เพราะ. 2543. “การส่งออกข้าวไทยไปยังประเทศคู่ค้าที่สำคัญ.”

วิทยานิพนธ์ปริญญาโท เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิตสาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ,
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

นราทิพย์ ชุตินวงศ์. 2537. ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปรีดา นาคเนาทิม. 2541. เศรษฐศาสตร์จุลภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร:

มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พิสมัย รัตนะ. 2547. “การส่งออกข้าว” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

มูลนิธิข้าวไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. ข้อมูลทั่วไปเรื่องข้าว ข้อมูลเข้าถึงได้จาก

www.thairice.org

วิเชียร แสงบุษราคัม โชติ. 2548. “การส่งออกข้าวหอมมะลิไทยไปตลาดโลก”

วิทยานิพนธ์ปริญญาโท เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิตสาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ,
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ศูนย์พัฒนาความรู้การซื้อขายเกษตรล่วงหน้า. สถิติการส่งออก โครงสร้างตลาดโลก ราคา ปริมาณ

ความต้องการ ข้อมูลทั่วไปเรื่องข้าว, ข้อมูลเข้าถึงได้จาก www.aftc.or.th

สมาคมโรงสีข้าวไทย. สถิติการส่งออก, ข้อมูลเข้าถึงได้จาก www.thairicemillers.com

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. สถิติการส่งออก การผลิต

เข้าถึงได้จาก www.oae.go.th

องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ. สถิติการผลิต การบริโภค และส่งออก

ข้อมูลการค้าระหว่างประเทศ, ข้อมูลเข้าถึงได้จาก www.faostat.fao.org

Vietnam Investment Information BOI. 2008. การวิเคราะห์ จุดอ่อน จุดแข็งโอกาสและอุปสรรค

ข้อมูลการส่งออก, ข้อมูลเข้าถึงได้จาก www.vvg-vietnam.com

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก

ความรู้เกี่ยวกับการส่งออกข้าว

1. การส่งออกข้าว

พิกัดศุลกากร : 1006.10 1006.20 1006.30 และ 1006.40 วัตถุประสงค์ในการควบคุม

1. เพื่อป้องกันการขาดแคลนและเพื่อจัดระเบียบการส่งออก
2. ปฏิบัติตามความตกลงไทยกับสหภาพยุโรป เพื่อระงับข้อพิพาทอันเนื่องจากการขยายสมาชิกภาพ ตามมาตรา 24(6) โดยชดเชยความเสียหายให้และผลจาก การเจรจากรณีใช้ราคาอ้างอิง (Reference Price) ในการคำนวณภาษีตามมาตรา 23 ของแกตต์

2. ขอบเขตการควบคุม

ข้าวเจ้าและข้าวเหนียว ทั้งที่เป็นข้าวเปลือก ข้าวกล้อง ข้าวสาร ปลายข้าว ข้าวหนึ่ง และรำ ยกเว้นผลิตภัณฑ์ที่ทำจากข้าวทุกชนิด

3. การส่งออกข้าวต้องดำเนินการดังนี้

1. การส่งออกข้าวทั่วไป
 - 1.1 การขึ้นทะเบียนเป็นผู้ส่งออก
 - 1.2 การขออนุญาตส่งออก
2. การส่งออกข้าวภายใต้โควตาของสหภาพยุโรป
 - 2.1 การขึ้นทะเบียนเป็นผู้ส่งออก
 - 2.2 การขอรับการจัดสรรปริมาณการส่งออก
 - 2.3 การขออนุญาตและหนังสือรับรองการส่งออก

1. การส่งออกข้าวทั่วไป

จะอนุญาตให้ส่งออกโดยไม่จำกัดจำนวน ทั้งนี้ผู้ส่งออกจะต้องมีคุณสมบัติและปฏิบัติตามขั้นตอน ดังนี้

1.1 การขอขึ้นทะเบียนเป็นผู้ส่งออก

1.1.1 หลักเกณฑ์

ต้องได้รับอนุญาตให้เป็นผู้ประกอบการค้าข้าว โดยระบุผู้ส่งออกประเภทค้าข้าวส่งไปจำหน่ายต่างประเทศ ตาม พ.ร.บ.การค้าข้าว พ.ศ.2489 จากกรมการค้าภายในซึ่งจะต้องมีคุณสมบัติโดยสังเขป ดังนี้

กรณีเป็นนิติบุคคลทั่วไป

(1) ต้องจดทะเบียน โดยระบุวัตถุประสงค์หลักในการส่งข้าวออกไปจำหน่ายต่างประเทศ

(2) มีโรงเก็บข้าวที่ได้รับอนุญาตจากกรมศุลกากรให้เป็นที่สำหรับตรวจเก็บ และบรรจุ
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่อนำไปเผยแพร่บนเว็บไซต์
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก

ความรู้เกี่ยวกับการส่งออกข้าว

1. การส่งออกข้าว

พิกัดศุลกากร : 1006.10 1006.20 1006.30 และ 1006.40 วัตถุประสงค์ในการควบคุม

1. เพื่อป้องกันการขาดแคลนและเพื่อจัดระเบียบการส่งออก
2. ปฏิบัติตามความตกลงไทยกับสหภาพยุโรป เพื่อระงับข้อพิพาทอันเนื่องจากการขยายสมาชิกภาพ ตามมาตรา 24(6) โดยชดเชยความเสียหายให้และผลจาก การเจรจากรณีใช้ราคาอ้างอิง (Reference Price) ในการคำนวณภาษีตามมาตรา 23 ของแกตต์

2. ขอบเขตการควบคุม

ข้าวเจ้าและข้าวเหนียว ทั้งที่เป็นข้าวเปลือก ข้าวกล้อง ข้าวสาร ปลายข้าว ข้าวหนึ่ง และรำขกเว้นผลิตภัณฑ์ที่ทำจากข้าวทุกชนิด

3. การส่งออกข้าวต้องดำเนินการดังนี้

1. การส่งออกข้าวทั่วไป
 - 1.1 การขึ้นทะเบียนเป็นผู้ส่งออก
 - 1.2 การขออนุญาตส่งออก
2. การส่งออกข้าวภายใต้โควตาของสหภาพยุโรป
 - 2.1 การขึ้นทะเบียนเป็นผู้ส่งออก
 - 2.2 การขอรับการจัดสรรปริมาณการส่งออก
 - 2.3 การขออนุญาตและหนังสือรับรองการส่งออก

1. การส่งออกข้าวทั่วไป

จะอนุญาตให้ส่งออกโดยไม่จำกัดจำนวน ทั้งนี้ผู้ส่งออกจะต้องมีคุณสมบัติและปฏิบัติตามขั้นตอน ดังนี้

1.1 การขอขึ้นทะเบียนเป็นผู้ส่งออก

1.1.1 หลักเกณฑ์

ต้องได้รับอนุญาตให้เป็นผู้ประกอบการค้าข้าว โดยระบุผู้ส่งออกประเภทค้าข้าวส่งไปจำหน่ายต่างประเทศ ตาม พ.ร.บ.การค้าข้าว พ.ศ.2489 จากกรมการค้าภายในซึ่งจะต้องมีคุณสมบัติโดยสังเขป ดังนี้

กรณีเป็นนิติบุคคลทั่วไป

- (1) ต้องจดทะเบียน โดยระบุวัตถุประสงค์หลักในการส่งข้าวออกไปจำหน่ายต่างประเทศ
- (2) มีโรงเก็บข้าวที่ได้รับอนุญาตจากกรมศุลกากรให้เป็นที่สำหรับตรวจเก็บ และบรรจุ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่อนำไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาตจะถือว่าผิดกฎหมาย

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้าวลงเรือเพื่อส่งออกได้ ที่เป็นกรรมสิทธิ์หรือมีสิทธิครอบครอง โดยถูกต้องตามกฎหมาย

(3) มีเงินทุนจดทะเบียนที่ได้เรียกชำระแล้วไม่น้อยกว่า 5 ล้านบาท

(4) ต้องมีข้าวสารเป็นกรรมสิทธิ์ไม่น้อยกว่า 500 เมตริกตัน ภายใน 15 วัน ที่ได้รับหนังสืออนุญาต และตลอดเวลาที่ได้รับอนุญาตให้ค้าข้าวหมายเหตุ ผู้ส่งออกข้าวที่ขึ้นแสดงความจำนองส่งเฉพาะข้าวสารบรรจุกล่อง หรือหีบห่อ น้ำหนักสุทธิไม่เกิน 12 กก. ไม่ต้องมีคุณสมบัติตาม (2) (3) และ (4)

กรณีเป็นรัฐวิสาหกิจ หรือบริษัทที่ทางราชการหรือรัฐวิสาหกิจร่วมถือหุ้น ต้องจดทะเบียนโดยมีวัตถุประสงค์ในการค้าข้าวส่งไปจำหน่ายต่างประเทศ

กรณีเป็นสหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกร ต้องจดทะเบียนโดยมีวัตถุประสงค์ในการค้าข้าวส่งไปจำหน่ายต่างประเทศ

กรณีเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล ที่ค้าข้าวส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ เฉพาะประเทศที่มีชายแดนติดต่อกับประเทศไทย

(1) ได้จดทะเบียนพาณิชย์หรือจดทะเบียนนิติบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์ในการค้าข้าวส่งไปจำหน่ายต่างประเทศ เฉพาะประเทศที่มีชายแดน ติดต่อกับประเทศไทย โดยมีมูลค่าส่งออกไม่เกินวันละ 1,000,000 บาท

(2) มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดชายแดนที่ติดต่อกับต่างประเทศ

1.1.2 เอกสารที่ใช้

- (1) แบบ ทพ.1 (แบบพิจารณาอนุญาตให้เป็นผู้ค้าข้าว)
- (2) หนังสืออนุญาตให้ประกอบการค้าข้าวประเภทค้าข้าวส่งไปจำหน่ายต่างประเทศ
- (3) หนังสือรับรองการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลประเภทบริษัทจำกัดจากกรมทะเบียนการค้า (อายุไม่เกิน 6 เดือน)

(4) ภาพถ่ายบัตรประจำตัวประชาชนของผู้มีอำนาจดำเนินการแทนนิติบุคคล

(5) ใบทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม ภ.พ.20

1.1.3 ระยะเวลาดำเนินการ ไม่เกิน 3 วันทำการ

1.2 การขออนุญาตส่งออก

1.2.1 หลักเกณฑ์

ต้องผ่านการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ส่งออกข้าว (ตามข้อ 1) แล้ว และหลังจากนั้นจะอนุญาตให้ส่งออกได้โดยไม่จำกัดจำนวน

1.2.2 เอกสารที่ใช้

(1) แบบคำขอใบอนุญาตส่งออกสินค้าทั่วไป

(2) แบบ อ.1 และแบบ อ.2 เป็นแบบคำขอใบอนุญาตกรณีส่งออกที่มีไซ้เพื่อการค้า

หรือแบบ อ.3 และแบบ อ.4 เป็นแบบคำขอใบอนุญาตกรณีการส่งออกเพื่อการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้าวลงเรือเพื่อส่งออกได้ ที่เป็นกรรมสิทธิ์หรือมีสิทธิครอบครอง โดยถูกต้องตามกฎหมาย

(3) มีเงินทุนจดทะเบียนที่ได้เรียกชำระแล้วไม่น้อยกว่า 5 ล้านบาท

(4) ต้องมีข้าวสารเป็นกรรมสิทธิ์ไม่น้อยกว่า 500 เมตริกตัน ภายใน 15 วัน ที่ได้รับหนังสืออนุญาต และตลอดเวลาที่ได้รับอนุญาตให้ค้าข้าวหมายเหตุ ผู้ส่งออกข้าวที่ยื่นแสดงความจำนงขอส่งเฉพาะข้าวสารบรรจุกล่อง หรือหีบห่อ น้ำหนักสุทธิไม่เกิน 12 กก. ไม่ต้องมีคุณสมบัติตาม (2) (3) และ (4)

กรณีเป็นรัฐวิสาหกิจ หรือบริษัทที่ทางราชการหรือรัฐวิสาหกิจร่วมถือหุ้น ต้องจดทะเบียนโดยมีวัตถุประสงค์ในการค้าข้าวส่งไปจำหน่ายต่างประเทศ

กรณีเป็นสหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกร ต้องจดทะเบียนโดยมีวัตถุประสงค์ในการค้าข้าวส่งไปจำหน่ายต่างประเทศ

กรณีเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล ที่ค้าข้าวส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ เฉพาะประเทศที่มีชายแดนติดต่อกับประเทศไทย

(1) ได้จดทะเบียนพาณิชย์หรือจดทะเบียนนิติบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์ในการค้าข้าวส่งไปจำหน่ายต่างประเทศ เฉพาะประเทศที่มีชายแดน ติดต่อกับประเทศไทย โดยมีมูลค่าส่งออกไม่เกินวันละ 1,000,000 บาท

(2) มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดชายแดนที่ติดต่อกับต่างประเทศ

1.1.2 เอกสารที่ใช้

(1) แบบ กพ.1 (แบบพิจารณาอนุญาตให้เป็นผู้ค้าข้าว)

(2) หนังสืออนุญาตให้ประกอบการค้าข้าวประเภทค้าข้าวส่งไปจำหน่ายต่างประเทศ

(3) หนังสือรับรองการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลประเภทบริษัทจำกัดจากกรมทะเบียน

การค้า (อายุไม่เกิน 6 เดือน)

(4) ภาพถ่ายบัตรประจำตัวประชาชนของผู้มีอำนาจดำเนินการแทนนิติบุคคล

(5) ใบทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม ภ.พ.20

1.1.3 ระยะเวลาดำเนินการ ไม่เกิน 3 วันทำการ

1.2 การขออนุญาตส่งออก

1.2.1 หลักเกณฑ์

ต้องผ่านการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ส่งออกข้าว (ตามข้อ 1) แล้ว และหลังจากนั้นจะอนุญาตให้ส่งออกได้โดยไม่จำกัดจำนวน

1.2.2 เอกสารที่ใช้

(1) แบบคำขอใบอนุญาตส่งออกสินค้าทั่วไป

(2) แบบ อ.1 และแบบ อ.2 เป็นแบบคำขอใบอนุญาตกรณีส่งออกที่มีไซ้เพื่อการค้า

หรือแบบ อ.3 และแบบ อ.4 เป็นแบบคำขอใบอนุญาตกรณีการส่งออกเพื่อการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(3) แบบ คพ. 3 (หนังสือรายงานการแจ้งขาย)

(4) หลักฐานการซื้อขาย เช่น L/C, Sales Contract

1.2.3 ระยะเวลาดำเนินการ ไม่เกิน 1 วันทำการ

2. การส่งออกข้าวภายใต้โควตาภาษีของสหภาพยุโรป ต้องดำเนินการดังนี้

2.1 การขึ้นทะเบียนเป็นผู้ส่งออก (ดำเนินการตามข้อ 1.1)

2.2 การขอรับการจัดสรรปริมาณการส่งออก มีหลักเกณฑ์ดังนี้

ปริมาณส่งออกจะจัดสรรให้เฉพาะผู้ที่มีประวัติการส่งข้าวออกไปสหภาพยุโรปตามสัดส่วนโดยใช้ประวัติส่งออกย้อนหลัง 3 ปี โดยปริมาณส่งออกข้าวแต่ละปีและอัตราภาษีนำเข้าสหภาพยุโรป ดังนี้

(1) ข้าวขาว (พิกัด 1006.30) จำนวน 21,455 ตัน อัตราภาษี 0

(2) ข้าวหัก (พิกัด 1006.40) จำนวน 52,000 ตัน อัตราภาษี 45 ยูโรต่อตัน

2.3 การขอรับหนังสือรับรองและใบอนุญาตการส่งออก

2.3.1 การขอรับหนังสือรับรองฯ

(1) หลักเกณฑ์

จะออกหนังสือรับรองการส่งออกข้าวไปสหภาพยุโรปเพื่อใช้สำหรับประกอบการขอลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีนำเข้าสหภาพยุโรป ตามปริมาณที่ได้รับการจัดสรร

(2) เอกสารที่ใช้

แบบฟอร์ม ขร. 2 (คำร้องขอหนังสือรับรองการส่งออกสินค้าข้าว) และแบบฟอร์มหนังสือรับรองการส่งออกข้าวที่ส่งไปสหภาพยุโรป

(3) ระยะเวลาดำเนินการ ไม่เกิน 1 วันทำการ

2.3.2 การขอใบอนุญาตส่งออก

(1) หลักเกณฑ์

จะอนุญาตให้ส่งข้าวออกไปสหภาพยุโรปตามปริมาณที่ได้รับการจัดสรร

(2) เอกสารที่ใช้

แบบคำขอใบอนุญาตส่งออกสินค้าทั่วไป แบบ อ.3 และ อ.4

(3) ระยะเวลาดำเนินการ ไม่เกิน 1 วันทำการ

(4) ค่าธรรมเนียม

กรณีส่งออกเป็นข้าวขาวพิกัด 1006.30 ค่าธรรมเนียมในอัตราตันละ 2,500 บาท

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(3) แบบ คพ. 3 (หนังสือรายงานการแจ้งขาย)

(4) หลักฐานการซื้อขาย เช่น L/C, Sales Contract

1.2.3 ระยะเวลาดำเนินการ ไม่เกิน 1 วันทำการ

2. การส่งออกข้าวภายใต้โควตาทันของสหภาพยุโรป ต้องดำเนินการดังนี้

2.1 การขึ้นทะเบียนเป็นผู้ส่งออก (ดำเนินการตามข้อ 1.1)

2.2 การขอรับการจัดสรรปริมาณการส่งออก มีหลักเกณฑ์ดังนี้

ปริมาณส่งออกจะจัดสรรให้เฉพาะผู้ที่มีประวัติการส่งข้าวออกไปสหภาพยุโรปตามสัดส่วนโดยใช้ประวัติส่งออกย้อนหลัง 3 ปี โดยปริมาณส่งออกข้าวแต่ละปีและอัตราภาษีนำเข้าสหภาพยุโรป ดังนี้

(1) ข้าวขาว (พิกัด 1006.30) จำนวน 21,455 ตัน อัตราภาษี 0

(2) ข้าวหัก (พิกัด 1006.40) จำนวน 52,000 ตัน อัตราภาษี 45 ยูโรต่อตัน

2.3 การขอรับหนังสือรับรองและใบอนุญาตการส่งออก

2.3.1 การขอรับหนังสือรับรองฯ

(1) หลักเกณฑ์

จะออกหนังสือรับรองการส่งออกข้าว ไปสหภาพยุโรปเพื่อใช้สำหรับประกอบการขอลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีนำเข้าสหภาพยุโรป ตามปริมาณที่ได้รับการจัดสรร

(2) เอกสารที่ใช้

แบบฟอร์ม ขร. 2 (คำร้องขอหนังสือรับรองการส่งออกสินค้าข้าว) และแบบฟอร์มหนังสือรับรองการส่งออกข้าวที่ส่งไปสหภาพยุโรป

(3) ระยะเวลาดำเนินการ ไม่เกิน 1 วันทำการ

2.3.2 การขอใบอนุญาตส่งออก

(1) หลักเกณฑ์

จะอนุญาตให้ส่งข้าวออกไปสหภาพยุโรปตามปริมาณที่ได้รับการจัดสรร

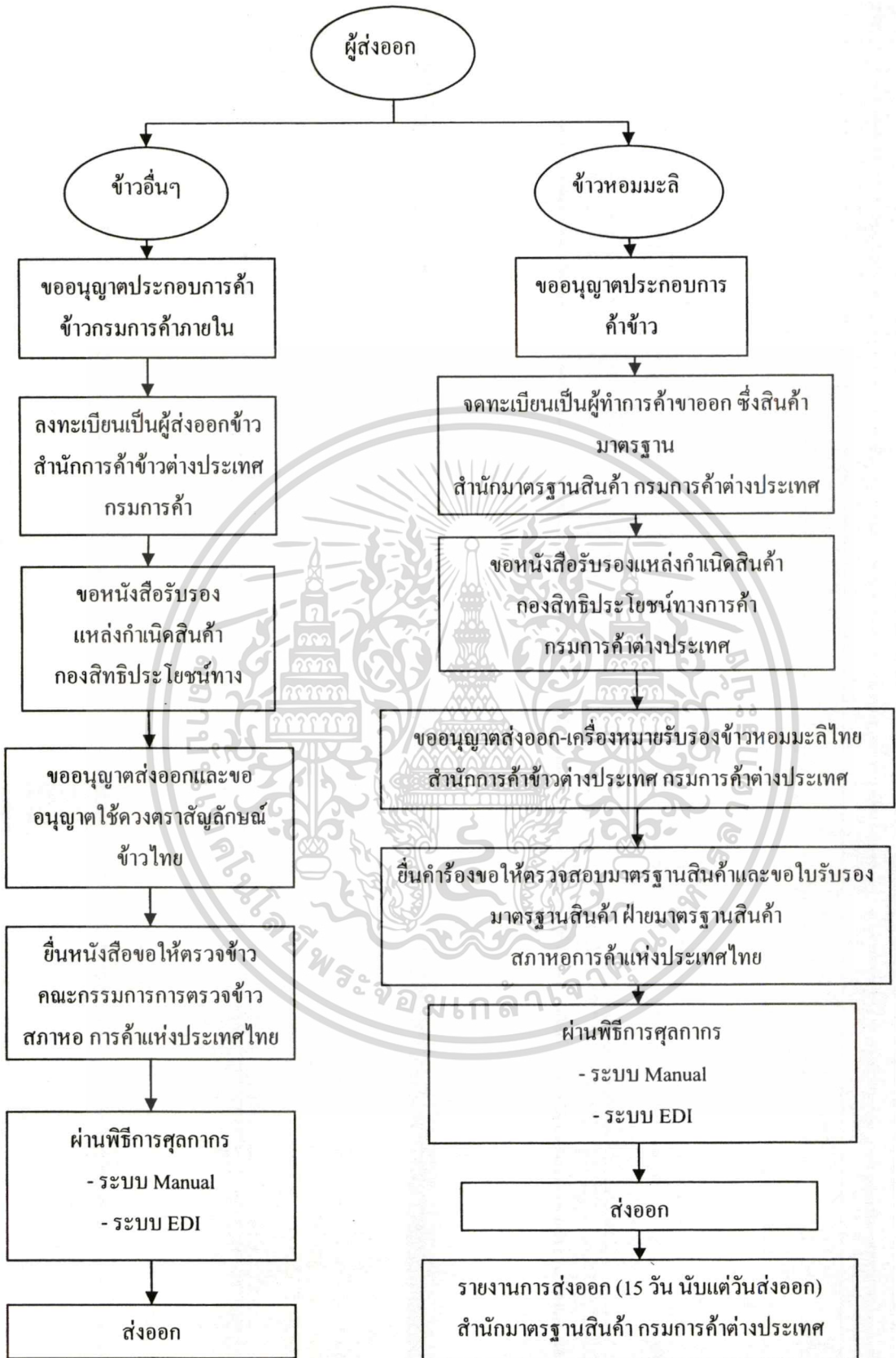
(2) เอกสารที่ใช้

แบบคำขอใบอนุญาตส่งออกสินค้าทั่วไป แบบ อ.3 และ อ.4

(3) ระยะเวลาดำเนินการ ไม่เกิน 1 วันทำการ

(4) ค่าธรรมเนียม

กรณีส่งออกเป็นข้าวขาวพิกัด 1006.30 ค่าธรรมเนียมในอัตราตันละ 2,500 บาท

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการส่งออก: ข้าว

ที่มา : (ศูนย์ส่งเสริมสารสนเทศการค้าระหว่างประเทศ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการส่งออก: ข้าว

ที่มา : (ศูนย์ส่งเสริมสารสนเทศการค้าระหว่างประเทศ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – นามสกุล	นาย สมเกียรติ ทัดเที่ยง
วันเดือนปีเกิด	16 มกราคม พ.ศ. 2522
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลพิจิตร จังหวัดพิจิตร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	125/8 ถนนบึงสีไฟ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร 66000
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2543 สำเร็จการศึกษา วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิศวกรรมอุตสาหการ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา
ประสบการณ์ทำงาน	พ.ศ. 2543-2545 วิศวกรฝ่ายควบคุมคุณภาพ บริษัท เอเชียน เคมีคัล แอนด์ เอ็นจิเนียริ่ง จำกัด พ.ศ. 2546- 2548 วิศวกรดูแลลูกค้า ฝ่ายควบคุมคุณภาพ บริษัท เคซีอี อิเล็กทรอนิกส์ (มหาชน) จำกัด พ.ศ. 2549- 2550 วิศวกรดูแลลูกค้าอาวุโส ฝ่ายควบคุมคุณภาพ บริษัท เคซีอี อิเล็กทรอนิกส์ (มหาชน) จำกัด พ.ศ. 2551- ปัจจุบัน ผู้ช่วยผู้จัดการส่วนงานควบคุมคุณภาพ ฝ่ายคุณภาพ บริษัท เคซีอี อิเล็กทรอนิกส์ (มหาชน) จำกัด

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – นามสกุล	นาย สมเกียรติ ทัดเที่ยง
วันเดือนปีเกิด	16 มกราคม พ.ศ. 2522
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลพิจิตร จังหวัดพิจิตร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	125/8 ถนนบึงสีไฟ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร 66000
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2543 สำเร็จการศึกษา วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิศวกรรมอุตสาหกรรม คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา
ประสบการณ์ทำงาน	พ.ศ. 2543-2545 วิศวกรฝ่ายควบคุมคุณภาพ บริษัท เอเชียน เคมีคัล แอนด์ เอ็นจิเนียริ่ง จำกัด พ.ศ. 2546- 2548 วิศวกรดูแลลูกค้า ฝ่ายควบคุมคุณภาพ บริษัท เคซีอี อิเล็กทรอนิกส์ (มหาชน) จำกัด พ.ศ. 2549- 2550 วิศวกรดูแลลูกค้าอาวุโส ฝ่ายควบคุมคุณภาพ บริษัท เคซีอี อิเล็กทรอนิกส์ (มหาชน) จำกัด พ.ศ. 2551- ปัจจุบัน ผู้ช่วยผู้จัดการส่วนงานควบคุมคุณภาพ ฝ่ายคุณภาพ บริษัท เคซีอี อิเล็กทรอนิกส์ (มหาชน) จำกัด